Beleidsdomein Omgeving

Vlaamse Brede Heroverweging

Datum: 15.07.2021

Status: Definitief rapport

Vlaanderen
verbeelding werkt

Managementsamenvatting

In de mededeling aan de Vlaamse Regering van 07/01/2021 wordt elk beleidsdomein binnen de Vlaamse overheid de opdracht meegegeven in kader van de 'Vlaamse Brede Heroverweging' (VBH) tot een grondige doorlichting te komen van de diverse uitgavenposten en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van efficiëntie en effectiviteit. Het betreft een ambtelijke oefening, waarbij een brede menukaart aan mogelijke maatregelen aangeboden wordt.

Binnen het beleidsdomein Omgeving vallen **95% van de beleidsuitgaven in scope van de VBH-oefening.**
Het **apparaat** wordt meegenomen in de oefening, maar **niet vanuit een besparingsbenadering**, wel vanuit een efficiëntiebenadering. **Onderzoek** wordt niet rechtstreeks opgenomen omdat er een domein-breed traject loopt rond onderzoek en monitoring. Verder wordt in regel **niet ingegaan op de effectiviteit en efficiëntie van de beschikbare IT-budgetten** binnen het beleidsdomein. Deze complexe analyse zou een Brede Heroverweging op zich vormen, wat niet haalbaar was binnen de opgelegde deadlines van het project.
De ISE's zijn de basis voor de inhoudelijke thema's die aan de orde zijn binnen het domein. Deze inhoudelijke thema's zijn tegelijkertijd, zonder uitzondering, de VBH-onderzoeksthema's: klimaat, lucht, water, natuur, bodem en ondergrond, onroerend erfgoed, omgeving en gezondheid, dierenwelzijn, ruimte en landschap, energie, afval en materialen, wonen.
Omdat het beleidsdomein Omgeving doelstellingengericht werkt, worden de basisdoelstellingen voor elk van de onderzoeksthema's opgesomd en de eraan gekoppelde financiële uitdagingen bij ongewijzigd beleid, toegevoegd. Deze informatie is als context van belang bij de selectie van maatregelen en voor het detecteren van items voor bijkomend onderzoek. **In het bijzonder voor de verschillende EU-bindende doelstellingen bestaat de zoektocht erin een (indien mogelijk) andere aanpak in beeld te brengen die toelaat de doelstellingen toch te halen**.

Alle geselecteerde maatregelen worden gesitueerd binnen een uitgewerkt visiekader met 5 meta-principes. Bij de uitwerking van de besparingsvarianten gaat aandacht naar het duidelijk maken wat de consequenties op de beleidsdoelstellingen zijn van de voorgestelde besparingen. Om kosten ingeval van het niet nakomen van internationale engagementen te vermijden, dringt de Projectgroep erop aan de voorgestelde besparingen mee in te zetten in functie van omgevingsbeleidsdoelstellingen met bindend internationaal engagement. Ook wordt gewezen op het gevaar van "vals goedkoop", immers daardoor wordt de factuur uiteindelijk (later) alleen maar groter.
De VBH-oefening binnen het beleidsdomein Omgeving leidt tot 3 soorten voorstellen: becijferde voorstellen voor quick wins, becijferde voorstellen voor structurele hervormingen en tot slot potentievolle onderzoekslijnen, op te nemen in een domein-breed vervolgtraject van de VBH-oefening. Gezien de optie om niet louter enkele specifieke elementen onder loep te nemen en gezien de krappe timing van deze VBH-oefening, voerde het beleidsdomein de oefening uit steunend op ervaring en kennis vanuit reeds gevoerd onderzoek. Voor het vervolgtraject zal het domein onder meer steunen op inzichten uit thema-gerichte benchmarks, spending reviews en ander bijkomend gericht onderzoek. Agentschap Wonen Vlaanderen kan voor het nodige bijkomend onderzoek steunen op

Steunpunt Wonen. Bovendien kent het thema wonen een link met het rapport over de sociale correcties.

Wat betreft de verkenning binnen het beleidsdomein Omgeving richting potentiële quick wins op korte termijn werd er een **potentieel** vastgesteld **tussen 0 en 218 miljoen euro**. Dit komt neer op een **besparingsvariant van exact -10%.** Mits een slimme selectie van maatregelen binnen de groep van de potentiële quick wins kan uiteraard **ook een besparingsvariant met -5% (-110 miljoen euro)** uitgewerkt worden. Wat betreft de verkenning richting structurele hervormingen binnen het beleidsdomein Omgeving werd er een **potentieel** vastgesteld **tussen 0 en 307 miljoen euro**. Dit is voor alle duidelijkheid inclusief het recurrente deel van het besparingspotentieel aan potentiële quick wins. **Dit komt neer op een besparingsvariant van 14%.** Het minimum potentieel bedraagt telkens 0 euro aangezien er voor elke geselecteerde maatregel wel een politiek fiat op niveau van de minister, de Vlaamse regering of de wetgevende macht (Vlaams parlement) nodig is. **Alleszins worden volgens de projectgroep voldoende opties aangereikt zodat een lineaire besparing binnen Omgeving niet aan de orde is.**

Bovenop de becijferde voorstellen, leidde de oefening tot potentievolle onderzoekslijnen die structurele en ingrijpende hervormingen vereisen. Voor deze voorstellen was het dan ook niet mogelijk om binnen dit tijdsbestek besparingsvorken aan te duiden. **Zeker is dat het net deze ingrijpende complexe hervormingen zijn die het grootste besparingspotentieel op lange termijn bieden en die ons in staat moeten stellen onze doelstellingen efficiënter en effectiever te halen.** De projectgroep wenst dan ook deze onderzoekslijnen in het vervolgtraject de nodige aandacht te geven, en verder te verkennen en te proberen concretiseren. Dit geldt ook voor de lopende onderzoeken binnen de verschillende entiteiten.

INHOUD

1 SITUERING 6

1.1 CONTEXT 6

1.1.1 Opdracht Vlaamse Regering 6

1.1.2 Beleidsdomein Omgeving 6

2 OPDRACHTOMSCHRIJVING PROJECTGROEP 8

2.1 DOEL EN UITGANGSPUNTEN 8

2.2 UITDAGINGEN 9

2.2.1 Omgevingsdoelstellingen en instrumenten 9

2.2.2 Rolverdeling en gedeelde verantwoordelijkheid 10

2.2.3 Belang van geïntegreerde benadering 11

2.3 ONDERZOEKSVRAGEN 11

3 AANPAK 12

3.1 STAPPENPLAN 12

3.2 SCOPE EN BUDGETTAIRE MASSA 12

3.3 WAT ZIT NIET IN SCOPE? 14

3.4 STRUCTURERING VBH-ONDERZOEKSTHEMA'S 14

3.4.1 De fysieke leefomgeving als voorwerp op zich maar ook als context en conditie voor het maatschappelijk functioneren 15

3.4.2 Sectorale beleidsbenadering vraagt wederzijdse verbinding als basis voor win-win (1+1>2) 15

4 OMGEVINGSDOELSTELLINGEN 16

4.1.1 Leeswijzer onderstaande kaders per onderzoeksthema 17

4.1.2 Klimaat 17

4.1.3 Lucht 18

4.1.4 Water 19

4.1.5 Natuur 20

4.1.6 Bodem en ondergrond 21

4.1.7 Onroerend erfgoed 22

4.1.8 Omgeving en gezondheid 22

4.1.9 Dierenwelzijn 23

4.1.10 Ruimte en landschap 23

4.1.11 Energie 24

4.1.12 Afval en materialen 25

4.1.13 Wonen 26

5 BEVINDINGEN 27

5.1 META-PRINCIPES 27

5.1.1 Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt 27

5.1.2 Voor wat hoort wat 28

5.1.3 Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen 29

5.1.4 Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling 29

5.1.5 Wegnemen van historisch gegroeide anomalieën 30

5.2 VOORSTELLEN VOOR EEN SLAGKRACHTIGER INSTRUMENTENPAKKET – PER MAATREGEL 30

5.2.1 Leeswijzer 30

5.2.2 Geselecteerde maatregelen 31

5.3 BESPARINGS- EN INKOMSTENVARIANTEN – GEAGGREGEERD 83

5.3.1 Becijferd potentieel 83

5.3.2 Beloftevolle onderzoekspistes 85

6 VERVOLGTRAJECT 87

6.1 TE OVERWEGEN BENCHMARKS 87

6.1.1 Natuur: natuurbeheer door derden 87

6.1.2 Ruimte en landschap: bundelen middelen in functie van realisatie 88

6.1.3 Onroerend Erfgoed: matched crowdfunding als optie? 89

6.1.4 Wonen: hoe kandidaat-kopers ondersteunen? 90
6.2 SPENDING REVIEWS 90
6.2.1 (Kosten)effectiviteitsanalyse van sectorinstrumenten landbouw en omgevingsinstrumenten in kader van omgevingsdoelstellingen 91
6.2.2 Effectiviteitsanalyse ondersteuningsinstrumenten in de gemeentelijke rioleringsopgave 91
6.2.3 Evaluatie efficiëntie onderzoek en monitoring 92
6.2.4 Evaluatie van de (omgevings)regelgeving 92
6.2.5 Steunpunt wonen: Evaluatie van diverse instrumenten van het woonbeleid 92
6.3 ONDERZOEKSLIJNEN VERVOLGTRAJECT 93
6.3.1 Leeswijzer onderstaande kaders per onderzoekslijn 93
6.3.2 Kostenefficiënte werking bij uitvoeren publieke opdracht 94
6.3.3 Versterkte inzet op een geïntegreerde aanpak 99
6.3.4 Kostenefficiënt inschakelen actoren 110
6.3.5 Verhogen inkomsten 118
7 CONCLUSIES 121
7.1 BECIJFERDE VOORSTELLEN 121
7.2 POTENTIEVOLLE ONDERZOEKSLIJNEN VOOR VERVOLGTRAJECT 122
8 BIJLAGEN 123

1 SITUERING

1.1 CONTEXT

1.1.1 Opdracht Vlaamse Regering

In de mededeling aan de Vlaamse Regering van 07/01/2021 wordt elk beleidsdomein binnen de Vlaamse overheid de opdracht meegegeven in kader van de 'Vlaamse Brede Heroverweging' (VBH) tot een grondige doorlichting te komen van de diverse uitgavenposten en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van efficiëntie en effectiviteit.
Het betreft een ambtelijke oefening, waarbij een brede menukaart aan mogelijke maatregelen aangeboden wordt. Daarbij zijn er zowel maatregelen die als 'laaghangend' fruit kunnen bestempeld worden, maar evenzeer structurele ingrepen. Een voorstel van maatregel betekent niet noodzakelijk dat de betrokken administratie achter de geformuleerde maatregelen staat.
Als ambtelijke opdracht houden voorliggende voorstellen geen rekening met eventuele politieke standpuntbepaling over de in deze nota aangekaarte thema's. Tevens is er de vaststelling dat de voorstellen ook effecten hebben na deze legislatuur en is er dan ook bewust voor gekozen om alle toekomstige opties open te houden in dit eindproduct.
Het is vanzelfsprekend aan de Vlaamse regering om uit voorliggende voorstellen of op basis van andere inzichten de uiteindelijke keuzes te maken.

1.1.2 Beleidsdomein Omgeving

Het beleidsdomein Omgeving omvat 6 beleidsvelden, die volledig samenvallen met de onderliggende begrotingsprogramma's:

- QC: Omgeving en Natuur
- QD: Wonen
- QE: Energie
- QF: Dierenwelzijn
- QG: Onroerend Erfgoed
- QH: Klimaat

Onder deze beleidsvelden bevinden zich de onderliggende ISE. In totaal gaat het voor het beleidsdomein Omgeving om een budget van ongeveer 2,2 miljard euro aan ESR-budget (zie tabel).
In de volgende tabel worden ook de verhoudingen tussen de verschillende ISE binnen het beleidsdomein duidelijk geschetst. De 4 grootste ISE binnen het beleidsdomein Omgeving bij BO 2021 zijn:

- ISE Energie: 425 miljoen euro of 19%;
- ISE Aanbodzijde Woningmarkt: 397 miljoen euro of 18%
- ISE Water: 384 miljoen euro of 18%
- ISE Vraagzijde Woningmarkt: 289 miljoen euro of 13%

TABEL 1: ALGEMENE TOELICHTING BO 2021: ESR-BUDGET PER ISE VOOR OMGEVING (IN KEURO: VAK EN VEK):

QA	THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED	2.428	2.301
QB	PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG	7.715	7.797
QC	KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG	96.471	91.939
QD	WATER	384.504	340.045
QE	BODEM EN ONDERGROND	62.017	63.516
QF	NATUUR EN BIODIVERSITEIT	136.987	137.056
QG	PLATTELANDSBELEID	4.059	4.014
QH	LUCHT	3.934	4.159
QI	KLIMAAT	73.649	85.096
QJ	AFVAL EN MATERIALEN	40.670	47.494
QK	ENERGIE	424.844	426.061
QM	DIERENWELZIJN	6.460	10.460
QN	OMGEVINGSBELEID RUIMTE EN MILIEU	142.954	140.277
QO	THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM OMGEVING	32.895	34.078
QP	VRAAGZIJDE WONINGMARKT	289.257	289.257
QQ	AANBODZIJDE WONINGMARKT	397.301	432.248
QR	WONINGKWALITEIT	89.370	89.582
QT	THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM WONEN	20.628	22.523
		2.195.515	

In de meerjarenbegroting 2021-2025 zijn er een aantal besparingen en bijkomende door de Vlareg goedgekeurde extra budgetten in kader van de meerjarenbegroting voorzien binnen het beleidsdomein Omgeving. Dit gaat deze legislatuur nog over een groei in budget van +57 miljoen euro t.o.v. het budget voorzien in het kader van de begrotingsopmaak 2021.

TABEL 2: BIJKOMENDE ATOMA MIDDELEN (IN KEURO: VAK EN VEK):

Artikel	Verantwoording	VAK 2021	VAK2022	VAK2023	VAK2024	VAK2025	
QF0-1QDG2TC-PR	Punctuele maatregelen: Aftopping reële rentewinsten (4 i.p.v. 7 mio jaarlijkse opstap)	In basis	-3.000	-6.000	-9.000	-9.000	Besparing
	Efficiëntie en kerntaken: Apparaat niet-loon (-5%)	In basis	-405	-810	-1.216	-1.216	Besparing
	Efficiëntie en kerntaken: Personeel (via specifieke methodiek, geen kaasschaaf)	In basis	-2.288	-4.680	-7.176	-7.176	Besparing
QF0-1QDG2QK-IS	Warm Vlaanderen: Infrastructuursubsidies FS3	1717	0	0	0	0	Atoma
QF0-1QDG2RA-WT	Warm Vlaanderen: Noodwoningen	0	0	4.000	4.000	4.000	Atoma
contouren VMSW	Warm Vlaanderen: Extra rentesubsidies om te komen tot -1%	21	118	497	1.286	1.286	Atoma
QB0-1QCE2NO-IS	Omgeving: Signaalgebieden	0	0	0	-1.500	-1.500	Atoma
QDX-3QCE2FA-WT	Omgeving: 20.000 bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer => technische werkgroep	1250	1.250	2.500	3.750	3.750	Atoma
QDX-3QCE2FA-WT	Omgeving: 10.000 ha bijkomend bos (min. 4.000 ha deze regeerperiode)	4000	4.000	8.000	12.000	12.000	Atoma
QBX-3QCE2JA-WT	Omgeving: Asbestafbouwplan	1500	0	0	0	0	Atoma
	Omgeving: Beheer NPHK + viertal Vlaamse parken + landschapsparken (cofinanciering VL)	0	1.650	1.650	1.650	1.650	Atoma
QBX-3QCE2DC-WT	Omgeving: Waterkwaliteitsdoelstellingen: investeringen via Aquafin (700 mio euro)	0	0	0	1.500	1.500	Atoma
QG0-1QGG2CB-WT	onroerend erfgoed infrastructuur	0	10.000	10.000	10.000	10000	Atoma
	Opstappen/jaar:		**11325**	**15157**	**15294**	**15294**	
	Totale cumul opstappen:			**26481**	**41776**	**57070**	

Er zijn een groot aantal entiteiten actief beheerder van deze budgetten binnen het beleidsdomein Omgeving:

- Departement Omgeving
- Agentschap Natuur en Bos (ANB)
- Instituut Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en het Eigen Vermogen van INBO
- Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)
- Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
- Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)
- Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
- Vlaams Energiebedrijf (VEB)
- Agentschap Wonen Vlaanderen (Ag.Wo)
- Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)
  Agentschap Onroerend Erfgoed (Ag.OE)

2 OPDRACHTOMSCHRIJVING PROJECTGROEP

2.1 DOEL EN UITGANGSPUNTEN

De Projectgroep van het beleidsdomein Omgeving stelt onderstaande **doelstellingen** voorop:

- Een zo groot mogelijk kwaliteit van de publieke dienstverlening verzekeren, tegen een zo laag mogelijke kostprijs (effectiviteit en efficiëntie in relatie tot kwaliteit);
- Vanuit de garantie op kwalitatieve dienstverlening, het in beeld brengen van varianten richting meer doeltreffendheid en efficiëntie van het omgevingsbeleid, aanbieden van besparingsmogelijkheden van gestructureerde aard en detecteren van noden;
- Opbouwen van een domein-brede systematiek voor beleidsevaluaties en uitgaventoetsingen in het beleids- en begrotingsproces;
- Detecteren van topics waar diepgaander onderzoek of spending review aan te bevelen is.

De Projectgroep heeft onderstaande **uitgangspunten** toegepast:

- De oefening mag niet eenzijdig op het financiële of op besparing gericht zijn: **het gaat om een brede doorlichting** wat impliceert dat de achterliggende beleidsdoelstelling, de kwaliteit van de dienstverlening, de gekozen instrumenten hiervoor, de ‘distance to target, enz. even belangrijke aandacht vragen.
- De aangegane beleidsdoelstellingen en -engagementen bepalen in vele gevallen het kostenplaatje en beperken de beleidsopties.
- Het beleidsdomein Omgeving is het beleidsdomein bij uitstek waar internationale/Europese bindende doelstellingen van toepassing zijn (water, energie, klimaat, biodiversiteit, …). **Een brede heroverweging binnen het beleidsdomein Omgeving kan dus enkel geloofwaardig zijn als in elke maatregelanalyse de (internationale) bindende doelstellingencontext meegenomen wordt.**
- De **doelstellingen** uit het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 en de internationaal aangegane engagementen worden in deze brede heroverweging **niet in vraag gesteld**, conform de instructies.

- Bij de uitwerking van de besparingsvarianten dient duidelijk gemaakt te worden wat de **consequenties van de voorgestelde besparingen op (het halen van) de beleidsdoelstellingen** zijn, en wat de resulterende kosten zijn indien er onvoldoende of niet ingezet wordt op de realisatie van de betrokken inhoudelijke doelstellingen (vooral bij bindende internationale engagementen). "**Vals goedkoop"** (onder meer door het niet internaliseren van externe kosten) **moet in ieder geval vermeden worden, immers daardoor wordt de factuur (later) alleen maar groter.;**
- De oefening vertrekt vanuit 2 convergerende analysepaden:
    - vanuit de beleidsdoelstellingen (EU en VO) en de mix aan instrumenten die daarop ingezet worden;
    - vanuit een selectie van budgettaire instrumenten waaraan uitgaven/inkomsten gekoppeld zijn.

Om de werklast beheersbaar te houden binnen de gegeven stringente deadlines, werd er getracht in de eerste fase te komen tot een **doordachte selectie** van de nader te onderzoeken budgettaire beleidsinstrumenten. Op basis van de toepassing van een pragmatische vorm van de Pareto-regel valt zo 95% van de beleidsuitgaven van het beleidsdomein Omgeving in scope van de VBH. Om deze 95% van de beleidsuitgaven te vatten, werden 'slechts' 34% (135) van de bestaande 401 basisallocaties geanalyseerd. In deze oefening wordt dan wel vertrokken vanuit budgettaire instrumenten maar inzichten vandaaruit moeten in een vervolgtraject leiden tot het onder de loep nemen ook van niet-budgettaire instrumenten, In dit vervolgtraject worden ook inzichten meegenomen uit lopende oefeningen (parallel aan de VBH-oefening) met aandacht voor effectiviteit en efficiëntie.

2.2 UITDAGINGEN

Het doel van de VBH en de uitgangspunten die beleidsdomein Omgeving vooropstelde, leiden tot een aantal uitdagingen. Deze uitdagingen maken duidelijk dat een doorlichting verder moet gaan dan het opnemen van 'laaghangend fruit' en motiveren waarom het beleidsdomein de oefening van bij het begin ook opzet vanuit een breed perspectief.

2.2.1 Omgevingsdoelstellingen en instrumenten

Vele inhoudelijke omgevingsdoelstellingen, opgenomen in tal van beleidsdocumenten en regelgeving, vloeien voort uit engagementen genomen op internationaal en Europees niveau. De basisdoelstellingen die uit deze boven-Vlaamse kaders voortvloeien voor beleidsdomein Omgeving worden dan ook niet in vraag gesteld.

Wel is de onderzoeksvraag of onze regelgeving en de instrumenten actueel en accuraat zijn en voldoende slagkracht in zich dragen om de vooropgestelde timing van doelstellingen te halen. Vanuit deze uitdaging is het voor het beleidsdomein Omgeving dan ook noodzakelijk dat de VBH-oefening telkens de koppeling maakt tussen het samenspel van doelstellingen, de concrete regelgeving die hiervoor bestaat en de mix van instrumenten dat hieruit resulteert. Dit geeft een beeld van de effectiviteit en de efficiëntie van het beleid. Dit gaat vanzelfsprekend breder dan een besparingsoefening of een budgettaire oefening.

Er wordt ook gekeken naar de inzet van instrumenten met effecten op de inkomstenzijde van de begroting (o.a. gebaseerd op de metaprincipes in punt 5.1) en van bij de start wordt de zoektocht naar laaghangend fruit gecombineerd met een meer structureel ingrijpende zoektocht richting meer slagkracht.

2.2.2 Rolverdeling en gedeelde verantwoordelijkheid

- **Vlaamse Overheid (VO)**

De omgevingsdoelstellingen bevinden zich niet op een eiland. Ze hangen samen en werken door in materie waar andere beleidsdomeinen binnen de VO voor bevoegd zijn. Efficiëntie- en effectiviteitswinsten zijn dan ook niet enkel te halen in instrumenten binnen het domein. Grote winsten kunnen geboekt worden door het opnemen van omgevingsdoelstellingen in instrumenten van andere beleidsdomeinen. Op deze manier worden elkaar in de feiten tegenwerkende regelgeving en instrumenten of onnodige omwegen en kosten om het doel te bereiken, voorkomen. Het halen van de Omgevingsdoelstellingen is dan ook een VO-brede gedeelde verantwoordelijkheid. Omgekeerd bieden onder meer het vergunningenbeleid, de gebiedsgerichte werking en de programmawerking grote kansen om andere beleidsdoelstellingen geïntegreerd te ondersteunen.

- **Subsidiariteit en co-bestuur**

Gaandeweg werden steeds meer bevoegdheden doorgeschoven naar de lokale overheid. Ze zijn een cruciale partner in het halen van omgevingsdoelstellingen. De lokale overheid moet dan ook voldoende in staat gesteld worden hun opdrachten op professionele en doelgerichte wijze uit te voeren en omgekeerd dient er voldoende Vlaamse monitoring, begeleiding en toezicht te bestaan. De zoektocht naar meer efficiëntie en effectiviteit rond omgevingsmaterie kan dan ook de gemeentefinanciering en een interbestuurlijke aanpak (zowel over beleidsniveaus heen als tussen lokale overheden onderling) niet negeren.

- **Maatschappelijke actoren en partners**

De overheid heeft er soms voor gekozen om bepaalde maatschappelijke doelen niet zelf te realiseren, maar dat te doen via maatschappelijke actoren die hiervoor – als ze aan een aantal randvoorwaarden voldoen en ze afgesproken doelen halen - worden ondersteund, veelal via subsidies. Vanuit een budgettair perspectief (maar ook vanuit een maatschappelijk perspectief) zijn vragen die hierbij kunnen gesteld worden of alle vandaag door de overheid gesubsidieerde maatschappelijke taken beantwoorden aan de huidige noden en of sommige gesubsidieerde taken niet eerder door de overheid moeten gebeuren of omgekeerd sommige overheidstaken niet beter kunnen afgestoten worden.

Het realiseren van een maatschappelijk doel toevertrouwen aan partners moet in een breder perspectief benaderd worden dan subsidies. Er bestaan ook andere mogelijkheden om partners in te schakelen bijvoorbeeld in de vorm van PPS constructies. Ook het veld van mogelijke partners is ruim en kan het hele spectrum omvatten van overheid, over partners met publiek karakter tot marktpartijen. Belangrijk is telkens te vertrekken vanuit de vraag wie met de beste kwaliteit het meest efficiënt en effectief het vooropgezette doel kan bereiken.

2.2.3 Belang van geïntegreerde benadering

- **Open ruimte en bebouwde ruimte**

Vele omgevingsdoelstellingen hebben direct of indirect te maken met de fysieke leefomgeving, als open of bebouwde ruimte en alle levende organismen en niet-levende componenten hierin. Deze omgevingsdoelstellingen effectief en efficiënt waarmaken hangt samen met de mate dat we erin slagen om élke ingreep in de fysieke leefomgeving (wie ook initiatiefnemer is) maximaal en geïntegreerd uitvoering te laten geven aan omgevingsdoelstellingen. De actoren en rolverdeling in de open ruimte verschilt van die in de bebouwde ruimte. Dit verschil werkt ook door in de aard van instrumenten en de wijze waarop uitvoerende partners ondersteund en gestimuleerd worden. Tegelijkertijd kan dit onderscheid wederzijds ook inspirerend werken en kunnen sommige instrumenten die vandaag in de open ruimte worden ingezet mogelijks ook ingezet worden in de bebouwde ruimte en omgekeerd.

- **Complementariteit van instrumenten**

De omgevingsdoelstellingen staan niet naast elkaar. Ze zijn onderling verbonden. Meer dan eens geeft de ene doelstelling mee uitvoering aan een andere doelstelling.
Efficiëntie- en effectiviteitswinsten zijn dan ook niet enkel te halen op niveau van een instrument op zich of in processen en procedures per instrument maar in de complementariteit van instrumenten en in het inzetten op instrumenten die in staat zijn meerdere doelstellingen geïntegreerd op te nemen.
Om zicht te krijgen in het samenspel van en knelpunten en lacunes tussen instrumenten is het belangrijk een helder beeld te krijgen op de interactie en verwevenheid van en tussen de verschillende basisdoelstellingen binnen het beleidsdomein.

2.3 ONDERZOEKSVRAGEN

De vragen die op niveau van beleidsvelden aan bod moeten komen in een VBH zijn o.a.:

1. Hoe doeltreffend is de huidige regelgeving? Hoe effectief en efficiënt is de regelgeving? Wordt het beoogde doel gehaald? Is de juiste mix van instrumenten bepaald?
2. Is de bevoegdheidsverdeling tussen overheden en/of t.o.v. de private sector voor verbetering vatbaar?
3. Hoe kunnen de onderzochte regelingen worden ontworpen zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? (administratieve vereenvoudiging)
4. Wat is de bijhorende budgettaire kant van het verhaal? Hierbij worden besparingsvarianten onderzocht.
5. Is er sprake van retributies en wat met de kostendekkingsgraad en efficiëntie?
6. Welke lessen kunnen we trekken uit de 'best practices' in het buitenland, mbt grootte en soort van uitgaven en inkomsten (waarbij voor de best practices in eerste instantie naar onze Noorderburen wordt gekeken)?
7. Voor welk topic is een diepgaande spending review aan te bevelen?

Gezien de krappe timing van de VBH-oefening en het belang voor het beleidsdomein om de VBH-oefening voldoende breed te voeren, opteert de Projectgroep ervoor om de eerste 5 vragen te hanteren bij de zoektocht naar maatregelen en daarbij te steunen op ervaringen en bekomen inzichten van reeds gevoerd onderzoek Na het indienen van het ontwerprapport, zal rond specifieke onderwerpen gericht diepgaander onderzoek opgestart worden onder meer in de vorm van spending

reviews en benchmarks ('best practices' in het buitenland). Inzichten vanuit dit bijkomend onderzoek moeten het vervolgtraject voeden.
Binnen het beleidsdomein wordt niet enkel gekeken naar een mogelijke beperking van de uitgaven, maar ook naar een mogelijke verhoging van de inkomsten. De Projectgroep is er zich bewust van dat zeer voorzichtig met een verhoging van de inkomsten moet omgesprongen worden. Het risico bestaat dat een verhoging van de inkomsten snel gepercipieerd wordt als een belastingverhoging en gelet op de totale fiscale druk in België, is de maatschappelijke aanvaardbaarheid om extra lasten en kosten op de burger te leggen als retributie of als stimulans om bv. minder te vervuilen, misschien wel beperkt. Desondanks werd toch ook de inkomsten zijde onder de loep genomen. Dit omdat verschillende besparingsopties tijd vragen om daadwerkelijk doorgevoerd te worden en omdat de druk op de omgevingsdoelstellingen zeer groot is.

3 AANPAK

3.1 STAPPENPLAN

Een aanpak werd opgebouwd die moet toelaten effectiviteit en efficiëntie maar ook gedeelde verantwoordelijkheid vanuit de doelstellingen in beeld te brengen én lacunes en opportuniteiten te detecteren op vlak van instrumenten.
Deze aanpak vertrekt vanuit een heldere structurering van de verschillende inhoudelijke items binnen het domein. De structurering laat toe het samenspel en de interactie tussen omgevingsdoelstellingen scherp te krijgen en van daaruit te detecteren welk soort instrument en welke partner of actor het meest rechtstreeks en het meest slagkrachtig gewenste effecten kan bekomen.
De opdracht werd uitgevoerd op basis van onderstaand stappenplan (ingediend plan van aanpak):

1. Selecteren van te evalueren instrumenten
2. Overzichtelijk maken van de 'basis'-doelstellingen
3. Verzamelen van basisinformatie rond de geselecteerde instrumenten
4. Screenen van beschikbare bijkomende informatie in relatie tot de geselecteerde instrumenten en het gericht verdiepen ervan
5. Diepgaande bilaterales per entiteit
6. Verzamelen van inzichten vanuit 'best practices'
7. Analyseren en beoordelen van de geselecteerde instrumenten
8. Formuleren van voorstellen en ontwikkelen van varianten

Onder de grote tijdsdruk van het project kon hierbij projectstap 6 nog niet uitgevoerd worden. Deze stap werd opgenomen in het vervolgtraject.

3.2 SCOPE EN BUDGETTAIRE MASSA

Binnen beleidsdomein Omgeving werd in fase 1 een selectie gemaakt van de te behandelen uitgavenbudgetten (basisallocaties) op basis van de toepassing van een pragmatische vorm van de efficiënte en effectieve Pareto-regel. Deze regel stelt dat (de laatste) 20% van de voltooiing van een project 80% van de inspanningen vereist én dat 20% van de instrumenten/producten 80% uitmaken van de omzet.

Via de toepassing van dit principe is het mogelijk om te focussen op die uitgavenposten die er echt toe doen, zeker gegeven de deadlines van het project VBH. Concreet werd het aantal geselecteerde basisallocaties in stap 1 dan ook per ISE beperkt tot 80% van het totaalbudget. In fase 2 werden vervolgens de grootste vertekenende budgetten uit de toepassingsbasis van de Pareto-regel gehaald om te verzekeren dat geen bias ontstond waardoor vrij grote budgetten in ISE met grote budgetten uit de boot van de analyse vielen. Tenslotte konden de entiteiten in fase 3 dan nog een aantal extra inkomstenposten en kleinere uitgavenbasisallocatie heropvissen voor de VBH.
Op basis van deze uitgangspunten valt uiteindelijk **95% van de beleidsuitgaven van het beleidsdomein Omgeving in scope van de VBH**. Om deze 95% van de beleidsuitgaven te vatten hoeven 'slechts' 34% (135) van de bestaande 401 basisallocaties geanalyseerd te worden[i].

TABEL 3:

Samenvatting pre-selectie keuze budgettaire instrumenten

	Beleidsveld (BV)	Totaal AT BO2021 (keuro)	Aantal budgetallocaties in scope	% basisallocaties BV in scope	Budget in scope VBH (k€)	% Budget BV in scope
A.	Omgeving en Natuur	787.392	84	29%	544.347	69%
B.	Energie	424.844	6	38%	447.987	105%
C.	Klimaat	73.649	3	100%	171.435	233%
D.	Onroerend Erfgoed	106.614	14	36%	107.789	101%
E.	Wonen	796.556	25	57%	803.792	101%
F.	Dierenwelzijn	6.460	3	50%	5.000	77%
		2.195.515	**135**	**34,2%**	**2.080.350**	**95,0%**
			tov. 401 basisallocaties in totaal (34%)			

Noten:

- *Het schijnbaar lagere percentage in scope voor het beleidsveld Omgeving en Natuur (69%) is het gevolg van het feit dat de werkingstoelagen aan de agentschappen met rechtspersoonlijkheid (VMM, VLM, OVAM) niet mee genomen worden in deze VBH. Deze werkingstoelagen zijn - in tegenstelling tot de budgetten uit het apparaatsprogramma QA - wel toegewezen aan een ISE in de algemene toelichting (AT), maar hebben exact dezelfde finaliteit als de apparaatskredieten en vallen dus buiten de VBH. Als we abstractie maken van deze werkingstoelagen (190.791 keuro), is er wel degelijk meer dan 91% van het budget van het beleidsveld Omgeving en Natuur binnen scope..*
  Een aantal percentages van de budgetten in scope liggen hoger dan 100% (t.o.v. de budgetten opgenomen in de AT bij BO2021). Dit is het gevolg van het feit dat in de AT enkel gerekend wordt met het ESR-effect van de toelagen (de IS-stromen) op de agentschapsbegrotingen binnen Omgeving, terwijl in deze VBH de toelagen an sich bekeken werden. Concreet voorbeeld: de toelage vanuit het Klimaatfonds aan het Hermesfonds (EWI) voor uitbetaling van compensaties voor Indirecte Carbon Leakage (bijna 93 miljoen euro) wordt niet meegenomen in de AT-tabel voor Omgeving, maar wel in de VBH van Omgeving.

3.3 WAT ZIT NIET IN SCOPE?

Binnen het beleidsdomein Omgeving werd **5% van het Omgevingsbudget** niet in scope genomen. Dit gaat om 265 kleinere basisallocaties, waarbij de verwachte inspanning om ook deze binnen het beschikbare korte tijdsbestel te evalueren omgekeerd evenredig was met de te verwachten meerwaarde van die evaluatie[ii].

De budgetten bij BO 2021 (recurrent) worden gebruikt als referentie, waarbij ook een onderscheid gemaakt dient te worden tussen de recurrente middelen en de Atoma-budgetten in de periode 2022-2025. **Relancebudgetten** zijn eenmalige investeringen en vallen daardoor principieel buiten de recurrente scope van deze doorlichting.

Het **apparaat** wordt meegenomen in de oefening, maar **niet vanuit een besparingsbenadering**, wel vanuit een efficiëntiebenadering. Maatregelen met een positieve impact op de apparaatswerking worden waar mogelijk meegenomen onder deel 5 (Bevindingen). Waar relevant wordt op maatregelniveau omschreven waar er opportuniteiten vastgesteld worden op het vlak van het apparaat en administratieve vereenvoudiging.

Onderzoek wordt niet rechtstreeks opgenomen in deze oefening omdat er een domein-breed traject loopt rond onderzoek en monitoring[iii]. De Projectgroep vindt het opportuun conclusies voor een efficiëntere en effectievere invulling van de rol van het domein op vlak van onderzoek te laten voortvloeien uit het lopend traject en geen paralleltraject op te starten.

Er wordt in deze oefening in regel **niet ingegaan op de effectiviteit en efficiëntie van de beschikbare IT-budgetten** binnen het beleidsdomein. Deze complexe analyse zou een Brede Heroverweging op zich vormen, wat niet haalbaar was binnen de opgelegde deadlines van het project. Waar opportuun werd er wel gericht ingegaan op specifieke projectgebonden IT-budgetten, in het bijzonder in cases met potentiële efficiëntiewinsten via aanpassing van de projectorganisatie[iv].

3.4 STRUCTURERING VBH-ONDERZOEKSTHEMA'S

Het domein Omgeving kiest ervoor de VBH-oefening in de breedte te voeren, daarbij steunend op inzichten vanuit eigen ervaringen en vanuit reeds gevoerd onderzoek. De reden tot keuze voor een oefening in de breedte, ligt in het feit dat de thema's die spelen binnen het Omgevingsdomein sterk met elkaar en met andere beleidsdomeinen verbonden zijn en het belangrijk gevonden wordt in eerste instantie het samenspel tussen de thema's niet uit het oog te verliezen. Bovendien is het zo dat via deze ervaringsweg voldoende voorstellen tot VBH-maatregelen kunnen opgelijst worden en scenario's kunnen ontwikkeld worden, mede door het feit dat ook gekeken wordt naar de inkomstenzijde.

De ISE's zijn de basis voor de inhoudelijke thema's die aan de orde zijn binnen het domein. Deze inhoudelijke thema's zijn tegelijkertijd, zonder uitzondering, de onderzoeksthema's. Het betreft:

- klimaat
- lucht
- water
- natuur
- bodem en ondergrond
- onroerend erfgoed
- omgeving en gezondheid
- dierenwelzijn
- ruimte en landschap
- energie
- afval en materialen
- wonen

Deze 'sectorale' benadering vraagt wel enige kadering vanuit de noodzaak van een meer integrale benadering. In de volgende punten wordt hier verder op ingegaan.

3.4.1 De fysieke leefomgeving als voorwerp op zich maar ook als context en conditie voor het maatschappelijk functioneren

Verschillende van de inhoudelijke thema's binnen het domein (en dus ook van de onderzoeksthema's) kunnen gezien worden als deel van de **fysieke leefomgeving**. De fysieke leefomgeving is een complex gegeven, bestaat uit alles wat je zintuigelijk waarneemt, wat je ziet, voelt en ruikt en bevat alle levende organismen en niet-levende componenten. Dat zijn bijvoorbeeld gebouwen, wegen, bossen, water, planten en dieren, grond, bodem, erfgoed, klimaat, geur, lucht, landschap, geluid en de ruimte waarin elk van deze elementen samenkomen.
In het beleidsdomein Omgeving zijn verschillende entiteiten bevoegd voor specifieke onderdelen van de fysieke leefomgeving: 'lucht', 'water', 'natuur', 'bodem en ondergrond', 'onroerend erfgoed' én 'ruimte en landschap'. Het 'klimaat' en 'Energie' worden mee gezien als context van die fysieke leefomgeving.
De fysieke leefomgeving is de fysieke context waarin we als **samenleving** leven en is het speelveld van ons handelen, functioneren en ontwikkelen. Specifieke onderdelen van de samenleving die als inhoudelijk thema opgenomen worden binnen het domein Omgeving zijn '(sociaal) wonen', 'omgeving en gezondheid' en 'dierenwelzijn'.

3.4.2 Sectorale beleidsbenadering vraagt wederzijdse verbinding als basis voor win-win (1+1>2)

De fysieke leefomgeving vormt zich mede door de **activiteiten** die we als mens erin ontplooien maar ook omgekeerd, stuurt de fysieke leefomgeving onze activiteiten en laat ze interageren. Activiteiten, beleidsmatig veelal sectoraal georganiseerd, grijpen in op onze fysieke leefomgeving en omgekeerd.
Als activiteit, vormt 'wonen' deel van het beleidsdomein. Sterk ingrijpende activiteiten zoals economie, landbouw en mobiliteit liggen daarbuiten wat de uitdaging vergroot om het beleid op deze activiteiten en het omgevingsbeleid zo optimaal mogelijk met elkaar te verbinden en integreren, zodat ze elkaar kunnen versterken in plaats van elkaar opheffen. Het ruimtelijke beleid speelt dan weer een rol in het

bieden van de nodige ontwikkelingsruimte aan elk van de activiteiten en dit op geïntegreerde wijze zodat de complementariteit tussen activiteiten maximaal gevaloriseerd kan worden binnen de beperkte ruimte en mogelijke negatieve effecten van interactie maximaal geweerd worden. Elke ruimtelijke ingreep is dan ook een opportuniteit om doelstellingen op activiteiten en omgevingsdoelstellingen geïntegreerd waar te maken.
Specifiek vragen een aantal economie-gerelateerde thema's beleid op vlak van **productie en consumptie** die rechtsreeks impact heeft op de kwaliteit van de omgeving en zo haar diensten kan blijven leveren ook in de toekomst. In domein Omgeving gaat het om de thema's: 'energie', 'afval en materialen' en 'voeding' (onderdelen van dit thema vormen een opdracht van het domein).
Er zit een sterke samenhang en samenspel tussen de fysieke leefomgeving, de samenleving, haar activiteiten en de wijze waarop ze productie en consumptie organiseert. Deze 4 systemen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een goed georganiseerde en kwaliteitsvolle fysieke leefomgeving is van groot belang voor een goed functionerende sociaal-culturele en economische samenleving en omgekeerd. Zo is het bv. fijner wonen in de buurt van toegankelijk water en groen met bankjes die uitnodigen tot gesprekken tussen buren en ondersteunt de aandacht voor (betaalbaar) wonen in de buurt van werk en voorzieningen een meer inclusief, mobiel, actief en gezond leven.

4 OMGEVINGSDOELSTELLINGEN

Omdat het beleidsdomein Omgeving doelstellingengericht werkt, worden in dit hoofdstuk de basisdoelstellingen voor elk van de onderzoeksthema's opgesomd. Daarbij worden de eraan gekoppelde financiële uitdagingen bij ongewijzigd beleid, toegevoegd. Deze informatie is als context van belang bij de selectie van maatregelen. Het is ook van belang voor het detecteren van items voor bijkomend onderzoek omdat de financiële uitdagingen vragen om een antwoord van hoe het beleid ermee kan omgaan. **In het bijzonder voor de verschillende EU-bindende doelstellingen bestaat de zoektocht erin een (indien mogelijk) andere aanpak in beeld te brengen die toelaat de doelstellingen toch te halen**. Zo bijvoorbeeld is, gezien het sterke samenspel tussen de verschillende omgevingsrelevante thema's, één van de mogelijkheden op zoek te gaan naar hoe 1 bestede euro of besteed uur meerdere doelstellingen kan dienen. Een andere mogelijkheid kan erin bestaan op zoek te gaan naar een meer effectieve hefboom waarbij die hefboom ook buiten het beleidsdomein kan liggen.

Om deze redenen, worden in de onderstaande kaders ook de (onderzoeks)thema's die onrechtstreeks gevat worden door de doelstellingen, en ook omgevingsrelevante thema's die buiten het domein zelf liggen, opgenomen. Zeker voor de klimaatdoelstellingen is dit aan de orde, maar te oordelen aan de vele keren dat de niet-domein-eigen thema's aangeduid worden als onrechtstreeks gelinkt aan de doelstellingen, liggen meerdere kansen in een actieve samenwerking met andere beleidsdomeinen. Voor de Vlaamse doelstellingen kunnen de financiële uitdagingen theoretisch gezien mogelijks beantwoord worden door de doelstelling op zich of het eraan gekoppelde streefjaar bij te sturen.

4.1.1 *Leeswijzer onderstaande kaders per onderzoeksthema*

						Omgevingsrelevant thema's										
xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx
*Hier worden de verschillende **basisdoelstellingen** opgesomd.* *In het bovenstaande zwarte verticaal gerichte vakje staat het thema waarnaar de doelstellingen zich richten; in de grijze vakjes staan de thema's die onrechtstreeks gevat worden door de doelstellingen; in de witte vakjes de overige voor het beleidsdomein relevante thema's* *In de kolommen hiernaast, wordt, wanneer van toepassing, aangegeven tegen welke jaar de ernaast staande doelstelling moet gehaald worden en of dit op basis is van Europees en/of Vlaams beleid ; wanneer dit jaartal een rode achtergrond heeft, betekent dit dat op basis van het gevoerde traject kan geconcludeerd worden dat het streven niet tijdig zal gehaald worden bij ongewijzigd beleid.*															**EU** *jaar*	**Vl** *jaar*
*Hier worden de **financiële uitdagingen** die aan de orde zijn **bij ongewijzigd beleid**, opgenomen*																

4.1.2 *Klimaat*

klimaat	lucht	water	natuur	bodem en ondergrond	onroerend erfgoed	omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	ruimte en landschap	energie	afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie
• Broeikasgasreductie realiseren in niet ETS sectoren. • Inzetten op koolstofopslag: geen netto-koolstofverlies uit bodems en biomassa. • Inzetten op klimaatadaptatie.															**EU** 2030	**Vl** 2030 2050
Financiële uitdaging ➔ De **middelen van het Vlaams Klimaatfonds voldoen niet** om alle nodige uitgaven in kader van de EU-ambities en Vlaamse lange termijn klimaatengagementen in te vullen: -35% reductie in broeikasgasemissies in 2030, voor de niet-ETS sectoren. Hier is een enorme gap qua middelen, mede door de inzet van een groot deel van deze middelen voor IC. Er dient veel meer budget voorzien te worden voor het Vlaamse interne klimaatbeleid wil men de engagementen richting 2030 en 2050 halen, en wil men de gerelateerde miljoenenboetes én verminderde (meer en meer klimaatgebonden) geldstromen en oplopende kosten door klimaatverandering vermijden. Het steeds groeiend belang van de klimaatdoelstellingen binnen de EU is ontegensprekelijk, evenals het steeds groeiende belang van klimaat binnen de financieringsmechanismen van de EU. ➔ Koolstofopslag: zie natuur en bodem en ondergrond																

4.1.3 *Lucht*

klimaat	**lucht**	water	natuur	Bodem en ondergrond	Onroerend erfgoed	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie
• Emissiereductie NOx, PM, VOS, SOx, NH3 realiseren (NEC) • Luchtkwaliteitsnormen halen • Bevorderen luchtkwaliteit ifv gezondheid en natuur															**EU** 2020 2025 2030 2015 (NO2) 2030 2050	**Vl** 2020 2025 2030 2015 2030 2050

Financiële uitdaging

- ➔ **Vlaanderen overschrijdt momenteel de luchtkwaliteitsnorm voor NO2**: Europese ingebrekestelling lopende waaruit boetes kunnen volgen. Er loopt ook een rechtszaak, aangespannen door een NGO. De huidige (hoge) NOx emissies maken ook deel uit van de PAS-discussie. Het constant beleid (BAU) volstaat niet om de doelstellingen 2030 en 2050 te halen. Het beleid (luchtbeleidsplan) richt zich op diverse sectoren (landbouw, huishoudens/gebouwen, industrie en energieproductie, voertuigen en mobiliteit).
- ➔ Er zijn **geen rechtstreekse middelen** voor het Vlaams intern luchtbeleid (cf klimaatfonds).
- ➔ Er zijn **geen middelen voor metingen en analyses** rond **nieuwe polluenten** (bv PFAS).
  De aanpak van emissiefraude maakt deel uit van het hervormingsprogramma.

4.1.4 *Water*

klimaat	lucht	**water**	natuur	Bodem en ondergrond	Onroerend erfgoed	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	Vl
• Kwalitatief (ecologisch en chemisch – verminderen nutriënten) en kwantitatief oppervlaktewater • Kwalitatief (chemisch – verminderen nutriënten) en kwantitatief grondwater • Waterkwantiteit: terugdringen en bestrijding overstromingsrisico en risico op waterschaarste • Kwalitatief en betaalbaar drinkwater	2027 2027	2027 2027

Financiële uitdaging

➔ **Vlaanderen haalt op basis van constant beleid geen enkele van de opgelegde doelstellingen van de EU-KaderRichtLijn Water**, terwijl de richtlijn de goede toestand tegen 2015 voorschrijft.**!** Op termijn volgt via de EU dan een ingebrekestelling in fase 1 (momenteel reeds in onderzoek via 2 opgestarte pilots) met **zeer zware EU-boetes** (niet te voorspellen wanneer en hoe hoog). Het probleem situeert zich echter op de korte termijn vooral in rechtszaken waarbij burgers/ngo's naar analogie met de Klimaatzaak de Vlaamse overheid via de rechter tot bindende bijkomende maatregelen wil dwingen. De Nederlandse rechtsuitspraken rond PAS (stikstof) leiden daar tot een zware vergunningenstop en grote negatieve effecten op de Nederlandse economie, waarbij de overheid werd gedwongen tot paniekmaatregelen. Dergelijke "Waterzaak" dreigt maar dient dus vermeden te worden via bijkomende investeringen richting "voortgang" in het waterbeleid. Het realiseren van de Europese doelstellingen vraagt dan ook bijkomende investeringen in waterzuivering, ecologisch herstel, waterbodemsaneringen, … De totale investeringskosten in het ontwerp SGBP3 voor de planperiode 2022 – 2027 worden geraamd op 4,5 miljard euro en de operationele kosten op 240 miljoen euro per jaar. Het grootste deel van die kosten liggen bij de overheid en bij de aanrekening van de kosten voor sanering.

➔ De verdere investeringskosten in de uitbouw van de gewestelijke en gemeentelijke waterzuiveringsinfrastructuur richting invulling van de doelstellingen van de KaderRichtLijn Water (onder constant beleid) belasten de toekomstige Vlaamse begroting. De onderhouds- en vervangingskosten van het steeds groeiende patrimonium van de NV Aquafin en het rioleringspatrimonium van de gemeenten belast (indirect) de toekomstige Vlaamse begroting. Dit geldt voor de noodzakelijke onderhoudskosten aan de gewestelijke saneringsinfrastructuur onder beheer van NV Aquafin en voor de (oudere) gemeentelijke saneringsinfrastructuur die onderhouden moeten worden door de gemeenten. De meerkost kan richtinggevend geraamd worden op +20% ten opzichte van de huidige onderhoudskosten. Er werden rond 2013 in dit kader financieringsformules onderzocht van "sale&lease back" maar deze pistes liepen dood.

➔ Vanaf 1990 werden de uitgaven van de Vlaamse overheid in de uitbouw van het saneringsnetwerk gedebudgetteerd via NV Aquafin (in 1/15e of 1/30 in functie van de afschrijftermijnen van de investeringen). Momenteel komen deze gedebudgetteerde uitgaven bij NV Aquafin op kruissnelheid, waardoor de financiële lasten hiervan maximaal zijn de komende jaren, en er dus geen positief effect meer is aan die debudgetteringen uit het verleden.

➔ De Blue Deal en het droogtebeleid zijn strategische prioriteiten voor Vlaanderen de komende jaren. Zie ook naar het grote aandeel van Blue Deal in het Relance-beleid voor Vlaanderen.
Op de ranglijst van de waterschaarste van het 'World Resources Institute' prijkt België op de 23ste plaats op 164 landen, vooral na landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. In Europa scoren alleen Cyprus en San Marino slechter. Door ons beperkt rivierennetwerk en onze grote bevolkingsdichtheid is de waterstress – de verhouding tussen de vraag en de beschikbaarheid van water per persoon – in ons land hoger dan in Griekenland, Spanje, Portugal en Italië, landen die we nochtans meer met droogte associëren.

4.1.5 *Natuur*

klimaat	lucht	water	**natuur**	Bodem en ondergrond	Onroerend erfgoed	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	Vl
• Instandhouden biodiversiteit: behouden of herstellen van habitats (o.m. door vermesting en verzuring) en soorten: instandhouden Europese natuur en realisatie Vlaamse natuurlijke structuur	2050	
• Meer natuur in natuurbeheer	2030	
• Meer bos		2024
• Vergroten natuurbeleving: kwalitatief groen, overal en dichtbij voor iedereen		2024
• Schade en overlast beperken door fauna en flora		2024

Financiële uitdaging

- ➔ Primaire natuurdoelstelling is het realiseren van de Europese natuurdoelen of instandhoudingsdoelstellingen ter bescherming van Europees te beschermen habitats en soorten. Tegen 2050 moet elke Europees te beschermen habitat en (de leefgebieden) Europees te beschermen soort in een regionaal gunstige staat van instandhouding gebracht zijn. Volgens het geldende Vlaams Natura 2000 programma moesten voor alle habitattypes en richtlijnsoorten samen in 2020 70% van de inspanningen operationeel zijn. Tot nu toe is een standstill en een gunstige of verbeterde staat voor 7 van de 16 prioritaire habitats bereikt. Voor 44 habitats zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. In de afgelopen jaren verbeterden 17 habitattypes. Van de 69 Habitatrichtlijnsoorten zijn er 18 in gunstige staat. Verder scoren er 14 matig ongunstig, 5 onbekend en de overige 29 soorten zeer ongunstig. Om de EU resultaatsverplichtingen van de Vogel– en Habitatrichtlijn, vertaald in de Europese natuurdoelen te realiseren zijn bijkomende middelen en aangroei noodzakelijk. De EU-resultaatsverplichtingen worden door Vlaanderen dus nog niet gehaald, maar ANB probeert met de beschikbare middelen maximaal en zo efficiënt mogelijk invulling te geven aan deze EU-resultaatsverplichtingen.BIJKOMEND: De Europese biodiversiteitsstrategie 2030 wordt vastgelegd in 2021. De ambitie wordt verruimd zowel naar gebied toe (30% bescherming van het landoppervlak) als naar inhoud toe (geïntegreerde, inclusieve benadering van biodiversiteit) en het tijdspad wordt voor een deel verscherpt tot 2030. De aanscherping van de Europese ambitie in 2021 en het tijdskader zullen bijkomende druk op dit budget veroorzaken.
  Op basis van de huidige (nog niet aangescherpte doelstellingen) wordt een **budgettekort deze legislatuur van 94 mio euro verwacht voor deze doelstelling:**
- ➔ Daarnaast voorziet het Regeerakkoord dat het bosareaal tegen 2030 wordt uitgebreid met 10.000 ha (waarvan 4.000 ha tijdens deze regeerperiode). Dit geeft volgende financiele uitdaging tav de huidige kredieten (2021). Ten aanzien van de toegekende kredieten in 2021 is er **deze legislatuur een tekort van 59 mio euro voor deze doelstelling. De opstappen voorzien in het regeerakkoord zijn dus noodzakelijk om deze doelstelling te realiseren.**
- ➔ Tegen 2024 wordt 20.000 ha bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer gebracht. Dit omvat zowel nieuwe, bijkomende natuur (door uitbreiding en/of inrichting) en bestaande natuur (door omvorming of door onder passend beheer te brengen). **De opstappen voorzien in het regeerakkoord zijn noodzakelijk om deze doelstelling te realiseren.**
- ➔ Realisatie van het PAS-herstelbeheer en van natuur daarbuiten in het VEN: In het kader van de PAS dienen beheer- en herstelmaatregelen voor de verbetering van de kwaliteit van door stikstof negatief beïnvloede N2000-habitattypen uitgevoerd te worden. **De meerkost van dit herstelprogramma wordt geraamd op 2 miljard over de periode 2021-2030 of 200 miljoen per jaar**. Dit kan alleen gerealiseerd worden met een fundamentele bijstelling van de personeelscapaciteit.
- ➔ Wat het Boscompensatiefonds betreft is dit instrument gericht op het vermijden van ontbossingen en het in evenwicht houden van de bosbalans. Het vergunningenbeleid is echter (voor niet-zachte bestemmingen) een bevoegdheid van de lokale overheden, en zodoende komt men op het terrein van de moeilijke discussies/afwegingen omtrent grondgebruik in Vlaanderen.

4.1.6 *Bodem en ondergrond*

klimaat	lucht	water	natuur	**bodem en ondergrond**	onroerend erfgoed	omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	Vl
• Saneren historisch verontreinigde risicogronden.		2036
• Veerkracht bodem optimaliseren en inzetten op bodemzorg: hergebruik bodem en land (oa grondverzet), herstel bodemdiensten (oa koolstofvoorraden), circulaire aanwending bodemmaterialen, preventie bodemverontreiniging, ontharding, vermesting en verzuring tegengaan, bodembiodiversiteit, ….		2030
• Terugdringen en bestrijden bodemerosie. • Bestrijden droogte.		
• Oppervlaktedelfstoffen: op een duurzame wijze voorzien in de huidige en toekomstige Vlaamse maatschappelijke behoefte aan minerale grondstoffen. • Diepe ondergrond: duurzaam beheren van alle mogelijke toepassingen in de diepe ondergrond.		2026

Financiële uitdaging

- ➔ Het beleid spitst zich toe op de sanering van historisch verontreinigde gronden tegen 2036. De doelstelling 2036 is echter niet haalbaar bij gelijkblijvende middelen. Zeer grote of extreem dure saneringsdossiers zijn moeilijk op te vangen binnen de bestaande middelen. Zo is er ter illustratie alleen in 2021 nog een tekort van meer dan 12 miljoen euro voor twee grote bodemsaneringsdossiers, waarvan 1 brownfield. Vandaag bestaat reeds een **achterstand van 10 jaar ten opzichte van de saneringstarget van 2036** (vooral voor de kleine dossiers). Dit betekent dat er 10 jaar aan bestaande toelagen nodig zijn om alle reeds bestaande ambtshalve dossiers af te handelen, en deze termijn groeit consequent verder. Hierdoor worden de basisprincipes van het ruimtelijk beleid, de bouwshift, de bebossingsstrategie, ... gehypothekeerd, en ontstaat er extra dreiging op ontginning van bijkomende nieuwe gronden.
- ➔ Aanvullend dient er aangestipt te worden dat men in **Vlaanderen nog niet gestart is aan de waterbodemsanering** (van industrieel verontreinigd slib, maar ook van de oevers zelf). De grootteorde van de behoeften in waterbodemsanering ligt in de honderden miljoenen euro's. Momenteel wordt er enkel geprioriteerd op basis van de grootste hotspots. Een beleid daarrond is in voorbereidingsfase bij Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW).
- ➔ Ontzorging van particulieren en scholen van bodemsaneringsverplichtingen kan zonder bijkomende middelen niet volgehouden worden, waardoor de doelstelling van 2036 nog extra onder druk komt te staan.
- ➔ De impact van emerging contaminants op de bodem zal leiden tot extra inspanningen inzake bodemsanering. Deze inspanning kan oplopen tot honderden miljoenen euros.

4.1.7 *Onroerend erfgoed*

klimaat	lucht	water	natuur	Bodem en ondergrond	**Onroerend erfgoed**	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	VI
• Selectief beschermen en bewaken selectiviteit van erfgoedwaarden zodat ze in de toekomst relevant blijven		2024
• Inzetten op erfgoedzorg zowel ten dienste van erfgoedbehoud als erfgoedontwikkeling		2024
• Onroerend erfgoed en erfgoedlandschappen maximaal maatschappelijk valoriseren als cultureel kapitaal, ook economisch.		2024

Financiële uitdaging

➔ De grootste uitgavendrijvers binnen het beleidsveld OE zijn de historisch ontvankelijk verklaarde (open end) OE-premies, die momenteel niet meer aangevraagd kunnen worden wegens uitgedoofd beleid. Er is inzake restauratiepremies en erfgoedpremies een wachtlijst van grootteorde 305 miljoen euro, waarbij dit gaat over wachtende/liggende aanvraagdossiers van 2014 en later (vooral voor kerken). Deze achterstand (met bijhorende budgettekorten binnen OE) dient aangepakt te worden; een theoretische mogelijkheid is het terugkomen op genomen engagementen. De feitelijke achterstand is zelfs nog (grootteorde van 100 miljoen euro) groter als ook de zeer grote renovatiebehoeften voor uitzonderlijke -reeds afgesloten dossiers- zoals de Bourla (Antwerpen), de Opera (Gent) en het kasteel van Heers meegeteld worden.
Ondanks dit gegeven, start de Vlaamse regering toch nieuw en budgettair omvangrijk beleid op zonder een oplossing voor de liggende wachtlijst tav. de private sector. De helft van het relancebudget voorzien voor de afbouw van de wachtlijsten, is ondertussen toegewezen aan nieuwe (renovatie)projecten.

➔ De meer-jaren-overeenkomsten erfgoedpremies (overeenkomsten met openbare besturen) staan niet op de wachtlijst van 305 mio euro, maar er is wel een stevig tekort op dit budget de komende jaren, dus bovenop het tekort van de wachtlijst. De meer-jaren-overeenkomsten werden niet vastgelegd voor de volledige periode, maar jaarlijks. De VAK-impact evolueert van 28.6 mio euro in 2021 naar een VAK-impact van 52.5 mio euro in 2022-2025. Dit is een bijkomend op te lossen tekort van 24 mio euro per jaar.

4.1.8 *Omgeving en gezondheid*

klimaat	lucht	water	natuur	Bodem en ondergrond	Onroerend erfgoed	**Omgeving en gezondheid**	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	VI
• mens en milieu beschermen tegen verontreiniging die een impact kan hebben op de gezondheid en andere aspecten van het menselijk leven: bescherming tegen gevaarlijke chemische stoffen; voorkomen licht-, geluids-, geur, stralings- en stofhinder ; inperken risico's van pesticiden en verminderen gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ; beperken impact van circulair afval en materialengebruik		
• stimuleren van een gezonde leefomgeving in kader van preventie en gezondheidsbevordering: stimuleren positieve impact van natuur op gezondheid ; ruimtelijk ontwikkelen met aandacht voor beperking gezondheidsrisico's en verhogen leefkwaliteit		
• stimuleren gezond binnenmilieu		

4.1.9 *Dierenwelzijn*

klimaat	lucht	water	natuur	Bodem en ondergrond	**Onroerend erfgoed**	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie
• dierenwelzijn verbeteren															EU	Vl 2024

4.1.10 *Ruimte en landschap*

klimaat	lucht	water	natuur	bodem en ondergrond	onroerend erfgoed	omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	**ruimte en landschap**	energie	afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie
• Terugdringen bijkomend ruimtebeslag via hergebruik (van land) en ruimtelijk rendement. • Realiseren nabijheid in tijd en plaats: sterke inbedding van Vlaanderen in de Europese stedelijk-economische ruimte en energienetwerken + woon-werk verdichting, gekoppeld aan collectieve vervoersknopen en fietsinfrastructuur en concentraties van voorzieningen. • Realiseren robuuste open ruimte met meervoudig ruimtegebruik. • Realiseren fijnmazig netwerk van groenblauwe aders. • Inrichten tot en beheren van kwalitatieve (leef)omgevingen en landschappen met inbegrip van het versterken van het palet van kwalitatieve leefomgevingen in sterke steden en dorpen en een vitaal platteland, van het versterken van de open ruimte in functie van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten, van agronatuurbeheer in functie van kwaliteitsvol beheer en inrichting van de omgeving en van landschapszorg. • Terugdringen verharding.															**EU** 2050	**Vl** 2040 2050 2050 2050

Financiële uitdaging

➔ De Vlaamse Regering keurde op 20 juli 2018 de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) goed dat onder meer de bouwshift op de agenda zet. Het instrumentendecreet, dat een nieuwe regeling van vergoeding voorziet (hoger dan wat vandaag aan de orde is!) in het geval gronden door acties in uitvoering van de BRV-doelstellingen aan waarde verliezen, werd nog niet goedgekeurd, waardoor de kostprijs hiervan nog niet werd meegenomen in voorliggende meerjarenraming. Momenteel wordt het benodigde budget van het instrumentendecreet geraamd op 5 tot 10 miljard euro gespreid over meerdere jaren. Dit betreft hoofdzakelijk het dekken van planschade ter bescherming van waardevolle bossen, signaalgebieden (via herbestemming) en bij het schrappen van woonreservegebieden (via herbestemming). De potentiële planschade in het kader van het schrappen van woonreservegebieden wordt ruwweg geraamd op 1,3 miljard euro. De budgettaire impact voor deze en volgende legislatuur is echter zeer moeilijk te ramen aangezien de uitvoeringsinstrumenten en modaliteiten van BRV nog te beslissen zijn.
Naast de budgettaire impact zijn er ook de maatschappelijke kosten en baten. Verwacht kan worden dat het niet-realiseren van de bouwshift, en het verderzetten van de trend, leidt tot een grotere maatschappelijke kost (bv. door meer verplaatsingen, meer druk op de biodiversiteit, etc.). Een effectieve en betaalbare wijze om de bouwshift te regelen, vraagt creativiteit op vlak van instrumentenontwikkeling en aanpak en vraagt samenwerking over beleidsvelden en beleidsdomeinen en sectoren heen, met zowel participatie van private actoren als publieke nutsbedrijven (waterzuivering, elektriciteit en gas, ...).

➔ Ten laste van het Grondfonds is er een lijst van (dd. september 2019 - nu nog representatief) in totaal 84 hangende (plan)schadedossiers (huidige regeling vóór instrumentendecreet), waarvan in 28 dossiers reeds een pleitdatum (zittingsdag) werd vastgelegd. De overige 56 procedures zijn dus nog lopende maar zonder vastgestelde pleitdatum. Het totale bedrag van de vorderingen voor planschade, vermeerderd met intresten berekend tot 01.03.2019, bedraagt 190.707.543 euro. Voor de zaken met een pleitdatum gaat het over een bedrag van 46.201.909 euro, voor de zaken zonder pleitdatum gaat het over een bedrag van 144.505.634 euro. Het beschikbare saldo in het Grondfonds bedraagt ongeveer 34 miljoen euro.
Bij deze bedragen dient verder het volgende te worden opgemerkt:
- Bepaalde dagvaardingen bevatten slechts een provisioneel gevorderd bedrag van 1 euro, en verwijzen voor het overige naar een bedrag dat door de deskundige/rechtbank moet worden bepaald. Deze vorderingen staan aangeduid met 1 euro als gevorderd bedrag. Bepaalde (plan)schadevergoedingen worden mogelijks deels ten laste genomen door het VFLD, voor maximaal 50% van de hoofdsom, en 50% van de interesten (beperkt tot interesten tot 30 juni 2014).

➔ Het budget voor reconversie/verplaatsing van landbouwzetels volstaat momenteel, maar dit budget zal in de toekomst sterk afhankelijk zijn van het nieuw uit te rollen impactrijke PAS-beleid. Er zijn momenteel een 54 rode bedrijven (stopzetting na afloop vergunning), waarvan er een twintigtal reeds een aanvraag ingediend hebben, de andere rode bedrijven kunnen nog aanvragen in de loop van hun vergunning. Voor de oranje aangeduide bedrijven (kunnen doordoen onder beperkende voorwaarden) zijn er slechts weinig aanvragen binnen. Er is een groot encours bestemd/beschikbaar voor de aankoop van landbouwgoederen van rode en oranje bedrijven. Dit beleid zal echter duidelijk niet volstaan om de PAS-targets te halen. Eenmaal het vergunningenbeleid terzake duidelijk bepaald en kordaat is, zullen de aanvragen voor steun snel toenemen.

➔ Het EU-landbouwbeleid (GLB EU) bevat een zeer grote pijler met rechtstreekse steun aan de landbouwers, en een kleine pijler met flankerende maatregelen voor groenere landbouw. In het nieuwe GLB daalt het aandeel van de EU-cofinanciering voor flankerende maatregelen van 50 naar 43%, zodat er meer Vlaamse middelen nodig zijn om in kader van het plattelandsontwikkelingsprogramma voor Vlaanderen, hetzelfde te kunnen realiseren als de voorbije periode. Nu al bestaat er een aanvullende financiering aan het EU-beleid dat 50/50 gefinancierd wordt door Vlaanderen en de provincies.

4.1.11 *Energie*

klimaat	lucht	water	natuur	Bodem en ondergrond	Onroerend erfgoed	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	**energie**	Afval en materialen	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie
• versnelde uitbouw van milieuvriendelijke energieproductie • energie-efficiëntie: energiebesparing realiseren • sociaal rechtvaardige energietransitie															**EU** 2030	**Vl** 2030 2030

Financiële uitdaging

➔ Op basis van constant beleid zal **Vlaanderen de internationale bindende (en steeds strenger wordende) doelstellingen inzake klimaat- en energiebeleid, niet halen met interne maatregelen**. Het Vlaamse energiebeleid is gericht op energie-efficiëntie in de gebouwde omgeving en in bedrijven, en de uitbouw van hernieuwbare energieproductie. Er wordt binnen het Vlaamse energiebeleid in eerste instantie sterk ingezet op (naar begrotingsimpact dure) ondersteuning/subsidiëring, en pas in tweede instantie op wettelijke verplichtingen. Er zijn al wel een aantal succesvolle verplichtingen opgelegd (bijvoorbeeld bij nieuwbouw), maar onvoldoende

gegeven de huidige afstand-tot-target inzake doelstellingen. Vooral de uitvoering van de lange termijn renovatiestrategie zal maar mogelijk zijn met bijkomende renovatieverplichtingen. Tegen 2050 moet iedere woning wel een energielabel A hebben en moet een niet-woongebouw klimaatneutraal zijn. Bijkomende renovatieverplichtingen zijn zeer kosteneffectieve maatregelen richting Vlaamse energie- en klimaatdoelstellingen, maar dienen ook gepaard te gaan met voldoende handhaving (aandachtspunt bij verdere uitrol).

➔ Hoeveel de gap richting de ambitieuze EU-targets voor hernieuwbare energie 2030 (met bijhorende kostenkaartje) momenteel bedraagt, is moeilijk te bepalen. De doelstelling is opgebouwd uit een teller (T) en een noemer (N). De teller hangt af van het komende federale akkoord over de intra-Belgische verdeling van de af te spreken inspanningen en dus meer bepaald van het Vlaamse aandeel in de doelstelling rond hernieuwbare energie. Het Vlaamse tekort in de teller wordt voor de 2020-doelstelling opgelost door de aankopen van zogenaamde Energiestatistieken in het buitenland (27,5 mio euro in 2020). De noemer draait rond het energiegebruik en is vandaag nog niet te bepalen aangezien de bijdrage van het Vlaams gewest in de target 2030 nog niet gekend is. Er is ook nog onduidelijkheid over hoe naar 2030 toe zal worden omgegaan met het nieuwe gegeven dat het nu om een globale EU-doelstelling gaat, en niet meer over afzonderlijke lidstaatdoelstellingen.

4.1.12 Afval en materialen

klimaat	lucht	water	natuur	bodem en ondergrond	onroerend erfgoed	omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	ruimte en landschap	energie	**afval en materialen**	voeding	wonen	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	**Vl**
• Afname van de materialenvoetafdruk van de Vlaamse consumptie		2030 2050
• Materiaalbewust bouwen en verbouwen: daling bouw- en sloopafval	2020	
• Daling van de hoeveelheid consumptiegoederen in het restafval: bedrijfsrestafval, huishoudelijk restafval	2035	2030
• Asbesttoepassingen wegnemen		2040
• Daling zwerfvuil	2026	2022

Financiële uitdaging

➔ Er zijn op het vlak van onderzoeken, studies en investeringen in innovatieve circulaire economie-projecten grote behoeften om het afval- en materialengerichte beleidsinstrumentarium te kunnen laten evolueren op basis van de recente inzichten in de Circulaire Economie (CE). De OVAM ziet kansen in het trachten vroeger ingrijpen in de afval- en productieketen en stelt dat de meer-inkomsten op afvalheffingen de uitgavenposten ten goede zouden komen om Vlaanderen te laten uitgroeien tot een recyclage-hub en een regio waarbij circulair bouwen, circulaire aankopen en eco-design bij productie de norm is..

➔ De trend in kader van zwerfvuil is stijgend.

➔ Bijkomende uitdagingen zijn:

- De daling van het bedrijfsrestafval;
- De opstart en verdere uitbreiding van de selectieve inzameling en verwerking van GFT-afval tegen eind 2023 (EU-verplichting). De verwerkingsprijs voor bio-afval aanvaardbaar maken tov. verwerking door verbranding met energierecuperatie;
- De doelstellingen voor lokale besturen op het vlak van daling van restafval zijn via het Vlaams Energie- en Klimaatplan zeer sterk aangescherpt tot 100 kg/inwoner tegen 2030.

4.1.13 Wonen

klimaat	lucht	water	natuur	bodem en ondergrond	onroerend erfgoed	omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	ruimte en landschap	energie	afval en materialen	voeding	**wonen**	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie

	EU	Vl
• Betaalbaar wonen realiseren		2050
• Woonzekerheid bieden		2050
• Gelijke toegang tot een woning realiseren		2050
• Vraag en aanbod aan (geschikte) woningen op elkaar afstemmen		2050
• Woningkwaliteit bevorderen		2050

Financiële uitdaging

- ➔ Het nieuwe beleid uit het Regeerakkoord in kader van. **SVK-Pro leidt tot een (stevig) te financieren groeipad**. SVK-Pro heeft betrekking op het plan om private verhuurders extra capaciteit sociaal te laten verhuren aan de Sociale Verhuurkantoren (SVK). De sleutel tot succes om de private sector te betrekken in de sociale huisvesting is het aangeboden rendement. De betaalbaarheid van deze woningen zou hierbij voor de huurders verzekerd worden via huursubsidies, waarbij een rendementsonderzoek aan de basis lag van de vastgestelde hoogte van de subsidie. Dit gaat echter wel om een open-end-subsidieregeling, waarbij de ramingen evolueren van 64 mio euro in BO 2021 naar 75 mio euro tegen 2025 (+11 mio meerkost). De meerkosten worden opgevangen binnen de enveloppes van het beleidsveld Wonen en de jaarlijkse ATOMA-opstappen.
- ➔ De budgettaire behoeftes voor de financiering van **huurpremies voor kandidaat-huurders** zijn sterk stijgend. De jaarlijkse instroom van nieuwe premie-aanvragen vanuit de wachtlijsten is immers groter dan de jaarlijkse uitval. Raming naar aanleiding van BO 2021 begroot een budgetbehoefte van 44 mio euro tegen 2025 (**meerkost van +6 mio euro**). De meerkosten worden opgevangen binnen de enveloppes van het beleidsveld Wonen en de jaarlijkse ATOMA-opstappen.
- ➔ Wat betreft de investeringssubsidies aan lokale besturen voor noodwoningen, werd het initiële budget van 4 MIO voorzien vanuit de door de Vlareg goedgekeurde extra budgetten in kader van de meerjarenbegroting, uit de eigen middelen verdubbeld. Er volgt een nieuwe ATOMA-opstap van 4 MIO in 2023, wat het totale budget op 12 mio euro zal brengen.
- ➔ Er wordt sinds 2018 ingezet op een sterke groei in aantal sociale verhuurkantoren (SVK) in kader van een verdere professionalisering van de verhuursector en ten gevolge van SVK-pro. Dit maakt dat deze kosten conform toenemen. Het aanbod van de SVK's groeit aan een ritme van +-1.000 woningen per jaar. Er is wel een onzekere impact van de inzet op SVK-pro (verhuur via private eigenaars). Op basis van een raming naar aanleiding van BO 2021 is 32 mio euro nodig tegen 2025 (+5 mio).
- ➔ Om de woningkwaliteits- en energetische vereisten van het Vlaamse woningpatrimonium te doen beantwoorden aan de doelstellingen van woningrenovatie, wordt de renovatiekost (prive+publiek) geschat op 137 tot 145 miljard euro, met een gemiddelde kost per woning tussen 52 000 en 55 000 euro. De huidige renovatie-activiteit voor 2018 in Vlaanderen gaat over een totaalbedrag van 6 miljard euro. Indien de nodige investeringen van 137 tot 145 miljard euro volgens een lineair pad tegen 2050 moeten gerealiseerd worden, komt dit neer op een **jaarlijkse benodigde renovatie-investering van ongeveer 4,6-4,8 miljard euro**. Aangezien deze uitgaven slechts gedeeltelijk bestaan uit noodzakelijke werken om aan de vernoemde doelstellingen te beantwoorden (en bijvoorbeeld ook onderhoud, comfort en uitbreidingen van de woning bevatten), is de conclusie dat de huidige omzet aan residentiële investeringen voor kwaliteit en energie een stuk lager liggen dan de nodige jaarlijkse investering.
  Uit onderzoek blijkt dat 57% van de woningen herstellingen, renovaties of een totaalrenovatie nodig hebben om te voldoen aan de minimale woningkwaliteitseisen. **Om de energiedoelstellingen van de Vlaamse lange termijn renovatiestrategie 2050 te behalen, moeten in 96,5 % van de Vlaamse woningen (renovatie)werkzaamheden uitgevoerd worden.**

5 BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk worden de uitgewerkte voorstellen gepresenteerd op maatregelniveau, met de nodige toelichting per maatregel. Maar voor het beleidsdomein Omgeving is het verhaal complexer dan een aantal losstaande maatregelen oplijsten. Er is een grote interferentie tussen alle verschillende aspecten van het Omgevingsbeleid en daarom werd er binnen Omgeving gekozen voor een algemene "chapeau" met meta-principes om zodoende alle maatregelen te kaderen in een consequent toekomstvisiekader. Bedoeling is alle geselecteerde maatregelen te situeren binnen het uitgewerkte visiekader met meta-principes.
Vervolgens worden in dit hoofdstuk op een geaggregeerd niveau de uitgewerkte besparingsvarianten gepresenteerd (10% en 15%). Bij de uitwerking van deze besparingsvarianten wordt veel aandacht gegeven aan het duidelijk maken wat de consequenties op de beleidsdoelstellingen zijn van de voorgestelde besparingen, en wat de resulterende kosten zijn indien er onvoldoende of niet ingezet wordt op de realisatie van inhoudelijke doelstellingen (en bindende internationale engagementen, bv. inzake water, energie, klimaat, …). Om deze resulterende kosten te vermijden, dringt de Projectgroep erop aan de hieronder voorgestelde besparingen in te zetten in functie van omgevingsbeleidsdoelstellingen met bindend internationaal engagement. Ook werd eerder al gewezen op het gevaar van "vals goedkoop", immers daardoor wordt de factuur (later) alleen maar groter. Tot slot wenst de Projectgroep ook expliciet mee te geven dat nieuwe (en onverwachte) uitdagingen (bv. pfas) soms grote onverwachte budgettaire gevolgen hebben, waarop een flexibele overheid moet kunnen inspelen.

5.1 META-PRINCIPES

Het domein omgeving hanteert 5 meta-principes waaraan de verder in dit document opgenomen voorstellen worden getoetst :

- Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt;
- 'Voor wat, hoort wat';
- Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen ;
- Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling
- Wegnemen van historisch gegroeide anomalieën

De concrete voorstellen dragen steeds bij aan 1 of meer van de hierboven vermelde metaprincipes.

5.1.1 Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt

Onze leefomgeving levert heel wat ecosysteemdiensten. Sommige daarvan, zoals drinkbaar water, en zuivere lucht worden gebruikt door de mens. Voor andere ecosysteemdiensten is de mens een verstoorder (bv biodiversiteit) of vervuiler (bv afval, afvalwater). Dikwijls gaat gebruik ook samen met verstoring en vervuiling.
Tegenover gebruik en (het voorkomen van) vervuilen of verstoren staat een prijs, waarbij het principe dat de gebruiker, vervuiler en verstoorder betaalt een verworven uitgangspunt is vanuit de gedachte van het internaliseren van externe kosten) .

De vaststelling is evenwel dat dit niet (steeds) het geval is. Vele kosten verbonden aan het gebruik, het vervuilen en het verstoren van de ecosysteemdiensten worden afgewenteld op de (toekomstige) maatschappij of op de overheid (belastingbetaler).
De projectgroep wenst daarom ook te kijken naar de reële kosten die verbonden zijn aan het gebruik, het vervuilen en het verstoren van de ecosysteemdiensten en de wijze waarop hierin vandaag door burger, bedrijf en overheid wordt tussengekomen.
Om de tussenkomst van de overheid te organiseren zijn er meerdere instrumenten die hiervoor worden ingezet en die een werkings- of uitvoeringskost voor het domein met zich meebrengen. De Projectgroep is van mening dat voor sommige van die instrumenten de mogelijkheid er is om een (bijkomend) deel van die kost terug te verhalen op de gebruiker, vervuiler en verstoorder.

De juiste toerekening is belangrijk en kan tevens de omgevingsdoelstellingen meer 'zichtbaar' maken in functie van het zorgvuldig omgaan met ecosysteemdiensten, bewustwording, mobilisering en gedragsverandering.
Om dit gewenste effect te bereiken, moeten de bedragen voldoende hoog zijn. Uiteraard mag het bedrag niet de boodschap uitdragen dat als men maar betaalt verder mag verbruiken, verstoren of vervuilen. Omgekeerd mag het bedrag het draagvlak niet tenietdoen of de gewenste actie onmogelijk maken. Waar nodig kunnen uitzonderingen voorzien worden voor kwetsbare doelgroepen in functie van de doorwerking van het gevoerde beleid.
Dit principe vraagt wederzijdsheid en moet, in kader van draagvlak, gepaard gaan met een kwalitatieve diensteverlening vanuit de overheid. In het ideale geval valt het toepassen van het principe samen met desgevallend nodige verbeteringen op vlak van dienstverlening. Gezien de VBH-opdracht op zoek wil gaan naar korte termijn maatregelen, zal deze gelijktijdigheid niet altijd mogelijk zijn.

5.1.2 Voor wat hoort wat

Als de overheid diensten aanbiedt, is het normaal dat de verkrijger van de dienst ook eisen stelt ten aanzien van de kwaliteit ervan, zeker als er hiervoor een retributie wordt gevraagd.
Omgekeerd geeft de overheid in vele gevallen ondersteuning aan initiatiefnemers via subsidies of andere voordelen (bv. in kader van brownfield convenant).
De Projectgroep is van mening dat eerder dan een generieke ondersteuning een instrument in meerdere gevallen een groter effect kan genereren door een maatgerichte benadering. Dit maatwerk betekent dat de initiatiefnemer die ondersteuning vraagt, vanuit een logica van 'geven' en 'nemen' wordt benaderd. De ondersteuning (overheid) wordt pas toegezegd in functie van een resultaat (initiatiefnemer).
Het 'voor wat hoort wat principe' kan verschillende vormen aannemen.

- Naast het geven van resultaat gedreven subsidies kan het ook gaan om tijdelijke (investerings)ondersteuning die, eenmaal het resultaat is opgeleverd, terugvloeit naar de overheid, waardoor die middelen elders opnieuw kunnen ingezet worden.
- Het kan ook gaan om een financiële inspanning onder de vorm van het aanbieden van externe expertise in functie van het waarmaken van uitzonderlijke en hoogwaardige kwaliteit of innovatie met hefboomeffect. Het hoeft ook helemaal geen financiële inspanning te zijn.
- Het principe kan een vorm aannemen waarbij de overheid gericht afstapt van haar recht tot 'verbieden' of haar recht van 'voorkoop' als daar een vrijwillige inspanning van de actor

tegenover staat met een zo groot mogelijk maatschappelijke meerwaarde op vlak van omgevingsdoelstellingen. De bereidheid tot afstappen van haar recht, geeft de overheid een onderhandelingspositie om het maximaal mogelijke kwalitatieve hefboomeffect na te streven.

Het principe houdt ook in dat het op projectbasis financieren van kosten pas gebeurt als dit werkelijk het verschil uitmaakt tussen realiseren of niet realiseren (en niet enkel een verhoging is van het rendement van het project betekent).

5.1.3 Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen

De linken tussen omgevingsthema's onderling én tussen omgevingsthema's en thema's van andere beleidsdomeinen binnen de VO zijn groot. De manier waarop uitvoering gegeven wordt aan de ene doelstelling, kan impact hebben op een andere doelstelling. Dit kan in positieve zin (elkaar versterken) maar evenzo in negatieve zin (elkaar tegenwerken).

Instrumenten hebben elk hun eigen ontstaanscontext, -reden en -moment. Daarom is het in de praktijk niet evident dat instrumenten zo vormgegeven zijn of ingezet worden dat ze de mogelijkheden tot geïntegreerd opnemen van verschillende doelstellingen gebruiken.

De Projectgroep is van mening dat de Vlaamse Overheid die met een VO-brede (ontkokerde) blik kijkt naar de instrumentenmix, grote effectiviteits- en efficiëntiewinsten kan boeken bij het realiseren van haar doelstellingen. Doelstellingen van verschillende beleidsvelden kunnen gezamenlijk gerealiseerd worden door inzet van intelligente instrumenten en bundeling van middelen door ze op geïntegreerde wijze aan te pakken op het terrein. Deze aanpak stoelt op een win-win-houding (1+1>2 zie ook 3.4.2) en laat toe met de ingezette middelen meer te bereiken voor elke betrokken partij en niet onbelangrijk: een robuuster en meer langdurig kwalitatief effect te bereiken op niveau van de doelstellingen.

5.1.4 Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling

De Vlaamse Overheid staat niet alleen. Dit bleek al bij de bespreking van de rolverdeling binnen Omgeving en de gedeelde verantwoordelijkheid die hieruit resulteert met andere besturen, maatschappelijke actoren, partners en burgers (zie 2.2.2).

Een slagkrachtige rol van een VO die staat voor kwaliteit, houdt in dat de taken in uitvoering van haar beleid worden gelegd waar ze het meest efficiënt en effectief kwalitatief kunnen uitgevoerd worden.

Zoals gezegd betekent dit voor de omgevingsmateries dat naast de Vlaamse overheid, de lokale overheid maar evenzo het gehele spectrum van mogelijke partners hun rol (kunnen) opnemen: van overheid over partners met publiek karakter tot marktpartijen en burgers.

Het doorgeven van opdrachten aan anderen, houdt ook een verantwoordelijkheid in voor de VO, die in rekening moet brengen dat die andere ook effectief in staat is de opdracht kwalitatief uit te voeren. Dit betekent onder andere dat voldoende ingezet wordt op kennisopbouw en -deling zowel om de eigen taken efficiënt en effectief te kunnen uitvoeren en zicht te krijgen op de maatschappelijke en beleidsnoden als om de ander te ondersteunen en richting te geven.

Slagkrachtig zijn betekent ook selectief durven zijn en zich durven te richten op de meest efficiënte en effectieve hefbomen. Selectiviteit vraagt bovendien aandacht voor tijdelijkheid aangezien prioriteiten en de daaraan gekoppelde hefbomen kunnen wijzigen in de tijd.

5.1.5 Wegnemen van historisch gegroeide anomalieën

Het is duidelijk dat sommige de bestaande instrumenten nog doorwerken uit het verleden, zonder dat ze nog een (voldoende) bijdrage leveren aan de omgevingsdoelstellingen of zelfs vreemd eraan zijn.
De Projectgroep is van oordeel dat een VO-breed schrappen van dergelijke anomalieën zinvol zou zijn omdat ze het halen van onze doelstellingen niet schaden. Een beperkt aantal van de voorstellen geven hieraan uitvoering. namelijk het innen van achterstallige oppervlaktewaterheffing bij het leger en de verkoop van drinkwater- en waterzuiveringsinfrastructuur.

5.2 VOORSTELLEN VOOR EEN SLAGKRACHTIGER INSTRUMENTENPAKKET – PER MAATREGEL

5.2.1 Leeswijzer

In dit stuk worden de concrete voorstellen voor een slagkrachtiger instrumentenpakket binnen het beleidsdomein Omgeving opgelijst, en dit op maatregelniveau.
Per voorgestelde maatregel werd er een intensief traject doorlopen en veel extra informatie vergaard. Er wordt benadrukt dat alle betrokken entiteiten zeer constructief hebben meegewerkt aan deze kritische analyse, en dat zowel intern als extern gerichte budgetten met dezelfde kritische blik bekeken werden.
De projectgroep opteert er bewust voor om niet alle (door de Stuurgroep gevraagde) informatie op te nemen in dit eindrapport. Dit eindrapport dient haar leesbaarheid te behouden, met een sterke focus op het aanreiken van een duidelijke menukaart met potentiële maatregelen.

Op maatregelniveau werden alle onderstaande onderzoeksvragen meegenomen in de werkzaamheden.
Er wordt in het kader van een vlotte leesbaarheid wel voor geopteerd om volgende informatie **in bijlage** bij dit eindrapport op te nemen (zie toegevoegde Excel-bestanden met in dit rapport telkens gerichte verwijzingen):

- **BESCHRIJVING – PER WEERHOUDEN MAATREGEL**
  - Huidige regelgeving – Beschrijving maatregel/beleidsinstrument
  - Budgettaire scope van de besproken uitgaven/inkomsten
  - Expliciete aanduiding van facultatieve subsidies
- **ANALYSE – PER WEERHOUDEN MAATREGEL**
  - Hoe doeltreffend is de te heroverwegen regelgeving/beleidsinstrument?
    - Is de regelgeving/beleidsinstrument en ratio legis nog up to date?
    - Werden de doelstellingen van de regelgeving/beleidsinstrument behaald?
    - Zijn er positieve en/of negatieve neveneffecten?
  - Waar relevant en beschikbaar: welke lessen kunnen we trekken uit de 'best practices' in het buitenland m.b.t. grootte en soort van uitgaven en inkomsten?
- **BESCHRIJVING EN ANALYSE VAN ALLE BUDGETTAIRE INSTRUMENTEN DIE NIET GELEID HEBBEN TOT MAATREGELEN**
  - Binnen omgeving werd 95% van het beschikbare budget in scope genomen van de brede heroverweging. Bij meerdere budgettaire instrumenten werden geen potentiële besparingspistes gevonden, ondanks diepgaande/kritische analyse. Daarvoor zijn vele redenen mogelijk: met de beleidskredieten worden taken van algemeen belang uitgevoerd die enerzijds versterkt moeten worden o.w.v. de afstand tot de doelstellingen en anderzijds gegeven de aard van de uitgaven niet doorgerekend kunnen worden aan de

vervuiler/gebruiker; de uitgaven werden reeds eerder positief geëvalueerd; de uitgaven zijn efficiënt/effectief en hebben betrekking op een (bindende) doelstelling waarop extra ingezet moet worden, … In het Excel-bestand in bijlagen kan per budgettaire maatregel in scope bekeken worden welke reden van toepassing is.

- De projectondersteuning heeft het maximale gedaan om een level-playing field qua kritische analyse over alle entiteiten van het beleidsdomein Omgeving heen te garanderen. Het is wel een feit dat er bij sommige entiteiten meer maatregelen met potentieel gevonden zijn dan bij andere, maar dat is uiteraard inherent aan de grote diversiteit van de budgetten binnen het beleidsdomein.
  Alle info over de budgettaire instrumenten die niet tot voorstellen geleid hebben, vindt u eveneens in bijlage terug (gebundeld per entiteit).

<u>Op maatregelniveau werd er voor gekozen om volgende informatie rechtstreeks in dit eindrapport op te nemen</u>:

- **BESCHRIJVING – PER MAATREGEL**
  - Korte beschrijving maatregel/instrument met duiding ontvangst of uitgave
  - Waar relevant budgettaire meerjarige trajecten van de besproken uitgaven/inkomsten
- **BEVOEGDHEID – PER MAATREGEL**
  - Is de bevoegdheidsverdeling tussen overheden en/of de private sector voor verbetering vatbaar?
  - Waar relevant alternatieve voorstellen.
- **GOVERNANCE – PER MAATREGEL**
  - Waar relevant duiding van hoe de onderzochte regelingen kunnen worden ontworpen zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden (administratieve vereenvoudiging)?
    - Kwalitatieve omschrijving van de beheerskosten
    - Pijnpunten voor administratie en andere stakeholders
  - Waar relevant alternatieve voorstellen.
- **BESPARINGSPOTENTIEEL– PER MAATREGEL**
  - Aanduiding vorken met minimale en maximale begrotingsimpact om de voorlopige onzekerheden te duiden (zie disclaimer verder).

5.2.2 <u>Geselecteerde maatregelen</u>

Hierna volgen in tabelvorm de geselecteerde maatregelen in willekeurige volgorde, weliswaar gebundeld per onderzoeksthema.
Er dient erkend te worden dat een aantal geselecteerde maatregelen eerder opportunistisch ingegeven zijn door de (dwingende) opdracht tot het formuleren van concrete opties tot besparingen op korte termijn, dan door een holistisch uitgewerkte beleidsvisie op het vlak van de betrokken problematiek. Het is een utopie om pijnloos tot besparingsvarianten van -5% a -15% te komen.
In hoofdstuk 6 volgen de onderzoekspistes die eerder gericht zijn op meer structurele hervormingen.

Disclaimer:
Hierbij wordt expliciet beklemtoond dat er voor de meeste (toch wel beloftevolle) voorstellen nog een grondig vervolgtraject nodig is alvorens een weloverwogen en definitieve beslissing door de Vlaamse Regering mogelijk is. Gegeven het (te) korte tijdsbestek voor deze brede heroverweging konden een aantal belangrijke aspecten nog niet uitgeklaard worden. We denken dan bijvoorbeeld aan de evaluatie van eventuele (secundaire) nadelen of risico's, het voeren van overleg met de stakeholders, de aanpassing van het regelgevend kader, …

TABEL 4: OVERZICHT POTENTIELE MAATREGELEN VBH OMGEVING

Metaprincipe: "Voor wat hoort wat"
Maatregel 1– Op punt zetten werkingsbudget voor inspecties Dierenwelzijn in de slachthuizen 34
Maatregel 2– Op punt zetten subsidiebudget asielen 35
Maatregel 3– Afschaffen verwervingssubsidies voor leegstandsdossiers....36
Maatregel 4– Afschaffen subsidiëring van gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's)....37
Maatregel 5– Uitdoven loonsubsidies bij Polders en Wateringen voor ex-DAC-werknemers 38
Maatregel 6– Uitdoven subsidies voor milieu- en natuurverenigingen ikv. de regularisatie van DAC-werknemers 39
Maatregel 7– Schrappen subsidie aan de Watergroep voor tewerkstellingsmaatregelen 40
Maatregel 8– Afroming opstappen ter compensatie van lagere rentekosten bij VMSW en VWF 41
Maatregel 9– Afroming onderbenutting op de VAP-premies ter verbetering en aanpassing van woningen 42
Maatregel 10– Afroming onderbenutting op de toelage aan de VMSW voor SSI (Subsidies Sociale woonInfrastructuur) 43
Maatregel 11– Bijsturing subsidie Herita vzw 44
Maatregel 12– Afromen subsidie Ijzermonument 45
Maatregel 13– Afromen onderbenutting op de premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem 46
Maatregel 14 – Afromen onderbenutting op de premies voor buitensporige opgravingskosten 47
Metaprincipe: "Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling"
Maatregel 15– Afschaffen VO-interne belastingen (casus: grondbelastingen ANB en VLM)....48
Maatregel 16– Investeren in niet-projectgebonden digitalisering....49
Maatregel 17– Insourcing (casus: insourcing opmaak beheersplannen bij ANB) 50
Maatregel 18– Kostenefficiëntiefactor bij NV Aquafin aanpassen....51
Maatregel 19– Dividenduitkering NV Aquafin optimaliseren 52
Maatregel 20– Optimaliseren governance voor verplaatsing/reconversie/afbraak van rode/oranje landbouwbedrijven in IHD-zones 53
Maatregel 21– Stopzetten dubbele subsidiëring inzake verstrekken van sociale leningen 54
Maatregel 22– Afschaffing DAB Fonds ter Bestrijding van de UitHuiszettingen 55
Maatregel 23– Stopzetting compensatie aan de gemeenten nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen die worden verhuurd aan Sociale Verhuurkantoren (SVK's) 56
Maatregel 24– Stopzetting compensatie aan de provincies nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen die worden verhuurd aan Sociale Verhuurkantoren (SVK's)....57
Maatregel 25– Afschaffing projectsubsidies voor verhuurdersorganisaties....58
Maatregel 26 – Schrappen oproep meerjarenpremies erfgoed 2023....59
Metaprincipe: Wegnemen van historisch gegroeide anomalieën
Maatregel 27– Innen achterstallige oppervlaktewaterheffing bij het leger 60
Maatregel 28– Verkoop van drinkwaterinfrastructuur....61
Maatregel 29– Verkoop van waterzuiveringsinfrastructuur 62
Metaprincipe: "Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt"
Maatregel 30– Aanpassing werking Bossencompensatiefonds 63
Maatregel 31– Afbouwen werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen 64
Maatregel 32– Verhoging oppervlaktewaterheffing....65
Maatregel 33– Verhoging grondwaterheffing 66
Maatregel 34– Verhogen tarieven retributies bodemattesten voor deel werking 67
Maatregel 35– Verhogen tarieven bodemattesten voor deel cofinanciering beleid 68
Maatregel 36– Verhogen tarieven afvalstoffenheffing....69
Maatregel 37– Afschaffen subsidie aan RENDAC voor ophaling en verwerking van krengen 70
Maatregel 38– Invoering retributies asbestbeleid (asbestattest) 71
Maatregel 39– Invoering retributie op de controles door externe dierenartsen in de slachthuizen....72
Maatregel 40– Wegwerken achterstand in verwerking milieuboetes 73
Maatregel 41– Herinvoering regulerende heffingen op nutriëntenuitstoot....74
Maatregel 42– Invoering retributies voor aanvragen bij het loket Recht van Voorkoop....75
Maatregel 43– Afbouwen compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen PV-premies 76
Maatregel 44– Versterking handhaving administratieve geldboetes energieprestaties gebouwen....77
Maatregel 45– Maatschappelijke kosten correcter doorrekenen in de energieprijzen via verhoging van de energieheffing..78
Maatregel 46– Stopzetten compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen REG-ODV (Energiescans)....79
Maatregel 47– Stopzetten compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen REG-ODV (SEEP) 80
ADDENDUM - Maatregel 48 – verkoop Vlaamse aandelen in privaatrechtelijke entiteiten actief binnen het beleidsdomein Omgeving 81

In wat volgt wordt per voorstel van maatregel volgende informatie overzichtelijk in tabelvorm weergegeven:

- Omschrijving van het betrokken (budgettair) instrument met indicatie jaarbudget
- Doelstelling: keuze uit opgelijste omgevingsdoelstellingen -> zie deel 4. van deze nota
- Soort instrument: is het betrokken (budgettair) instrument gericht op:
    - Werking
    - Investeringen
    - Subsidies
    - Heffing/retributie/dividend/boete/verkoopopbrengsten
- Onderzoeksthema waar het instrument zich op richt -> zie deel 3.4 van deze nota
- Type maatregel: heeft de maatregel betrekking op:
    - een voorstel inzake bevoegdheidsverdeling, in de brede zin (VO, federaal, lokaal,…);
    - en/of een voorstel inzake governance, en het streven naar een efficiëntere overheid;
    - en/of een financieel voorstel met besparingspotentieel;
- Meta-principe: keuze uit de opgelijste meta-principes -> zie deel 5.1
- Besparingspotentieel van de maatregel, uitgedrukt in een vork met het scenario BAU (Business As Usual -> ongewijzigd beleid) als minimum en een scenario SCEN15% (besparingsvariant 15%) als maximum. Het BAU-scenario is in regel nul. Elke maatregel behoeft immers beslissingen vooraleer tot concrete besparingen gekomen kan worden, en voor vele maatregelen is nog een grondig vervolgtraject nodig (zie disclaimer hoger). Het potentieel wordt uitgesplitst naar inkomsten- en uitgavenzijde, waarbij ook verhogingen aan ontvangstenzijde dus gezien worden als besparingspotentieel in ESR-termen voor Vlaanderen.

MAATREGEL 1– OP PUNT ZETTEN WERKINGSBUDGET VOOR INSPECTIES DIERENWELZIJN IN DE SLACHTHUIZEN

- Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet DWZ R9

Naam instrument: Toezicht houden op het dierenwelzijn in slachthuizen door het inzetten van externe dierenartsen voor controles				
Doelstelling Omgeving: Dierenwelzijn verbeteren				
Onderzoeksthema: Dierenwelzijn		**Soort instrument:** werking	**Budget instrument BO 2021:** 2.500 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Op punt zetten werkingsbudget voor inspecties Dierenwelzijn in de slachthuizen				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Vanaf BO2022 is er nog een beschikbaar budget van 2,5 mio euro voor de inspecties in de slachthuizen (na compensatie 500 keuro voor personeel). Ondertussen is duidelijk dat de uitgaven voor deze inspecties a rato van een werktijd van 3u/dag/inspecteur in het slachthuis op kruissnelheid circa 1,3 mio euro bedragen. Deze werktijd wordt na de opstart snel geëvalueerd in het najaar van 2021. Waarschijnlijk dient het aantal werkuren nog wel opgedreven te worden. Na deze evaluatie kan de afrekening op dit budget berekend worden. Een potentiële besparing van minstens 500 keuro lijkt zeer waarschijnlijk.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -500 keuro

MAATREGEL 2– OP PUNT ZETTEN SUBSIDIEBUDGET ASIELEN

- Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet DWZ R10

Naam instrument: Subsidies ter ondersteuning van de werking van de dierenasielen				
Doelstelling Omgeving: Dierenwelzijn verbeteren				
Onderzoeksthema: Dierenwelzijn		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 1.828 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Op punt zetten subsidiebudget asielen				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Het recurrente budget voorzien vanaf BO 2022 voor de ondersteuning van de dierenasielen bedraagt 1.828 keuro (na compensatie 172 keuro voor personeel). Op basis van de huidige informatie bedraagt de subsidie op kruissnelheid circa 1,2 mio. Dit is wel nog behoorlijk blind varen aangezien de Dienst DWZ daar nog een groot stuk informatie mist om de exacte kostprijs te kunnen inschatten (nieuwe regeling in opstart). Daarnaast worden op dit budget ook nog de kosten voor inbeslagnames aangerekend (100 keuro). Een potentiële besparing van 250 keuro lijkt haalbaar op deze uitgavenpost, rekening houdende met de nog hangende politieke besprekingen/afspraken in kader van de personeelsproblematiek.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -250 keuro

MAATREGEL 3– AFSCHAFFEN VERWERVINGSSUBSIDIES VOOR LEEGSTANDSDOSSIERS

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet dOMG R20

Naam instrument: subsidie aan verwerving en sanering van leegstaande en/of verwaarloosde bedrijfsruimtes				
Doelstelling Omgeving: Terugdringen bijkomend ruimtebeslag				
Onderzoeksthema: Ruimte		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 3.728 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffen verwervingssubsidies voor leegstandsdossiers				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	In de loop van 2021 heeft er een externe audit plaatsgevonden op de werking van het Vernieuwingsfonds en de leegstandssubsidies. De belangrijkste pijnpunten die naar voor kwamen, worden verwerkt in het nieuwe ontwerpdecreet, dat momenteel (juni 2021) besproken wordt in het Vlaams parlement. Concreet waren de grootste pijnpunten volgende: - de IT-ondersteuning loopt achter op de reële behoeften; - inhoudelijk wordt er geen meerwaarde gezien qua effectiviteit en doelstellinginvulling bij het luik verwervingssubsidies (voor lokale besturen en intercommunales). Bovendien wordt dit door private actoren als marktverstoring gezien, Jaarlijks worden er tussen de 400 keuro (basisbudget) en 2 miljoen euro (na herverdelingen) aan verwervingssubsidies toegekend. In het kader van de besparingsdoelstellingen zouden deze verwervingssubsidies stopgezet kunnen worden. De vrijgekomen middelen zouden dan ingezet kunnen worden om de achterstand aan uit te keren leegstandssubsidies (cf. relancemaatregel 100) in te halen.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -400 keuro

MAATREGEL 4– AFSCHAFFEN SUBSIDIËRING VAN GEMEENTELIJKE RUIMTELIJKE UITVOERINGSPLANNEN (RUP'S)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet dOMG R20

Naam instrument: subsidiëring van gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's)				
Doelstelling Omgeving: alle ruimtedoelen				
Onderzoeksthema: Ruimte		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 250 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffen subsidiëring van gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's)				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	De huidige regeling voor subsidiëring van gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) houdt in dat ook plannen voor nieuwe harde bestemmingen (en dus bijkomend ruimtebeslag) worden ondersteund. Dit strookt niet met de door de Vlaamse Regering in de strategische visie BRV vastgelegde doelstelling om bijkomend ruimtebeslag terug te dingen. Bovendien kennen een deel van de subsidiabele thema's geen aansluiting bij recente beleidsdoelstellingen zoals opgenomen in strategische visie van het BRV. Een bijgestuurde inzet van de middelen richting de ondersteuning van slim nieuw beleid is opportuun. Het is aangewezen daarbij de focus te leggen op het ondersteunen van een realisatiegericht lokaal beleid dat beantwoordt aan de doelstellingen van het BRV. Het schrappen van de subsidie kan bijvoorbeeld gekoppeld worden aan het lanceren van nieuw instrumentarium of kan een bijdrage leveren aan spoor 3 in het BRV-traject.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -250 keuro

MAATREGEL 5– UITDOVEN LOONSUBSIDIES BIJ POLDERS EN WATERINGEN VOOR EX-DAC-WERKNEMERS

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R23

Naam instrument: Loonsubsidies VMM voor ex-DAC-werknemers (46,5 VTE) van 18 Polders of Wateringen				
Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Water	**Soort instrument:** subsidie		**Budget instrument BO 2021:** 1.797 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Schrappen loonsubsidies voor ex-DAC-werknemers bij VMM				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	Dit is vanuit sociale overwegingen een tewerkstellingsdoelstelling, en geen Omgevingsdoelstelling. Wat specifiek de tewerkstelling van deze subsidie betreft, vindt VMM deze zinvol gegeven de bijdrage aan het waterbeheer in de betrokken gebieden. Het lijkt echter geen kernopdracht van Omgeving om sociale targets (fragmentair) in te vullen, zonder zicht op het grotere sociale werkingskader. Aandachtspunt: aangezien het over personeelsleden gaat, is een onmiddellijke schrapping niet mogelijk. Er dient een wettelijke opzegperiode gerespecteerd, dan wel een verbrekingsvergoeding uitbetaald. Een uitdoofbeleid is dus nodig. Alternatief kan zijn dat de Polders en Wateringen de loonlasten overnemen via het gebruik maken van hun recht op innen van belastingen. De subsidie is nu uniform voor alle P&W en staat dus los van de specifieke P&W kosten in functie van de lokale morfologie. Een optie is dan ook om de subsidie in dit scenario meer op maat (kostendekkend) te maken per P&W.	-	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -1.797 keuro

MAATREGEL 6– UITDOVEN SUBSIDIES VOOR MILIEU- EN NATUURVERENIGINGEN IKV. DE REGULARISATIE VAN DAC-WERKNEMERS

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet dOMG R36

Naam instrument: Subsidies voor milieu- en natuurverenigingen ikv. de regularisatie van DAC-werknemers				
Doelstelling: Stimuleren van een gezond leefmilieu				
Onderzoeksthema: Omgeving en gezondheid	**Soort instrument:** subsidie		**Budget instrument BO 2021:** 2.374 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Uitdoven subsidies voor milieu- en natuurverenigingen ikv. de regularisatie van DAC-projecten				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	Dit is vanuit sociale overwegingen een tewerkstellingsdoelstelling, en geen Omgevingsdoelstelling. Wat specifiek de tewerkstelling van deze subsidie betreft, vindt het departement deze zinvol gegeven de bijdrage aan de milieudoelstellingen. Het gaat concreet over tewerkstelling van 56 VTE, die alle ingezet worden voor een versnelde invulling van omgevingsdoelstellingen. Het lijkt echter geen kernopdracht van Omgeving om sociale targets (fragmentair) in te vullen, zonder zicht op het grotere sociale werkingskader. Aandachtspunt: aangezien het over personeelsleden gaat, is een onmiddellijke schrapping niet mogelijk. Er dient een wettelijke opzegperiode gerespecteerd, dan wel een verbrekingsvergoeding uitbetaald. Een uitdoofbeleid is dus nodig. Als alternatieve denkpistes zou er ook nagedacht kunnen worden over het linken van de inzet van deze 56 VTE aan specifieke omgevingsdoelstellingen, in plaats aan de huidige algemene werking van de verenigingen. Indien deze subsidie niet stopgezet wordt, zijn er nog steeds verminderde administratieve lasten mogelijk (-0,5 VTE, of -20 keuro/jaar) via het vereenvoudigen (via BVR) van de huidige (zeer complex gemaakte) berekeningswijze op basis van reële lonen en anciënniteit Door te evolueren naar een systeem op basis van normkosten wordt niet enkel de administratieve last bespaard, maar wordt ook de gesubsidieerde kost (licht) verminderd.	-	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%:-2.374 keuro

MAATREGEL 7– SCHRAPPEN SUBSIDIE AAN DE WATERGROEP VOOR TEWERKSTELLINGSMAATREGELEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet dOMG R38

Naam instrument: Subsidies voor milieu- en natuurverenigingen ikv. de regularisatie van DAC-werknemers				
Doelstelling: Kwalitatief en betaalbaar drinkwater				
Onderzoeksthema: Water	**Soort instrument:** subsidie		**Budget instrument BO 2021:** 357 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Schrappen subsidie aan de Watergroep voor tewerkstellingsmaatregelen				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	Dit is vanuit sociale overwegingen een tewerkstellingsdoelstelling, en geen Omgevingsdoelstelling. Het lijkt geen kernopdracht van Omgeving om sociale targets (fragmentair) in te vullen, zonder zicht op het grotere sociale werkingskader.	-	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -357 keuro

MAATREGEL 8– AFROMING OPSTAPPEN TER COMPENSATIE VAN LAGERE RENTEKOSTEN BIJ VMSW EN VWF

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R11

Naam instrument: jaarlijkse opstappen ter compensatie van lagere rentekosten bij VMSW en VWF				
Doelstelling Omgeving: Betaalbaar wonen realiseren				
Onderzoeksthema: Wonen		**Soort instrument:** werking	**Budget instrument BO 2021:** +4.000 keuro/jaar	
Voorstel maatregel (verkort): Afroming opstappen ter compensatie van lagere rentekosten bij VMSW en VWF				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Binnen de begroting Wonen zijn er jaarlijkse opstappen voorzien van 4 mio euro (ter compensatie van lagere rentekosten bij VMSW en VWF n.a.v. hun consolidatie in 2014). Deze opstappen worden o.a. ingezet voor stijgende uitgaven in HP, HS en SVK's. Een afroming van deze jaarlijkse opstappen leidt de eerste jaren tot een besparing omwille van onderbenutting op HP/HS. Maar dient gepaard te gaan met de erkenning van HP, HS en SVK als externe kostendrijver.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -4.000 keuro

MAATREGEL 9– AFROMING ONDERBENUTTING OP DE VAP-PREMIES TER VERBETERING EN AANPASSING VAN WONINGEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R22

Naam instrument: premies ter verbetering en aanpassing woningen (VAP)				
Doelstelling Omgeving: Woningkwaliteit bevorderen				
Onderzoeksthema: Wonen		**Soort instrument:** subsidies	**Budget instrument BO 2021:** 9.751 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afroming onderbenutting op de VAP-premies ter verbetering en aanpassing van woningen				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Qua benutting is er de laatste jaren sprake van een zekere onderbenutting op dit budget. Zo werd er in 2020 slechts 5 mio euro benut van het VAP-budget. In 2021 is er 10 mio voorzien. De eventuele afroming van dit VAP-budget (besparingspotentieel van 5 mio euro) dient wel gepaard te gaan met de structurele erkenning van de huursubsidies en huurpremie als externe kostendrijver.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -5.000 keuro

MAATREGEL 10– AFROMING ONDERBENUTTING OP DE TOELAGE AAN DE VMSW VOOR SSI (SUBSIDIES SOCIALE WOONINFRASTRUCTUUR)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R24

Naam instrument: toelage aan de VMSW voor SSI (Subsidies Sociale woonInfrastructuur)				
Doelstelling Omgeving: Betaalbaar wonen realiseren				
Onderzoeksthema: Wonen		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 59.101 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afroming onderbenutting op de toelage aan de VMSW voor SSI (Subsidies Sociale woonInfrastructuur)				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	Financieel issue?	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Er is momenteel een interne evaluatie-oefening bij VMSW lopend. Uit de eerste bevindingen blijkt dat er een zekere onderbenutting zit op SSI (Subsidie Sociale woonInfrastructuur) die als laaghangend fruit kan meegenomen worden in BO 2022. Vooral de subsidiëring richting SHM kan naar beneden aangepast worden. Er wordt bekeken of bijvoorbeeld een inspanning met 15% mogelijk is.Aangezien niet aan het instrument wordt geraakt, heeft deze maatregel geen negatieve impact op de realisatie van de woningkwaliteitsdoelstellingen.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -8.865 keuro Ingeschatte besparingvork ligt tussen 0 en 15%.

MAATREGEL 11– BIJSTURING SUBSIDIE HERITA VZW

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OE R22

Naam instrument: subsidie Herita vzw				
Doelstelling Omgeving: cultureel kapitaal valoriseren				
Onderzoeksthema: Onroerend erfgoed		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 2.076 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Bijsturing subsidie Herita vzw				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	In het Regeerakkoord kreeg de werking van Herita vzw reeds expliciet een waarschuwing: "De pas gesloten samenwerkingsovereenkomst met vzw Herita bevat goede afspraken in verband met de prioritaire opdracht die moet uitgevoerd worden. Slaagt de vzw er niet in dan wordt de samenwerking beëindigd". Van bij de start van de fusie-vzw Herita in 2012 lag de subsidie al 0,5 miljoen euro hoger dan deze van de 3 gefuseerde organisaties, ondanks het feit dat Herita vzw minder leden telt dan de 3 gefuseerde entiteiten. De meerjarige samenwerkingsovereenkomst loopt tot en met 2022; dus de afgesproken heroverweging, conform vastgesteld in het regeerakkoord, kan pas vanaf 2023 uitgevoerd worden.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -2.076 keuro De vork van de potentiële besparing varieert van 0% tot 100%

MAATREGEL 12– AFROMEN SUBSIDIE IJZERMONUMENT

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OE R24

Naam instrument: subsidie Ijzermonument				
Doelstelling Omgeving: beschermen OE				
Onderzoeksthema: Onroerend erfgoed		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 121 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffing subsidie Ijzermonument				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Zowel het departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) als Onroerend Erfgoed kennen op basis van een punctuele, decretale basis een subsidie toe voor het IJzermonument (121 keuro vanuit OE). Een hybride subsidie - die diverse doelstellingen heeft - is moeilijker in totaliteit te evalueren; de evaluatie gebeurt namelijk door meerdere subsidieverstrekkers.. Mogelijks liggen er ook kansen voor het IJzermonument om meer inkomsten te genereren dankzij bv. inkomgelden bij de vele bezoekers. Het agentschap heeft geen zicht op de eigen ontvangsten van het comité. De meervoudige subsidiëring aan deze partner dient dan ook gerationaliseerd te worden, om zodoende ook de administratieve werklast te beperken voor overheid en partner. Dit dient in samenspraak tussen Cultuur en OE bekeken te worden. Ondertussen is gebleken dat Cultuur deze subsidie niet meeneemt in de VBH. De beheersovereenkomst loopt af en de begunstigde legde een nieuw voorstel voor aan de minister voor 5 jaar (2022-2026).	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -121 keuro De vork van de potentiële besparing varieert van 0% tot 100%

MAATREGEL 13– AFROMEN ONDERBENUTTING OP DE PREMIES VOOR ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OE R32

Naam instrument: premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem				
Doelstelling Omgeving: cultureel kapitaal valoriseren				
Onderzoeksthema: Onroerend erfgoed		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 470 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afromen onderbenutting op de premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Momenteel is er op basis van de huidige definiëring van de doelgroep voor deze subsidie een zekere besparingsmarge, doordat er onvoldoende aanvragen binnenkomen. Er zijn twee opties: - Ofwel neemt de besparing de overhand en wordt het niet-benutte krediet heroverwogen; - Ofwel verruimt men de doelgroep om de oorspronkelijke doelstelling van dit instrument beter te realiseren. Rekening houdend met het gebrek aan draagvlak voor verplicht archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem stelt het Agentschap OE dat het verruimen van de doelgroep aangewezen is.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -71 keuro Gerekend aan -15%.

MAATREGEL 14 – AFROMEN ONDERBENUTTING OP DE PREMIES VOOR BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OE R33

Naam instrument: premie buitensporige opgravingskosten				
Doelstelling Omgeving: cultureel kapitaal valoriseren				
Onderzoeksthema: Onroerend erfgoed		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 700 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afromen onderbenutting op de premies voor buitensporige opgravingskosten				
Meta-principe: Voor wat, hoort wat				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Momenteel is er op basis van de huidige definiëring van de doelgroep voor deze subsidie een zekere besparingsmarge, doordat er onvoldoende aanvragen binnenkomen. Er zijn twee opties: - Ofwel neemt de besparing de overhand en wordt het niet-benutte krediet heroverwogen; - Ofwel verruimt men de doelgroep om de oorspronkelijke doelstelling van dit instrument beter te realiseren. Rekening houdend met het gebrek aan draagvlak voor verplicht archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem stelt het Agentschap OE dat het verruimen van de doelgroep aangewezen is.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -105 keuro Gerekend aan -15%.

MAATREGEL 15– AFSCHAFFEN VO-INTERNE BELASTINGEN (CASUS: GRONDBELASTINGEN ANB EN VLM)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet ANB R11

Naam instrument: Beheers- en onderhoudskosten voor de eigen terreinen van het ANB (+- 43.000 ha).				
Doelstelling: Meer natuur in beheer (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Natuur	**Soort instrument:** werking		**Budget instrument BO 2021:** 12.314 keuro VAK	
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffen VO-interne belastingen (casus: grondbelastingen ANB en VLM)				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheidsissue?	**Governance-issue?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar) - casus**	
-	Er dient kritisch gekeken te worden naar de administratieve lasten die gecreëerd worden binnen de VO ingevolge het ophalen van allerlei belastingen, zoals de grondbelastingen, bij andere entiteiten van de VO. Dit heeft geen enkele meerwaarde op financieel vlak (broekzak/vestzak). Casus: het is mogelijk om bij ANB en VLM op het vlak van grondbelastingen een quick win te realiseren en zo ook administratieve lasten te verminderen. Zo betalen ANB en VLM Vlaamse (grond)belastingen op haar vele eigendommen, waardoor het budget van ANB en VLM uitgehold wordt door Vlaamse belastingen (100 keuro ANB en 172 keuro VLM). Dit gaat gepaard met veel administratief werk én er is geen euro ESR-winst aan dergelijke activiteiten (broekzak-vestzak). ANB stelt voor om deze onnodige budgetbewegingen decretaal op te lossen. Mits principieel fiat kunnen alle casussen binnen Omgeving in kaart gebracht worden. Opgelet: wettelijk kader hieromtrent zeker na te kijken.		**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -272 keuro

MAATREGEL 16– INVESTEREN IN NIET-PROJECTGEBONDEN DIGITALISERING

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet ANB R11

<table>
<tr><td colspan="5">Naam instrument: Beheers- en onderhoudskosten voor de eigen terreinen van het ANB (+- 43.000 ha).</td></tr>
<tr><td colspan="5">Doelstelling: Meer natuur in beheer (EU-bindend – achterstand)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Natuur</td><td>Soort instrument: werking</td><td colspan="2">Budget instrument BO 2021: 12.314 keuro VAK</td></tr>
<tr><td colspan="5">Voorstel maatregel (verkort): Investeren in niet-projectgebonden digitalisering (casus: digitalisering bij ANB)</td></tr>
<tr><td colspan="5">Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheids-issue?
-</td><td rowspan="2">Governance-issue?
Er werd binnen Omgeving vastgesteld dat er eerder een algemeen tekort aan IT-kredieten is dan een besparingspotentieel. Dit tekort is het (logische) gevolg van de jarenlange instructie van "constant beleid met nulindexatie" qua IT-budgetten, ondanks de duidelijke tendens van voortdurende digitalisatie . Via het relance-beleid "Vlaamse Veerkracht" en via "Vlaanderen Radicaal Digitaal" worden er wel significante bijkomende projectgerichte digitalisatie-projecten voorzien (o.a. voor Asset management Aquafin, Omgevingsloket, datawarehouse MAP6), maar deze middelen helpen niet om de algemene IT-werking van de entiteiten te verbeteren. In conclusie wordt gesteld dat extra investeringen in de algemene IT-budgetten binnen Omgeving nodig zijn om tot zeker besparingspotentieel te kunnen komen.
Casus: ANB dient continue efficiëntiewinsten te boeken gegeven haar steeds stijgende patrimonium. ANB zet daar continu op in (bv. via uitrol nieuwe app voor opvolging beheerswerken). Momenteel is het budget bij ANB voor digitalisering echter te laag, waardoor ANB qua digitalisering veel kansen richting efficiënter beheer en organisatie niet kan benutten. Zo is er continue zeer veel info over het patrimonium in beheer nodig, maar zijn er onvoldoende geautomatiseerde tools ter beschikking. Hier zijn mits extra IT mogelijkheden vele efficiëntiewinsten voor ANB mogelijk. Er zijn ook zekere terugverdieneffecten voor FB aangezien ANB hierdoor meer natuurbeheer kan invullen met dezelfde middelen, en dit is een bindende doelstelling.
Mits principieel fiat kunnen alle casussen binnen Omgeving in kaart gebracht worden.</td><td rowspan="2">Financieel issue?
-</td><td colspan="2">Potentieel (keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
</table>

//

MAATREGEL 17– INSOURCING (CASUS: INSOURCING OPMAAK BEHEERSPLANNEN BIJ ANB)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet ANB R11

Naam instrument: Beheers- en onderhoudskosten voor de eigen terreinen van het ANB (+- 43.000 ha).				
Doelstelling: Meer natuur in beheer (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Natuur	**Soort instrument:** werking		**Budget instrument BO 2021:** 12.314 keuro VAK	
Voorstel maatregel (verkort): Insourcing (casus: insourcing opmaak beheersplannen bij ANB)				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheids-issue?	**Governance-issue?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	Er werd binnen Omgeving vastgesteld dat er een significant besparingspotentieel is indien bepaalde taken (al dan niet terug) in eigen beheer via insourcing zouden kunnen komen. Outsourcing is immers vaak (veel) duurder dan de taken uitvoeren met eigen personeel. Deze meeruitgaven zijn het (logische) gevolg van de jarenlange instructie tot koppen-besparingen, los van de analyse of outsourcing duurder uitvalt of niet. Casus: via insourcing van taken zoals de opmaak van beheersplannen, zou ANB een jaarlijkse besparing van 0,3 miljoen euro kunnen realiseren. Dit is nu niet mogelijk door de strikte koppenregeling binnen de VO. Mits principieel fiat kunnen alle casussen binnen Omgeving in kaart gebracht worden.	-	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -300 keuro

MAATREGEL 18– KOSTENEFFICIËNTIEFACTOR BIJ NV AQUAFIN AANPASSEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R11

<table>
<tr><td colspan="6">Naam instrument: Algemene werkingstoelage aan de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk (drinkwatermaatschappijen) ter invulling van hun bovengemeentelijke saneringsverplichting</td></tr>
<tr><td colspan="6">Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Water</td><td colspan="2">Soort instrument: werking</td><td colspan="2">Budget instrument BO 2021: 133.454 keuro</td></tr>
<tr><td colspan="6">Voorstel maatregel (verkort): Kostenefficiëntiefactor bij NV Aquafin aanpassen</td></tr>
<tr><td colspan="6">Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheid?</td><td rowspan="2">Governance?</td><td rowspan="2">Financieel issue?</td><td colspan="3">Potentieel (in keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td colspan="2"><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td><td>Er kan beslist worden om de target qua kostenefficiëntiebesparing bij Aquafin te verhogen. Deze target bedraagt momenteel 1,5%/jaar ten opzichte van het afgelijnd budget binnen het vergoedingsmodel van Aquafin.

Op het budgetoverleg waar de budgetten voor de niet-private Aquafin activiteiten bepaald worden, werden eerder voorstellen geformuleerd om dit percentage echter tijdelijk naar beneden te brengen om zodoende noodzakelijke digitaliseringstrajecten in de watersector (VMM/Aquafin) ter waarde van 34 mio te financieren. De Raad van Bestuur van NV Aquafin heeft volgens VMM aangegeven deze efficiëntiewinsten (2,17 mio in BO2021) bij voorkeur zelf te herinvesteren binnen Aquafin, en bij voorkeur in uitgaven ter ondersteuning van hun private marktactiviteiten. Deze voorstellen tot verlaging werden niet aanvaard.Aandachtspunt; bij implementatie dient rekening gehouden te houden met de lopende onderhandelingen over de herziening van de beheerovereenkomst met Aquafin NV. Deze maatregel is ook niet zomaar complementair met een eventuele verkoop van aandelen (zie verder participaties).</td><td>BAU: 0
SCEN15%: 0</td><td colspan="2">BAU: +2.170 keuro
SCEN15%: -2.170 keuro

De impact van de keuze kan liggen tot een meeruitgave van 2,17 miljoen, of een besparing van (theoretisch) 2.17 miljoen indien er bv. 3% opgelegd wordt.
Opgelet: indien er beslist wordt tot <u>volledige</u> doorrekening van de werkingstoelage in de drinkwaterfactuur (zie maatregel 31) valt deze besparing weg (dubbel).</td></tr>
</table>

MAATREGEL 19– DIVIDENDUITKERING NV AQUAFIN OPTIMALISEREN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R14

Naam instrument: Dividend vanuit NV Aquafin				
Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Water		**Soort instrument:** dividend	**Budget instrument BO 2021:** 8.000 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Dividenduitkering NV Aquafin optimaliseren				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Het dividend is winstuitkering waarop federale vennootschapsbelasting betaald wordt. Van het uitbetaald bedrag komt ongeveer 70% bij het Vlaams gewest terecht (8 mio euro). Het lijkt mogelijk om het positieve ESR-effect van de uitkering van het dividend uit de werking van de NV Aquafin (eigenlijk principieel een voorziening voor risico-dekking, maar risico's zijn onder controle) richting Vlaamse overheid anders te benaderen zodat jaarlijks een significant bedrag aan federale vennootschapsbelasting op dat dividend vermeden kan worden (voor 2021 geraamd op 5,2 miljoen EUR). Zo wordt bijvoorbeeld gedacht aan een constructie via de werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen, waarbij het bedrag aan uit te keren dividend binnen NV Aquafin ter beschikking zou blijven voor het uitvoeren van (een multiplicator aan) investeringen in afvalwaterzuivering.. Aandachtspunt: bij het Budgetoverleg in kader van BO 2022 werd een piste op tafel gelegd om het te besparen bedrag aan vennootschapsbelasting te herinvesteren in de digitalisatie van Aquafin. Hierover is momenteel nog geen definitieve beslissing genomen. Opgelet: het blijft steeds van primordiaal belang om NV Aquafin uit de ESR-consolidatiekring te houden!	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: +0 keuro SCEN15%: -5.200 keuro

MAATREGEL 20– OPTIMALISEREN GOVERNANCE VOOR VERPLAATSING/RECONVERSIE/AFBRAAK VAN RODE/ORANJE LANDBOUWBEDRIJVEN IN IHD-ZONES

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VLM R18

Naam instrument: Koopplicht in kader van het flankerend beleid IHD-PAS				
Doelstelling: Instandhouden biodiversiteit (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Natuur	**Soort instrument:** werking	**Budget instrument BO 2021:** 12.314 keuro VAK		
Voorstel maatregel (verkort): Optimaliseren governance voor verplaatsing/reconversie/afbraak van rode/oranje landbouwbedrijven in IHD-zones				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheidsissue?	**Governance-issue?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	Deze toelage is gericht op uitgaven gekoppeld aan de rode en oranje (vrij grote) PAS-bedrijven actief in de IHD-zones. Via dit budget wordt er invulling gegeven aan de koopplicht voor de overheid met het oog op verplaatsing/reconversie/afbraak van de betrokken landbouwbedrijven. VLM zou dit instrument onder haar beheer kunnen beperken tot stopzettingen. Andere uitgaven op het vlak van reconversie en verplaatsing kunnen beheerd via de instrumenten ter beschikking van het departement Landbouw (VLIF bv.).	-	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 21– STOPZETTEN DUBBELE SUBSIDIËRING INZAKE VERSTREKKEN VAN SOCIALE LENINGEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R18

Naam instrument: Subsidiëring SHM voor het verstrekken van sociale leningen				
Doelstelling Omgeving: Betaalbaar wonen realiseren				
Onderzoeksthema: Wonen		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 5.000 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Stopzetten dubbele subsidiëring inzake verstrekken van sociale leningen				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	De subsidies aan de SHM voor sociale koop werd afgeschaft, waardoor de koopsector uitdooft. Vele SHM's hadden voornamelijk koopactiviteiten konden via deze flankerende subsidiemaatregelen inzetten op gemengde huur- en koopactiviteiten. Het was een politieke keuze om te voorzien in dubbele dienstverlening inzake verstrekken van sociale leningen voor koop, enerzijds via de SHM's en anderzijds via het VWF. Het afschaffen van deze dubbele subsidiëring biedt zeker kansen op efficiëntiewinsten vanaf 2023, met een besparingspotentieel van 5 mio euro. 2022 is te vroeg om reeds de (volledige) besparingen te boeken want de sociale koopsector valt dan te plots volledig plat. In 2023 kan deze werking ofwel ingekanteld worden in de nieuwe Sociale Woonmaatschappijen, ofwel in de VWF, ofwel complementair door 1 van beide (nog te onderzoeken piste). Een afschaffing van de bemiddelingsopdracht van de SHM's zal een bijkomende werkingskost met zich meebrengen voor het Vlaams Woningfonds. Dit zal zijn weerslag krijgen in de werkingstoelage van VWF.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -5.000 keuro

MAATREGEL 22– AFSCHAFFING DAB FONDS TER BESTRIJDING VAN DE UITHUISZETTINGEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R37

Naam instrument: DAB Fonds ter Bestrijding van de UitHuiszettingen				
Doelstelling: woonzekerheid bieden				
Onderzoeksthema: Wonen	**Soort instrument:** werking	**Budget instrument BO 2021:** 6.000 keuro VAK		
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffing DAB Fonds ter Bestrijding van de UitHuiszettingen				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheidsissue?	**Governance-issue?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	Op administratief vlak is het afschaffen van deze DAB FBUH laaghangend fruit qua lastenverlaging. Behalve de toelage vanuit VG, genereert deze DAB namelijk geen ontvangsten. De uitgaven van de DAB zouden ook rechtstreeks op de begroting VG kunnen aangerekend worden. Financieel kreeg de DAB in BO 2021 een toelage van ongeveer 6 mio euro, terwijl de benutting in 2020 (weliswaar mede ingevolge CORONA) bleef steken op 100 keuro. Het opgebouwde saldo van de DAB bedraagt momenteel circa 7 mio euro. Aangezien er gerekend moet worden op een gemiddelde jaarlijkse uitgave van 2,3 mio euro, volstaat het beschikbare saldo voor 3 jaar aan uitgaven (in te schrijven dan op een regulier uitgavenartikel). Het wegvallen van de toelage van 7 mio is dan wel geen ESR-winst, de verlaging van de ingeschreven uitgaven (van 7 mio naar 2.3 mio) is dat wel.		BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -4.700 keuro Aangezien de feitelijke uitgaven 4,7 mio lager liggen dan de toelage van 6 mio, en de begroting van de DAB FBUH uitgaat van jaarlijkse uitgaven van 6 mio, is er dus een positief ESR-effect van 4,7 mio per jaar mee te nemen als laaghangend fruit vanaf BO22..

MAATREGEL 23– STOPZETTING COMPENSATIE AAN DE GEMEENTEN NAV. DE VERLAGING VAN DE ONROERENDE VOORHEFFING OP WONINGEN DIE WORDEN VERHUURD AAN SOCIALE VERHUURKANTOREN (SVK'S)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R40

Naam instrument: compensatie vanuit de Vlaamse overheid aan de gemeenten nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen die worden verhuurd aan Sociale Verhuurkantoren (SVK's)				
Doelstelling Omgeving: vraag en aanbod afstemmen				
Onderzoeksthema: Wonen	**Soort instrument:** subsidie		**Budget instrument BO 2021:** 1.955 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Stopzetting compensatie vanuit de Vlaamse overheid aan de gemeenten nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen die worden verhuurd aan Sociale Verhuurkantoren (SVK's)				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
De meerwaarde van deze bijzondere constructie ligt vooral in het stimuleren van verhuurders om te verhuren aan SVK's. Echter, aangezien er ondertussen op het Gemeentefonds een jaarlijkse groei van +3,5% zit, heeft deze beperkte compensatieregeling geen nut meer. Opgelet: de ondersteunde maatregel dient wel sowieso doorgetrokken te worden volgens het Agentschap Wonen. Vanuit het expertenadvies wordt de vraag gesteld of de ondersteunende maatregel zelf ook niet geëvalueerd dient Het gaat gemiddeld over 11 euro per woning per maand (Van den Broeck & Winters, 2018). Overtuigt dit de verhuurder om te verhuren via een SVK? Dit zou kunnen bekeken worden binnen het volledige financiële plaatje van een SVK-verhuring, of de financiering van de sociale huisvesting meer algemeen.	-	-	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -1.955 keuro

MAATREGEL 24– STOPZETTING COMPENSATIE AAN DE PROVINCIES NAV. DE VERLAGING VAN DE ONROERENDE VOORHEFFING OP WONINGEN DIE WORDEN VERHUURD AAN SOCIALE VERHUURKANTOREN (SVK'S)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R40

Naam instrument: compensatie vanuit de Vlaamse overheid aan de provincies nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen die worden verhuurd aan Sociale Verhuurkantoren (SVK's)				
Doelstelling Omgeving: vraag en aanbod afstemmen				
Onderzoeksthema: Wonen	**Soort instrument:** subsidie		**Budget instrument BO 2021:** 386 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Stopzetting compensatie vanuit de Vlaamse overheid aan de provincies nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen die worden verhuurd aan Sociale Verhuurkantoren (SVK's)				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
De meerwaarde van deze bijzondere constructie ligt vooral in het stimuleren van verhuurders om te verhuren aan SVK's. Deze beperkte compensatieregeling heeft gegeven de grootteorde geen beleidsmeerwaarde. Opgelet: de ondersteunde maatregel dient wel sowieso doorgetrokken te worden.	-	-	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -386 keuro

MAATREGEL 25– AFSCHAFFING PROJECTSUBSIDIES VOOR VERHUURDERSORGANISATIES

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet Wonen R44

Naam instrument: subsidies aan verhuurdersorganisaties				
Doelstelling Omgeving: Performante woonactoren				
Onderzoeksthema: Wonen		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 691 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffing projectsubsidies voor verhuurdersorganisaties				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Binnen dit budget is er als laaghangend fruit een projectpot voor specifieke projectsubsidies van 400 keuro. De ondersteunende werking an sich (met het restbudget) is wel door te trekken tot het volgende evaluatiemoment.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -400 keuro

MAATREGEL 26 – SCHRAPPEN OPROEP MEERJARENPREMIES ERFGOED 2023

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OE R11

Naam instrument: erfgoedpremie meerjarenovereenkomst				
Doelstelling Omgeving: Erfgoedwaarden beschermen				
Onderzoeksthema: Onroerend erfgoed		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 28.626 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Schrappen oproep meerjarenpremies erfgoed 2023				
Meta-principe: Kwaliteit en slagkracht gaan samen met efficiënte rolverdeling				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Het Onroerenderfgoedbesluit regelt dat oproepen voor een meerjarenpremieovereenkomst gelanceerd kunnen worden uiterlijk 1 februari van het tweede of vierde jaar van de legislatuur. Het agentschap pleit ervoor geen oproep te lanceren het vierde jaar van deze legislatuur, wat een besparing zal opleveren. Als motivering geldt dat de huidige minister een prioriteit maakt van de afbouw van de wachtlijsten en dat 'wachtlijsten' en 'premies' communicerende vaten zijn. De oproep meerjarenpremies is voorzien in 2023. Budgettaire impact is er voor de jaren 2024, 2025 en 2026 en dit telkens 5 mio euro (dus in totaal 15 mio euro). In deze regeerperiode zou dat 5 miljoen besparing opleveren (in 2024 als we dat jaar tot de huidige regeerperiode nemen want is overgangsjaar) . In de volgende regeerperiode 10 miljoen euro.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -5.000 keuro (gedurende 3 jaar waarvan 2024 in deze legislatuur)

MAATREGEL 27– INNEN ACHTERSTALLIGE OPPERVLAKTEWATERHEFFING BIJ HET LEGER

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R13

Naam instrument: Oppervlaktewaterheffing VMM				
Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Water		**Soort instrument:** heffing	**Budget instrument BO 2021:** 37.839 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Innen achterstallige oppervlaktewaterheffing bij het leger				
Meta-principe: Rechtzetten anomalieën uit het verleden				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Er staat nog een bedrag van 2,5 miljoen euro (waarvan 0,2 miljoen euro aan intresten) open aan waterheffingen bij het Belgische leger (Federale overheid). In het verleden werden deze bedragen niet betaald (net 2,9 mio euro vervallen). In het kader van de Brede Vlaamse Heroverweging zou dit tegoed aan heffingen potentieel opgeëist kunnen worden.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: +2.500 keuro eenmalig	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 28– VERKOOP VAN DRINKWATERINFRASTRUCTUUR

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R17

<table>
<tr><td colspan="5">Naam instrument: /</td></tr>
<tr><td colspan="5">Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Water</td><td colspan="2">Soort instrument: verkoopsopbrengsten</td><td>Budget instrument BO 2021: /</td></tr>
<tr><td colspan="5">Voorstel maatregel (verkort): Verkoop van drinkwaterinfrastructuur</td></tr>
<tr><td colspan="5">Meta-principe: Rechtzetten anomalieën uit het verleden</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheid?</td><td rowspan="2">Governance?</td><td rowspan="2">Financieel issue?</td><td colspan="2">Potentieel (in keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
<tr><td>-</td><td>VMM is nog steeds eigenaar van drinkwaterinfrastructuur die in het verleden (o.m. jaren '80 en '90) door de Vlaamse overheid werd gebouwd. Het gaat om de spaarbekkens van Broechem en Eeckhoven (in gebruik door WaterLink) en de zogenaamde veiligheidsleiding aan de kust (verbinding tussen de netten van IWVA, Farys en De Watergroep). Er is geen informatie over de eventuele bereidheid van de drinkwatermaatschappijen om deze infrastructuur te verwerven noch over een eventuele overnameprijs. Een 15-tal jaar geleden verwierf De Watergroep wel de spaarbekkens van Kluizen en De Blankaart die tot dan eigendom waren van het Vlaamse Gewest. De bouwkost van de 2 spaarbekkens lag eertijds in de grootteorde van 25 miljoen euro per stuk, de bouw van de leiding kostte ongeveer 10 miljoen euro. De huidige waarde is niet bekend. Het gebruik van deze infrastructuur wordt momenteel niet vergoed door de drinkwatermaatschappijen.</td><td></td><td>BAU: 0
SCEN15%: +60 miljoen eenmalig

Komt neer op het recupereren van historische overheidsuitgaven via verkoop infrastructuur aan de drinkwater-maatschappijen, om deze vervolgens opnieuw gespreid terug te betalen via de werkingstoelage.</td><td>BAU: 0 keuro
SCEN15%: 0 keuro</td></tr>
</table>

MAATREGEL 29– VERKOOP VAN WATERZUIVERINGSINFRASTRUCTUUR

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R17

Naam instrument: /				
Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Water		**Soort instrument:** verkoopsopbrengsten	**Budget instrument BO 2021:** /	
Voorstel maatregel (verkort): Verkoop van waterzuiveringsinfrastructuur				
Meta-principe: Rechtzetten anomalieën uit het verleden				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	Door het Vlaams Gewest wordt de rioolwaterzuiveringsinfrastructuur die verworven werd voor de oprichting van de NV Aquafin gratis ter beschikking gesteld. Inmiddels is het grootste gedeelte van dit patrimonium (grond en RWZI) verkocht aan de NV Aquafin en is de VMM en het Vlaams Gewest nog voor een gedeelte eigenaar van dit patrimonium. Er zou kunnen geopteerd worden de rest van dit patrimonium te verkopen aan NV Aquafin. De vermoedelijke opbrengst hiervan wordt geraamd op 30 mio euro. *PM. dit betreft enkel het deel VMM, ook andere Vlaamse entiteiten bezitten nog in beperkte mate waterzuiveringsinfrastructuur (+/- 10 mio euro).*	-	BAU: 0 SCEN15%: +30 miljoen eenmalig Komt neer op het recupereren van historische overheidsuitgaven via verkoop infrastructuur aan Aquafin, om deze vervolgens opnieuw gespreid terug te betalen aan Aquafin via de werkingstoelage.	BAU: 0 keuro SCEN15%: 0 keuro Aan uitgavenzijde geeft dit wel een gespreide meerkost (over 30 jaar met rente) richting NV Aquafin, en dit ter terugbetaling van de aankoopkosten (verrekend via de drinkwaterfactuur).

MAATREGEL 30 – AANPASSING WERKING BOSSENCOMPENSATIEFONDS

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet ANB R28

<table>
<tr><td colspan="5">Naam instrument: Bossencompensatiefonds ANB</td></tr>
<tr><td colspan="5">Doelstelling: Meer natuur in beheer en Klimaat (EU-bindend – achterstand)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Natuur</td><td>Soort instrument: werking, subsidie</td><td colspan="2">Budget instrument BO 2021: 5.800 keuro IN</td></tr>
<tr><td colspan="5">Voorstel maatregel (verkort): Verhogen tarieven Bossencompensatiefonds</td></tr>
<tr><td colspan="5">Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheid?</td><td rowspan="2">Governance?</td><td rowspan="2">Financieel issue</td><td colspan="2">Potentieel (in keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
<tr><td>Het huidige mechanisme voor boscompensatie heeft een remmende werking op de doelstelling bosuitbreiding, voornamelijk door het marktmechanisme inzake boscompensatie met de subsidies voor bebossing. Ook loopt in de praktijk grote achterstanden op (duurdere stadsbossen, beperkt succes oproep aankoop gronden, doorlooptijden grondenbanken). Hoewel het Vlaamse beleidsniveau niet verantwoordelijk is voor alle vergunningen die gepaard gaan met ontbossingen, wordt een belangrijke verantwoordelijkheid voor het effectief realiseren van de boscompensaties wel bij het Vlaamse beleidsniveau gelegd. Een bijsturing van het bossencompensatie dringt zich op waarbij een grotere responsabilisering van de vergunnende overheid wordt nagestreefd.</td><td>-</td><td></td><td>BAU: 0
SCEN15%: -5.300 keuro

Er wordt ingeschat dat deze responsabilisering leidt tot een zekere (gelijke) daling van de inkomsten (en uitgaven).
Als de bevoegdheid niet wordt overgedragen, is er nog een piste tot verhoging van de tarieven. Met bv. +15% is er een inkomstenpotentieel van circa +870.000 euro, maar onder de juiste randvoorwaarden is de piste van 5 euro per m^2 als bosbehoud-bijdrage na te streven (+2,1 miljoen euro).</td><td>BAU: 0
SCEN15%: -5.300 keuro

De verschuiving van de bevoegdheid wordt binnen het Fonds gekoppeld aan een (gelijke) daling van de uitgaven (en inkomsten). Geen besparing, maar wel een bevoegdheidsoverdracht richting inhalen van achterstand op EU-doelstelling inzake natuur.</td></tr>
</table>

MAATREGEL 31 – AFBOUWEN WERKINGSTOELAGE AAN DE DRINKWATERMAATSCHAPPIJEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VMM R11

Naam instrument: Algemene werkingstoelage aan de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk (drinkwatermaatschappijen) ter invulling van hun bovengemeentelijke saneringsverplichting				
Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Water		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 133.454 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afbouwen werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-		Obv. de Kaderrichtlijn Water (Art.9 "redelijke bijdrage in de kosten") en conform OESO-advies is het te verantwoorden de bijdragedekkingsgraad van de "vervuilers/gebruikers" via duidelijk meerjarentraject te verhogen, en zodoende de impact op de Vlaamse begroting beperken. Jaarlijkse besparingsvork ligt tussen 0 euro en 133 mio euro ifv. de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt" en het nodige diepere onderzoek terzake. Aandachtspunten bij uitrol: - er is bij VMM een **benchmark** beschikbaar op niveau EU: voor huishoudens in Vlaanderen is er ruwweg 80% doorrekening van de drinkwater- en waterzuiveringskosten; dit is iets lager dan het gemiddelde in de EU; meerdere lidstaten rekenen 100% door, maar in Vlaanderen is gegeven de specifieke context de prijs/m^3 reeds vrij hoog. - nodige aandacht houden voor gerichte sociale correcties en betaalbaarheid. Dient gepaard te gaan met bijkomende inspanningen om de efficiëntie in de sector te verbeteren, en bijkomende maatregelen die de billijkheid van de verdeling van de kosten tussen doelgroepen verbeteren. - de waterprijs voor huishoudens is niet elastisch, dus geen gedragswijziging of impact op de targets te verwachten - doorlooptijd tot concretiseren kan kort zijn (gelijkaardige operatie duurde circa 1 jaar tot invoering in 2014).	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -133.454 keuro Jaarlijkse besparings-vork ligt tussen 0 euro en 133 mio euro in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt". Wordt doorgerekend in waterfactuur aan de waterverbruikers.

MAATREGEL 32– VERHOGING OPPERVLAKTEWATERHEFFING

Zie bijlage “VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport” – sheet VMM R13

Naam instrument: Oppervlaktewaterheffing VMM				
Doelstelling: Kwalitatief en kwantitatief oppervlaktewater (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Water		**Soort instrument:** heffing	**Budget instrument BO 2021:** 37.839 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Verhoging oppervlaktewaterheffing				
Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Er kan beslist worden tot een verhoging van de heffingstarieven van de oppervlaktewaterheffing in het kader van "de vervuiler betaalt". Dergelijke verhoging heeft een bepaalde doorlooptijd waardoor deze wellicht niet realiseerbaar is in ESR in 2022. Concreet dient er gerekend op +/- 2 jaar doorlooptijd, waardoor een verhoogde heffing via het programmadecreet bij BO 2022 ongeveer voor 2/3e doorrekent in 2023 en voor 1/3e in 2024. Aandachtspunt: Hierbij opletten voor de (complexe) relatie tussen de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsbijdrage.	BAU: 0 SCEN15%: +5.676 keuro Vork aan extra inkomsten ligt ergens tussen 0% en +15% in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt". Lozende bedrijven betalen meer.	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 33 – VERHOGING GRONDWATERHEFFING

Zie bijlage “VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport” – sheet VMM R18

Naam instrument: Grondwaterheffing VMM				
Doelstelling: Kwantiteit oppervlakte- en grondwater en waterschaarste (EU bindend - achterstand)				
Onderzoeksthema: Water		**Soort instrument:** heffing	**Budget instrument BO 2021:** 27.485 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Verhoging grondwaterheffing				
Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Verhogen van de heffingstarieven voor grondwater in de optiek van "de vervuiler betaalt" en de bestrijding van droogte. Momenteel is er een regulerend systeem met extra aandacht voor de bescherming van gevoelige grondwaterlagen (tarieven van 0,08 euro/m^2 tot 0,4 euro/m^2 voor gevoelige peilen), met om de 6 jaar een (door de sectoren geapprecieerde) evaluatie van het systeem. De heffingsplichtigen zijn voornamelijk landbouwers, de industrie en drinkwatermaatschappijen, waarbij deze laatste de extra heffingen wel zouden (kunnen) doorrekenen in de drinkwatertarieven. VMM wijst erop dat het een beleidskeuze zou kunnen zijn om de heffingen stevig te verhogen, maar pleit er toch voor om deze aanpassingen bij voorkeur in te kapselen in het 6-jaar evaluatiesysteem en binnen het grotere (effectieve en gedifferentieerde) bestaande beleidskader terzake. De doorlooptijd zou sowieso steeds langer zijn dan ESR-realisatie in 2022. Aanvullend: er zijn momenteel reeds initiatieven lopende om de informatie van de erkende plaatsers te gebruiken met het oog op de realisatie van extra ontvangsten (er zijn echter slechts 4 verzegelaars).	BAU: 0 SCEN15%: +4.123 keuro Vork aan extra inkomsten ligt ergens tussen 0% en +15% in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt". Gebruikers betalen meer, drinkwatermaatschappijen rekenen door in de drinkwaterprijs aan de eindgebruikers.	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 34 – VERHOGEN TARIEVEN RETRIBUTIES BODEMATTESTEN VOOR DEEL WERKING

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OVAM R13

Naam instrument: Retributies bodemattesten cofinanciering beleid				
Doelstelling: Saneren historisch verontreinigde risicogronden (achterstand)				
Onderzoeksthema: Bodem en ondergrond		**Soort instrument:** retributie	**Budget instrument BO 2021:** 9.592 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Verhogen tarieven retributies bodemattesten voor deel werking				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Een verhoging van deze retributies voor de aanvragers van bodemattesten in kader van dekking van de beleidskosten is zeker mogelijk. Tot op heden was er nog geen politiek draagvlak voor een verhoging van het tarief voor het bodemattest. Aandachtspunten: - er dient hierbij op gelet te worden dat de retributie niet hoger komt te liggen dan de achterliggende werkingskosten bij OVAM.	BAU: 0 SCEN15%: +2.900 keuro Momenteel ligt het tarief op +/-54 euro/attest, terwijl de apparaatskost bij OVAM eerder rond de 70 euro/attest ligt. Het potentieel van een verhoging van 54 euro naar 70 euro komt neer op een potentiële meeropbrengst van 16 euro per attest, of +2,9 miljoen euro).	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 35 – VERHOGEN TARIEVEN BODEMATTESTEN VOOR DEEL COFINANCIERING BELEID

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OVAM R12

Naam instrument: Retributies bodemattesten cofinanciering beleid				
Doelstelling: Saneren historisch verontreinigde risicogronden (achterstand)				
Onderzoeksthema: Bodem en ondergrond		**Soort instrument:** retributie	**Budget instrument BO 2021:** 4.515 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Verhogen tarieven bodemattesten voor deel cofinanciering beleid				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Een verhoging van deze retributies voor de aanvragers van bodemattesten in kader van dekking van de beleidskosten is zeker mogelijk. Tot op heden was er nog geen politiek draagvlak voor een verhoging van het tarief voor het bodemattest. Aandachtspunten: - er dient hierbij op gelet te worden dat de retributie niet hoger komt te liggen dan de achterliggende beleidskosten bij OVAM. Het huidige tarief ter dekking van de beleidskosten is dus niet kostendekkend (zie verder bespreking toelage ambtshalve investeringsuitgaven). Hierdoor is er een aanzienlijk wachttijd voor ambtshalve tussenkomst bij vrijstelling/onschuld.	BAU: 0 SCEN15%: +3.300 keuro Wil men ook de beleidskosten dekken, dan komt men op een retributie van circa 110 euro uit. Het potentieel van een verhoging van 70 euro (zie M15) naar 110 euro komt neer op een potentiële meer-opbrengst van 40 euro per attest, of +3,3 miljoen euro).	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 36 – VERHOGEN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OVAM R17

Naam instrument: Retributies bodemattesten cofinanciering beleid				
Doelstelling: Daling consumptiegoederen in restafval, daling materialenvoetafdruk				
Onderzoeksthema: Afval en materialen		**Soort instrument:** heffing	**Budget instrument BO 2021:** 48.000 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Verhogen tarieven afvalstoffenheffing				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	De afvalheffingen werden bij OVAM initieel bewust regulerend opgezet om het gedrag te wijzigen en de actoren aan te sporen recycleren sterk te stimuleren ten koste van verbranden, en zeker ten koste van storten. Ondertussen is ook het financierende effect van de heffing belangrijker geworden. In dit kader is er nu draagvlak voor het verhogen van de heffingen tot op het niveau van NL. Deze verhoging zou eenmalig dan wel gespreid kunnen worden over een periode van 5 jaar (in Nederland werd dit in 1x doorgevoerd), en zal leiden tot een tarief van 25 euro/ton. Dit is een verhoging van meer dan 100%. Aandachtspunten: - er dient voldoende belang gegeven te worden aan de voorspelbaarheid van de tarieven. - er is momenteel geen terugvloei van de afvalheffingen naar OVAM. Gezien de noden, is het volgens OVAM aangewezen eventuele bijkomende inkomsten door verhoging van de heffing in te zetten in functie van de doelstellingen.	BAU: 0 SCEN15%: +20.000 keuro Het voorstel biedt bij een gespreide verhoging over 5 jaar op kruissnelheid reeds een meer-inkomst van +4 mio euro. Bij een verhoging tot 25 euro/ton zou dit overeenkomen met een meerinkomst van +20 mio euro om vervolgens weer stelselmatig te dalen naarmate de heffing zijn doel realiseert (= minder verbranden van afvalstoffen ten voordele van preventie en recyclage).	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 37 – AFSCHAFFEN SUBSIDIE AAN RENDAC VOOR OPHALING EN VERWERKING VAN KRENGEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OVAM R18

Naam instrument: subsidie aan RENDAC voor ophaling en verwerking van krengen				
Doelstelling Omgeving: /				
Onderzoeksthema: Afval en materialen		**Soort instrument:** subsidie	**Budget instrument BO 2021:** 7.661 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Afschaffen subsidie aan RENDAC voor ophaling en verwerking van krengen				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Deze uitgave betreft een subsidie richting veehouders en particuliere houders van landbouwdieren. Dit bestaat uit de betaling van 100% van de kosten voor de ophaling en verwerking van dode landbouwdieren van particulieren, en 50% (geen vast %) voor landbouwbedrijven. Het afschaffen van deze bijdrage vanuit de Omgevingsbegroting voor de verwerking van dierlijk afval bij RENDAC lijkt een logische besparing. De historische achtergrond voor dit budget ligt in de grote dioxine- en andere restvoedercrisissen van 20 jaar geleden. Ondertussen is het maatschappelijk kader sterk gewijzigd, vooral inzake bindende internationale milieudoelstellingen. Binnen de context van de VBH wordt vastgesteld dat deze regeling geen milieudoelstellingen ondersteunt, maar eerder een landbouwgerichte sanitaire maatregel is. Zowel uit de water-, als klimaat-, als natuuranalyses (PAS) in kader van VBH komt naar voor dat de afbouw van de veestapel een zeer efficiënte maatregel zou zijn ter invulling van de milieudoelstellingen. Ter vergelijking: in Wallonië zijn er hiervoor veel subsidies voorzien, in Nederland subsidieert men dit niet; daar werkt men met een bedrag per stop en per dier.	BAU: 0 SCEN15%: 0	BAU: 0 SCEN15%: -7.661 keuro

MAATREGEL 38– INVOERING RETRIBUTIES ASBESTBELEID (ASBESTATTEST)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet OVAM R22

Naam instrument: Retributies asbestbeleid (asbestattest)				
Doelstelling: Mens en milieu beschermen tegen verontreiniging die een impact kan hebben op de gezondheid				
Onderzoeksthema: Afval en materialen, omgeving en gezondheid		**Soort instrument:** retributie	**Budget instrument BO 2021:** 0	
Voorstel maatregel (verkort): Invoering retributies asbestbeleid (asbestattest)				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	Het is een opportuniteit om retributie-inkomsten rond het asbestbeleid uit te werken op korte termijn. OVAM zou dergelijke kostendekkende retributie voor het asbestattest opstarten vanaf volgend jaar en dit conform de dubbele werking van de bestaande bodemattesten (deels ter dekking van de apparaatskosten, deels ter dekking van de beleidskosten). Aandachtspunten: - idealiter gaat de uitwerking voor OVAM gepaard met een fondswerking om jaarlijkse fluctuaties in de ontvangsten op te kunnen vangen - OVAM verkiest wel de keuze om te blijven subsidiëren om zodoende te blijven versnellen met de asbestbestrijding vanuit risico-analyse. Deze werkwijze is te combineren met een verwijderplicht.	BAU: 0 SCEN15%: +13.500 keuro Het tarief en bijgevolg het financiële potentieel is nog te bepalen. Een grootteorde van +13,5 mio euro aan extra inkomsten zou zorgen voor kostendekking asbest-beleid	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 39 – INVOERING RETRIBUTIE OP DE CONTROLES DOOR EXTERNE DIERENARTSEN IN DE SLACHTHUIZEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet DWZ R12

Naam instrument: Retributie op de controles door externe dierenartsen in de slachthuizen				
Doelstelling Omgeving: Dierenwelzijn verbeteren				
Onderzoeksthema: Dierenwelzijn		**Soort instrument:** retributie	**Budget instrument BO 2021:** 0 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Invoering retributie op de controles door externe dierenartsen in de slachthuizen				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Via de introductie van een nieuwe retributie kan het beleid inzake Dierenwelzijn meer zelfbedruipend gemaakt worden: betreft een voorstel tot nieuwe retributie op de controles door externe dierenartsen, naar analogie met de doorrekening door het FAVV richting slachthuizen. dit wordt nu reeds zo federaal voor de inspectietaken van het FAVV (voedselgerelateerd) doorgerekend aan de 60 a 70 bestaande slachthuizen. Vlaanderen zou dit ook kunnen doorrekenen voor de DWZ-controles. Op basis van de kosten die de dienst DWZ-hieraan heeft, zou een totale kost van maximaal 1,3 miljoen euro vertaald kunnen worden in deze retributie. Dit zou neerkomen op een retributie per slachthuis van gemiddeld zo'n 20.000/jaar/slachthuis.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: +1.300	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 40 – WEGWERKEN ACHTERSTAND IN VERWERKING MILIEUBOETES

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet dOMG R44

Naam instrument: Bestuurlijke beboeting milieu				
Doelstelling: Stimuleren van een gezond leefmilieu				
Onderzoeksthema: Omgeving en gezondheid	**Soort instrument:** boetes		**Budget instrument BO 2021:** 2.250 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Wegwerken achterstand in verwerking milieuboetes				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	De gewestelijke beboetingsentiteit (binnen het departement Omgeving) heeft momenteel ongeveer 2.400 boetedossiers hangende waarbij de beslissingstermijn (termijn van orde) om het dossier af te ronden, afliep vóór 1 april 2021. Deze achterstand heeft zich hoofdzakelijk tussen 2010 en 2014 opgebouwd, in een opstartperiode van de bestuurlijke beboeting waarbij het initieel toegekende (veel te klein aantal) medewerkers een grote instroom niet verwerkt kregen. De gemiddelde geldboete per boetedossier die de gewestelijke beboetingsentiteit oplegde in 2020 bedroeg 1.400 euro. Deze hangende dossiers (2.400) dossiers hebben samen, berekend aan een gemiddelde boete van 1.400 euro, een potentieel van 3.560.000 euro aan extra eenmalige ontvangsten. Teneinde komaf te maken met de (historische) achterstand (2.400 dossiers) is het nodig om tijdelijk 4 VTE te werven met een contract bepaalde duur (2021-2024, met een einddatum voor het evaluatiemoment van de generieke Vlaamse personeelsbesparingen). Met deze 4 extra VTE kunnen 1.120.000 euro aan boetes per jaar afgewerkt worden tegen een loonkost van circa 240.000 per jaar. Dit geeft gedurende 3 jaar 880.000 euro winst per jaar indien deze 4 VTE voorzien worden. Dit is een voorbeeld van hoe investeren kan leiden tot efficiëntiewinsten. Zie ook voorgestelde maatregel 16 voor investeringen in digitalisering binnen Omgeving.	-	BAU: 0 SCEN15%: +3.560 keuro eenmalig	BAU: 0 SCEN15%: +720 keuro gedurende 3 jaar (loonkost)

MAATREGEL 41 – HERINVOERING REGULERENDE HEFFINGEN OP NUTRIËNTENUITSTOOT

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VLM R11

<table>
<tr><td colspan="5">Naam instrument: Heffing op nutriëntenuitstoot</td></tr>
<tr><td colspan="5">Doelstelling: Vermesting en verzuring bodem tegengaan (EU-bindend – achterstand)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Bodem en ondergrond</td><td>Soort instrument: heffing</td><td colspan="2">Budget instrument BO 2021: 2.500 keuro IN</td></tr>
<tr><td colspan="5">Voorstel maatregel (verkort): Herinvoering regulerende heffingen op nutriëntenuitstoot</td></tr>
<tr><td colspan="5">Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheid?</td><td rowspan="2">Governance?</td><td rowspan="2">Financieel issue?</td><td colspan="2">Potentieel (in keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td><td>De ontvangsten uit de "mest"boetes liggen relatief gezien vrij laag. Er werd eerder ingezet op regulerend beleid in plaats van op een financierend effect. In het verleden lagen de inkomsten structureel hoger met circa 10 miljoen aan mestheffingen op nutriëntenuitstoot (productiegerelateerd) per jaar. In het kader van de Vlaamse onderhandelingen rond MAP3 werden deze mestheffingen afgeschaft. Regulerende heffingen kunnen terug in het leven geroepen worden (potentieel grootteorde +7,5 miljoen euro cf. niveau voor laatste hervorming) mits zij passen binnen het grotere beleidskader terzake.
Aandachtspunten: er dient de nodige aandacht te gaan naar de beoogde doelgroepen. Dit dienen niet noodzakelijk primair de landbouwers te zijn, er kan ook gekeken worden naar: 1/ erkende mestvervoerders, of 2/ mestverwerkers, of 3/ kunstmestproducenten/verkopers (ook probleem). Deze private actoren zullen hoogstwaarschijnlijk deze heffingen wel doorrekenen naar de landbouwers. Positief aan dit regulerend én financierend systeem is wel dat op deze werkwijze de landbouwers die voldoende grote oppervlakte hebben, kunnen ontzien worden (gezonde situatie). Deze regulerende heffing kan je ook naar wens gericht sturen richting doelstellingen water/nitraat. Flankerende handhaving is hierin zeer belangrijk.
Aandachtspunt: randvoorwaarde is evenwel dat landbouwers dit kunnen doorrekenen in de keten, of omgekeerd: dat deze maatregel hun positie in deze keten niet verder zou verzwakken.</td><td>BAU: 0
SCEN15%: +7.500 keuro

Vork aan extra inkomsten ligt ergens tussen 0 en +7.5 miljoen euro in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt".</td><td>BAU: 0
SCEN15%: 0</td></tr>
</table>

//

MAATREGEL 42 – INVOERING RETRIBUTIES VOOR AANVRAGEN BIJ HET LOKET RECHT VAN VOORKOOP

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VLM R11

Naam instrument: Retributie voor aanvragen bij het loket Recht van Voorkoop				
Doelstelling:				
Onderzoeksthema: Bodem en ondergrond		**Soort instrument:** retributie	**Budget instrument BO 2021:** 0	
Voorstel maatregel (verkort): Invoering retributies voor aanvragen bij het loket Recht van Voorkoop				
Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	VLM past in zeer beperkte mate momenteel een systeem van retributies toe voor kleinere dossiers (verkoop documenten, dossierkosten erkenningsaanvragen). Er is een interessante optie voor retributies voor de aanvragen bij het loket Recht van Voorkoop vanwege de notarissen. Dit gaat concreet over circa 15 a 17.000 dossieraanvragen per jaar via het VLM IT-systeem. Wanneer er geopteerd zou worden voor een grootteorde cf. de bodemattesten bij OVAM (+/- 100 euro) spreken we over een potentieel van 1,5 a 1,7 miljoen euro per jaar aan retributies voor dit loket. Aandachtspunten: om van een retributie te kunnen spreken (aftrekbaar fiscaal) , moeten deze opbrengsten gerelateerde personeels- en andere kosten dekken van VLM. VLM dient deze kosten in kaart te brengen om het potentieel exact in kaart te brengen. De notarissen zullen deze relatief beperkte kosten waarschijnlijk doorrekenen in hun (veel omvangrijkere) notariële kosten bij verkoopaktes.	BAU: 0 SCEN15%: +1.700 keuro Vork aan extra inkomsten ligt ergens tussen 0 en +1.7 miljoen euro in functie van de gekozen mate van toepassing "de Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt".	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 43 – AFBOUWEN COMPENSERENDE VERGOEDINGEN DISTRIBUTIENETBEHEERDERS VOOR OPENBAREDIENSTVERPLICHTINGEN PV-PREMIES

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VEKA Energie R9

<table>
<tr><td colspan="5">Naam instrument: Compenserende vergoedingen toegekend aan de distributienetbeheerders (dnbs) voor het beperken van hun kosten inzake de REG-openbaredienstverplichtingen</td></tr>
<tr><td colspan="5">Doelstelling: Versnelde uitbouw milieuvriendelijke energieproductie + Een sociaal rechtvaardige energietransitie (EU-bindend – achterstand)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Energie</td><td>Soort instrument: subsidie</td><td colspan="2">Budget instrument BO 2021: 32.400 keuro</td></tr>
<tr><td colspan="5">Voorstel maatregel (verkort): Afbouwen compenserende vergoedingen netbeheerders voor openbaredienstverplichtingen PV-premies</td></tr>
<tr><td colspan="5">Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheid?</td><td rowspan="2">Governance?</td><td rowspan="2">Financieel issue?</td><td colspan="2">Potentieel (in keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td><td>Er kan beslist worden tot om (voor het deel buiten de nieuwe compensatieregeling van de digitale meter) de netbeheerders niet meer in de huidige mate te vergoeden voor deze openbaredienstverplichtingen, en deze exogene kosten (integraal/meer) door te rekenen in de elektriciteitsfactuur.
De VREG staat in voor de onderliggende berekeningen qua tarifiëring, en er zijn grote verschillen qua type afnemer (gezin/bedrijf). Heden zit er reeds in de energiefactuur een aantal REG-ODV-kosten (de meeste huishoudelijke premies incl scans, kortingsbonnen, SEEP en burenpremie en niet-huishoudelijke premies) verrekend die niet gecompenseerd zijn door de overheid (de laatste jaren gemiddeld 60-80 mi euro en dalende). Compenserende impact vanuit begroting was de voorbije jaren beperkt. Een gemiddeld gezin met verbruik 3500 kWh/jaar betaalt in 2021 14,8 euro aan REG-ODV kosten (enkel distributie, excl btw). Per 10 miljoen REG-ODV kosten die in 2022 niet extern gefinancierd worden en terecht komen in de elektriciteitsfactuur is er voor een gemiddeld gezin (verbruik 3500 kWh) een verhoging van de elektriciteitsfactuur van 2,16 euro.
Deze regeling komt neer op een solidarisering van de uitgaven binnen de groep van de energieverbruikers.</td><td>BAU: 0
SCEN15%: 0</td><td>BAU: 0
SCEN15%: -24.300 keuro in 2022, -16.200 keuro in 2023 en -8.100 keuro in 2024 (-25% afbouw per jaar, stopt einde 2024)
Vork besparing ligt ergens tussen 0% en 100% in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt".
De energieverbruikers betalen meer na invoering via de elektriciteitsfactuur.</td></tr>
</table>

//

MAATREGEL 44 – VERSTERKING HANDHAVING ADMINISTRATIEVE GELDBOETES ENERGIEPRESTATIES GEBOUWEN

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VEKA Energie R18

Naam instrument: Administratieve geldboetes energieprestaties gebouwen				
Doelstelling: Energie-efficiëntie: energiebesparing realiseren				
Onderzoeksthema: Energie	**Soort instrument:** boetes		**Budget instrument BO 2021:** 1.200 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Versterking handhaving administratieve geldboetes energieprestaties gebouwen				
Meta-principe: Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	Bijkomende (tijdelijke) inzet van personeel voor handhavingstaken in kader van naleving EPB-procedure indienen EPB-aangiftes, zou hefboom betekenen voor bijkomende (tijdelijke) inkomsten in het Energiefonds. De inkomsten op jaarbasis bedragen momenteel gemiddeld 2 miljoen euro. Er is een stock dossiers die met bijkomend personeel kan worden weggewerkt, maar eens de stock is weggewerkt, zal de bijkomende inkomstenstroom stoppen. Gedurende 2 jaar (2022-2023) is zodoende een bijkomende inkomst te realiseren van 2 miljoen euro per jaar met bijkomend weddebudget van 0,4 miljoen euro per jaar. Aandachtspunt: los van deze eenmalige inhaaloperatie dient het beleid naar de toekomst te focussen op pistes (sensibilisering) tot het maximaal vermijden van boetes.	-	BAU: 0 SCEN15%: +4.000 keuro eenmalig (gespreid over 2022 en 2023)	BAU: 0 SCEN15%: -800 keuro (loonkost) eenmalig (gespreid over 2022 en 2023)

MAATREGEL 45 – MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN CORRECTER DOORREKENEN IN DE ENERGIEPRIJZEN VIA VERHOGING VAN DE ENERGIEHEFFING

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VEKA Energie R18

Naam instrument: De energieheffing				
Doelstelling: Energie-efficiëntie: energiebesparing realiseren (EU-bindend – achterstand)				
Onderzoeksthema: Energie		**Soort instrument:** heffing	**Budget instrument BO 2021:** 135.350 keuro IN	
Voorstel maatregel (verkort): Maatschappelijke kosten correcter doorrekenen in de energieprijzen via verhoging van de energiehefffing				
Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
			Inkomstenzijde	**Uitgavenzijde**
-	-	VEKA steunt het voorstel om de reële maatschappelijke kosten (meer) door te rekenen in de energieprijzen, bij voorkeur in de gasprijzen. In vergelijking met het buitenland is de Vlaamse elektriciteitsfactuur vrij duur, maar is er zeer weinig doorrekening op de aardgasfactuur waardoor de globale energiefactuur zeker niet hoog is in vergelijking met ons omringende landen. Mits er kordaat beslist wordt om stookolie-gebruik op korte termijn uit te faseren, heeft een toename van de gasprijzen ook geen ongewenste revitalisering van stookolie als neveneffect. Voor sommige grotere verbruikers is de energieheffing verhoudingsgewijs laag gelegd (zeker in combinatie met de ICL-steunmaatregel voor energie-efficiënte bedrijven). Er zou zodoende sterk overwogen kunnen worden om de energieheffing, die vorige legislatuur sterk verlaagd werd, dus opnieuw (een deel) te verhogen vanuit het principe dat "de Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt". De bepaling van de optimale heffing is geen makkelijke vraag, zeker niet gezien de federale CO2-tax mogelijks eveneens doorgerekend zal worden aan de gebruikers. Ook dient er igv. een verhoging voldoende aandacht te gaan naar sociale correcties, zonder in de valkuil te trappen dat de sociale correcties het systeem gaan bepalen.	BAU: 0 SCEN15%: +27.070 keuro Een verhoging met 20% van de heffing lijkt voor VEKA verdedigbaar (voor een gezin 6,19 euro ipv 5,16 euro/jaar - voor de allergrootste bedrijven 13.063 euro ipv 10,886 euro/jaar). Extra ontvangst energieheffing is dan 27,07 mio euro (20% van 135,35 mi euro energieheffing). De energieverbruikers betalen meer na invoering via de energiefactuur.	BAU: 0 SCEN15%: 0

MAATREGEL 46 – STOPZETTEN COMPENSERENDE VERGOEDINGEN DISTRIBUTIENETBEHEERDERS VOOR OPENBAREDIENSTVERPLICHTINGEN REG-ODV (ENERGIESCANS)

Zie bijlage “VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport” – sheet VEKA Energie R19

<table>
<tr><td colspan="5">Naam instrument: Compenserende vergoedingen toegekend aan de distributienetbeheerders (dnbs) voor het beperken van hun kosten inzake de REG-openbaredienstverplichtingen (Energiescans)</td></tr>
<tr><td colspan="5">Doelstelling: Energie-efficiëntie: energiebesparing realiseren (EU-bindend – achterstand) + sociaal rechtvaardige energietransitie</td></tr>
<tr><td colspan="2">Onderzoeksthema: Energie</td><td>Soort instrument: subsidie</td><td colspan="2">Budget instrument BO 2021: 1.590 keuro</td></tr>
<tr><td colspan="5">Voorstel maatregel (verkort): Stopzetten compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen REG-ODV</td></tr>
<tr><td colspan="5">Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bevoegdheid?</td><td rowspan="2">Governance?</td><td rowspan="2">Financieel issue?</td><td colspan="2">Potentieel (in keuro/jaar)</td></tr>
<tr><td><u>Inkomstenzijde</u></td><td><u>Uitgavenzijde</u></td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td><td>Deze REG-ODV uitgaven worden deels gecompenseerd op de uitgavenbegroting, en deels verrekend op de energiefactuur via de kosten voor elektriciteit. Saldodoorrekening in tarieven leidt tot kritiek dat elektriciteitsfactuur verkapte belastingsbrief is. Gedeeltelijke compensatie van deze ODV-vergoedingen vanuit begroting ondervangt deze vaste kritiek niet. Dus ofwel compenseert men deze ODV-kost volledig vanuit de uitgavenbegroting, ofwel helemaal niet. Bovendien dient benadrukt dat het effect van doorrekening van dit beperkte budget in de elektriciteitsprijzen slechts een marginaal extra effect heeft. Heden zit er reeds in de energiefactuur een aantal REG-ODV-kosten (scans, kortingsbonnen, SEEP, burenpremie, …) verrekend die niet gecompenseerd zijn door de overheid (de laatste jaren gemiddeld 60-80 mi euro en dalende). VEKA steunt dan ook de conclusie dat volledige doorrekening van de ODV-premies in de elektriciteitsfactuur een goed instrument is om de continuïteit van het gevoerde beleid te verzekeren en een stop-en-go beleid te vermijden. Dit is een besparingspotentieel van heden 1,59 mio euro/jaar (vanaf BO 2022). Deze regeling komt neer op een solidarisering van de uitgaven binnen de groep van de energieverbruikers. Een meer sociale solidarisering via de belastingsbrief zou ook een optie kunnen zijn, maar dat is een federale bevoegdheid.</td><td>BAU: 0
SCEN15%: 0</td><td>BAU: 0
SCEN15%: -1.590 keuro

Vork besparing ligt ergens tussen 0% en 100% (van budget 2022) in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt".

De energie-verbruikers betalen meer na invoering via de energiefactuur.</td></tr>
</table>

//

MAATREGEL 47– STOPZETTEN COMPENSERENDE VERGOEDINGEN DISTRIBUTIENETBEHEERDERS VOOR OPENBAREDIENSTVERPLICHTINGEN REG-ODV (SEEP)

Zie bijlage "VBH-OMG-Selectielijst budgettair instrumentarium-bevindingen eindrapport" – sheet VEKA Energie R20

Naam instrument: Compenserende vergoedingen toegekend aan de distributienetbeheerders (dnbs) voor het beperken van hun kosten inzake de REG-openbaredienstverplichtingen voor sociale dakisolatieprojecten, sociale glas- en spouwmuurprojecten (SEEP – kwetsbare doelgroepen)				
Doelstelling: Energie-efficiëntie: energiebesparing realiseren (EU-bindend – achterstand) + sociaal rechtvaardige energietransitie				
Onderzoeksthema: Energie	**Soort instrument:** subsidie		**Budget instrument BO 2021:** 350 keuro	
Voorstel maatregel (verkort): Stopzetten compenserende vergoedingen netbeheerders voor openbaredienstverplichtingen REG-ODV (SEEP)				
Meta-principe: De Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt				
Bevoegdheid?	**Governance?**	**Financieel issue?**	**Potentieel (in keuro/jaar)**	
-	-	Deze REG-ODV uitgaven worden deels gecompenseerd op de uitgavenbegroting, en deels verrekend op de energiefactuur via de kosten voor elektriciteit. Saldodoorrekening in tarieven leidt tot kritiek dat elektriciteitsfactuur verkapte belastingsbrief is. Gedeeltelijke compensatie van deze ODV-vergoedingen vanuit begroting ondervangt deze vaste kritiek niet. Dus ofwel compenseert men deze ODV-kost volledig vanuit de uitgavenbegroting, ofwel helemaal niet. Bovendien dient benadrukt dat het effect van doorrekening van dit beperkte budget in de elektriciteitsprijzen slechts een marginaal extra effect heeft. VEKA steunt dan ook de conclusie dat volledige doorrekening van de ODV-premies in de elektriciteitsfactuur een goed instrument is om de continuïteit van het gevoerde beleid te verzekeren en een stop-en-go beleid te vermijden. Dit is een besparingspotentieel van heden 0,35 mio euro/jaar (vanaf BO 2022). Deze regeling komt neer op een solidarisering van de uitgaven binnen de groep van de energieverbruikers. Een meer sociale solidarisering via de belastingsbrief zou ook een optie kunnen zijn, maar dat is een federale bevoegdheid.	**Inkomstenzijde** BAU: 0 SCEN15%: 0	**Uitgavenzijde** BAU: 0 SCEN15%: -350 keuro Vork besparing ligt ergens tussen 0% en 100% (van budget 2022) in functie van de gekozen mate van toepassing "de vervuiler betaalt". De energie-verbruikers betalen meer na invoering via de energiefactuur.

ADDENDUM - MAATREGEL 48 – VERKOOP VLAAMSE AANDELEN IN PRIVAATRECHTELIJKE ENTITEITEN ACTIEF BINNEN HET BELEIDSDOMEIN OMGEVING

Deze maatregel wordt niet verrekend in de bijgevoegde besparingsvarianten binnen het beleidsdomein Omgeving. Het potentieel van de verkoop van aandelen is budgettair zeer significant, komt ten goede van de Vlaamse overheid, maar is slechts eenmalig.

Er dient bij het overwegen van een (al dan niet) gedeeltelijke verkoop ook voldoende aandacht gegeven te worden aan het strategische belang van deze participaties.

Evenzeer dient er gewaakt te worden over het absolute streven dat de betrokken entiteiten door de verkoop van aandelen nooit binnen de ESR-consolidatiekring mogen komen vallen.

1. **NV Aquafin**

De verkoop van de aandelen in de NV Aquafin biedt een theoretische eenmalige opbrengst tot **maximaal 218 mio euro** (verkoop van 49,9% van de PMV-aandelen) op basis van en snelle schatting van de huidige marktwaarde van de aandelen van de PMV. De verankering van het aandeelhouderschap is wettelijk bepaald in het waterwetboek (50% + 1 aandeel). Deze verankering is voor de investeerders/bankiers van groot belang: in hun contracten staat steeds een clausule "change of control". Deze clausule verwijst bij Aquafin steeds naar het overeenkomstige artikel van het waterwetboek. Deze clausule triggert een "event of default" . In mensentaal: als het aandeelhouderschap drastisch aangepast wordt dan betekent dit voor de investeerders dat ze een andere partij financieren en kunnen ze hun centen terug vragen. Dit is niet het geval zolang het Vlaamse Gewest direct of indirect 50% + 1 aandeel aanhoudt. Er zal in geval van verkoop best een aandeelhoudersovereenkomst gesloten worden met de nieuwe aandeelhouder (alleen nodig als er een investeerder is die een substantieel deel van de aandelen overneemt). In die aandeelhoudersovereenkomst zal wel bepaald dienen te worden hoe de raad van bestuur samengesteld wordt. Dit betekent dat niet de volledige raad van bestuur aangeduid wordt door het Vlaamse Gewest. De controle over Aquafin door het Vlaamse Gewest blijft behouden gezien deze toch gebeurt via de beheersovereenkomst. Deze beheersovereenkomst moet eerst up to date gezet worden: na de verkoop is het in de kader van de Europese regelgeving quasi niet meer mogelijk om fundamentele aanpassingen te doen (men verkoopt eigenlijk de aandelen samen met de beheersovereenkomst). Men mag verwachten dat wanneer privéaandeelhouders in het aandeelhouderschap komen de discussies over het toezicht en het bepalen van de winst iets scherper zullen zijn. Het is daarom ook van groot belang dat zowel in de beheersovereenkomst als in de aandeelhoudersovereenkomst heel duidelijke afspraken gemaakt worden. Bijgevolg heeft de verkoop van een significant deel aandelen een aantal belangrijke strategische nadelen.

Ook belangrijk om er op te wijzen dat een verkoop ook zal leiden tot meer nadelige ontleningsvoorwaarden voor Aquafin, wat zal leiden tot een doorrekening in de waterfactuur. De piste van verkoop van een deel van de aandelen is ook niet zomaar combineerbaar met de voorgestelde maatregel om de dividenduitkering bij Aquafin te optimaliseren (zie maatregel 19).

2. **NV VEB (Vlaams Energiebedrijf)**

Het Vlaams Energiebedrijf (VEB) is een extern verzelfstandigd agentschap (EVA), juridisch gestructureerd als een privaatrechtelijke naamloze vennootschap.

Het VEB heeft als missie de publieke sector te ontzorgen naar een duurzamer en efficiënter energiebeheer en heeft daartoe activiteiten ontwikkeld op vlak van energielevering (groene elektriciteit en aardgas), energie efficiëntie en energiedata. Daarbij is het zo dat VEB optreedt als aankoopcentrale en haar werkingskosten doorrekend als kostendekkende vergoeding bij het product of dienst. Het VEB wil daarbij kostendekkend zijn, zonder een winstoogmerk na te streven. Specifiek voor de energieleveringsactiviteiten beschikt het VEB over een leveringsvergunning afgeleverd door de VREG.

Bijgevolg kunnen we stellen dat de waarde van het VEB gelijk is aan het eigen vermogen van de vennootschap. De laatst neergelegde jaarrekening is die van 2019 waarbij het eigen vermogen **43 969 033 euro** bedraagt.

Vermits er 200 000 aandelen zijn, bedraagt de waarde per aandeel zodoende 220 euro.

3. NV Domus Flandria

Domus Flandria is een NV, opgericht in het kader van het Urgentieprogramma voor sociale huisvesting. Het betreft een uitdovende activiteit in 2022.

Er zijn 200.500 aandelen, vertegenwoordigd door 851.326 euro geplaatst kapitaal (volledig volstort). Dit zijn 100.500 A-aandelen en 100.000 B-aandelen (preferent). In de huidige aandeelhoudersstructuur heeft de Vlaamse overheid volgende participatie: 25.06% A-aandelen in bezit van de VMSW en 11.22% B-aandelen in bezit van het VWF.

De verdisconteerde waarde van de VMSW-aandelen bedraagt 942.848 euro. Voor het VWF gaat het om 240.340 euro, samen komt dit op basis van de gemaakte assumpties op een verdisconteerde marktwaarde neer van **1.182.719 euro.**

5.3 BESPARINGS- EN INKOMSTENVARIANTEN – GEAGGREGEERD

5.3.1 Becijferd potentieel

Hierna volgt het overzicht van het geaggregeerd besparingspotentieel van de geselecteerde maatregelen. Net als bij de formulering van de geselecteerde maatregelen geldt ook hier (quasi) dezelfde disclaimer:

Disclaimer: Hierbij wordt expliciet beklemtoond dat er voor de meeste (toch wel beloftevolle) voorstellen nog een grondig vervolgtraject nodig is alvorens tot een definitieve berekening van het besparingspotentieel te kunnen komen. Gegeven het (te) korte tijdsbestek voor deze brede heroverweging konden een aantal belangrijke data nog niet uitgeklaard worden.

Om deze onzekerheden te duiden, werken we in dit deel voorlopig dan ook met besparingsvorken binnen de besparings- en inkomstenvarianten.
In deze analyse wordt tevens het onderscheid gemaakt tussen de opties voor potentiële quick wins (BO 2022) en anderzijds de opties voor meer structurele hervormingen (inclusief de doorgetrokken maatregelen uit het laaghangend fruit).
Binnen beide varianten wordt ook telkens expliciet het onderscheid gemaakt tussen maatregelen aan inkomstenzijde en maatregelen aan uitgavenzijde. Gegeven de aard van het beleidsdomein (zie meta-principe "de vervuiler betaalt") is het belang van de inkomstenzijde binnen Omgeving verhoudingsgewijs zeer groot, en biedt die inkomstenzijde ook groot besparingspotentieel aan de Vlaamse Regering. Extra ontvangsten zorgen immers voor een beter ESR-resultaat en dragen zo rechtstreeks evenveel bij aan het halen van de Vlaamse budgettaire doelstellingen dan uitgavenbesparingen.
Betreffende maatregelen rond retributies, wordt best eerst een algemene visie en strategie met betrekking tot retributies opgesteld zodat duidelijk is voor welke diensten/producten een retributie kan worden toegepast

A. POTENTIËLE QUICK WINS

Wat betreft de verkenning binnen het beleidsdomein Omgeving richting potentiële quick wins op korte termijn werd er een **potentieel** vastgesteld **tussen 0 en 218 miljoen euro**. Dit komt neer op een **besparingsvariant van exact -10%.**

Het minimum potentieel bedraagt wel degelijk 0 euro aangezien er voor elke geselecteerde maatregel wel een politiek fiat op niveau van de minister, de Vlaamse regering of de wetgevende macht (Vlaams parlement) nodig is. .

Het maximum potentieel wordt ingeschat op 218 miljoen euro, maar zal heel wat politieke keuzes vergen om te kunnen realiseren. Een potentieel van 44 miljoen euro betreft aanpassingen aan de inkomstenzijde hoofdzakelijk ingevolge de brede uitrol van het meta-principe "de vervuiler betaalt". Een potentieel van bijna 174 miljoen euro heeft betrekking op uitgavenbesparingen.

Mits een slimme selectie van maatregelen binnen de groep van de potentiële quick wins kan op basis van deze info uiteraard **ook een besparingsvariant met -5% (-110 miljoen euro)** uitgewerkt worden.

			Laaghangend fruit MAX	
	Beleidsveld (BV)	Target besparing @ -5%	MAX meerontvangsten	MAX uitgavenbesparingen
A.	Omgeving en Natuur		36.688	146.318
B.	Energie		6.000	1.940
C.	Klimaat		0	0
D.	Onroerend Erfgoed		0	297
E.	Wonen		0	25.306
F.	Dierenwelzijn		1.300	250
		-109.776	43.988	174.111
			218.099	

Via de aangeboden menukaart (zie 5.2) en binnen het bindende doelstellingenkader kan de Vlaamse regering bepalen welke besparings- en inkomstenvariant op korte termijn in 2022 realiseerbaar is binnen Omgeving.

Alleszins worden volgens de Projectgroep voldoende opties aangereikt zodat een lineaire besparing binnen Omgeving niet aan de orde is.

B. STRUCTURELE BESPARINGS- EN INKOMSTENVARIANTEN

Wat betreft de verkenning richting structurele hervormingen binnen het beleidsdomein Omgeving werd er een **potentieel** vastgesteld **tussen 0 en 307 miljoen euro**. Dit is voor alle duidelijkheid inclusief het recurrente deel van het besparingspotentieel aan potentiële quick wins. **Dit komt neer op een besparingsvariant van 14%..**

Het minimum potentieel bedraagt wel degelijk 0 euro aangezien er voor elke geselecteerde maatregel wel een politiek fiat op niveau van de minister, de Vlaamse regering of de wetgevende macht (Vlaams parlement) nodig is. .

Het maximum potentieel wordt ingeschat op 307 miljoen euro, maar zal heel wat politieke keuzes vergen om te kunnen realiseren. Een potentieel van 91 miljoen euro betreft aanpassingen aan de inkomstenzijde hoofdzakelijk ingevolge de brede uitrol van het meta-principe “de vervuiler betaalt”. Een potentieel van bijna 216 miljoen euro heeft betrekking op uitgavenbesparingen.

Het potentieel is als volgt verdeeld over de meta-principes:

META-PRINCIPES				
De vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt	‘Voor wat, hoort wat’;	Kostenefficiënt werken richting realisatie via koppelen doelstellingen	Slagkrachtige rol van de overheid richting kwaliteit.	Wegnemen van anomalieën (uit het verleden)
64%	6%	0%	6%	23%

De meta-principes die hier minder of niet aan bod komen, komen in grote mate aan bod in de voorstellen opgenomen in het hoofdstuk ‘vervolgtraject’.

//

Via de aangeboden menukaart (zie 5.2) en binnen het bindende doelstellingenkader kan de Vlaamse regering bepalen welke besparings- en inkomstenvariant vanaf 2023 realiseerbaar is binnen Omgeving.

Vanuit de Projectgroep Omgeving wordt er hierbij op gewezen dat het interessant kan zijn om op basis van deze menukaart binnen Omgeving eventueel meer te besparen dan de opgelegde besparingsvariant, **mits** de extra besparingen omgezet worden in extra middelen voor de omgevingsdoelstellingen waar Vlaanderen de targets niet haalt..

			Besparings% -15% MAX	
	Beleidsveld (BV)	Target besparing @ -15%	Besparings% -15% via meerontvangsten	Besparings% -15% via uitgavenbesparing
A.	Omgeving en Natuur		61.687	151.068
B.	Energie		28.670	26.240
C.	Klimaat		0	0
D.	Onroerend Erfgoed		0	7.373
E.	Wonen		0	30.306
F.	Dierenwelzijn		1.300	750
		-329.327	91.657	215.737
			307.393	

Ook hier worden volgens de projectgroep voldoende opties aangereikt zodat een lineaire besparing binnen Omgeving niet aan de orde is.

5.3.2 Beloftevolle onderzoekspistes

Waar mogelijk werd er per gedetecteerde maatregel reeds een richtinggevende besparingsvork bepaald per maatregel. Voor de meer complexe maatregelen, waarbij er structurele en ingrijpende hervormingen gesuggereerd worden, en/of waarbij er meerdere entiteiten/beleidsdomeinen/actoren betrokken partij zijn, was het echter nog niet mogelijk om binnen dit tijdsbestek besparingsvorken aan te duiden.

Wat wel zeker is dat het net deze ingrijpende complexe hervormingen zijn die het grootste besparingspotentieel op lange termijn bieden. Daarenboven gaat het om voorstellen die ons in staat moeten stellen onze doelstellingen beter te halen.

Deze nog verder uit te werken en te becijferen onderzoekspistes kan u hieronder in tabelvorm terugvinden. In het hoofdstuk “Vervolgtraject” worden deze onderzoekspistes gestructureerd volgens verschillende voorgestelde onderzoekslijnen. De meeste van die pistes vinden hun oorsprong in de oranje aangeduide tekst in de excel-bijlage met de evaluatie van alle beschouwde budgettaire instrumenten. Bijkomende pistes zijn een gevolg van de adviezen van de geraadpleegde experten en zijn niet terug te vinden in de excel-bijlage.

Het is dus ten zeerste aanbevolen om de onderzoekslijnen in het vervolgtraject de nodige aandacht te geven, en verder te verkennen en te proberen concretiseren. Dit geldt ook voor de lopende onderzoeken binnen de verschillende entiteiten.

TABEL 5: OVERZCHT BELOFTEVOLLE ONDERZOEKSPISTES

OVERZICHT BELOFTEVOLLE ONDERZOEKSPISTES	
Werking	
Onderzoekspiste werking 1	evaluatie organisatie en financiering waterbeheer
Onderzoekspiste werking 2	aanpassen financiering drinkwatermaatschappijen
Onderzoekspiste werking 3	invoering van tariefregulering voor de afvalwaterketen
Onderzoekspiste werking 4	evaluatie subsidies erkende intergemeentelijke onroerend erfgoeddiensten (IOED)
Onderzoekspiste werking 5	optimaliseren fusie Sociale Verhuurkantoren en Sociale Huisvestingsmaatschappijen
Onderzoekspiste werking 6	optimaliseren inningskosten VLABEL voor planbatenheffingen
Onderzoekspiste werking 7	herziening financieringsmechanisme Vlaams Interprofessioneel Akkoord-beleid (VIA)
Onderzoekspiste werking 8	optimaliseren toepassing kosteneffectieve criteria bij interne klimaatprojecten
Onderzoekspiste werking 9	onderzoek naar kostenefficiëntie in de werking met EV INBO
Onderzoekspiste werking 10	evaluatie werking omgevingsloket
Onderzoekspiste werking 11	insourcing van advocaten bij het departement Omgeving
Geïntegreerde aanpak	
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 1	emissies uit landbouw
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 2	zonevreemde woningen in landbouwgebied
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 3	landbouw: subsidie voor niet-productieve investeringen
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 4	landbouw: optimaliseren effectiviteit flankerende maatregelen in IHD-zones
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 5	industrie: Onderzoek naar effectiviteit ICL-steun richting energie-intensieve bedrijven
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 6	industrie: Opzet ideale instrumentenmix richting niet-ETS sectoren
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 7	mobiliteit: Heroverweging invoering kilometerheffing
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 8	investeringsagenda ‘zachte’ infrastructuren
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 9	investeringsagenda ‘harde’ infrastructuren
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 10	domein-brede subsidieagenda
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 11	onderzoek en onderzoeksagenda
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 12	gebiedsgericht ontraden bijkomende woningen
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 13	een ‘bouw’shift in de watergebonden uitgavenportefeuille
Onderzoekspiste geïntegreerde aanpak 14	geïntegreerde waterprijs
Actoren	
Onderzoekspiste actoren 1	natuurbeheer door derden
Onderzoekspiste actoren 2	energiebesparing op basis van ESCO-werking
Onderzoekspiste actoren 3	optimaliseren inzet “omgevingsbesluit” en betaalbare en/of sociale woningen.
Onderzoekspiste actoren 4	optimaliseren inzet “omgevingsbesluit” richting natuur- en open ruimtedoelen
Onderzoekspiste actoren 5	actualiseren leegstandsfonds aan uitgavenzijde
Onderzoekspiste actoren 6	evaluatie subsidiepercentages binnen het ruimtebeleid
Onderzoekspiste actoren 7	onderzoek naar sterker plafonneren subsidies per OE-project
Onderzoekspiste actoren 8	onderzoek naar uitrol van een betere instrumentenmix binnen het beleidsveld OE
Onderzoekspiste actoren 9	onderzoek naar extra eigen ontvangsten binnen het beleidsveld OE
Onderzoekspiste actoren 10	evaluatie OE-leningen
Onderzoekspiste actoren 11	optimaliseren renovatiepremie
Onderzoekspiste actoren 12	evaluatie van de subsidie voor investeringen in residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners.
Onderzoekspiste actoren 13	verbeterde inzet vergunningen- en handhavingsbeleid in kader van droogtebeleid
Inkomsten	
Onderzoekspiste inkomsten 1	verstrengd beleid grondwaterboringen, bronbemalingen en captatie uit onbevaarbare waterlopen
Onderzoekspiste inkomsten 2	herdenken systeem afvalstoffenheffingen

Onderzoekspiste inkomsten 3	actualiseren werking Leegstandsfonds (deel uitmakend van politiek overleg)
Onderzoekspiste inkomsten 4	De 'verstoorder' betaalt in kader van archeologie
Onderzoekspiste inkomsten 5	invoering retributies dierenwelzijn
Onderzoekspiste inkomsten 6	betalend gebruik e-voorkooploket
Onderzoekspiste inkomsten 7	ontwikkeling toezichtvergoeding handhaving
Onderzoekspiste inkomsten 8	verhoging planbaten naar analogie met niveau van de uitgekeerde planschade

6 VERVOLGTRAJECT

Gezien de optie om niet louter enkele specifieke elementen onder loep te nemen en gezien de krappe timing van deze VBH-oefening, voerde het beleidsdomein de oefening uit steunend op ervaring en kennis vanuit reeds gevoerd onderzoek. Voor het vervolgtraject, dat bestaat uit verschillende te onderscheiden onderzoekslijnen zal het domein onder meer steunen op inzichten uit thema-gerichte benchmarks, spending reviews en ander bijkomend gericht onderzoek. Agentschap Wonen Vlaanderen kan voor het nodige bijkomend onderzoek steunen op Steunpunt Wonen. De in hoofdstuk 6.3 opgenomen onderzoekslijnen vloeien voort uit een opschalen en gestructureerd bundelen van de verschillende potentievolle onderzoekspistes opgelijst op het einde van hoofdstuk 5.

Om kosten te vermijden ten gevolge van het niet halen van omgevingsdoelstellingen (internationale engagementen), stelt de Projectgroep voor de hierboven voorgestelde besparingen mee in te zetten in functie van het operationaliseren van de onderzoekslijnen met focus op het halen van die omgevingsbeleidsdoelstellingen met bindend internationaal engagement. Zoals eerder gezegd wenst de Projectgroep ook expliciet mee te geven dat nieuwe (en onverwachte) uitdagingen (cfr. recent pfas) soms grote onverwachte budgettaire gevolgen hebben, waarop een flexibele overheid moet kunnen inspelen.

6.1 TE OVERWEGEN BENCHMARKS

Ter voeding van verschillende van de onderzoekslijnen voor het vervolgtraject, wordt vooropgesteld een aantal 'best practices' in het buitenland onder de loep te nemen om er gericht lessen uit te trekken voor de aanpak binnen het beleidsdomein. Om het onderzoek behapbaar te houden, wordt de vraagstelling vanuit een welbepaald omgevingsthema geformuleerd. De output kan uiteraard ook de aanpak inspireren betreffende andere omgevingsthema's. Bij een vergelijkend onderzoek is het van belang aandacht te hebben voor het verschil in context en moet ervoor gewaakt worden dat de impact van een verschillende overheidsorganisatie, van een andere taak en verantwoordelijkheid van lokale besturen, van een andere ruimtelijke organisatie, van andere klimatologische omstandigheden, van andere …. uitgezuiverd wordt zodat de benchmark ook werkelijk zinvol is.

6.1.1 Natuur: natuurbeheer door derden

Om de Europese natuurdoelstellingen te realiseren in Vlaanderen, koopt het ANB zelf heel wat gronden aan en subsidieert ze ook de aankoop van gronden (a rato van 65-90%) om er hoogkwalitatieve natuurdoelstellingen te realiseren. Deze aankoopsubsidie staat open voor iedereen, maar omwille van de hoge eisen die worden gesteld aan het navolgend beheer, maakt slechts een beperkte groep gebruik van deze subsidies (i.c. de terreinbeherende verenigingen zoals Natuurpunt). Na aankoop, volgt er ook een aanzienlijke kost voor inrichting (investering) en beheer (recurrente

kost). Ook deze wordt in hoge mate gesubsidieerd voor terreinen waarvoor een beheerplan is opgemaakt.
De overheid staat dus in voor aankoop en het navolgend beheer, dit via eigen werking of via subsidies. De vraag stelt zich of en in welke mate de biodiversiteitsdoelstellingen kunnen gehaald worden tegen een lagere kostprijs (bijv. door andere doelgroepen hierbij te betrekken). Deze benchmark kan voeding bieden aan de onderzoekspiste "Kostenefficiënt inschakelen actoren, natuurbeheer door derden".

Concrete onderzoeksvragen:

1. Welke subsidies en ondersteuning worden geboden in gelijkaardige regio's aan verenigingen en derden om de biodiversiteitsdoelstellingen te verwezenlijken.
2. Welke andere (innovatieve) systemen bestaan er in het buitenland om de biodiversiteitsdoelstellingen te bereiken?
3. Wat is de budgettaire impact als deze systemen en ingrepen in Vlaanderen worden toegepast?"

6.1.2 Ruimte en landschap: bundelen middelen in functie van realisatie

De ruimte in Vlaanderen is beperkt en daarbinnen moeten heel wat doelstellingen in samenhang worden gerealiseerd. Dit maakt dat ook realisaties op terrein meer en meer geïntegreerd moeten verlopen en de sectorale logica's meer en meer moeten overstegen worden. Dit vergt het bundelen van kennis, krachten, instrumenten, uitvoeringsmiddelen over beleidsdomeinen en bestuursniveaus heen. Dit dient te gebeuren via verschillende hefbomen: projecten (waarbij binnen een specifiek tijdsbestek doelstellingen geïntegreerd gerealiseerd worden op een specifieke plek), programma's (waarbij thema's met grote integrerende potentie geactiveerd worden richting realisatie) en gebieden (waarbij het gebied een ontwikkelingsimpuls krijgt op basis van een geïntegreerde gebiedsstrategie). We hebben in Vlaanderen heel wat ervaring met deze hefbomen en zijn er heel wat beproefde methoden voor het samenbrengen en bundelen van kennis, krachten, instrumenten en uitvoeringsmiddelen op verschillende niveaus. Een combinatie van inzet op projectwerking, gebiedswerking en programmawerking kent een grote meerwaarde omdat een logica van samenwerking binnen projecten, programma's, gebieden ook anders is. Voor financiële ondersteuning van lokaal initiatief zijn er daarbij verschillende tools die telkens terugkomen: reglementaire subsidies, projectoproepen, toegang tot middelen fonds. Elk van deze tools heeft waarschijnlijk een specifieke administratieve overhead, realiseert een andere impact en biedt een ander eigenaarschap. Maar net zo goed hoeft de ondersteuning niet financieel te zijn en kan het meer effectief zijn toegang te geven tot specifieke expertise.

Concrete vraagstelling:

- Wat zijn inspirerende buitenlandse voorbeelden van bundelen van kennis, krachten, instrumenten en uitvoeringsmiddelen die een versterking of een aanvulling zijn op de Vlaamse ervaringen in het stimuleren en activeren van gewenste realisatie in de ruimte, waarin onderscheiden ze zich en welke instrumenten worden daarbij ingezet?

- Op welke manier worden deze voorbeelden ingezet om de beleidsdoelstellingen zo snel en zo kwalitatief mogelijk waar te maken op het terrein en welke rol spelen de verschillende overheden daarin zowel op politiek niveau als administratief niveau?
- Is er een structurele link met beleidsontwikkeling?

6.1.3 Onroerend Erfgoed: matched crowdfunding als optie?

Het onderzoek naar de betalingsbereidheid van de Vlaming voor het behoud van bouwkundig en landschappelijk erfgoed leerde ons dat een gemiddeld Vlaams gezin bereid is jaarlijks 22 euro te betalen voor de instandhouding van een beschermd monument of een beschermd cultuurhistorisch landschap in de eigen gemeente. Omgerekend naar de Vlaamse populatie betekent dit een jaarlijkse theoretische extra financieringscapaciteit van minstens 62.480.000 euro.
In het kader van de huidige VBH-oefening willen we nagaan in welke mate matched crowdfunding met overheidsmiddelen in de onroerenderfgoedsector een hefboomeffect kan teweegbrengen om die private betalingsbereidheid aan te spreken en te koppelen aan concrete projecten. Bij matched crowdfunding worden middelen van een financier (hier de overheid) gematcht aan middelen opgehaald bij het publiek, meestal via een crowdfundingplatform.
Recent voerde de Heritage Lottery Fund een pilootstudie uit naar matched crowdfunding voor erfgoed in Engeland. De resultaten staan te lezen in het rapport Matching the Crowd (Matching the crowd - Combining crowdfunding and institutional funding to get great ideas off the ground | Nesta). Uit het onderzoek komen een aantal voordelen van dit instrument naar voor. Matched crowdfunding zou een hefboom zijn voor extra financiering voor erfgoedprojecten, een hogere slaagkans geven aan projecten, een hogere gemiddelde gift teweegbrengen, en nieuw geld binnenbrengen. Niet-financiële impacts zouden zijn netwerkvergroting, meer vrijwilligerswerk alsook grote lokale cohesie.
Voorbeelden van matched crowdfunding in de onroerenderfgoedsector zijn schaars. In Nederland vinden we het privaat VSB fonds dat inzet op valoriseringsprojecten in kunst en cultuur met focus op publiek en deelnemers (Fonds voor kunst en cultuur | VSBFonds). In Vlaanderen is er het, eveneens privaat, PARCUM matching fund (Steun onze crowdfunding | PARCUM).

Concrete onderzoeksvragen:

- Hoeveel minder moet de overheid investeren om eenzelfde resultaat te bereiken? Of hoeveel meer kan de overheid bereiken met eenzelfde investering? Bv. als de VO evenveel zou bijpassen in een matched crowdfunding schema in vergelijking met een reguliere premie, wat zou ze meer kunnen bereiken in termen van lokale betrokkenheid, impact, draagvlakcreatie, …?
- Welke projecten zijn geschikt voor matched crowdfunding naar grootte van het project en type project (restauratie en onderhoud, herbestemming, valorisering, onderzoek), …?

Bij gebrek aan kennis over matched crowdfunding instrumenten in het buitenland, dient het NESTA onderzoek als vertrekpunt voor het beantwoorden van deze vragen.

6.1.4 Wonen: hoe kandidaat-kopers ondersteunen?

Binnen het beleidsveld Wonen worden een aantal instrumenten ingezet om kandidaat-kopers te ondersteunen. Vooral de bijzondere sociale lenigen, uitgegeven door het Vlaams Woningfonds, en in mindere mate de kredieten verschaft door erkende kredietmaatschappijen worden hiervoor ingezet. Uit eerder onderzoek bleek al dat sociale leningen een krachtig instrument kunnen zijn. Sociale leningen kunnen gezinnen helpen eigenaar te worden die dit op eigen kracht niet kunnen. De renovatieleningen bleken bovendien een impact te hebben op de woningkwaliteit van gezinnen met eerder beperkte inkomens (zie referenties hieronder). Naast de doelstellingen betaalbaarheid en woningkwaliteit, is er ook de vraag naar de horizontale rechtvaardigheid. Daarbij wordt gesteld dat gezinnen in een gelijke situatie ook een gelijke behandeling dienen te genieten. De regionale diversiteit van de woningprijzen is een factor die de horizontale gelijkheid in het gedrang kan brengen. Daarom werden binnen het stelsel van de bijzondere sociale leningen zowel de maximale aankoopprijs als de toegepaste rentevoet ruimtelijk gedifferentieerd.
Om de beschreven doelstellingen te realiseren wordt er met deze instrumenten ingezet via

- een maximale ontleningscapaciteit (tot 100%)
- een gesubsidieerde en ruimtelijke gedifferentieerde rentevoet
- een gewestwaarborg op de uitwinning

Concrete onderzoeksvragen:

1. Welke andere systemen en ingrepen bestaan er in het buitenland om deze doelstellingen te bereiken?
2. Met welke systemen en ingrepen wordt in het buitenland ingespeeld op de ruimtelijke diversiteit in woningprijzen?
3. Wat is de budgettaire impact als deze systemen en ingrepen in Vlaanderen worden toegepast?

6.2 SPENDING REVIEWS

Net zoals dit rapport opgebouwd werd vanuit doelstellingen en niet vanuit een budgettaire benadering, is de Projectgroep van mening dat het ook bij de spending reviews aangewezen is uit te gaan van de doelstellingen die moeten gerealiseerd en de resultaten die moeten behaald worden, vanuit de prestaties die moeten geleverd worden en vanuit de acties die moeten opgezet worden om deze doelstellingen en resultaten zo effectief en efficiënt mogelijk te halen. De resultaten van deze oefening moeten dan budgettair vertaald worden waarbij ruwweg drie scenario's kunnen uitgewerkt worden:

- het ideale scenario dat toelaat de doelstellingen en de resultaten binnen de vooropgestelde termijn te halen,
- het realistische scenario waarbij aangegeven wordt wat mogelijk is binnen de werkelijk beschikbare middelen,
- het besparingsscenario waarbij aangegeven wordt wat de impact op het realiseren van de doelstellingen en halen van de resultaten is in het geval de beschikbare middelen met 5%, 15% of enig ander percentage verminderd worden.

6.2.1 *(Kosten)effectiviteitsanalyse van sectorinstrumenten landbouw en omgevingsinstrumenten in kader van omgevingsdoelstellingen*[vi]

De interactie van de verschillende omgevingsthema's en het thema landbouw is groot. Efficiëntie en effectiviteitswinsten zijn te halen door sectorale landbouwdoelstellingen en omgevingsdoelstellingen niet als apart te benaderen maar door de keuzes van instrumenten te laten voortvloeien uit het integreren van deze doelstellingen en een coherent beleid te voeren, waarbij de beleidskeuzes en de uitgaven die hieraan gekoppeld zijn mekaar versterken (zie ook punt 3.4.2 waar hierop werd gewezen). Om in beeld te brengen welke winsten daarbij gemaakt kunnen worden, stelt Omgeving een spending review voorop en wil ze de resultaten een plek geven in het opgestarte verkennend initiatief met departement L&V en ILVO. Dit initiatief vertrekt van volgende vragen:

- Welke doelstellingen hanteren beide beleidsdomeinen richting een duurzame landbouw in 2030/2050?
- Welke zijn de gezamenlijke uitdagingen om toekomstrichtingen te verkennen in functie van omgevings- en landbouwdoelstellingen?
- Welke rol dient de overheid op te nemen ten opzichte van landbouw in functie van het realiseren van de nodige impact (controlerend, stimulerend, …)?

De spending review focust op de vele interrelaties tussen de landbouwsector en de (doelstellingen van de) Omgevingssector (zie verder 'VO-partnerschappen') en moet de drivers die milieudruk veroorzaken vanuit landbouw nl. de veestapel, bemesting, gebruik gewasbeschermingsmiddelen belichten. Wat de kost is van een niet geïntegreerde aanpak? Waar liggen de grootste pijnpunten ? Wat is de impact van landbouwondersteuning via beleidsdomein Landbouw en Visserij en de EU in relatie tot de kosten die daaruit resulteren voor Omgeving in kader van het beleid ter bestrijden van verharding/verdroging/broeikasgassen/erosie/nutriënten/vermesting?

6.2.2 *Effectiviteitsanalyse ondersteuningsinstrumenten in de gemeentelijke rioleringsopgave*

De gemeenten hebben de opdracht tot het inzamelen van huishoudelijk afvalwater. Deze opgave behelst de aanleg van bijkomende riolering, de aanleg van kleinschalige en individuele zuiveringsinstallaties en de optimalisatie, het onderhoud en de vervanging van het bestaande netwerk. Bij het ontwerp en de aanleg moeten zij ook aandacht hebben voor het vasthouden, bufferen, afvoeren van het hemelwater waarbij voldoende aandacht moet zijn voor klimaatadaptatie en het circulair omgaan met water.
In deze spending review wordt in beeld gebracht of de subsidies voor gemeentelijke riolering efficiënter en effectiever ingezet kunnen worden, gelet op de uitdaging die voorligt en vertrekkende van het huidige financieringskader. Hierbij kunnen subsidies versus alternatieve instrumenten, financieringsmogelijkheden, eenmalige of structurele ingrepen, … in overweging genomen worden.
Aandachtspunten hierbij zijn:

- De vraag om af te stappen van een projectgebonden financiering naar een programmatorische aanpak zodat er kan ingespeeld worden op opportuniteiten, gewijzigde planningen,… en dit allemaal zonder dat de door het gewest vastlegde ecologische doelstellingen in het gedrang komen;
- Een vereenvoudiging en versnelling van de procedure met een minimale plan- en rapporteringslast voor beide partijen;

- De financiering te koppelen aan een invulling van de saneringsverplichting als een goede huisvader. De saneringsverplichting gaat immers verder dan louter het (her)aanleggen van rioleringen maar vereist ook de opmaak van een visievorming op omgaan met afvalwater en hemelwater, een gedegen assetmanagement, het informeren van burgers en bedrijven inzake hun verplichtingen en het handhaven ervan.

6.2.3 Evaluatie efficiëntie onderzoek en monitoring

Er loopt een domein-breed traject rond onderzoek en monitoring nl. 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' (ifv strategische onderzoeks- en monitoringsagenda– analyse tegen einde legislatuur). Het vertrekpunt daar is niet in de eerste plaats financieel gericht, maar eerder een constructieve zoektocht naar efficiëntiewinsten over alle entiteiten van Omgeving heen vanuit een afstemming van onderzoeksagenda's. De inzichten van de VBH-oefening worden daar waar mogelijk in het lopend domein-breed traject 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' ingeschoven. Complementair hieraan loopt ook een opdracht met betrekking tot de (organisatorisch-inhoudelijke) afstemming en integratie van onderzoek, monitoring, beleidsevaluatie binnen het Beleidsdomein Omgeving. De inzichten rond efficiëntiewinsten uit beide trajecten kunnen vervolgens worden ingezet ifv een latere spending review Onderzoek (vanaf 2022). In dit traject moet ook de nodige aandacht gaan naar monitoring en meetinstrumenten onder meer om de kwaliteit van de dienstverlening op te volgen.

6.2.4 Evaluatie van de (omgevings)regelgeving

De omgevingsregelgeving is een complex geheel. Gelet op de techniciteit van de verschillende materies binnen het beleidsdomein OMG is het niet te vermijden dat soms zeer technische reglementeringen moeten uitgewerkt worden. Toch is het zinvol het geheel van regelgeving te evalueren en na te gaan hoe het samenspel van de verschillende regels een grote complementariteit en pragmatisch geheel kan vormen hoe procedures vereenvoudiging en beter op elkaar afgestemd kunnen worden van en met vermindering van beroepsprocedures en minder bureaucratie. Dergelijk onderzoek kan een belangrijke efficiëntiewinst voor het beleidsdomein opleveren.

6.2.5 Steunpunt wonen: Evaluatie van diverse instrumenten van het woonbeleid

Naar aanleiding van de VBH-oefening werd in het meerjarenplan van het steunpunt Wonen een onderzoekslijn 'evaluatiestudies' opgenomen. De bedoeling is om via deze onderzoekslijn diverse instrumenten van het woonbeleid te evalueren.

De standaard werkwijze die zal worden gevolgd voor elke evaluatie is de volgende:

- Bepalen van doelstellingen en evaluatiecriteria voor dit instrument (op basis van 2.1)
- Hoe wordt dit instrument ingezet in andere landen?
- Overzicht van de bevindingen van evaluatiestudies in de internationale literatuur
- Wat weten we al uit voorgaand onderzoek van het Steunpunt Wonen?
- Verwerken van beschikbare administratieve data
- Aanvulling met (beperkt) aantal interviews of focusgroepen.
- Besluit op basis van de beschikbare informatie

In de periode 2021-2023 worden zo zes evaluatiestudies uitgevoerd:

- Evaluatie verzekering gewaarborgd wonen

- Evaluatie huurgarantiefonds
- Evaluatie van de Vlaamse huurwaarborglening
- Evaluatie subsidiëring IGS'en
- Evaluatie renovatiepremie en VAP
- Evaluatie subsidies aan huurders- en verhuurdersorganisaties

6.3 ONDERZOEKSLIJNEN VERVOLGTRAJECT

Het beleidsdomein Omgeving wenst verder in te zetten op de via de VBH-oefening verkregen inzichten. Ze zal verder op zoek gaan naar meer efficiëntie en effectiviteit met bijzondere aandacht voor die doelstellingen die bij gelijk beleid niet gehaald zullen worden.
In kader daarvan bouwt ze voort op de op het einde van hoofdstuk 5 opgesomde potentievolle onderzoekspistes (Tabel 5) en benadert die vanuit de metaprincipes en de in hoofdstuk 4 opgenomen financiële uitdagingen voor de toekomst.
In dit vervolgtraject zal naast een blijvende focus op de omgevingsdoelstellingen en metaprincipes, bijzondere aandacht gaan naar:

- zowel budgettaire als niet budgettaire instrumenten;
- bedrijfsprocessen, wat moet leiden tot inzichten onder meer op vlak van procedures, bureaucratie en overhead;
- kwaliteit van de dienstverlening en vertrouwen in de overheid, wat onder meer het draagvlak moet verhogen voor de voorstellen voor laag hangend fruit aan inkomstenzijde;
- sociale correcties.

Onderstaande onderzoekslijnen zullen niet op korte termijn tot resultaten of winsten leiden omdat ze in eerste instantie nog het nodige verdere onderzoek vragen en/of structurele aanpassingen en doortastende maatregelen vereisen die de nodige tijd vragen. **Wat wel zeker is dat het net deze ingrijpende complexe hervormingen zijn die het grootste besparingspotentieel op lange termijn bieden.** De eruit volgende besparingen, kunnen dan ingezet worden in functie van een meer efficiënte en effectieve focus op de omgevingsdoelstellingen.

6.3.1 Leeswijzer onderstaande kaders per onderzoekslijn

Hieronder is de format opgenomen die wordt gehanteerd bij de voorstelling van de verschillende onderzoekslijnen:onderzoekslijn vervolgtraject *Hier wordt de specifieke onderzoekslijn benoemd.*
metaprincipes *Hier staan de relevante metaprincipes van waaruit de uitwerking van de onderzoekslijn wordt benaderd.*
situering en beschrijving *Hier wordt de onderzoekslijn gesitueerd en beschreven.*
potentievolle onderzoekspistes *Hier worden de verschillende potentievolle onderzoekspistes die de VBH-oefening naar boven bracht (zie einde hoofdstuk 5) en die de onderszoekslijn vormgaf, opgenomen. Minstens deze pistes vormen deel van het verdere onderzoek maar in de meeste gevallen gaat de onderzoekslijn een stuk ruimer en gelden de onderzoekspistes enkel als specifiek onderdeel. Waar de onderzoekslijn samenvalt met*

1 betreffende onderzoekspiste, valt de beschrijving van de onderzoekslijn samen met die van de potentievolle onderzoekspiste en verdwijnt bovenstaande rij weg.		
benchmark	spending review	ander onderzoek
In geval het vervolgonderzoek baat heeft bij een 'benchmark' of 'spending review', wordt het betreffende vakje grijs gekleurd waarmee verwezen wordt naar het betreffende bovenstaande hoofdstuk. Ander onderzoek is telkens aan de orde (en dus telkens grijs) aangezien het hoofdstuk vervolgonderzoeken omvat. Deze onderzoeken kunnen door een entiteit of over entiteiten heen, zelf gevoerd worden of uitbesteed worden.		

6.3.2 Kostenefficiënte werking bij uitvoeren publieke opdracht

In functie van de VBH-besparingsopdracht nam het beleidsdomein in haar zoektocht naar mogelijke maatregelen (zie hoofdstuk 5) ook de inkomstenzijde mee op. Deze blik kan niet losstaan van een kritische blik op de eigen werking. Daarom wil het beleidsdomein nagaan of, in functie van de uitvoering van publieke opdrachten, op voldoende kostenefficiënte manier partners (intern of extern) ingeschakeld worden en of de ingeschakelde partners niet anders georganiseerd moeten worden. Deze oefening is zinvol zowel op niveau van externen met een publieke opdracht, op niveau van de samenwerking tussen het beleidsdomein en andere beleidsdomeinen én op niveau van de werking tussen verschillende entiteiten van het domein zelf.
Bovendien kan telkens ook de vraag gesteld worden welke opdrachten we misschien toch beter zelf doen of omgekeerd beter niet meer zelf doen (als overheid, als domein, als entiteit). Kostenefficiënt werken is uiteraard geen doel op zich. Het gaat om een zoektocht naar de meest kostenefficiëntie wijze om de beleidsdoelstellingen te halen en om een kwalitatieve dienstverlening aan te bieden.

onderzoekslijn vervolgtraject **KOSTENEFFICIËNTE WERKING,** EFFICIËNTE PARTNERS MET PUBLIEKE OPDRACHT
Metaprincipes →'Voor wat, hoort wat'; →Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.
Situering en beschrijving Sommige publieke opdrachten worden toegewezen aan organisaties buiten de Vlaamse Overheid. Schakelen we deze partners voldoende kostenefficiënt in en laat het samenspel (of het ontbreken ervan) tussen de verschillende ingezette partners de nodige kostenefficiëntie toe? Werken deze organisaties voldoende kostenefficiënt (samen)? Waar liggen de pijnpunten en welke organisatorische ingrepen kunnen een bijdrage leveren aan een meer kostenefficiënte werking?
Potentievolle onderzoekspistes Werking 1, 2, 3, 4, 5 ➔ <u>Evaluatie organisatie en financiering waterbeheer</u> Er liggen kansen in de organisatie (oa huidige versnippering) van het waterbeheer en de financiering (oa onder-financiering) van de (onbevaarbare) waterloopbeheerders in het licht van de ecologische doelstellingen en de doelstellingen inzake waterkwantiteit (droogte en overstromingen) – die door

klimaatverandering (snel) groter worden. Efficiëntiewinsten zijn zeker mogelijk, besparingen zonder de doelen in het gedrang te brengen, waarschijnlijk niet (= vals goedkoop).

➔ aanpassen financiering drinkwatermaatschappijen

De drinkwatermaatschappijen ontvangen een inningsbijdrage van 3,61% om de kosten te dekken voor het ophalen van de bovengemeentelijke bijdrage/vergoeding via de waterfactuur, inclusief dekking voor dubieuze debiteuren (wanbetalers). Deze bijdrage zou verlaagd kunnen worden. De jaarlijkse besparingsvork ligt tussen 0 en 12 mio euro (geen vergoeding). VMM stelt dat het bijdragepercentage redelijk lijkt op het eerste gezicht. maar er is wel sprake van een moeilijk definieerbare scheiding tussen de inningskosten voor de verschillende componenten van de integrale waterfactuur (drinkwatervoorziening, gemeentelijke en bovengemeentelijke sanering). Aandachtspunt hierbij is dat dit mogelijk een ongewenste kruissubsidie genereert tussen de waterdiensten drinkwatervoorziening en afvalwaterzuivering waarvoor in uitvoering van de EU kaderrichtlijn Water een redelijke bijdrage in de kostenterugwinning gerealiseerd moet worden. .

Een vermindering/afschaffen van de inningsbijdrage die vanuit algemene middelen aan de waterbedrijven toegekend worden, kan door het invoeren van een regulering van de inningskost voor de integrale waterfactuur, in aanvulling van de huidige tariefreguleringsmethode die al toegepast wordt voor de drinkwateractiviteit. Hierbij moeten de waterbedrijven kostenbesparingen en productiviteitsverhogingen meenemen in hun tariefplan.

… ook de drinkwatermaatschappijen een kostenefficiëntiefactor kunnen opgelegd krijgen, cfr Aquafin.

➔ invoering van tariefregulering voor de afvalwaterketen

In de Waterbeleidsnota is door de Vlaamse Regering aangekondigd dat, naar analogie met de drinkwatersector, een tariefreguling zal ingevoerd worden voor de afvalwaterketen (rioolbeheerders en Aquafin). Het principe van een tariefregulering voor de afvalwaterketen, is gekoppeld aan de vraag tot garanties inzake de efficiëntere aanwending van de saneringsbijdrage.. Deze invoering kan gunstige begrotingseffecten hebben op twee manieren. Vooreest kan de invoering gepaard gaan met een verhoging van de kostenterugwinning en een verlaging van de bijdragen uit de Vlaamse begroting (cfr maatregel 31). Daarnaast zal de rol van de administratie verschuiven van het (micro-)management van grote aantallen gesubsidieerde projectvoorstellen naar het reguleren van de activiteiten van de actoren op een hoger niveau. Verwacht kan worden dat dit zal leiden tot kostenbesparingen.

➔ evaluatie subsidies erkende intergemeentelijke onroerend erfgoeddiensten (IOED)

Het is de bedoeling om het subsidiesysteem voor erkende IOED’s ernstig bij te sturen, rekening houdend met (het momentum van) de opzet van 17 nieuwe Vlaamse regio's zoals op 12/03/2021 goedgekeurd door de Vlareg op voorstel van minister Somers. Gedacht wordt aan maximaal 25-tal IOED’s voor Vlaanderen zodat heel Vlaanderen gedekt is (via aanpassing van de BVR van 16 mei 2014) vanaf 2023. Het maximale vaste bedrag per IOED is nu 85 keuro (maar is al verlaagd met 6% door de laatste, generieke besparingen). Momenteel is er budget voorzien voor 30 IOED's.

➔ optimaliseren fusie Sociale Verhuurkantoren en Sociale Huisvestingsmaatschappijen

Vanaf 1/1/2023 wordt het landschap binnen het beleidsveld Wonen sterk gewijzigd, aangezien beslist werd tot een fusie van de SVK's en de SHM'en tot Sociale Woonmaatschappijen. Deze fusie biedt een zekere meerwaarde door financiële en organisatorische schaalvoordelen. Volgende aspecten dienen richting het nieuwe Regeerakkoord nog onderzocht en uitgeklaard te worden: (1) de bundeling van alle betrokken financiële stromen tot een geconsolideerde financiering voor Sociale Huisvesting (2) de nieuwe taakstelling van de Sociale Woonmaatschappijen (vb. noodwoningen, kredietbemiddeling, …) De globale evaluatie van de financiering van de Sociale Woningbouw betreft een apart onderzoekstraject, een aparte VBH waardig. De governance van deze grootschalige evaluatie-oefening ligt bij het Agentschap Wonen en zal afgerond worden richting voorbereiding van het nieuwe regeerakkoord.		
benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

KOSTENEFFICIËNTE WERKING, EFFICIËNTE PARTNERS OVER BELEIDSDOMEINEN HEEN

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Voor sommige publieke (deel)opdrachten steunt het beleidsdomein op ander domeinen binnen VO. Schakelen we deze partners voldoende kostenefficiënt in, benaderd vanuit het perspectief van de omgevingsdoelstellingen? En is kostenefficiëntie wel altijd de weg naar optimaal resultaat?

Potentievolle onderzoekspistes Werking 6, 7, 8

➔ <u>optimaliseren inningskosten VLABEL voor planbatenheffingen</u>

De inningskosten die Vlabel doorrekent voor de inning van de planbatendossiers en de leegstandsheffing liggen zeer hoog. Er dient bekeken te worden of deze centrale dienstverlening door Vlabel wel voldoende kosteneffectief en -efficiënt verloopt en of er geen kostenbesparingen mogelijk zijn.

➔ <u>herziening financieringsmechanisme Vlaams Interprofessioneel Akkoord-beleid (VIA)</u>

VIA 6 werd net door de VR goedgekeurd (betrekking op SVK'S, HB, VHP, …). Het is hierbij nog niet duidelijk hoeveel extra middelen voorzien zijn. Het VIA-beleid is niet aanpasbaar binnen Omgeving. Richting het verminderen van de administratieve lasten zijn er vanuit Omgeving toch een aantal aandachtspunten te formuleren richting (projectgroep) EWI. Zo zou de verantwoordelijkheid bij de berekeningen, de ontwikkeling van pistes voor administratieve vereenvoudiging en het evalueren van het beleid richting sociale doelstellingen beter bij EWI komen te liggen, en rijzen vragen over de meerwaarde van deze decentrale financiering. Het verhogen van de koopkracht is geen

omgevingsdoelstelling, noch draagt dit bij tot de omgevingsdoelstellingen. Dit valt te bekijken met EWI.

➔ <u>optimaliseren toepassing kosteneffectieve criteria bij interne klimaatprojecten</u>

Er is een verdere en dringende nood aan de consequente toepassing van kosteneffectieve criteria voor de verdeling van de beschikbare middelen over de interne klimaatprojecten. Vlaanderen zet haar middelen voor intern klimaatbeleid niet altijd in op de meest kosteneffectieve wijze, waardoor het kostenplaatje richting klimaatdoelstellingen duurder uitvalt dan nodig. Het bestedingskader voor het klimaatfonds werd in 2020 goedgekeurd binnen de VR. De belangrijkste parameter is de maatschappelijke kostenefficiëntie (KE) die het broeikasgasreductiepotentieel afzet tegen de totale maatschappelijke investeringskosten en besparingen. Er kan worden onderzocht of het hanteren van een andere toewijzingsprocedure en basisparameter dan KE tot een meer kosteneffectieve toewijzing van de beschikbare middelen zou leiden. Een zuivere focus op KE zou kunnen betekenen dat de middelen grotendeels zouden gaan naar energetische renovaties die op een uitzondering na steeds een gunstige KE hebben. Het Klimaatfonds zou dan veel minder ingezet kunnen worden om maatregelen te steunen met een innovatief karakter of een voorbeeldfunctie.

benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

KOSTENEFFICIËNTE WERKING, EFFICIËNTE WERKING OP NIVEAU BELEIDSDOMEIN OMGEVING

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Opdrachten vragen samenwerking binnen het domein zelf. Schakelen we elkaar voldoende kostenefficiënt in? Bovendien wordt voor sommige opdrachten in (te) grote mate gesteund op insourcing. Is dat wel de meest kostenefficiënte aanpak?

Potentievolle onderzoekspistes Werking 9, 10, 11

➔ <u>onderzoek naar kostenefficiëntie in de werking met EV INBO</u>

De begroting van het EV INBO viel initieel buiten de ESR-consolidatiekring, maar na een aantal jaren werd door het INR beslist dat EV INBO op basis van de grote mate van VO-ondersteuning niet gedurende lange tijd voldeed aan de voorwaarden tot niet-consolidatie. Vandaag is het EV INBO nog steeds ESR-geconsolideerd. De belangrijkste reden hiertoe is dat het onder constant beleid niet mogelijk was om continu onder de drempel van 50% financiering vanuit de Vlaamse overheid uit te komen. Deze ESR-consolidatie heeft als gevolg dat de jaarlijkse saldo-intering binnen de uitgavenzijde van het EV INBO (circa 1 mio euro/jaar) meetelt op de Vlaamse ESR-teller, en dat het EV INBO geen toelating krijgt om het beschikbare saldo van circa 4,5 mio euro uit te geven richting de Omgevingsdoelstellingen. Het lijkt het onderzoeken waard om het EV INBO via een alternatieve wijze van financiering terug buiten de ESR-consolidatie te krijgen. Dit heeft een potentieel van circa 1 mio euro ESR-besparing per jaar, terwijl tegelijkertijd het eigen vermogen de saldo-middelen opnieuw zonder ESR-effect in haar doelstellingen kan herinvesteren.

➔ evaluatie werking omgevingsloket

De uitbesteding van het budget voor het omgevingsloket is essentieel om het platform verder te kunnen onderhouden en uitbouwen. Door de opname van dit project in het relancebeleid (+1 mio) is ook duidelijk dat aan de doelstellingen en het grote maatschappelijke belang van dit project niet getwijfeld mag worden. Echter, uit de VBH-evaluatie van het instrument komen een aantal - nader te onderzoeken - aandachtspunten naar voor bij de huidige werking/opzet van het project:

1/ Er is doorheen de tijd een substantiële investering moeten gebeuren om de doelstellingen te halen die van in de beginfase moeilijk juist in te schatten waren. De reden hiervoor is dat het project een bijzondere mix is van continue bijkomende ontwikkelingsverwachtingen en beheer van de reeds ontwikkelde functionaliteiten. De kost van het gros van de profielen binnen het project zijn zeker marktconform, de meerkosten zit vooral bij een beperkt aantal key personen met een hogere profielkost, personen die niet zo maar vervangen kunnen worden binnen de huidige opzet van het project.

2/ Van zodra mogelijk kan bekeken worden of de recurrente projectkosten kunnen verminderd worden, o.a. door het verkleinen van het projectteam en een betere inbedding van de projectwerking in de globale IT-werking van het departement Omgeving.

3/ De connectiviteit tussen HB en de andere IT-teams binnen het departement ligt momenteel door de andere projectopzet laag. Hier zijn naar de toekomst toe (onderhoudsfase) dus eventuele opties voor meer kostenefficiënte werking via het hergebruik van functionaliteiten, gebruik van identieke bouwstenen, koppeling van het omgevingsvergunningenregister aan het omgevingsloket, enzovoort...

➔ insourcing van advocaten bij het departement Omgeving

Er zijn zekere kostenefficiëntiewinsten en besparingen te realiseren indien er gekozen zou worden voor een insourcing van advocaten. Dan wordt er niet gedoeld op het aandeel complexe en/of pijnpuntdossiers dossiers, dewelke zeker nog via uitbesteding zullen moeten verlopen, maar wel over alle andere dossiers. Deze keuze kon de voorbije legislaturen niet gemaakt worden door de opgelegde koppenbesparingen. Het vinden van juridisch experten die quasi direct inzetbaar zijn, is wel geen sinecure. Deze markt is uitermate competitief. Sowieso vergt de vraag naar het mogelijke besparingspotentieel nader onderzoek.

Verdere zaken die mee te nemen zijn in toekomstig onderzoek/concretisering terzake:

- de verwerking van een dadingsysteem (arbitragesysteem)
- een procedure-vermijdende invulling van het Instrumentendecreet (o.a. verschillen in interpretaties minimaliseren)
- de beroepsprocedures zijn en blijven een Europees basisrecht, maar de drempels om deze in te roepen zijn laag en brengen veel administratief werk mee. Hier dient bij het uitwerken van de procedures voldoende aandacht aan besteed te worden, zonder uiteraard het beroepsrecht uit te hollen.

benchmark	spending review	ander onderzoek

6.3.3 Versterkte inzet op een geïntegreerde aanpak

In hoofdstuk 4 'doelstellingen' worden de linken in beeld gebracht tussen de verschillende thema's die spelen binnen het beleidsdomein zelf maar ook met omgevingsrelevante thema's buiten het beleidsdomein. Deze linken worden hieronder gebundeld nog eens in beeld gebracht.

Net op basis van die vele onderlinge linken, ziet het beleidsdomein efficiëntie- en effectiviteitswinsten in een versterkte geïntegreerde aanpak. Dergelijke aanpak gaat op zoek naar dié hefboom die verschillende (mogelijks schijnbaar tegenstrijdige) doelstellingen tegelijkertijd kan opnemen, gaat vandaaruit op zoek naar het meest geschikte instrument en hanteert daarbij een blik die zo nodig het eigen beleidsdomein overschrijdt. Tegelijkertijd geeft deze aanpak ook een centrale rol aan die instrumenten en tools die er net op gericht zijn verschillende doelstellingen evenwaardig en gelijktijdig op te nemen zoals de zeer beleidsdomein-Omgeving-eigen projectwerking, gebiedsgerichte werking en programmawerking. Steunend op de metaprincipes 'Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen' en 'Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling' bestaan de kansen erin 1 bestede euro of besteed uur te laten renderen voor meer doelstellingen en dus voor meer effect dan vandaag het geval is en de meest geschikte rolverdeling (ook voor marktpartijen!) te hanteren vanuit hefbomen. Het gaat hierbij niet om een kostenbesparing ten opzichte van de huidig ingezette (ontoereikende!) middelen, wel een kostenbesparing ten opzichte van de optelsom van middelen, nodig voor het halen van de doelstellingen. Dergelijke aanpak vraagt een proactieve samenwerking tot over de beleidsdomeingrenzen heen.

Deze oefening vraagt de nodige voorbereiding en zal pas op termijn tot winsten leiden. Toch is ze in kader van een toekomstverantwoord en kostenverantwoord omgevingsbeleid dat tegen de praktijk van 'vals-goedkoop' wil ingaan, essentieel.

	klimaat	lucht	water	natuur	Bodem en ondergrond	Onroerend erfgoed	Omgeving en gezondheid	dierenwelzijn	Ruimte en landschap	energie	Afval en materialen	wonen	voeding	landbouw	industrie	mobiliteit	recreatie
klimaat																	
lucht																	
water																	
natuur																	
bodem en ondergrond																	
onroerend erfgoed																	
omgeving en gezondheid																	
dierenwelzijn																	
ruimte en landschap																	
energie																	
afval en materialen																	
wonen																	

6.3.3.1 Over beleidsdomeinen VO heen

Onderzoekslijn vervolgtraject

VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK, VO-PARTNERSCHAPPEN

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→ Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Eén blik op de bovenstaande figuur maakt duidelijk dat verschillende activiteiten die hun plek opeisen binnen de fysieke leefomgeving sterk gelinkt zijn aan omgevingsthema's en dus ook een sterke rol kunnen spelen bij de uitvoering van het omgevingsbeleid zoals omgekeerd het omgevingsbeleid ook een rol speelt bij de uitvoering van het betreffende sectoraal beleid. Dit is in het bijzonder het geval voor landbouw, industrie en mobiliteit (bv. op vlak van emissies). In kader van efficiëntie en effectiviteit komen deze activiteiten des te meer in beeld omdat ze aan de orde zijn bij die omgevingsdoelstellingen die niet gehaald worden bij een ongewijzigd beleid. Hier biedt een meer geïntegreerde aanpak die zich richt op de meest effectieve hefbomen, kansen.
Als omgevingsonderzoeksthema is 'wonen' één van die activiteiten die een plek opeisen binnen de fysieke leefomgeving. Naast het feit dat het thema sterke linken kent met de andere omgevingsthema's (en dus de nodige samenwerking vraagt binnen het domein zelf), heeft het ook sterke linken met niet-omgevingsthema's zoals armoede, waarvoor het woonbeleid belangrijke hefbomen bevat. De hefbomen binnen het woonbeleid voor het realiseren van armoededoelstellingen komen aan bod binnen het VBH-rapport over de sociale correcties. Omgekeerd hebben instrumenten van andere beleidsdomeinen effecten op het woonbeleid die niet altijd (even effectief) het woonbeleid ondersteunen (bv. fiscale stimuli in de verkooprechten, onroerende voorheffing, schenkings- en erfenisrechten, …). Omgeving is vragende partij deze instrumenten kunnen nader te bekijken.
In kader van de zoektocht naar de meest kostenefficiënte wijze om de EU- en VO-doelstellingen waar te maken, wenst Beleidsdomein Omgeving dan ook sterker aansluiting te zoeken met andere beleidsdomeinen zoals MOW en L&V, daarbij voortbouwend op bestaande (kiemen van) interactieve samenwerkingsverbanden en -structuren. Deze werkwijze laat toe te zoeken naar mogelijkheden om vanuit beleidsdomein- of beleidsveld-specifieke instrumenten bij te dragen tot de doelstellingen voor andere beleidsdomeinen en -velden, om zo met dezelfde middelen meer effect te ressorteren.
In dergelijke samenwerkingen wenst het beleidsdomein de concrete elementen op tafel te leggen waar de instrumenten van het andere beleidsdomein een effect hebben of kunnen hebben op de omgevingsdoelstellingen. Omgekeerd wordt aan het andere beleidsdomein gevraagd op te lijsten waar beleidsdomein Omgeving een sterkere rol kan spelen bij hun sectorale doelstellingen. Vandaaruit start de gezamenlijke zoektocht naar de meest effectieve hefboom en het meest effectieve instrument of de meest effectieve wijziging ervan, De Projectgroep vraagt de Stuurgroep deze samenwerkingsinitiatieven te zien als deel van een VO-breed vervolgtraject van de VHB-oefening.

Potentievolle onderzoekspistes Geïntegreerde aanpak 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

➔ emissies uit landbouw

Vlaanderen slaagt er heel lange tijd niet in om de EU-doelstellingen rond stikstof/nitraten te halen. Vlaanderen zit ondertussen aan het MAP6 om de doelstellingen van de nitraatrichtlijn (1991) en kaderrichtlijn water te halen. Tot MAP4 is vooruitgang geboekt, MAP5 leidde niet tot resultaten. De emissies uit landbouw en veeteelt blijven te groot gegeven de doelstellingen. Binnen het beleidsdomein Omgeving worden vele inspanningen besteed aan beleidsimpulsen die erop gericht zijn de negatieve effecten van de te grote emissies op water-, nitraat-, stikstofdoelstellingen te beperken. Een sterkere integratie van het Omgevingsbeleid en het Landbouwbeleid biedt mogelijkheden op vlak van resultaatgerichtheid.

Aandachtspunten:

- een "warme" sanering zoals in de periode 1999-2004 was geen goed instrument, de overheid subsidieerde toen de facto landbouwbedrijven, die toch wilden stoppen.

- een slimme inzet van het instrument Vlarem/vergunningen kan veel effectiever zijn, als de overheid tenminste duidelijk definieert waar men naartoe wil evolueren binnen welke termijn. Deze aanpak ligt nu ook in NL op tafel in kader van de PAS-vergunningencrisis.

➔ zonevreemde woningen in landbouwgebied

Er ontstaat een meerwaarde voor de landbouwer als de bedrijfswoning, steunend op de basisrechten voor zonevreemde constructies en de mogelijkheden inzake zonevreemde functiewijzigingen, verkocht wordt als een zonevreemde woning. De bedrijfswoning wordt zodoende na stopzetting van de landbouwactiviteiten omgevormd tot "villa" met de bijhorende verhoogde verkoopwaarde. Een nieuwe bedrijfswoning blijft mogelijk in datzelfde landbouwgebied. Op deze manier wordt toegelaten de landbouwgebieden steeds verder te versnipperen ondanks het conflict met de Vlaamse doelstellingen.

➔ landbouw: subsidie voor niet-productieve investeringen

Bij dept Landbouw bestaat ook een subsidie voor niet-productieve investeringen (sturing richting groene landbouw). Volgens het regeerakkoord is hiervoor 6 mio per jaar voorzien, maar de uitvoering op het VLIF benut slechts 20 keuro/jaar (<40 dossiers op 5 jaar) ondanks de hoge steunpercentages en nood. VLM beschikt over geschikte en reeds bestaande tools om landbouw en natuur in complementariteit te benaderen en samen met de landbouwer waar te maken. Het toevoegen van deze middelen voor niet-productieve landbouw in het budget van de beheersovereenkomsten van VLM zou de huidige, niet tot de gewenste effecten leidende versnippering van budgetten wegwerken en de beoogde Vlaamse doelstellingen rond groen landbouw versterkt operationaliseren.

➔ landbouw: optimaliseren effectiviteit flankerende maatregelen in IHD-zones

Er is bij VLM een toelage gericht op het aankopen van landbouwgronden buiten de IHD-zones met het oog op uitruiling van de landbouwers actief in de IHD-zones. Er zijn zeer interessante ruilgronden gekocht met dit budget, maar er is echter nood aan maatregelen om de effectiviteit van dit instrument te verhogen. Momenteel is het aantal uitruilingen immers (te) klein omdat

landbouwers nog (te veel) rechten hebben in de betrokken IHD-zone. De doelstellingen inzake PAS/Stikstof worden hierdoor niet gehaald in de betrokken zones.

➔ industrie: Onderzoek naar effectiviteit ICL-steun richting energie-intensieve bedrijven

Een zeer groot deel (+/- 50%) van de middelen van het Vlaams Klimaatfonds wordt ingezet voor ICL (Indirecte Carbon Leakage), zijnde de maximaal toegestane compensaties aan energie-intensieve bedrijven voor hun indirecte energiekosten. Dit omvangrijke budget uit het Klimaatfonds (92,7 mio in 2021) wordt dus ingezet voor uitgaven die niet onder de klimaatdoelstellingen vallen. Dit dient geëvalueerd te worden, (1) wetende welk groot en steeds groeiend belang de klimaatdoelstellingen krijgen binnen de EU, en meer belangrijk, het steeds groeiende belang van klimaat binnen de financieringsmechanismen van de EU, en (2) wetende welke enorme tekorten er binnen Vlaanderen richting (de financiering van) de bindende klimaatdoelstellingen. Er is nood aan extra info vanwege EWI over de effectiviteit en efficiëntie van de hoogte van de huidige ICL-steunregeling.

➔ industrie: Opzet ideale instrumentenmix richting niet-ETS sectoren

Via de ETS-markt met emissierechten wordt de ontvangstenzijde van het Vlaams klimaatfonds momenteel reeds goed gespijsd. Deze markt werkt goed onder EU-aansturing, met frequente bijstellingen van het systeem in functie van de aangescherpte doelstellingen. Er dient wel onderzocht te worden hoe Vlaanderen in de toekomst zal omgaan met de belangrijke niet-ETS sectoren (gebouwen/transport/landbouw/...) richting verscherpte klimaatdoelstellingen, én het niet halen van de huidige doelstellingen. Een mix van instrumenten is hierbij mogelijk in functie van de doelsector. De instrumentenwaaier gaat van sectorale (decretaal bindende) klimaatnormen, in combinatie met handhavings- en beboetingsbeleid, over sensibilisering tot subsidiëring. Te onderzoeken.

➔ mobiliteit: Heroverweging invoering kilometerheffing

De vraag werd gesteld aan VEKA richting mogelijke extra inkomsten voor het Vlaams Klimaatbeleid. Probleem is dat op dat vlak de CO2-tax bij de federale overheid hangende is. Gegeven de "non bis idem" regel sluit dat veel deuren voor bijkomende Vlaamse ontvangsten op vlak van klimaat. De km-heffing voor particulier verkeer blijft wel een zeer interessante optie vanuit klimaat- (en verkeers-)oogpunt, met mooi financieel potentieel. Het tarief van de heffing voor lichte voertuigen zou minstens volgende parameters moeten bevatten: de reële milieuprestatie van de voertuigen, het tijdstip en de plaats. Bovendien is het van belang om bij het uitwerken van het beleid en maatregelen voor de vergroening van de voertuigen rekening te houden met de volledige levenscyclus van brandstoffen en voertuigen.

Om maatschappelijk draagvlak op te bouwen, kan een stapsgewijze aanpak overwogen worden: als eerste de heffing toepasselijk maken op overheidsvoertuigen en op bedrijfswagens. Volstrekt private wagens zouden gedurende een tijd de keuze kunnen krijgen tussen het behoud van het huidige fiscaal stelsel dan wel overstap naar de kilometerheffing.

benchmark	spending review	ander onderzoek oa Steunpunt Wonen

Onderzoekslijn vervolgtraject **VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK,** INVESTERINGSAGENDA 'HARDE' INFRASTRUCTUUR		
Metaprincipes → Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen →Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.		
Situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspiste Geïntegreerde aanpak 8 Infrastructuren hebben de potentie meerdere doelstellingen geïntegreerd op te nemen. Het zou een meerwaarde zijn Vlaamse investeringsagenda's op vlak van openbare werken en riolering (MOW/AQF/rioolbeheerders) op te maken en daarbij mogelijks ook private spelers zoals de drinkwatermaatschappijen en nutsvoorzieners (Fluxys en de telecombedrijven) te betrekken. Niet alleen worden zo investeringen in harde infrastructuur onderling beter afgestemd en het meermaals openleggen van dezelfde weg voorkomen; het is bijkomend een manier om geïntegreerd doelstellingen op verschillende thema's waar te maken en dus meer effect te genereren met dezelfde bestede Euro. Ook buiten nutsvoorzieningen en wegen ligt potentieel. Elke Vlaamse investering in kader van gebouwen, is een kans voor meer effect. Zo zou AGION haar investeringen in scholen beste optimaal koppelen aan de nodige engagementen naar omgevingsdoelstellingen zoals ontharding, vergroening, circulariteit, gezond binnenklimaat, ... Dit geldt net zo goed voor andere beleidsdomeinen met een investeringsopdracht op vlak van harde infrastructuren. De wijze waarop een investeringsagenda 'harde' infrastructuur wordt vormgegeven is van groot belang. een pragmatische en digitale invalshoek is essentieel om logge structuren en processen te vermijden.		
benchmark	spending review	ander onderzoek

6.3.3.2 Binnen beleidsdomein Omgeving

Onderzoekslijn vervolgtraject **VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK,** INVESTERINGSAGENDA 'ZACHTE' INFRASTRUCTUUR		
Metaprincipes → Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen →Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.		
situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspistes Geïntegreerde aanpak 9 Verschillende entiteiten binnen het beleidsdomein investeren in 'zachte' infrastructuren in functie van beleidsdoelstellingen rond water, natuur, open ruimte, landschap, …. Net zoals de 'harde' infrastructuren, hebben ook de 'zachte' infrastructuren de potentie meerdere doelstellingen geïntegreerd op te nemen. Het zou dan ook een meerwaarde zijn versterkt in te zetten op een domein-brede investeringsagenda 'zachte' infrastructuren en daarbij mogelijks ook private spelers te betrekken…., Niet alleen worden zo investeringen in 'zachte' infrastructuur onderling beter afgestemd; het is bijkomend een manier om geïntegreerd doelstellingen op verschillende omgevingsthema's waar te maken en dus meer effect te genereren met dezelfde bestede Euro. Dergelijke agenda zou toelaten de meerwaarde van elk gebiedsgericht project die per definitie integratie vooropstelt, te vergroten. De wijze waarop een investeringsagenda 'zachte' infrastructuur wordt vormgegeven is van groot belang. een pragmatische en digitale invalshoek is essentieel om logge structuren en processen te vermijden.		
Benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK, DOMEINBREDE SUBSIDIE-AGENDA

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→ Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspistes Geïntegreerde aanpak 10

Er is een duidelijke nood om de subsidies en oproepen binnen het domein Omgeving meer te gaan kaderen in een breder meerjaren subsidieplan. Een grondige evaluatie m.b.t. de verschillende subsidielijnen van het departement Omgeving is momenteel lopende. Daarnaast is een vergelijkende studie afgerond die de opportuniteiten bloot legt van ruimte-gerelateerde oproepen als hefboom voor het tegelijkertijd realiseren voor verschillende omgevingsdoelstellingen, daarbij innovatieve ondersteunend.

Er dient binnen het beleidsdomein Omgeving (in 2de instantie mogelijks binnen de gehele VO), werk gemaakt te worden van de toepassing van een domein-breed evaluatiekader voor ad hoc/nominatim projectsubsidies. Dergelijk subsidiekader kan, wanneer gecombineerd met een versterkte link tussen subsidies/oproepen en domein-brede programmawerking, een rol spelen in een meer selectieve, geïntegreerde en optimaal doelstellingen-gerichte subsidie-agenda waar elke oproep optimaal complementair is aan de ander. Een gestructureerde aanpak vanuit een subsidiekader en vanuit programma-werking, laat bovendien toe beleidsontwikkeling en praktijkvernieuwing versneld dichter bij elkaar te brengen: aan de ene kant stuurt en activeert het beleid de praktijk vanuit de integratie van beleidsdoelstellingen; aan de andere kant kunnen we via die geactiveerde praktijk, lessen trekken die de beleidsontwikkeling kan voeden. Het inzetten op een domein-brede subsidie-agenda, ingeschakeld in processen van programmawerking en beleidsontwikkeling laat dan ook niet alleen toe meer effect te bekomen met eenzelfde bestede Euro, het is ook een sterk middel om op effectieve en efficiënte wijze een innovatief en actiegericht beleid te voeren en te ontwikkelen, in antwoord op praktijknoden.

Dit alles is des te meer van belang omdat ad hoc subsidies en oproepen binnen Omgeving en de VO een significant budget vertegenwoordigen (zie project subsidieregister) en dat het politieke niveau graag steunt op dit instrument.

Een domein-brede subsidie-agenda kan gezien worden als een eerste stap. Op termijn is het ook zeer zinvol de scope uit te breiden tot buiten het domein zelf.

benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK, ONDERZOEK en ONDERZOEKSAGENDA

Metaprincipes

→Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen

→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspistes Geïntegreerde aanpak 11

Twee lopende trajecten binnen het domein moeten meer zicht geven op de kansen en mogelijkheden voor een efficiëntere en domein-brede werking op vlak van onderzoek.

Er loopt een domein-breed traject rond onderzoek en monitoring nl. 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' (ifv strategische onderzoeks- en monitoringsagenda– analyse tegen einde legislatuur). Het vertrekpunt daar is niet financieel gericht. Het gaat om een constructieve zoektocht naar efficiëntiewinsten op vlak van de onderzoeksactiviteiten over alle entiteiten van Omgeving heen. De inzichten van de VBH-oefening worden daar waar mogelijk in dit lopend domein-brede traject ingeschoven. De inzichten rond efficiëntiewinsten uit het OMG-traject kunnen vervolgens ook omgekeerd ingezet worden in functie van een latere eventuele VBH-spending review Onderzoek (vanaf 2022).

Daarnaast loopt bij het INBO een kabinetsopdracht met betrekking tot Afstemming en integratie van onderzoek, monitoring, beleidsevaluatie binnen het Beleidsdomein Omgeving. Het betreft een opdracht van oktober 2020, ter uitvoering van de Beleidsnota Omgeving en in het bijzonder. de bepalingen rond "een sterke wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid". De leidend ambtenaar van INBO ziet zijn opdracht als een onderzoeksvraag waarbij met verschillende scenario's zal worden gewerkt. 1/ Business as usual; 2/ BAU plus (interne optimalisering binnen de entiteiten); 3/ Entiteit overkoepelende afstemming; 4/ Entiteit overkoepelende samenwerking; 5/ Samenbrengen van monitoring en/of onderzoek en/of beleidsevaluatie in één (Vlaamse Wetenschappelijke Instelling, VWI) Omgevingsinstituut; 6/ Beleidsdomein overschrijdend initiatief (samensmelting op hoog niveau).

De timing is gericht op eind 2023, voor einde legislatuur, en zodoende richting voorbereiding van het nieuwe regeerakkoord

Bijkomend dient aandacht te gaan naar een rationeel opnemen van rapportageverplichtingen (bv. t.a.v. de Europese Commissie),: tijdig, accuraat, niet te veel en niet te weinig..

benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK, GEBIEDSDIFFERENTIATIE

Metaprincipes

→Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Een effectief en (kosten)efficiënt omgevingsbeleid vraagt voor verschillende van de omgevingsthema's een gedifferentieerd beleid, ook op gebiedsniveau. Proactief helder zijn waar het beleid zich gebiedsgericht onderscheidt, betekent een gedeeltelijke verschuiving van de werklast van de overheid van het einde van processen naar het begin ervan wat toelaat de impact van overheidsinspanningen te vergroten en een grotere rol te geven aan partners zonder in te boeten op niveau van de beleidsdoelstellingen.

Dergelijke gebiedsdifferentiatie in functie van een beleidsdifferentiatie is zinvol, enkel en alleen al in kader van de verschillende investeringsopdrachten binnen het domein zelf maar net zo goed kan de meerwaarde veel ruimer benut worden. Gebiedsgerichte beleidsdifferentiatie biedt kansen voor:

- een meer geïntegreerde aanpak, aangezien kansen voor gebiedseigen integratie proactief werden blootgelegd;
- het verkleinen van de maatschappelijke kost van activiteiten, aangezien die maatschappelijk kost gebied-specifiek op beleidsniveau kan aangepakt worden.
- een gedifferentieerde aanpak gericht op de grootst mogelijke hefboom, aangezien die hefboom gebied-specifiek en proactief kan benoemd worden;
- de grootst mogelijke autonomie voor ontwikkelingspartners op lokaal, Vlaams en federaal niveau en het versterkt inschakelen van private actoren , aangezien voorafgaandelijk al duidelijk is gemaakt waar het omgevingsbeleid zich gebied-specifiek in onderscheidt en de beleidsdifferentiatie als kaderstellend kan dienen,

Kansen liggen in het verenigen van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) met sectorale beleid (bv. gebiedsgedifferentieerd herijken van financiering van (sociaal) woonbeleid) en in een daarop gerichte uitwerking van de beleidskaders BRV.

Potentievolle onderzoekspistes Geïntegreerde aanpak 12, 13

➔ <u>gebiedsgericht ontraden bijkomende woningen</u>

In het bredere kader van het BRV is het de bedoeling om bijkomend wonen in gebieden met een te laag voorzieningenniveau en te lage knooppuntwaarde te ontraden. De maatschappelijke kost voor wonen in versnipperde gebieden is hoog: extra milieukosten via extra autoverplaatsingen, dure aanleg nutsvoorzieningen (km-lange rioleringen), ontsnippering, ... Er zou beleidsmatig geëvolueerd moeten worden naar het gebiedsgericht differentiëren van het woonbeleid, en het internaliseren van de maatschappelijke kosten bij de bewoners.

In dit kader kan bekeken worden om:

a/ de kosten van de private waterzuivering in de buitengebieden integraal decretaal te verplichten voor de eigenaars/verkopers in plaats van te subsidiëren (bv. geen verkoop van patrimonium zonder privaat waterzuiveringssysteem). Doordat de resterende op het rioleringsnet aan te sluiten gebieden (ondanks dat aansluitingstarget <100% is) zeer kostelijk zijn (aantal km) en (deels) in dit gebied liggen, is het besparingspotentieel groot. Alternatief in de buitengebieden kan ook zijn om het systeem van de aanleg van rioleringen te vervangen door alternatieve (netwerkloze) vormen van waterzuivering (bv. individuele waterzuivingen niet aangesloten op openbare riolering) .

b/ In dit kader dient bekeken worden om ook de sociale woningbouw in gebieden met een te laag voorzieningeniveau en te lage knooppuntwaarde (en in landelijke gemeenten genre Mesen) naar de toekomst toe maximaal te vermijden. Momenteel wordt er vanuit het beleidsveld Wonen zonder gebiedsdifferentiatie gesubsidieerd. Door een aangepast gebiedsgedifferentieerd subsidiebeleid (met focus op kernversterking) kan de maatschappelijke kost ingevolge wonen in de buitengebieden verkleind worden. Het beperken van de renovatie-premie (zie verder) tot kernzones biedt zeker een win-win situatie voor zowel Wonen als het BRV. om de renovatie ritme niet te remmen, moet dit geflankeerd worden door het voorzien van een waardig (en mogelijks selectief) initiatief voor de mensen die nu nog in dergelijke woningen wonen.

c/ ook de (subsidiërende) activiteiten van de andere beleidsvelden van binnen én buiten het beleidsdomein in gebieden met een te laag voorzieningenniveau en te lage knooppuntwaarde naar de toekomst toe maximaal te vermijden. Door een aangepast gebiedsgedifferentieerd subsidiebeleid (met focus op kernversterking) kan de maatschappelijke kost ingevolge wonen verkleind worden. De beleidskaders BRV moeten duidelijk maken hoe het gebiedsgedifferentieerd beleid van de strategische visie BRV doorwerkt naar het sectorale beleid waaronder het woonbeleid.

➔ <u>een 'bouw'shift in de watergebonden uitgavenportefeuille</u>

De kosteneffectiviteit van investeringen in 'harde' infrastructuur', zoals rioleringen, ligt volgens VMM richting invulling van de engagementen van de Kaderrichtlijn Water lager dan investeringen in 'zachte' infrastructuur (beheer waterlopen, …). Via een shift in de watergebonden uitgavenportefeuille van de Vlaamse overheid zou hetzelfde rendement kunnen gehaald worden naar bepaalde KRL-parameters met minder budget. Uit het in opmaak zijnde SGBP blijkt dat een aanzienlijk deel van de investeringen in rioleringen sowieso nodig is om de doelstellingen (nutriëntenverontreiniging terugdringen) te realiseren. De goede waterkwaliteit realiseren zal immers een gedeelde verantwoordelijkheid zijn van alle sectoren en dus ook sanering. Anders is een grotere inspanning nodig van andere sectoren (LB, industrie) Bovendien is er ook nog steeds de doelstelling volksgezondheid waardoor een ongezuiverde lozing van afvalwater niet verantwoord is.Er dient bijkomend onderzoek te komen naar de meest kosteneffectieve maatregelen om waterkwaliteit conform de doelstellingen van de EU te verbeteren. Bovendien is het zinvol na te gaan of deze beleidsdifferentiatie gebiedsgericht kan vertaald worden.

benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject **VERSTERKTE INZET OP EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK,** GEÏNTEGREERDE WATERPRIJS
Metaprincipes →Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt. → Kostenefficiënt werken via koppelen doelstellingen, instrumenten en middelen
Situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspiste Geïntegreerde aanpak 14 Het waterprijsbeleid is ongelijk ontwikkeld. Een oefening gericht op het ontwikkelen van een beter geïntegreerd waterprijsbeleid, gericht op een gelijkwaardige behandeling van zowel waterbronnen, bronnen van vervuiling als doelgroepen, biedt potentie voor een beleid met betere resultaten inzake het bereiken van milieudoelstellingen, maatschappelijke veerkracht in het licht van de voorspelde watertekorten en de capaciteit van de overheid om hier voldoende middelen tegenover te stellen. De oefening zou alvast drie dimensies kunnen omvatten: – Vooreerst de bijdragen van de verschillende sectoren aan de financiering van waterkwaliteitsbeleid, versus hun aandeel in de vervuiling. Dit omvat aldus de waterfactuur, de afvalwaterheffing en elementen uit het mest- en erosiebeleid. – Ten tweede de beprijzing van de verschillende waterbronnen (grondwater, oppervlaktewater uit bevaarbare/onbevaarbare waterlopen en de verdeling van leidingwater en alternatieven in de vorm van hemelwater of hergebruik van afvalwater) en de opzet van een beleid dat sterker regulerend werkt en een verdere verhoging van de kwetsbaarheid bij droogte voorkomt. – Tenslotte de financiering van het watersysteembeheer (de investeringen in waterlopen), die vandaag quasi exclusief uit publieke middelen komen, maar waarvoor het kostenterugwinningsbeginsel breder zou kunnen worden ingezet (zoals in andere EU lidstaten gebeurt).

benchmark	spending review	ander onderzoek

6.3.4 Kostenefficiënt inschakelen actoren

Het beleidsdomein Omgeving wenst diepgaander te bekijken op welke actoren sterker kan gesteund worden om haar doelstellingen te halen. Het betreft geen besparing ten opzichte van de op vandaag ingezette middelen en krachten, wel een verlichting van de bijkomende budgettaire druk richting het halen van de kwalitatieve doelstellingen. Het moet de nood aan extra middelen voor verschillende van haar doelstellingen verkleinen.

6.3.4.1 Overeenkomsten met derden

Onderzoekslijn vervolgtraject **KOSTENEFFICIËNT INSCHAKELEN ACTOREN,** NATUURBEHEER DOOR DERDEN
Metaprincipes →'Voor wat, hoort wat'; →Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.
Situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspiste Actoren 1' ANB koopt niet om an sich eigenaar te worden van gronden, maar wel om de doelstellingen op de betrokken gronden te halen. ANB moet vele gronden kopen om in eigen beheer te werken aan de invulling van de hoogkwalitatieve doelstellingen (Europese natuurdoelen) in Vlaanderen. Of zij dient aanzienlijke aankoopsubsidies te verschaffen aan verenigingen. Door de bescherming van de topnatuur en de lange doorlooptijden om deze natuur te creëren, is het bereiken van hoogkwalitatieve doelstellingen moeilijk te bereiken via privéeigenaars. De overheid zal dus in die situaties altijd moeten instaan voor aankoop en realisatie op het terrein of voor aankoopsubsidies. Ook worden de aankopen ingezet om maximaal alle doelen op hetzelfde areaal te behalen waar mogelijk (IHD; Bosuitbreiding, Blue deal, 20000ha onder effectief natuurbeheer). Daarnaast zijn minnelijke aankopen goedkoper dan verplichte regelingen (bv onteigeningsvergoedingen) en zijn de doorloopprocedures minder lang. Er dient bijkomend ingezet te worden op de andere natuurdoelstellingen (bv bosuitbreiding) en op realisatie door privé en derden. Inschakelen van een verdienmodel rond ecosystemen kan in dit kader een element vormen. Mogelijke pistes om bijkomend in te zetten op natuurbeheer door derden zijn: (1) Meer beheersovereenkomsten met grondeigenaars (privaat of verenigingen) afsluiten zonder de gronden aan te kopen. Het systeem dat eigenaars enkel subsidies ontvangen voor werken die de eigenaar laat uitvoeren, dient herbekeken. Een nieuwe piste zou moeten zijn dat ANB zelf – mits extra personeel - , of bepaalde externe derde partijen met subsidies, op voorwaarde dat deze externe derde partij de beheerwerken kan realiseren tegen gemiddeld lagere kosten, de nodige beheerswerken zouden moeten kunnen uitvoeren op de (private) gronden van de eigenaar. Deze piste is echter ook budgettair beperkt omdat dit onuitvoerbaar is voor biodiversiteitsdoelstellingen met zeer lange doorlooptijden en strikte bescherming (betekent de facto onteigening) waar de middelen nu vooral voor worden ingezet. Deze piste kan wel helpen om bijkomende budgettaire druk van doelstellingen zoals bosuitbreiding te verlichten.

(2) Betere incentives voor beheersengagementen verlenen aan (bepaalde types van private) grondeigenaars (bv recht van voorkoop als stok achter deur, altijd proberen inzetten op zelfrealisatie). Deze regeling zou dan gepaard (kunnen) gaan met de nodige financiële ondersteuning op basis van bepaalde normkosten qua beheer, zoals het geval bij de figuur van natuurbeheersplan.
(3) In bepaalde gevallen het aankopen van gronden in plaats van het verschaffen van (aankoop)subsidies en deze gronden daarna in beheerconcessie te geven.
(4) Innovatieve financiering voor natuurbeheer onder meer via het verschaffen van koolstofcertificaten voor C02-sequestratie (bv https://www.moorfutures.de/)

Alternatieve onderzoekspistes kunnen zijn:

- Er kan onderzocht worden of er optimalisering in het kader van het toezicht en ondersteuning van de kwaliteit van het natuurbeheer mogelijk is
- Er zou gestreefd kunnen worden naar een andere soort natuurbeleid die minder detail, minder zware planning en minder rapportering vereist en meer inzet op (goedkoper) beheer waarbij natuurlijke processen meer het "werk" doen (rewilding ?) en/of op de levering van ecosysteemdiensten.
  Het ontwikkelen van verdienmodellen kan veelbelovend zijn, indien financieringswegen kunnen gevonden worden voor ecosysteemdienste en indien het natuurbeleid meer ruimte schept in het beheer voor het prioriteren van deze diensten.

benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

KOSTENEFFICIËNT INSCHAKELEN ACTOREN, ENERGIEBESPARING OP BASIS VAN ESCO-WERKING

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving - potentievolle onderzoekspiste Actoren 2

Binnen VEB probeert men een werking op te zetten gericht op derde-partijfinanciering via ESCO-werking. Concreet: het VEB begeleidt het traject tot een succesvol energieprestatiecontract (EPC) of stroomafnameovereenkomsten tussen haar klanten en een Energy Service Company (ESCO). Een EPC heeft als doel om het energieverbruik gegarandeerd en blijvend te reduceren. De ESCO investeert in energiebesparende maatregelen en engageert zich tot een resultaatsverbintenis. Geen besparing is geen vergoeding. Het VEB zorgt voor alle nodige kennis (technisch, juridisch, projectbeheer) om een dergelijk project succesvol af te ronden. via stroomafnameovereenkomsten werkt met derde-partijfinanciering. Een stroomafnameovereenkomst is een vergelijkbare handige financiële oplossing voor uw investeringen in hernieuwbare energieproductie. De klanten (bv. woonzorgcentra) betalen aan de ESCO een maandelijks bedrag dat nooit hoger is dan uw huidige elektriciteitsprijs. Zo betalen zij in delen hun zonnepanelen – of andere vormen van hernieuwbare energieproductie – af, na afloop van het contract is de installatie en alle winst voor de klant.

Nadeel aan dit principe van derde partijfinanciering is de noodzaak voor grote afnamevolumes (>500 keuro per jaar) en de moeilijke praktische werkbaarheid van de regeling. Het VEB zet daarom in op het clusteren van dergelijke contracten.;		
benchmark	spending review	ander onderzoek

Onderzoekslijn vervolgtraject

KOSTENEFFICIËNT INSCHAKELEN ACTOREN, MAATSCHAPPELIJK RENDEMENT VIA RUIMTELIJK RENDEMENT

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→Kostenefficiënt werken richting realisatie, via koppelen doelstellingen
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Het in ontwikkeling zijnde omgevingsbesluit stelt voorop om in één besluit te vergunnen en te herbestemmen om zo een antwoord te beiden op een project-gedreven realiteit. Dit moet de uitzonderingsinstrumenten waarbij een vergunning kan afgeleverd worden zonder eerst de nodige bestemmingswijziging door te voeren, overbodig maken en kadert in een vereenvoudiging van het instrumentenpakket en in het afremmen van bijkomende zonevreemdheid Het instrument biedt echter ook kansen die de beginfocus ruimschoots overstijgt: het biedt mogelijkheden voor een voor de markt én overheid haalbare en betaalbare bouwshift, een versterkte groenblauwe dooradering en versterkte verweving. Het instrument kan een alternatief bieden voor het passieve, rigide en verlammende huidige systeem van planbaten/planschade door elke remmende achterhaalde planologische context te gebruiken om op basis van maatwerk versneld, betaalbaar, kwalitatief en stapsgewijs omgevingsbeleidsdoelstellingen vertaald te krijgen op het terrein. Zo wordt op projectbasis extra financiële meerwaarde gekoppeld aan maatschappelijke meerwaarde. Het legt van bij het begin van een ontwikkelingstraject de wensen van de projectrealisator samen met die van het beleid en steunt op een vrijwillige bereidheid tot coalitievorming via het versmelten van private én publieke noden. Het omgevingsbesluit laat toe de wensen van de markt mogelijk te maken en tegelijkertijd de proactieve rol van de vergunningverlener als aanjager richting sterkere kwaliteit en maatschappelijke meerwaarde, waar te maken (gedragen, haalbaar en betaalbaar).

Belangrijk is te benadrukken dat het via het omgevingsbesluit inschakelen van private partijen voor het realiseren en financieren van maatschappelijke meerwaarde geen vorm van extra last is maar een alternatief wil zijn voor de huidig planbatenregeling dat steunt op vrijwilligheid.

Potentievolle onderzoekspistes Actoren 3 en 4

➔ <u>Optimaliseren inzet "omgevingsbesluit" en betaalbare en/of sociale woningen.</u>

Het in ontwikkeling zijnde instrument "omgevingsbesluit" dat herbestemmen en vergunnen in 1 keer mogelijk maakt, kan een rol spelen niet alleen in een versneld antwoord bieden aan de woonbehoefte maar in het bijzonder ook in een versneld realiseren van betaalbare en/of sociale woningen mits de daartoe gepaste voorwaarden opgenomen worden in de ontwikkeling van het

instrument onder het motto "voor wat, hoort wat". Het idee om de private bouwheren (projectontwikkelaars) via het Omgevingsbesluit bepaalde win-win-ruilmogelijkheden op maat aan te bieden met meerwaarde voor bouwheer én overheid, dient nader onderzocht. De vergunningverlener (overheid) kan dan een zekere bijkomende maatschappelijke meerwaarde in ruil vragen, bvb. extra betaalbare woningen in ruil voor het toelaten van extra bouwlagen of een bestemmingswijziging (die een grotere financiële meerwaarde met zich meebrengt).

➔ Optimaliseren inzet "omgevingsbesluit" richting natuur- en open ruimtedoelen

Het in ontwikkeling zijnde instrument "omgevingsbesluit" dat herbestemmen en vergunnen in 1 keer mogelijk maakt, kan een rol spelen niet alleen in een versneld antwoord bieden aan het verhogen van het ruimtelijk rendement en knooppuntontwikkeling maar in het bijzonder ook in een versneld vergroten van de natuurbeleving of het versterken van de Vlaamse natuurlijke structuur en open ruimte mits de daartoe gepaste voorwaarden opgenomen worden in de ontwikkeling van het instrument onder het motto "voor wat, hoort wat". Het idee om de private bouwheren (projectontwikkelaars) via het Omgevingsbesluit bepaalde win-win-ruilmogelijkheden op maat aan te bieden met meerwaarde voor bouwheer én overheid, dient nader onderzocht.

benchmark	spending review	ander onderzoek

6.3.4.2 Subsidies en leningen

Onderzoekslijn vervolgtraject '

KOSTENEFFICIËNT INSCHAKELEN ACTOREN, EVALUEREN SUBSIDIES EN LENINGEN

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';

→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Het subsidie- en leningenverhaal kan een verschil maken en een rol spelen in het verhogen van de actorbijdrage bij het waarmaken van omgevingsdoelstellingen (zowel op vlak van actie als op financieel vlak). Om nuttig te zijn in dat kader moet het instrument een verschil kunnen maken wat betekent dat de nodige selectiviteit wordt toegepast en de bedragen enerzijds voldoen hoog moeten zijn maar anderzijds ook niet onnodig hoog moeten zijn. Niet onbelangrijk is na te gaan of het instrument sociaal en economisch verantwoord is en niet vooral een deel van het normale ondernemingsrisico dekt. Bovendien moet nagegaan worden of de subsidie niet kostenefficiënter vorm kan gegeven worden bv. door differentiatie in te voeren, aanbodgericht te werken, andere actoren of hefbomen op te zoeken of meer stimulans te bieden voor een (grotere) inbreng van de actor zelf (evenwicht inbreng overheid-actor). Een domein-brede evaluatie op basis van een evaluatiekader, is dan ook zinvol in een zoektocht naar efficiëntie- en effectiviteitswinsten. Dergelijke evaluatie kan ook leiden tot een stopzetten van subsidies als blijkt dat een ander instrument op een kostenefficiëntere en effectievere manier dezelfde of een grotere impact kan bekomen (bv. via leningen of via aanbieden van ontbrekende expertise of capaciteit) of meerdere doelen kan opnemen of als de subsidie achterhaald en onnodig geworden is. Ook als het instrument de omgevingsdoelstellingen niet dient of meer nog, tegen de doelstellingen ingaat, dient ze stopgezet te worden. In dit geval, is het van belang dat het instrument niet terug in het leven wordt geroepen binnen een ander beleidsdomein; de omgevingsdoelstellingen zijn ten slotte VO-doelstellingen.

Een grondige evaluatie m.b.t. de verschillende subsidielijnen van het departement Omgeving is momenteel lopende. Deze oefening kan verbreed worden als vervolgtraject van de VBH-oefening.

Een bijkomende opportuniteit bij een domein-brede evaluatie van subsidies en leningen, is het verkrijgen van belangrijke informatie rond partners aangezien onder andere heel wat subsidies verstrekt worden aan organisaties waarmee op een (min of meer) structurele wijze wordt samengewerkt. Deze informatie kan dan weer ingezet worden in functie van een meer efficiënt en effectief palet van samenwerkingen met partners.

Potentievolle onderzoekspistes Actoren 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

➔ <u>actualiseren leegstandsfonds aan uitgavenzijde</u>

Een manier om het Vernieuwingsfonds kostendekkend te maken, en ook de uitgaven op het vaste uitgavenartikel te beperken, is het reduceren van de te hoge subsidiepercentages voor deze projecten (tot 90% momenteel). Hierbij dient onderzocht te worden in welke mate de gesubsidieerde projecten de subsidie nodig hebben om rendabel te zijn. De subsidies mogen niet vervallen tot rendement verhogende middelen, die geen impact meer hebben op de beslissing tot al dan niet doorgaan van het betrokken herbestemmingsproject. In de nieuwe wetgeving dient extra aandacht te gaan naar de differentiatie en evaluatie van de subsidie-doelgroep, om ongewenste begunstigden vanuit doelstellingenoogpunt maximaal te vermijden. Het minimale én maximale subsidieplafond dient eveneens aangepast te worden.

➔ <u>evaluatie subsidiepercentages binnen het ruimtebeleid</u>

De hoogte van de subsidiepercentages binnen de oproepen ruimtebeleid dient geëvalueerd te worden. Een subsidie mag niet hoger liggen dan het niveau dat nodig is om het initiatief van grond te krijgen. Bij verharding liepen de subsidies soms zelfs op tot 100% (de facto). De evolutie naar 50/50 onder voorwaarden dient opgestart te worden. Deze aanpassing zal niet zozeer leiden tot een budgetbesparing maar wel tot extra financiële ruimte om met de beperkte budgetten meer doelbereik te hebben.

➔ <u>onderzoek naar sterker plafonneren subsidies per OE-project</u>

De betoelaagbare grens voor erfgoedpremies is fors verhoogd (van 25.000 € tot 250.000 €) door aanpassing van de regelgeving in 2020. Hoewel het maximum betoelaagbaar bedrag is verhoogd tot 250.000 € zit er toch een rem op de bestedingen: men kan maar tot 500.000 € aan betoelaagbare werken indienen in een periode van 5 jaar. Hier dient onderzocht en overwogen te worden om - gegeven de grote budgettekorten binnen OE voor de wachtlijsten - de premie-uitgaven per project sterker te gaan plafonneren (cfr. Nederland). Het besparingspotentieel van dergelijke premieverlaging is significant.

➔ <u>onderzoek naar uitrol van een betere instrumentenmix binnen het beleidsveld OE</u>

Binnen het beleidsveld OE ligt de focus zeer sterk en quasi volledig op een ondersteunend subsidiebeleid volgens het principe 'de behoeder van beschermd onroerend erfgoed krijgt een vergoeding'. Door de bescherming leggen we als overheid nochtans erfdienstbaarheden van openbaar nut op. In de praktijk gebeurt dit echter zelden, wat een indicatie kan zijn dat de balans

van subsidiëring versus lasten op dit moment nog in het voordeel van de eigenaar-beheerder overhelt. Er zijn belangrijke budgettaire opportuniteiten indien de overstap gemaakt zou kunnen worden naar meer systemen van (al dan niet deels ondersteunde) verplichtingen voor de eigenaars (erfdienstbaarheden, openbaredienstverplichtingen) en minder subsidies. Ook specifiek verplichtende bepalingen op vlak van omgevingsdoelstellingen bieden kansen. Bij deze mogelijke evolutie dient voldoende aandacht te gaan naar sociale correcties waar nodig.

Naar analogie met de bodemsaneringsfondsen zou de opzet kunnen overwogen worden van een OE-solidariteitsfonds. Vele burgers kunnen de eventuele zware herstelfacturen igv. bv. lekkende stookolietanks niet zelf financieren. Om het risico te spreiden over de totale groep van eigenaars storten alle eigenaars een solidariteitsbijdrage in een Fonds, waarbij dan uiteindelijk dat fonds instaat voor de betaling van de herstelfacturen, met 50% cofinanciering door de VO. De opzet van dergelijk solidariteitsfonds voor OE-eigenaars zou ook bekeken kunnen worden om een deel van (bepaal)de OE-kosten te dekken, al dan niet in cofinanciering met het agentschap OE.

Door selectiever te zijn bij archeologisch onderzoek n.a.v. toevalsvondsten. Dergelijk onderzoek is decretaal toegewezen aan het agentschap, inclusief de kost ervan, en wordt bij voorkeur uitgevoerd binnen een termijn van 1 maand (zo niet kan een schadevergoeding worden geëist). Een selectiever overgaan tot archeologisch onderzoek zou op korte termijn igv. lineaire besparingen een (beperkte) besparing gerealiseerd kunnen worden. Dit kan wel ten koste gaan van de kwaliteit van archeologisch onderzoek.

Binnen het agentschap OE loopt momenteel een onderzoeksproject ’bestaand financieel aanbod’ (cf. Beleidsnota, OD Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat van een wederzijds haalbaar engagement). Dit is een omvangrijk project met verschillende deelpakketten (korte termijn, middellange termijn, lange termijn). Het deelpakket ‘lange termijn’ levert pas resultaat op tegen eind 2023. Een eventuele omzetting van de resultaten naar te heroverwegen beleid is voorzien richting het volgende regeerakkoord.

➔ <u>onderzoek naar extra eigen ontvangsten binnen het beleidsveld OE</u>

Binnen het beleidsveld en de sector OE is het zeer opvallend dat er amper eigen ontvangsten gerealiseerd worden. Er zijn zeker haalbare opties om op korte termijn extra ontvangsten te gaan genereren:

(1) Bij eigenaren van OE: Zo kan extra aandacht gaan naar een meer effectieve afbakening van de subsidie-doelgroepen. Hierdoor zullen de eigenaars geactiveerd worden om zelf meer inventief/innovatief na te denken richting andere inkomstenbronnen ter financiering van hun kosten.

(2) bij het Agentschap OE zelf dient men extra in te zetten op extra middelen uit het klimaatfonds (gegeven het grote reductiepotentieel in CO2 binnen het OE-erfgoed), EU-middelen, middelen van andere beleidsvelden zoals toerisme (bv. herinvesteren toeristenbelasting) en cultuur (bv. gebruik inkomgelden) of via burgers (bv. leningen zoals in UK):

➔ evaluatie OE-leningen

Er zijn een aantal aandachtspunten bij de huidige opzet van de OE-leningen. Het risico/kost van no-deal bij onderhandelingen rond erfgoedleningen ligt niet bij de onderhandelaar, PMV, maar bij OE. Het budget geraakt niet volledig benut. De 1%-leningen kannibaliseren (deels) het bestaande systeem van hypothecaire leningen. Er stelt zich ook de vraag waarom de doelgroep van het OE-beleid via deze erfgoedleningen nog verder opengetrokken werd naar extra patrimonium (niet beschermd maar geïnventariseerd erfgoed), terwijl er al onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor de basisfinanciering van het OE-beleid (zie wachtlijst van 300 miljoen euro voor beschermd erfgoed).

➔ optimaliseren renovatiepremie

Het agentschap Wonen kent de renovatiepremie toe (maximum 10.000 €/woning).Opvallend aan deze "reno-premie" is dat een zeer brede doelgroep gebruik maakt van deze subsidieregeling, en dat het hoogst onduidelijk is in welke mate deze subsidieregeling effectief is en het verschil maakt ten opzichte van de situatie dat er geen reno-premie gegeven zou worden. De stimulans voor uitvoerders voor de renovatiewerken kan bv. reeds liggen in de te verwachten afname aan energiekosten. Waarom deze dan nog extra subsidiëren? De regeling kan zeker wel effectief en triggerend zijn mits extra focus: binnen de verhuursector, bij mensen met lagere inkomens en in de beleidsmatig 'juiste' gebieden. Deze aandachtspunten hebben interessante- potentieel en worden mee geëvalueerd tegen 2023 door het Steunpunt Wonen.

➔ evaluatie van de subsidie voor investeringen in residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners.

De benutting van het budget (2,2 mio euro) lag de voorbije jaren (2019/2020) laag, de jaren ervoor lag het budget hoger, met zelfs uitgaven tot 4 mio euro per jaar. De uitgaven zijn dan ook piekgevoelig in functie van specifieke projecten. Bovendien zijn er een aantal belangrijke pijnpunten die leiden tot onderbenutting van het budget: weinig bereidheid van gemeenten tot aanleg van terreinen, beperkte doelgroep en weinig omkadering vanuit integratiebeleid. Er komt vanuit het Steunpunt Wonen een evaluatie-oefening in 2022 met de begroting 2023 als doel. Zo wordt overwogen om de subsidiëring van woonwagenparken te integreren in de Subsidie sociale Wooninfrastructuur (SSI).

benchmark	spending review	ander onderzoek oa Steunpunt Wonen

6.3.4.3 Handhaven

Onderzoekslijn vervolgtraject

KOSTENEFFICIËNT INSCHAKELEN ACTOREN, STERKER INZETTEN OP HANDHAVING EN VERGUNNING

Metaprincipes

→'Voor wat, hoort wat';
→Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.

Situering en beschrijving

Het is nuttig na te gaan voor welke omgevingsdoelstellingen het vergunningenbeleid in samenspel met een handhavingsbeleid, sterker kan ingezet worden. Een vergunning laat toe verschillende omgevingsdoelstellingen (groen, energie, minder verharding, …) tegelijkertijd te ondersteunen, zolang het nodige in regelgeving opgenomen wordt. Alhoewel deze aanpak op zich geen kosten vraagt, vraagt het handhaven van die regelgeving wel kosten (weliswaar daarom niet voor het domein zelf). Anderzijds gaat het om een middel dat, gezien de vele vergunningsaanvragen, op korte tijd tot grote winsten kan leiden. Daarmee kan het een uitstekend middel zijn, daar waar urgentie aan de orde is: Nog een grotere versnelling kan doorgevoerd worden als niet alleen nieuwbouw of verbouwing als aanleiding gezien wordt voor het doorvoeren van nodige ingrepen maar ook de nodige maatregelen genomen worden om nieuwe eigenaren aan te sporen tot bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen.

Sterker inzetten op het vergunningenbeleid vraagt ook een evaluatie ervan. Zo kunnen gebreken in het vergunningenbeleid aandrijver zijn van dure saneringsoperaties achteraf. Sommige hiervan hebben een meer individueel karakter (bv. bodemsanering van aanwijsbare terreinen), andere hebben een meer diffuus karakter (waarbij veel derde partijen betrokken zijn of er slechts een algemeen belang aan de orde is). We staan aldus nu reeds voor omvangrijke remediërings- en saneringsoperaties i.v.m. woonwijken in de buurt van industriële installaties, waterbodems, stikstofgevoelige natuurgebieden, … en waarbij een deel of het geheel van de kosten bij de overheid terecht kan komen. Te onderzoeken valt dus hoe de feitelijke beperktheid van wettelijke te beschermen milieugebruiksruimten beter kan binnengebracht worden in de beslissingsprocessen die leiden tot het verlenen van omgevingsvergunningen. In deze oefening kan ook bekeken worden of normen bijgeschaafd moeten worden in kader van het halen van de doelstellingen.

Sterker inzetten op vergunningenbeleid moet ook samengaan met het structureel oplossen van de complexiteit van de regelgeving, de vereenvoudiging van procedures en de vermindering van beroepsprocedures. Dergelijk traject werd binnen de administratie reeds aangevat.

Potentievolle onderzoekspiste Actoren 13

➔ <u>verbeterde inzet vergunningen- en handhavingsbeleid in kader van droogtebeleid</u>

De impact van verharde oppervlakten en een te snelle regenwaterafvoer (bv. in landbouwgebieden door het inbuizen van beken en dempen van grachten, vele drainages en/of te beperkte inzet op hermeandering) op verdroging zijn in bepaalde gebieden zeer groot. Momenteel zijn er ad hoc oproepen ter ondersteuning van onthardingsprojecten, maar het lijkt potentieel interessant om naar analogie met nieuwe gebouwen en de strenge stedenbouwkundige verplichtingen daarvoor

(inzake scheiding hemelwater en afvalwater, hemelwaterhergebruik, ontharding) te onderzoeken of ook een wetgevend bestrijdingskader te ontwikkelen valt voor bestaande verhardingen en gebouwen (verplichtingen inzake hemelwaterhergebruik en herinfiltratie indien men wil verkopen). Bovendien wordt veelvuldig verhard zonder de nodige vergunningen aan te vragen. Handhaving gebeurt nauwelijks.		
benchmark	spending review	ander onderzoek

6.3.5 Verhogen inkomsten

Onderzoekslijn vervolgtraject **VERHOGEN INKOMSTEN** HEFFINGEN, RETRIBUTIES, …
Metaprincipes →de vervuiler, gebruiker betaalt →'Voor wat, hoort wat'; →Kwaliteit gaat samen met efficiënte rolverdeling.
Situering en beschrijving Het is nuttig ook de inkomstenzijde te bekijken.. Heffingen en retributies (hierbij gaat het niet om de vervuiler, wel de gebruiker) zijn de meest voor de hand liggende. Een heffing mag niet zo hoog zijn, dat ze doelstellingen net bemoeilijkt; aan de andere kant biedt een voldoende hoge heffing zichtbaarheid en kan ze een gedragswijziging in de hand werken. Een retributie is dan weer best voldoende hoog om de werkelijke kost te compenseren. Betreffende maatregelen rond retributies, wordt best eerst een algemene visie en strategie met betrekking tot retributies opgesteld zodat duidelijk is voor welke diensten/producten een retributie kan worden toegepast. De blik naar de inkomstenzijde vraagt wederzijdsheid en moet, in kader van het nodige draagvlak, gepaard gaan met een kritische evaluatie van de kwaliteit van de dienstverlening vanuit de overheid. In het ideale geval valt het verhogen van heffingen of retributies samen met desgevallend nodige verbeteringen op vlak van dienstverlening.
potentievolle onderzoekspiste Inkomsten 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ➔ <u>verstrengd beleid grondwaterboringen, bronbemalingen en captatie uit onbevaarbare waterlopen</u> Gegeven de actuele droogteproblematiek en vanuit de optiek "de Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt" zou het logisch zijn om de (zeer lage) boetes voor illegale grondwaterboringen (plaatsende bedrijven/klanten) te gaan verhogen. Dit vergt wel extra handhavingskosten om regulerend én financierend effect te kunnen hebben. Er dient wel genuanceerd te worden dat het net de trekkingen via talrijke kleine verbruikers uit ondiepe lagen zijn die voornamelijk aanleiding geven tot verdroging. Aanvullend wordt er aan nieuwe grondwaterheffingen gedacht, o.m. gericht op bemalingen. Er is momenteel geen heffing voor het capteren van water uit onbevaarbare waterlopen (in tegenstelling tot de bevaarbare waterlopen). Het zou vanuit de optiek "de Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt" logisch zijn dat er een retributie voor het waterbeheer door VMM) of regulerende heffing zou komen richting de betrokken landbouwers en bedrijven.

➔ herdenken systeem afvalstoffenheffingen

Er kan overwogen worden om een meer fundamentele rem te zetten op het primaire grondstoffengebruik via de verdere uitrol van circulaire economie en het vroeger trachten in te grijpen in de afvalketen. Momenteel is en blijft het gebruik van nieuwe materialen te interessant tov. het circulaire verhaal. Dit is echter deels ook federaal beleidsterrein (bv. productnormering), en bijgevolg een complexe piste. Het principe zit verankerd in een lange termijn oefening. De beheersbaarheid valt nog te bekijken. Hoe kan men bvb. werkmaken van een heffing die in functie staat van het aandeel recyclagemateriaal in het 'afvaleindproduct' (wat is recycleerbaar en wat niet?)? Dit is echter een sterk gedrag regulerend verhaal gericht op het halen van de internationaal opgelegde afvaldoelstellingen (en dus minder afval), en geen financierend verhaal (gaat gepaard met het doel van minder restafval, maar dus ook verminderde heffingsinkomsten).

➔ actualiseren werking Leegstandsfonds (deel uitmakend van politiek overleg)

Aan ontvangstenzijde van het Vernieuwingsfonds wordt vastgesteld dat het Fonds niet kostendekkend is. Er dient continu bijgepast te worden via een algemeen uitgavenartikel om alle ontvankelijke subsidiedossiers te kunnen uitbetalen. Er is geen evaluatie beschikbaar over de ideale hoogte van de leegstandsheffingen, wil men de (belangrijke) doelstellingen optimaal kunnen invullen (er is een VV-project gericht op leegstand). Een fundamentele verhoging van de leegstandsheffing lijkt verdedigbaar en zelfs opportuun vanuit de doelstellingen om leegstand zo kordaat mogelijk te bestrijden, en de verwaarloosde gebouwen zo snel mogelijk terug op de markt te brengen binnen de doelstellingen van het BRV. Deze verhoging zou uitgewerkt kunnen worden via aanpassing van de modaliteiten van de eigenaars die meegenomen worden in de inventaris van leegstaande en verwaarloosde gebouwen die aan de basis ligt van de heffing, of via een nieuwe heffingsbasis zoals de OV.

➔ De ‘verstoorder’ betaalt in kader van archeologie

Naar analogie met het principe "de vervuiler betaalt" zou binnen de OE-subsector van de archologie ook ingezet kunnen worden in een verbeterde uitrol van het principe "de verstoorder betaalt", zoals ook door de EU reeds naar voor geschoven als beleidsprincipe. Dit is nu al wel van toepassing in de archeologie, maar zorgt voor draagvlakproblemen. Er wordt te weinig rekening gehouden met het gegeven dat er ook kenniswinst wordt geboekt bij een opgraving (= publiek goed), maar dat de kost dan wel integraal ten laste van het individu komt.

➔ invoering retributies dierenwelzijn

Er zijn meerdere opties om het DWZ-beleid meer zelfbedruipend te kunnen maken. Concrete voorstellen:

a/ nieuwe retributie via het betalend maken van de vergunningen en certificaten in het kader van het vervoer van dieren en veevoeder: het gaat echter over slechts 200 vergunningen per jaar en <100 keuringen per jaar, wat maakt dat deze retributie slechts een vrij bescheiden financieel

potentieel heeft. België is wel het enige land waar deze diensten gratis zijn. Bij invoering is het tarief regulerend aan te passen aan het gewenste type vervoer.

b/ het verhogen van de bestaande retributies voor erkenningsaanvragen, echter is de huidige retributie voor hondenkwekerijen, -pensions, -winkels, zoo's (500 tal) nu reeds ongeveer kostendekkend. Potentieel is dan ook zeer beperkt.

c/ via een nieuwe retributie de hercontroles na eerder vastgestelde overtredingen betalend maken, naar analogie met het FAVV. Dit is een zeer logische retributies in uitvoering van het regulerend beleid en de toepassing van het principe "Vervuiler, gebruiker, verstoorder betaalt". Het potentieel in absolute getallen is wel beperkt, zodat de afweging gemaakt moet worden of de administratieve kost wel afweegt tegen de eventuele opbrengsten.

➔ <u>betalend gebruik e-voorkooploket</u>

Er kan overwogen worden om de notarissen te laten betalen voor gebruik van het e-voorkooploket. Daarvoor is een decretale aanpassing nodig.

➔ <u>ontwikkeling toezichtvergoeding handhaving</u>

Binnen de afdeling Handhaving worden momenteel geen retributies aangerekend aan de bedrijven waar te onderzoeken stalen genomen worden. Het idee van een "toezichtvergoeding" voor bedrijven waarvoor meerdere controles nodig zijn, lijkt een optie te kunnen zijn. Er dient bij de ontwikkeling van de retributie aandacht te gaan naar het principe van billijkheid. De (eerste) controles gebeuren risico-gebaseerd en steekproefsgewijs, wat door sommige bedrijven als 'onfair' geacht wordt. Dit is echter niet anders bij klassieke boetes (bv. verkeersboetes), en op de langere termijn nivelleert dit effect zich wel. Het potentieel van een retributie voor meervoudige controles lijkt wel vrij beperkt.

Een ‘toezichtvergoeding handhaving’ is ook relevant voor de dienst Handhaving van de Mestbank en ander toezichthouders binnen het beleidsdomein.

➔ <u>verhoging planbaten naar analogie met niveau van de uitgekeerde planschade</u>

De planbaten worden ontvangen via Vlabel en komen binnen via het Grondfonds. Indien de compensaties voor planschade aan venale prijzen zouden vastgesteld worden, dan zou het logisch zijn dit principe ook integraal te hanteren op de planbaten. Voor planbaten ligt de afroming slechts op 1 a 30% van de meerwaarde.

benchmark	spending review	ander onderzoek

7 CONCLUSIES

De VBH-oefening binnen het beleidsdomein Omgeving leidt tot 3 soorten voorstellen: becijferde voorstellen voor quick wins, becijferde voorstellen voor structurele hervormingen en tot slot potentievolle onderzoekslijnen, op te nemen in een domein-breed vervolgtraject van de VBH-oefening.
Gezien de optie om niet louter enkele specifieke elementen onder loep te nemen en gezien de krappe timing van deze VBH-oefening, voerde het beleidsdomein de oefening uit steunend op ervaring en kennis vanuit reeds gevoerd onderzoek. Voor het vervolgtraject zal het domein onder meer steunen op inzichten uit thema-gerichte benchmarks, spending reviews en ander bijkomend gericht onderzoek. Agentschap Wonen Vlaanderen kan voor het nodige bijkomend onderzoek steunen op Steunpunt Wonen. Bovendien kent het thema wonen een link met het rapport over de sociale correcties.

Om kosten te vermijden ten gevolge van het niet halen van omgevingsdoelstellingen (internationale engagementen), stelt de Projectgroep voor de voorgestelde besparingen in te zetten in functie van het operationaliseren van de voorstellen die zullen voortvloeien uit de potentievolle onderzoekslijnen met focus op het halen van die omgevingsbeleidsdoelstellingen met bindend internationaal engagement.

7.1 BECIJFERDE VOORSTELLEN

Wat betreft de verkenning binnen het beleidsdomein Omgeving richting potentiële quick wins op korte termijn werd er een **potentieel** vastgesteld **tussen 0 en 218 miljoen euro**. Dit komt neer op een **besparingsvariant van exact -10%.** Het maximum potentieel wordt ingeschat op 218 miljoen euro. Een potentieel van 44 miljoen euro betreft aanpassingen aan de inkomstenzijde hoofdzakelijk ingevolge de brede uitrol van het meta-principe “de vervuiler betaalt”. Een potentieel van bijna 174 miljoen euro heeft betrekking op uitgavenbesparingen.
Mits een slimme selectie van maatregelen binnen de groep van de potentiële quick wins kan uiteraard **ook een besparingsvariant met -5% (-110 miljoen euro)** uitgewerkt worden.
Wat betreft de verkenning richting structurele hervormingen binnen het beleidsdomein Omgeving werd er een **potentieel** vastgesteld **tussen 0 en 307 miljoen euro**. Dit is voor alle duidelijkheid inclusief het recurrente deel van het besparingspotentieel aan potentiële quick wins. **Dit komt neer op een besparingsvariant van 14%.** Het maximum potentieel wordt ingeschat op 307 miljoen euro. Een potentieel van 91 miljoen euro betreft aanpassingen aan de inkomstenzijde hoofdzakelijk ingevolge de brede uitrol van het meta-principe “de vervuiler betaalt”. Een potentieel van bijna 216 miljoen euro heeft betrekking op uitgavenbesparingen.

Het minimum potentieel bedraagt telkens 0 euro aangezien er voor elke geselecteerde maatregel wel een politiek fiat op niveau van de minister, de Vlaamse regering of de wetgevende macht (Vlaams parlement) nodig is.
Vanuit de Projectgroep Omgeving wordt erop gewezen dat het interessant kan zijn om op basis van de aangeboden menukaart binnen Omgeving eventueel meer te besparen dan de opgelegde besparingsvariant, **mits** de extra besparingen omgezet worden in extra middelen voor de omgevingsdoelstellingen waar Vlaanderen de targets niet haalt.
Alleszins worden volgens de projectgroep voldoende opties aangereikt om een lineaire besparing binnen Omgeving te kunnen vermijden.

7.2 POTENTIEVOLLE ONDERZOEKSLIJNEN VOOR VERVOLGTRAJECT

Bovenop de becijferde voorstellen, leidde de oefening tot potentievolle onderzoekslijnen die structurele en ingrijpende hervormingen vereisen. Voor deze voorstellen was het dan ook niet mogelijk om binnen dit tijdsbestek besparingsvorken aan te duiden. **Wat wel zeker is dat het net deze ingrijpende complexe hervormingen zijn die het grootste besparingspotentieel op lange termijn bieden en die ons in staat moeten stellen onze doelstellingen efficiënter en effectiver te halen.** De projectgroep wenst dan ook deze onderzoekslijnen in het vervolgtraject de nodige aandacht te geven, en verder te verkennen en te proberen concretiseren. Dit geldt ook voor de lopende onderzoeken binnen de verschillende entiteiten.

Ter voeding van de potentievolle onderzoekslijnen wenst beleidsdomein Omgeving nog een aantal benchmarks te laten uitvoeren en stelt ze een aantal spending review voor.

Inzake **benchmarks** worden er volgende 4 benchmarks naar voor geschoven:

1. Natuur: natuurbeheer door derden
2. Ruimte en landschap: bundelen middelen in functie van realisatie
3. Onroerend Erfgoed: matched crowdfunding als optie?
4. Wonen: hoe kandidaat-kopers ondersteunen?

Tevens worden er **5 spending reviews** gedefinieerd:

1. (Kosten)effectiviteitsanalyse van sectorinstrumenten landbouw en omgevingsinstrumenten in kader van omgevingsdoelstellingen
2. Effectiviteitsanalyse ondersteuningsinstrumenten in de gemeentelijke rioleringsopgave
3. Evaluatie efficiëntie onderzoek en monitoring
4. Evaluatie van de (omgevings)regelgeving
5. Evaluatie van diverse instrumenten van het woonbeleid door het Steunpunt wonen

De verdere o**nderzoekslijnen** zijn georganiseerd rond 4 invalshoeken. Hierbij worden zowel Vlaamse overheid brede als domeinspecifieke onderzoekslijnen naar voor geschoven. Zoals al gezegd kunnen de benchmarks en spending reviews verdere input geven:

1. Kostenefficiënte werking bij uitvoeren publieke opdracht
2. Versterkte inzet op een geïntegreerde aanpak
3. Kostenefficiënt inschakelen actoren
4. Verhogen inkomsten

8 BIJLAGEN

1. Samenstelling projectgroep en lijst van geraadpleegde experten
2. Adviezen geraadpleegde experten
3. Studies en referenties (die werden meegenomen)
4. Verslagen Projectgroep
5. Overzicht aandeelstructuren en potentieel
6. Evaluatie rechtspersoonlijkheden
7. Overzicht sociale correcties
8. Excel met selectielijst en analyse budgettaire instrumenten (zie mail van 15.07.2021 richting Stuurgroep)

BIJLAGE 1: SAMENSTELLING PROJECTGROEP EN LIJST GERAADPLEEGDE PERSONEN

Samenstelling projectgroep

In kader van VBH werd voor het beleidsdomein een Projectgroep samengesteld, conform de mededeling aan de Vlaamse Regering en het schrijven vanuit het Voorzitterscollege van 8 januari 2021. Deze Projectgroep VBH-OMG rapporteert aan de VO-brede Stuurgroep samengesteld door de Vlaamse Regering. Binnen het beleidsdomein worden de stukken van de Projectgroep voorafgaand besproken binnen de Werkgroep VBH-OMG, en – indien praktisch haalbaar – voorgelegd aan het MC OMG.

Naam	Rol / Organisatie
Cabus Peter	covoorzitter / Secretaris-generaal dOMG
Van den Neucker Peter	covoorzitter / FB
Bogaert Steven	vast lid / FB
Van Sprundel Paul	vast lid / inspectie van financiën
De Baets Henny	vast lid / OVAM
Denys Toon	vast lid / VLM
De Potter Bernard	vast lid / VMM
Evenepoel Marleen	vast lid / ANB
Peeters Luc	vast lid / VEKA
Rooze Helmer	vast lid / Agentschap Wonen Vlaanderen:
Vanblaere Sonja	vast lid / Agentschap Onroerend Erfgoed
Forier Ben	lid, ifv agenda / VMSW
Hindryckx Frederik	lid, ifv agenda / VEB
Hoffmann Maurice	lid, ifv agenda / INBO

Geraadpleegde experten

Naam	Rol / Organisatie
Jan Verheeke	expert / SAR Minaraad
Filiep Loosveldt	expert / SARO
Sien Winters	expert / HIVA, Steunpunt wonen
Erik Buyst	expert / KUL, Steunpunt wonen

BIJLAGE 2: ADVIEZEN GERAADPLEEGDE EXPERTEN

De adviezen werden gegeven op een tussentijds rapport. In het voorliggende rapport werden de opmerkingen meegenomen waardoor sommige van de opmerkingen door wijzigingen in het rapport niet langer relevant zijn.

Bovendien werd de nummering zowel van de maatregelen als de onderzoekspistes doorheen het traject gewijzigd. Hieronder wordt de relatie weergegeven tussen de nummering in de adviezen en de nummering in voorliggend rapport (nieuwe nummering). De adviezen leidden bovendien tot bijkomende onderzoekspistes, die niet terug te vinden zijn in de excel in bijlage (daarin staan enkel de bevindingen voortvloeiend uit de interne oefening.

nieuwe nummering	OVERZICHT POTENTIËLE MAATREGELEN VBH OMGEVING
	META-PRINCIPE - Voor wat, hoort wat
MAATREGEL 1	MAATREGEL 20 – Op punt zetten werkingsbudget voor inspecties Dierenwelzijn in de slachthuizen
MAATREGEL 2	MAATREGEL 21 – Op punt zetten subsidiebudget asielen
MAATREGEL 3	MAATREGEL 23 – Afschaffen verwervingssubsidies voor leegstandsdossiers
MAATREGEL 4	MAATREGEL 24 – Afschaffen subsidiëring van gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's)
MAATREGEL 5	MAATREGEL 14 – Uitdoven loonsubsidies bij Polders en Wateringen voor ex-DAC-werknemers
MAATREGEL 6	MAATREGEL 25 – Uitdoven subsidies voor milieu- en natuurverenigingen ikv. de regularisatie van DAC-werknemers
MAATREGEL 7	MAATREGEL 27 – Schrappen subsidie aan de Watergroep voor tewerkstellingsmaatregelen
MAATREGEL 8	MAATREGEL 38 – Afroming opstappen ter compensatie van lagere rentekosten bij VMSW en VWF
MAATREGEL 9	MAATREGEL 40 – Afroming onderbenutting op de VAP-premies ter verbetering en aanpassing van woningen
MAATREGEL 10	MAATREGEL 41 – Afroming onderbenutting op de toelage aan de VMSW voor SSI (Subsidies Sociale woonInfrastructuur)
MAATREGEL 11	MAATREGEL 47 – Bijsturing subsidie Herita vzw
MAATREGEL 12	MAATREGEL 48 – Afromen subsidie Ijzermonument
MAATREGEL 13	MAATREGEL 49 – Afromen onderbenutting op de premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem
MAATREGEL 14	MAATREGEL 50 – Afromen onderbenutting op de premies voor buitensporige opgravingskosten
	META-PRINCIPE - kwaliteit en slagkrachtige gaan samen met efficiënte rolverdeling
MAATREGEL 15	MAATREGEL 1 – Afschaffen VO-interne belastingen (casus: grondbelastingen ANB)
MAATREGEL 16	MAATREGEL 2 – Investeren in niet-projectgebonden digitalisering (casus: digitalisering ANB)
MAATREGEL 17	MAATREGEL 3 – Insourcing (casus: insourcing opmaak beheersplannen bij ANB)
MAATREGEL 18	MAATREGEL 6 – Kostenefficiëntiefactor bij NV Aquafin aanpassen
MAATREGEL 19	MAATREGEL 10 – Dividenduitkering NV Aquafin optimaliseren
MAATREGEL 20	MAATREGEL 31 – Optimaliseren governance voor verplaatsing/ reconversie/ afbraak van rode/ oranje landbouwbedrijven in
MAATREGEL 21	MAATREGEL 39 – Stopzetten dubbele subsidiëring inzake verstrekken van sociale leningen
MAATREGEL 22	MAATREGEL 42 – Afschaffing DAB Fonds ter Bestrijding van de UitHuiszettingen
MAATREGEL 23	MAATREGEL 43 – Stopzetting compensatie aan de gemeenten nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen
MAATREGEL 24	MAATREGEL 44 – Stopzetting compensatie aan de provincies nav. de verlaging van de onroerende voorheffing op woningen
MAATREGEL 25	MAATREGEL 45 – Afschaffing projectsubsidies voor verhuurdersorganisaties
MAATREGEL 26	MAATREGEL 46 – Schrappen oproep meerjarenpremies erfgoed 2023
	META-PRINCIPE - Wegnemen anomalieën (uit het verleden)
MAATREGEL 27	MAATREGEL 8 – Innen achterstallige oppervlaktewaterheffing bij het leger
MAATREGEL 28	MAATREGEL 11 – Verkoop van drinkwaterinfrastructuur
MAATREGEL 29	MAATREGEL 12 – Verkoop van waterzuiveringsinfrastructuur
	META-PRINCIPE - De vervuiler/ gebruiker/ verstoorder betaalt
MAATREGEL 30	MAATREGEL 4 – Verhogen tarieven Bossencompensatiefonds
MAATREGEL 31	MAATREGEL 5 – Afbouwen werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen
MAATREGEL 32	MAATREGEL 9 – Verhoging oppervlaktewaterheffing
MAATREGEL 33	MAATREGEL 13 – Verhoging grondwaterheffing
MAATREGEL 34	MAATREGEL 15 – Verhogen tarieven retributies bodemattesten voor deel werking
MAATREGEL 35	MAATREGEL 16 – Verhogen tarieven bodemattesten voor deel cofinanciering beleid
MAATREGEL 36	MAATREGEL 17 – Verhogen tarieven afvalstoffenheffing
MAATREGEL 37	MAATREGEL 18 – Afschaffen subsidie aan RENDAC voor ophaling en verwerking van krengen
MAATREGEL 38	MAATREGEL 19 – Invoering retributies asbestbeleid (asbestattest)
MAATREGEL 39	MAATREGEL 22 – Invoering retributie op de controles door externe dierenartsen in de slachthuizen
MAATREGEL 40	MAATREGEL 28 – Wegwerken achterstand in verwerking milieuboetes
MAATREGEL 41	MAATREGEL 29 – Herinvoering regulerende heffingen op nutriëntenuitstoot
MAATREGEL 42	MAATREGEL 30 – Invoering retributies voor aanvragen bij het loket Recht van Voorkoop
MAATREGEL 43	MAATREGEL 32 – Afbouwen compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen PV-
MAATREGEL 44	MAATREGEL 33 – Versterking handhaving administratieve geldboetes energieprestaties gebouwen
MAATREGEL 45	MAATREGEL 34 – Maatschappelijke kosten correcter doorrekenen in de energieprijzen via verhoging van de energieheffing
MAATREGEL 46	MAATREGEL 35 – Stopzetten compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen
MAATREGEL 47	MAATREGEL 36 – Stopzetten compenserende vergoedingen distributienetbeheerders voor openbaredienstverplichtingen

nieuwe nummering	**OVERZICHT beloftevolle onderzoekspistes VBH OMGEVING**
geïntegreede aanpak 12	Onderzoekspiste 1: ontraden wonen in de "buitengebieden"
geïntegreede aanpak 8 en 9	Onderzoekspiste 2: een Vlaamse investeringsagenda
actoren 1 en 4	Onderzoekspiste 3: effectievere beheersovereenkomsten met private natuur- en boseigenaars
actoren 1	Onderzoekspiste 4: aangepaste ondersteuning beheerswerken op private gronden
actoren 1	Onderzoekspiste 5: inkanteling aankoopsubsidies in aankoopbudget ANB
actoren 1	Onderzoekspiste 6: aangepaste ondersteuning beheerswerken door terreinbeherende verenigingen
werking 2	Onderzoekspiste 7: aanpassing inningsbijdrage drinkwatermaatschappijen
geïntegreerde aanpak 1 en 13	Onderzoekspiste 8: een 'bouw'shift in de watergebonden uitgavenportefeuille
inkomsten 1	Onderzoekspiste 9: verstrengd beleid grondwaterboringen, bronbemalingen en captatie uit onbevaarbare
actoren 13	Onderzoekspiste 10: verbeterde inzet vergunningen- en handhavingsbeleid in het kader van het
geschrapt	Onderzoekspiste: evaluatie investeringssubsidies aan Polders en Wateringen
inkomsten 2	Onderzoekspiste 11: herdenken systeem afvalstoffenheffingen
inkomsten 5	Onderzoekspiste 12: invoering retributies dierenwelzijn
werking 6	Onderzoekspiste 13: optimaliseren inningskosten VLABEL voor planbatenheffingen
werking 11	Onderzoekspiste 14: insourcing van advocaten bij het departement Omgeving
inkomsten 3 + actoren 5	Onderzoekspiste 15: actualiseren werking Leegstandsfonds
actoren 6	Onderzoekspiste 16: evaluatie subsidiepercentages binnen het ruimtebeleid
geïntegreerde aanpak 10	Onderzoekspiste 17: ontwikkeling vast evaluatiekader voor ad hoc subsidies
werking 7	Onderzoekspiste 18: herziening financieringsmechanisme VIA-beleid (EWI)
werking 10	Onderzoekspiste 19: evaluatie werking omgevingsloket
inkomsten 7	Onderzoekspiste 20: ontwikkeling toezichtsvergoeding handhaving
inkomsten 8	Onderzoekspiste 21: verhoging planbaten naar analogie met niveau van de uitgekeerde planschade
geïntegreerde aanpak 4	Onderzoekspiste 22: optimaliseren effectiviteit flankerende maatregelen in IHD-zones
geïntegreerde aanpak 3	Onderzoekspiste 23: optimaliseren governance budget voor verplaatsing/ reconversie/ afbraak van rode/ oranje landbouwbedrijven in IHD-zones
actoren 10	Onderzoekspiste 24: Evaluatie systeem Energielening+
werking 8	Onderzoekspiste 25: Onderzoek naar synergieën tussen energiehuizen en lokale sociale ondersteuningsstructuren binnen de sector Wonen
actoren 2	Onderzoekspiste 26: Onderzoek naar effectiviteit derdepartijfinanciering via ESCO-werking bij VEB
geïntegreerde aanpak 5	Onderzoekspiste 27: Onderzoek naar effectiviteit ICL-steun richting energie-intensieve bedrijven
werking 8	Onderzoekspiste 28: Optimaliseren toepassing kosteneffectieve criteria bij interne klimaatprojecten
geïntegreerde aanpak 7	Onderzoekspiste 29: Heroverweging invoering kilometerheffing
geïntegreerde aanpak 6	Onderzoekspiste 30: Opzet ideale instrumentenmix richting niet-ETS sectoren
geïntegreerde aanpak 6	Onderzoekspiste 31: Onderzoek naar efficiëntiewinsten rond onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen Omgeving
werking 5	Onderzoekspiste 32: optimaliseren fusie SVK's en SHM's.
actoren 3	Onderzoekspiste 33: optimaliseren inzet "omgevingsbesluit" en Sociaal objectief richting sociaal wonen
actoren 11	Onderzoekspiste 34: optimaliseren linken renovatiepremie met gebiedsgericht beleid
steunpunt wonen	Onderzoekspiste 35: evaluatie van de financiering van de Sociale Woningbouw
actoren 12	Onderzoekspiste 36: evaluatie van de subsidie voor investeringen in residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners
actoren 9	Onderzoekspiste 37: onderzoek naar extra eigen ontvangsten binnen het beleidsveld OE
actoren 8	Onderzoekspiste 38: onderzoek naar uitrol van een betere instrumentenmix binnen het beleidsveld OE
actoren 7	Onderzoekspiste 39: onderzoek naar sterker plafonneren subsidies per OE-project
actoren 8	Onderzoekspiste 40: uitrol van meer aanbodgestuurde subsidieregelingen binnen OE
actoren 10	Onderzoekspiste 41: evaluatie onroerenderfgoedleningen
werking 4	Onderzoekspiste 42: evaluatie subsidies IOED's

JAN VERHEEKE, SAR Minaraad

Voorafgaand een disclaimer

- ***Deze commentaren geef ik ten persoonlijke titel en als expert. Deze commentaren binden de raadsleden van de Minaraad of de raadsorganisaties dus niet.***
- ***Meer specifiek: in het voorgelegde ontwerpdocument zijn er hier en daar voorstellen vervat waarvan er kan worden verwacht dat dit bij een of meerdere raadsorganisaties weerstand zal opwekken; het gegeven dat ik hier niet altijd op doorga, mag niet opgevat worden als een vermoeden van instemming door deze raadsorganisaties.***
- ***Wel verschaf ik, waar mogelijk en relevant, inzicht in recente en unanieme advisering van de Minaraad in verband met de besproken topics.***

Algemene commentaren

In opdracht van de Vlaamse Regering wordt een 'Vlaamse Brede Heroverweging' (VBH) doorgevoerd, i.e. gebeurt er in elk beleidsdomein een grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten, om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van efficiëntie en effectiviteit.

Knappe oefening.

De uitgangspunten van deze brede heroverweging zijn correct, maar soms nog niet met voldoende diepgang toegepast: de verbanden tussen de doelstellingen en beleidspistes konden beter, de synergetische en systemische verbanden konden wellicht beter geëxploreerd, het is niet duidelijk of capaciteiten van de uitvoerders voldoende in beschouwing zijn genomen en of alle mogelijke verbeteringen inzake efficiëntie governance aangebracht zijn.

- *Een mogelijk extra uitgangspunt is dat bij uitstek in het omgevingsbeleid "vals goedkoop" moet worden vermeden. Dure maatschappelijke problemen die recent opgedoken zijn i.v.m. PFAS en i.v.m. PAS, i.v.m. verdroging en i.v.m. overstromingsrisico, enz. zou men als volgt kunnen verklaren: als gevolgen van keuzes, in vroegere tijdsvakken, voor "vals goedkoop". Het gaat om toenmalige oplossingen – uitblijvende of getemporiseerde investeringen, te soepele voorwaarden en/of te open vergunningverlening – die op dat moment door de beleidsmakers als het meest efficiënt werden ervaren en door de betrokkenen als aanvaardbaar werden gezien, maar die in een later tijdvak voor de betrokkenen, voor de gemeenschap en/of voor de overheid onnoemelijke kosten met zich mee kunnen brengen. Of met andere woorden: een gebrekkige implementatie van het "vervuiler-betaalt-beginsel" komt bijna steeds als een boemerang terug in een latere fase.*
- *Een ander relevant uitgangspunt is het Europese principe "do no significant harm" (artikel 17 van de Taxonomie-verordening), waarover de Minaraad aanvang dit jaar unaniem geadviseerd heeft[1]. Dit uitgangspunt kan relevant zijn wanneer er optimalisaties gezocht moeten worden op basis van koersbijstelling bij andere beleidsdomeinen.*
- *De gebruikte PARETO regeling is pragmatisch verdedigbaar, maar impliceert dat bepaalde stromen die mogelijk verdeeld zijn over verschillende artikels, onder de radar verdwijnen (bv. de verschillende geldstromen naar VITO).*

Dan een overzichtsbemerking bij de tabellen van p. 84 e.v. Het is opvallend dat, als je naar de verhoudingen kijkt, het "milieu" is die het overgrote deel van de besparingen levert, terwijl "wonen" naar verhouding nauwelijks en

[1] MINARAAD, advies 2021|009, briefadvies "geen ernstige afbreuk doen aan" en het Vlaamse relanceplan.

"energie" quasi niets lijken te doen inzake inspanningen. Daarbinnen valt het dan op dat VMM / water de grootste inspanning lijkt te leveren, door de beoogde vermindering van de publieke financiering van de afvalwaterketen.

Commentaren bij de omgevingsdoelstellingen

Algemeen

Er wordt op gewezen dat het beleidsdomein Omgeving bij uitstek een beleidsdomein is waar internationale/Europese bindende doelstellingen van toepassing zijn (water, energie, klimaat, biodiversiteit, …). Een brede heroverweging binnen het beleidsdomein Omgeving kan dus enkel geloofwaardig zijn als in elke maatregelanalyse de (internationale) bindende doelstellingencontext meegenomen wordt.

Het is correct om dit als uitgangspunt te nemen, zeker voor wat de Europese verplichtingen aangaat.

In voorliggende tekst is dit uitgangspunt nog niet altijd met de nodige diepgang of systematiek toegepast. Bijvoorbeeld wordt inzake de LULUCF-verplichting onder het luik "klimaat" simpelweg verwezen naar het deel "natuur" (p. 14), maar het wordt niet hernomen onder dat doelstellingendeel, en komt het ook niet terug bij de maatregelen of onderzoeksvoorstellen. Bij de onderzoeksvoorstellen wordt er over het algemeen geen duiding gegeven i.f.v. Europese verplichtingen, terwijl dit daar wel interessant kan zijn.

Het gebrek aan systematiek wordt mogelijk deels verklaard door de tijdsbeperking en ook door het gegeven dat begrotingsartikelen als vertrekpunt moesten worden genomen. Resultaat is wel dat de voorstellen van maatregelen en onderzoek soms nog samenhang of richting missen. Advies in deze is dan ook om deze problematiek (de correcte verhouding bepalen tussen Europese verplichtingen, begrotingsartikelen en rationalisatiemogelijkheden) mee te nemen als een extra onderzoeksvoorstel.

Ook is er nog te veel abstractie gemaakt van het management van de impact van deze doelstellingen op de lagere overheden en andere actoren, en de daaruit volgende capaciteit van die actoren om vervolgens hun deel van de verantwoordelijkheid op te nemen bij het bereiken van de doelstellingen.

Om een en ander inzichtelijker te maken, moet er bovendien ook op worden gewezen dat het niet alleen gaat over "bindende doelstellingen". Internationale en Europese verplichtingen kunnen grofweg in vier categorieën worden gerangschikt: (1) omzettingsverplichtingen (eigen wetgeving moet conform worden gemaakt), (2) bindende substantiële verplichtingen met in de tijd bepaalde doelstellingen (tegen tijdstip X moet toestand Y worden bereikt), (3) bindende substantiële verplichtingen zonder dergelijke doelstellingen (toestand Y moet worden aangehouden, samen met allerlei stand-still bepalingen (notoir: de "verslechteringsverboden")) en (4) rapportageverplichtingen (aan de internationale instelling moet worden bericht over de stand van zaken betreffende (1), (2) of (3)).

De verplichtingen van type (1) en (4) zijn eerder formeel van aard: ze worden uitgevoerd "op papier". De verplichtingen van type (2) en (3) zijn substantieel van aard: ze hebben betrekking op de realiteit.

De verplichtingen (1) en (2) scheppen een duidelijk juridisch risico bij gebrekkige uitvoering. De verplichtingen (3) en (4) scheppen eveneens een juridisch risico, maar dat is dikwijls onduidelijker.

	Duidelijk risico op inbreukprocedures	Onduidelijker risico
Formele verplichtingen ("op papier")	**(1) Omzettings-verplichtingen**	**(4) Rapportage-verplichtingen**
Substantiële verplichtingen ("in de realiteit") …	**(2) … met in de tijd bepaalde doelstellingen**	**(3) … zonder in de tijd bepaalde doelstellingen**

Alle vier zijn ze op hun manier kostendrijver en kunnen ze ook tot overdreven kosten aanzetten, zowel door uitvoering als door gebrekkige uitvoering:

*(1) **Bij omzettingsverplichtingen**. "No gold plating" heeft in eerste orde betrekking op de kwaliteit van de omzetttingshandeling. De overheid kan onnodig kosten opdrijven door bij de omzetting naar intern recht overdreven doelstellingen te gaan bepalen, deze doelstellingen overdreven vroeg in de tijd te gaan stellen, of overdreven strenge maatregelen te introduceren om deze doelstellingen te halen. Tegelijk leiden uitstelgedrag of afzwakkingsverdraaiingen van de verplichtingen ook tot kosten. Als er achteraf, bij het moment van de rapportering, belangrijke problemen blijken op te duiken, moet de Vlaamse overheid in allerijl remediërende wetgeving toevoegen, met vaak een onnodig complicerend effect. Een overdreven ijverige toepassing van "no gold plating" kan aldus tot extra "gold plating" leiden. OMGEKEERD: soms kan ook een "late uitrol" kosten besparen vanwege technologische ontwikkeling, ervaring, leereffecten en schaalvoordelen van de massale uitrol elders (denken we hierbij aan zonnepanelen en slimme meters). ANDERZIJDS kunnen strengere wetgeving of doelstellingen leiden tot technologische innovatie die dan geëxporteerd kan worden (bv. afvalbehandelingstechnologie, waterzuiveringstechnologie en bouw windmolenparken op zee). De eerste raad is dus: voer op het juiste tijdstip en op innovatieve wijze uit.*

*(2) **Bij bindende verplichtingen met in de tijd bepaalde doelstellingen**. Om te vermijden dat onnodige kosten worden aangedreven: bereik waar toepasselijk tijdig overeenstemming met de andere federale partners over doelstellingen, breng alle voor Vlaanderen toepasselijke doelstellingen en vereiste tussenstappen in beeld, schep ook een kalendermatig beeld (= planning), zoek de onderlinge synergiën, en schep tijdig een beeld van wat vereist wordt van de provinciale en lokale overheden.*

*(3) **Bij bindende verplichtingen zonder in de tijd bepaalde doelstellingen**. Bij dit soort verplichtingen zit wellicht het meest riskante ontwijkgedrag. Om te vermijden dat plots "lijken uit de kast vallen" met onnodige kosten tot gevolg: neem ook deze verplichtingen ernstig in het doorlopende omgevingsbeleid. Ook hier: zoek onderlinge synergieën en schep een beeld van wat vereist wordt van provinciale en lokale overheden.*

Wat de synergiën aangaat wordt in de tekst dus terecht gezegd: "Gezien het sterke samenspel tussen de verschillende omgevingsrelevante thema's, is één van de mogelijkheden op zoek te gaan naar hoe 1 bestede euro

of besteed uur meerdere doelstellingen kan dienen. Een andere mogelijkheid kan erin bestaan op zoek te gaan naar een meer effectieve hefboom waarbij die hefboom ook buiten het beleidsdomein kan liggen.".

*(4) **Bij rapportageverplichtingen**. Om te vermijden dat onnodige kosten aangedreven worden: rapporteer tijdig, overzichtelijk, maar ook weer niet te uitvoerig. De problematiek is gekend en dient mede het voorwerp uit te maken van de hernieuwde uitbouw van het monitorings- en rapporteringsinstrument (zie Onderzoekspiste 31 (32)).*

Hierna en elk geval enkele Europese doelstellingen die er toe doen en die niet of onvolkomen vermeld worden en risico's opwerpen voor het Vlaamse Gewest zowel als beleidskosten kunnen aandrijven.

Klimaatbeleid

- ***HEDEN (maar ook 2025) – KOOLSTOFOPSLAG IN DE BODEM – LULUCF-verordening 2018/841, art. 4**. Deze verordening legt op elke Lidstaat ervoor zorgt dat, tijdens de perioden van 2021 tot en met 2025 en van 2026 tot en met 2030, de emissies van koolstof uit de bodem niet hoger liggen dan de verwijderingen van koolstof uit de atmosfeer naar de bodem. Aanvang 2027 moet hierover een eerste nalevingsrapport worden ingediend. In het VKEP staat de doelstelling opgenomen om dit evenwicht op Vlaams niveau te behalen. De Verordening zal waarschijnlijk in herziening worden gesteld in het kader van het "fit-for-55- pakket".*
- ***2030 – ALGEMENE KLIMAATDOELSTELLING – voorstel van Klimaatwet, art. 2bis**. Met het oog op de in 2050 beoogde klimaatneutraliteit, wordt voor de EU een bindend klimaatdoel geïntroduceerd voor 2030: een reductie van broeikasgasemissies met -55 % (onder kwalificaties) ten opzichte van de niveaus van 1990. In verband hiermee zal de Europese Commissie binnenkort een "fit for 55"-wetgevend pakket lanceren.*
- ***2030 – KLIMAAT, NIET-ETS – Verordening 2018/842, art. 4**. De bestaande 2030-reductiedoelstelling voor broeikasgasemissies in vergelijking met 2005 is -35% voor België (BIJLAGE I). Deze doelstelling zal vermoedelijk sterk bijgesteld worden op grond van het "fit for 55"- pakket.*
- ***2050 – KLIMAATNEUTRALITEIT – voorstel van Klimaatwet, art. 2**. Uiterlijk in 2050 zijn de emissies en verwijderingen van broeikasgassen in evenwicht op niveau van de EU, zodat de netto-uitstoot tot nul wordt herleid.*

Luchtbeleid

- ***HEDEN (= vanaf 2020) – LUCHTKWALITEIT – Luchtkwaliteitslijn, art. 13-14**. De Lidstaten moeten (*) i.v.m. zwaveldioxide, PM10, lood, koolmonoxide, stikstofdioxide en benzeen bepaalde grenswaarden bewaken (bijlage XI), (*) i.v.m. zwaveldioxide en stikstofoxiden, ervoor zorgen dat er t.b.v. de menselijke gezondheid bepaalde alarmdrempels worden bewaakt (bijlage XII), en (*) bewaken dat bepaalde kritieke niveaus worden nageleefd ter bescherming van de vegetatie (bijlage XIII).*
- ***2030 – LUCHT – NEC-richtlijn 2016/2284**. Deze richtlijn bepaalt per lidstaat/deelstaat emissieplafonds – voor zwaveldioxide (SO2), stikstofoxiden (NOx), niet-methaan vluchtige organische stoffen (VOS), ammoniak (NH3) en fijnstof (PM2,5) – met doelen voor 2020 en 2030 die geformuleerd zijn in relatie tot de emissies van 2005. Er moeten indicatieve emissieniveaus vastgesteld worden voor 2025 en bovendien geldt een lineair traject naar emissiegrenswaarden die vanaf 2030 van toepassing zijn (zie BIJLAGE II, Tabel A in de richtlijn).*
- ***2050**. De doelstelling is dat zich in 2050 over het volledige Vlaamse grondgebied geen overschrijdingen meer voordoen van de WGO-advieswaarden (Luchtbeleidsplan 2030).*

Waterbeleid

- ***HEDEN – VERSLECHTERINGSVERBOD inzake WATERLICHAMEN – Kaderrichtlijn Water, art. 4.1**. De Kaderrichtlijn water kent expliciete "no deterioration" verplichtingen in artikel 4.1(a)(i) en 4.1(b)(i). Sinds het Wezer-arrest is duidelijk dat dit directe doorwerking KAN HEBBEN naar plannen en vergunningen, maar ook*

overheden en publieke instellingen zullen wellicht voor bijkomende kosten komen te staan (rioolbeheerders, Aquafin, drinkwatermaatschappijen, …).

- ***2027 – BEREIKEN GOEDE ECOLOGISCHE TOESTAND van WATERLICHAMEN – Kaderrichtlijn Water, art. 4.1**. De Kaderrichtlijn water verplicht om de "goede ecologische toestand" of het "goed ecologisch potentieel" te bereiken in alle waterlichamen (oppervlaktewater én grondwater) in 2015 (artikel 4.1(a)(ii) en 4.1(b)(ii). Vlaanderen heeft gebruik gemaakt van de uitzonderingsbepalingen (art. 4.4) om uitstel te vragen tot 2027.*
- *Andere relevante richtlijnen zijn de Drinkwaterrichtlijn (aangepast in 2020), de Nitraatrichtlijn, de Richtlijn Stedelijk Afvalwater (in herziening – potentieel grote impact op begroting), de Richtlijn Industriële Emissies en de Overstromingsrichtlijn (deze laatste geeft bv. aanleiding tot omvangrijke programma's bij openbare werken zoals het SIGMA-plan of het Masterplan Kustveiligheid, maar noodzaakt ook investeringen bij VMM (zie https://www.vmm.be/water/overstromingen/protectie).*

Hierbij enkele algemene bemerkingen die mutatis mutandis ook op de andere beleidsvelden van toepassing zijn. In het riolerings- en waterzuiveringsbeleid zijn er ook (aanzienlijke) kansen voor efficiëntiewinsten, zowel bij de (publieke) actoren als in de administratie. Dit gegeven ontbreekt in het document. In dat verband: er zijn in het regeerakkoord (p 230) en de Waterbeleidsnota (Krachtlijn 3, doelstelling 3) grote hervormingen aangekondigd inzake de governance en financiering van de waterzuiveringssector. Deze vormen de belangrijkste opportuniteit om een aantal gestelde problemen structureel op te lossen. Wellicht door de korte termijn van voorliggende oefening, blijft dat buiten beeld.

Natuurbeleid

- ***HEDEN – INSTANDHOUDINGSGEBOD BIJ EUROPEES RELEVANTE HABITATS – Habitatrichtlijn 1992/43, art. 6.1. (vergelijkbaars bij Vogelrichtlijn)**. Lidstaten moeten maatregelen nemen die gericht zijn op de gunstige staat van instandhouding van de te beschermen habitats en soorten. Deze instandhoudingsmaatregelen moeten een wettelijk of bestuursrechtelijk karakter hebben of berusten op overeenkomsten. Zo nodig gaat het om passende specifieke beheerplannen of beheerplannen als deel van ruimtelijke planning. Bovendien moeten deze maatregelen effectief worden geïmplementeerd (Europees Hof, (zaak C-441/17, §213).*
- ***HEDEN – VERSLECHTERINGSVERBOD BIJ EUROPEES RELEVANTE HABITATS – Habitatrichtlijn 1992/43, art. 6.2. e.v. (idem Vogelrichtlijn)**. "De Lid-Staten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert". De passende beoordeling van art. 6.3. e.v. vormt slechts een specificatie van dit verslechteringsverbod.*
- ***HEDEN – DETECTIE EN UITROEING INVASIEVE EXOTEN – Verordening invasieve exoten 1143/2014, art. 14-18 / 19-20**. Aan Lidstaten wordt opgelegd een surveillancesysteem in te stellen voor het in het milieu voorkomen van specifieke invasieve soorten, en desgevallend over te gaan tot detectie ervan en uitroeiing. Vervolgens wordt opgelegd een beheersysteem in te stellen voor invasieve soorten die reeds te wijdverspreid zijn om uit te roeien en om beschadigde ecosystemen te herstellen wanneer dat mogelijk is met redelijke kosten. De voorafgaande, preventieve, maatregelen zijn in principe kosten-effectiever, maar berusten deels bij de federale overheid.*

Ruimtelijk beleid

Notitie: de EU is niet bevoegd voor het ruimtelijk beleid, maar er bestaat, zoals bekend, wel een filière die zich ermee inlaat (ESPON). Van een aantal Europese verplichtingen kan evenwel gesteld worden dat ze een belangrijke impact hebben op de concrete ruimtelijke ordening in de Lidstaten (Kaderrichtlijn Water, Habitatrichtijn, en,

wellicht in de latere fase, de LULUCF-verordening). Klimaatbeleid zou ook moeten doorwerken op de ruimtelijke ordening, en ruimtelijke ordening zou klimaatbeleid hoe dan ook effectiever en efficiënter kunnen maken.[2]

Energiebeleid

- ***2030 – KLIMAAT, HERNIEUWBARE ENERGIE – Richtlijn 2018/2001, art. 3****. De lidstaten zorgen er samen voor dat het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in de Unie in 2030 minstens 32 % bedraagt. Deze doelstelling zal vermoedelijk bijgesteld worden op grond van het "fit for 55"-pakket.*
- ***2030 – KLIMAAT, ENERGIE-EFFICIËNTIE – Richtlijn 2012/27 zoals gewijzigd bij richtlijn 2018/2002, art. 1.1. en art. 7.1****. Op grond hiervan heeft de EU een doel inzake energie-efficiëntie van -20 % voor 2020 en van ten minste -32,5 % voor 2030, in vergelijking met in 2007 opgestelde prognoses. De lidstaten moeten voor de periode 2021 tot en met 2030 een cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie verwezenlijken die gelijk staat aan een nieuwe jaarlijkse besparing ten belope van minstens 0,8 % van het eindenergieverbruik. Deze doelstellingen zullen vermoedelijk bijgesteld worden op grond van het "fit for 55"- pakket.*

Afval- en materialenbeleid

- *De notities in het stuk zijn correct, maar kunnen duidelijker.*
- Een meer geïsoleerde en actuele 'afvalgerelateerde kwestie' is de volgende. Vanaf dit jaar moeten alle lidstaten een bijdrage betalen aan de EU van 800 EUR per ton niet-gerecycleerd verpakkingsafval. Voor 2021 zou dit voor België neerkomen op ongeveer 160 miljoen euro. Er is nog geen beslissing genomen over wie deze bijdrage betaalt: federaal of de gewesten.

Korte commentaren

MAATREGEL 4 – Verhogen tarieven Bossencompensatiefonds

Het voorstel is om deze tarieven te verhogen met minstens +15% (= inkomstenpotentieel van ong +870.000 euro per jaar); verhoging tot 5 euro per m² wordt evenwel bepleit (= potentieel +2,1 miljoen euro per jaar). Deze aanpassing zou gepaard gaan met een afschaffing van de "marktverstorende" compensaties door derden en met een compensatieplicht op het niveau van de gemeenten.

Wat het aspect van de Europese doelstellingen aangaat, betreft het niet zozeer "meer natuur in beheer", maar minstens evenzeer de LULUCF doelstellingen van het klimaatbeleid.

De werking van het fonds zelf, heeft echter de afgelopen jaren veel kritiek gekregen[3]*. Voor de geloofwaardigheid is voldoende aandacht nodig voor het "goed bestuur" van het fonds.*

Dan diverse verspreide bedenkingen. (*) Tariefverhoging zal op zich niet worden gesmaakt bij ontwikkelaars waarbij ontbossing aan de orde is. (*) Compensatieplicht op het niveau van de gemeenten kan een innovatieve insteek zijn, omdat de prijs van een compensatie-operatie (= bepaald door de grondprijs) varieert naargelang de gemeente … te overwegen: tarieven zouden dan ook navenant moeten variëren. (*) De notie "marktverstoring" is interessant, vooral omdat er nog geen echt georganiseerde "markt" is, maar wel enige "marktpartijen" zijn (i.e. ontwikkelaars die wensen te ontbossen en te compenseren), samen met eigenaars (die kunnen bebossen en die

[2] Zie voor dit alles MINARAAD en SALV, Advies 2016|004 over Werktekst Witboek BRV, §10 e.v.
[3] Zie onder andere https://www.ccrek.be/docs/2016_17_OntbossingCompensatie.pdf

beslissingen nemen i.f.v. geboden prijzen) evenals een "markt in wording" (vanwege LULUCF). (*) Verstoring gaat ook uit vanwege boscompensatie naar bosuitbreiding toe (= lagere subsidie per eenheid).[4]

MAATREGEL 5 – Afbouwen werkingstoelage aan de drinkwatermaatschappijen

Het voorstel is om m.b.t. huishoudens de doorrekeningsratio van de waterzuiveringskosten te verhogen van 80% doorrekening tot mogelijk 100%. Voor de Vlaamse Overheid ontstaat aldus een jaarlijkse besparingspotentie die kan oplopen tot 133 miljoen euro.

Deze maatregel zou goed zijn voor 76% van het totale potentieel voor de korte termijn uitgavenbeperking en 66% van de structurele besparingen (zie tabel p. 84 en 85). In die context verdient het aanbeveling om de achterliggende analyse te verdiepen en de accuraatheid ervan te verbeteren.

De primaire gedachtegang is correct: de terugwinning van de kosten van de waterzuivering bij de riool-lozers past binnen de beleidsprincipes (zowel de algemene als degenen uit de specifieke waterwetgeving, in casu de KRW[5]*). Op macro-economisch niveau blijkt ook uit een OESO-studie dat het verhogen van de waterfactuur de meest voor de hand liggende oplossing is om de financierings-uitdagingen aan te gaan*[6]*. Er is verder consensus dat de kostenterugwinning omhoog kan, zonder onoverkomenlijke problemen voor de betaalbaarheid van de waterfactuur voor de gezinnen, mits bijstellingen aan de sociale correcties. Het ontwerp van derde stroomgebiedbeheerplan heeft hiervoor de onderbouwing aangereikt, en de strategische adviesraden hebben de conclusies op hoofdlijnen onderschreven*[7]*. Voor de andere sectoren is de onderbouwing echter vooralsnog onvoldoende* [8]*. De maatregel heeft echter geen enkel verband met de terugwinning van de kosten voor productie van drinkwater (die 100% worden teruggewonnen) of met de droogteproblematiek.*

Het bovenstaande kan echter niet los worden gezien van de aanbevelingen (zowel van de OESO als de adviesraden[9]*) om de governance, en daardoor ook de effectiviteit, van het waterbeleid structureel te verbeteren. Twee belangrijke linken* lijken *dus te ontbreken:*

- *De operatie is te kaderen in de doorvoering van een tariefregulering voor de afvalwaterketen, zoals door de Vlareg aangekondigd in de waterbeleidsnota. Het principe van een tariefregulering voor de afvalwaterketen, is unaniem gesteund door het middenveld (SALV, MINA, SERV) - maar gekoppeld aan de vraag tot garanties inzake de efficiëntere aanwending van de saneringsbijdragen*[10]*. Die vraag naar een sterker toezicht op de effectiviteit van het beleid leeft al langer.*
- *De operatie is te kaderen in de bredere discussies over het niveau van kostenterugwinning. In deze moet specifiek gewezen worden op de verschillen tussen de niveaus van kostenterugwinning bij de verschillende sectoren (huishoudens, industrie en landbouw). , zoals in beeld gebracht in het eindrapport inzake waterfinanciering*[11]*. Zie ook opmerkingen bij maatregel 29 en onderzoekspiste 9.*

---

[4] Voor dat laatste, zie MINARAAD, Advies 2020-016 van 8 oktober 2020.
[5] Richtlijn 2000/60/EC, artikel 9
[6] Zie OESO (2020), *Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection – Challenges in EU Member States and Policy Options, OECD Studies on Water*, OECE Publishing, Paris table 4.2, p 94
[7] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, §147, 151 en 152
[8] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, § 149 en 150
[9] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, § 49 en volgende
[10] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2019|009 derde waterbeleidsnota, §115
[11] Eindrapport overlegplatform lange termijn financiering en kostenterugwinning waterbeleid, december 2018, figuren 1 en 2

Kort gesteld: een verhoging van de waterfactuur voor (voornamelijk) de huishoudens, KMO's en de dienstensector ZONDER bijkomende inspanningen om de efficiëntie in de sector te verbeteren, en ZONDER bijkomende maatregelen die de billijkheid van de verdeling van de kosten tussen doelgroepen verbeteren, zou op grote maatschappelijke weerstand kunnen stoten.

MAATREGEL 6 – Kostenefficiëntiefactor bij NV Aquafin aanpassen

Het voorstel is om de target voor Aquafin qua kostenefficiëntiebesparing te verhogen (huidig niveau is 1,5% per jaar), waardoor de werkingstoelage (zie maatregel 5) zou kunnen dalen. Er is een tegenindicatie omdat er financieringsnoden zijn voor investeringen in digitalisering (34 miljoen euro bij VMM/AQF) en private marktactiviteiten (voorkeur RvB Aquafin).

Zoals ook aangehaald: de budgettaire impact van deze maatregel op de Vlaamse begroting lijkt in de feiten zeer beperkt. Te kaderen in de doorvoering van een tariefregulering voor de afvalwaterketen, zoals aangekondigd in de waterbeleidsnota. Als deze tariefregulering wordt ingevoerd, is deze maatregel niet meer relevant voor de begroting, al kan hij nog wel relevant zijn voor de beperking van de hoogte van de waterfactuur.

Om te vermijden dat deze maatregel onder de notie "vals goedkoop" valt, moet erover gewaakt worden dat Aquafin tegelijkertijd in het regelgevend kader de mogelijkheden krijgt om breder en meer geïntegreerd oplossingen te zoeken om de economische efficiëntiewinst gepaard te laten gaan met ecologische vooruitgang. Dat kan bv. door meer in te zetten op blauwgroene oplossingen, zoals door de OESO gesuggereerd[12], of meer in te zetten op decentrale oplossingen.

MAATREGEL 7 – Recuperatie gerealiseerde efficiëntiewinsten bij de subsidies voor de aanleg van gemeentelijke rioleringen

Het voorstel is om de de RIO-subsidies met 20% te verminderen, omdat het uitgavenpatroon gewijzigd is sinds de aanpassingen aan de procedure in 2019. Als alternatief wordt voorgesteld om de subsidiepercentages te laten zakken. Een en ander kan leiden tot een besparing van -24.424 keuro.

Deze maatregel lijkt te vallen onder de noemer "vals goedkoop". Uit alle beschikbare overheidsrapporten blijkt immers dat er een enorme investeringsachterstand is bij de uitbouw en onderhoud van het gemeentelijk rioleringsbeleid.

Dat er tegelijkertijd begrotingsmiddelen niet op tijd besteed geraken, wijst op een governance-probleem. Het reduceren van de financiering lost dit probleem niet op, maar dreigt de achterstand te vergroten, en het Vlaamse Gewest in problemen te brengen in het licht van zijn verplichtingen onder de Kaderrichtlijn Water. Ook hier dient een oplossing structureel gezocht te worden in een grondige aanpak van deze governance, bv. door doorvoering van een tariefregulering voor de afvalwaterketen (zie waterbeleidsnota, eerder besproken).

Indien, om begrotingstechnische redenen, toch wordt geopteerd om in te grijpen op deze post: door de adviesraden is gesuggereerd om de subsidies te beperken tot de werken aan de water-infrastructuur zelf (en de kosten aan de zogenaamde "bovenbouw" exclusief ten koste te laten van de gemeenten)[13]. Daarnaast dient

---

[12] OESO (2020), Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection – Challenges in EU Member States and Policy Options, OECD Studies on Water, OECE Publishing, Paris en MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, §90.

[13] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, §50.

opgemerkt dat de redenering die opgaat voor de verdere kostenterugwinning van de kosten van bovengemeentelijke saneringskost, ook kan gemaakt worden voor de kosten van de gemeentelijke waterfactuur.

MAATREGEL 9 – Verhoging oppervlaktewaterheffing

Het voorstel is om de heffingstarieven van de oppervlaktewaterheffing te verhogen; dit zou vooral lozende bedrijven treffen. Aan de inkomstenzijde zou dergelijke verhoging, in de hypothese van +15%, een inkomst van +5.676 keuro met zich meebrengen.

Hierbij opletten i.v.m. de (complexe) relatie tussen de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsbijdrage (zie maatregelen 5 en 7) en deze heffing. (zie https://www.vmm.be/water/waterfactuur/bedrijven/integrale-waterfactuur-voor-bedrijven#section-2). Inhoudelijk kan deze maatregel in verband worden gebracht met de reductiedoelstellingen voor de industrie, zoals voorgesteld in de derde stroomgebiedsbeheerplannen, en/of met de aangekondigde zoektocht naar instrumenten in de financiering van de waterbodemsanering.

MAATREGEL 11 – Verkoop van drinkwaterinfrastructuur

Het voorstel is om de spaarbekkens van Broechem en Eeckhoven (in gebruik door WaterLink) en de veiligheidsleiding aan de kust (tussen IWVA, Farys en De Watergroep) te verkopen aan deze maatschappijen. VMM is hier nu nog steeds eigenaar van, en het gebruik ervan wordt momenteel niet vergoed. Eenmalige opbrengst zou tot 60 miljoen euro kunnen oplopen.

Deze verkoop staat op gespannen voet met gebruiker-betaalt principe uit de KRW. De burger (als belastingbetaler) heeft deze infrastructuur reeds betaald, en zou hem bij verkoop nog eens moeten betalen (als watergebruiker). Zie ook de opmerkingen bij maatregel 5 aangaande de "billijkheid" tussen doelgroepen – maatschappelijk verzet hiertegen is denkbaar.

MAATREGEL 12 – Verkoop van waterzuiveringsinfrastructuur

Het voorstel is om aan de NV Aquafin de rest te verkopen van de waterzuiveringsinfrastructuur waarin geïnvesteerd is geworden vooraleer Aquafin was opgericht. De vermoedelijke opbrengst hiervan wordt geraamd op ong. 30 miljoen euro (= het deel VMM) en/of ong. 10 miljoen euro (= het deel andere Vlaamse entiteiten).

Van deze verkoop zou gesteld kunnen worden dat ze op gespannen voet staat met een ernstige invulling van het gebruiker-betaalt principe uit de KRW. De burger (als belastingbetaler) heeft deze infrastructuur immers al eens betaald, en zou hem bij verkoop nog eens moeten betalen (als watergebruiker). Zie ook de opmerkingen bij maatregel 5 aangaande de "billijkheid" tussen doelgroepen – maatschappelijk verzet hiertegen is denkbaar.

MAATREGEL 13 – Verhoging grondwaterheffing

Het voorstel is de heffingstarieven voor grondwater te verhogen. Het gaat om een regulerende heffing – met voornamelijk landbouwers en drinkwatermaatschappijen als heffingsplichtigen en met aandacht voor gevoelige grondwaterlagen (tarieven van 0,08 euro/m² tot 0,4 euro/m² voor gevoelige peilen). In een +15% scenario zou er een meeropbrengst zijn van +4.123 keuro.

De beschrijving is onvolledig: ook de industrie is een belangrijke gebruiker van grondwater.

In het verleden is het gevoerde grondwaterherstelbeleid (met onder andere graduele stijgingen van grondwaterprijzen in bedreigde lagen) door de adviesraden gesteund, en ook nu bestaat er steun om dit beleid

verder te zetten[14]. Die steun is mede een gevolg van de sterke onderbouwing en van de voorspelbaarheid van het beleid, wat leidde tot een voorspelbaar investeringsklimaat.

Een uitbreiding / versnelling van het beleid is aldus niet onmogelijk, vanuit een regulerende optiek, indien deze voortbouwt op de regulerende elementen uit de heffing. Een onaangekondigde tariefschok in functie van meer overheidsinkomsten kan daarentegen ten koste gaan van het opgebouwde draagvlak. Daarnaast dient erover gewaakt te worden dat t dit geen verschuivings-effecten teweeg brengt naar bv. oppervlaktewater (captatie uit onbevaarbare waterlopen kent geen heffing, captatie uit bevaarbare kent een erg lage prijs). Ook in deze context is een structurele verbetering van het beleid noodzakelijk, in de vorm van een geïntegreerd waterprijsbeleid[15].

MAATREGEL 14 – Uitdoven loonsubsidies Polders en Wateringen ex-DAC-werknemers

Het voorstel is uitgedrukt door de titel ervan. Het gaat over de subsidie van loonkosten voor 46,5 VTE, wat zou leiden tot een besparing van -1.797 keuro. Alternatieve voorstellen zijn dat de Polders en Wateringen de loonlasten overnemen via hun recht op innen van belastingen, of dat de subsidie gedifferentieerd wordt i.f.v. de lokale morfologie.

Maatregel stelt: "Alternatief kan zijn dat de Polders en Wateringen de loonlasten overnemen via het gebruik maken van hun recht op innen van belastingen." Merk op dat het regeerakkoord stelt dat deze belastingbevoegdheid zal worden afgeschaft, overigens zonder dat reeds duidelijk is hoe de uitgaven van de Polders en Wateringen (die niet zomaar te stoppen zijn zonder gevolgen) kunnen opgevangen worden.

MAATREGEL 17 – Verhogen tarieven afvalstoffenheffing

Het voorstel is om de afvalheffingen terug haar regulerend opzet te doen herwinnen, door de tarieven ervan te verhogen tot op het niveau van Nederland, i.e. een tarief van 25 euro/ton (= verhoging van meer dan 100%). Dit zou leiden tot een meer-inkomst van +20 miljoen euro, om vervolgens weer stelselmatig te dalen naarmate de heffing zijn doel realiseert – tot 4 miljoen euro.

Hierover heeft de Minaraad in de laatste jaren niet als zodanig geadviseerd.

MAATREGEL 19 – Invoering retributies asbestbeleid (asbestattest)

Het voorstel is om inkomsten rond asbestbeleid uit te werken in de vorm van kostendekkende retributie voor het asbestattest, met een analoge dubbele werking als de bestaande bodemattesten (deels ter dekking van de apparaatskosten, deels ter dekking van de beleidskosten). Asbestbeleid wordt kostendekkend bij een grootteorde van +13,5 mio euro aan extra inkomsten.

De ernst van het asbestprobleem is gekend. De zaak werd uitvoerig en met unanimiteit besproken in de Minaraad, samen met SERV en SALV.[16] De Raden wezen op het potentieel van een ambitieus Vlaams klimaat- en energiebeleid om een belangrijke aandrijver te vormen voor het asbest-afbouwbeleid – in een beweging van "werk-met-werk" kan de éne renovatie aan de andere gekoppeld worden, en moeten de onderliggende steunmechanismen deze afstemming dus toelaten. Kan onderzoeksvoorstel zijn.

---

[14] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, § 23.
[15] Minaraad, unaniem briefadvies over het Scheepvaartdecreet, p 3 tem 5
[16] MINARAAD, SERV, SALV, advies 2018|017 over asbest-afbouwbeleid, §16

MAATREGEL 21 – Bijstellen subsidiebudget asielen

Het voorstel is om 250 keuro te besparen op het recurrente budget voor de ondersteuning van de dierenasielen van 1.828 keuro.

Het is geweten dat zwerfkatten een negatieve impact hebben op de avifauna. Daarom toch een aantal opmerkingen: (1) zou men een studie kunnen doen over in hoeverre de sterilisatieplicht voor katten heeft geleid tot minder zwerfkatten en (2) zou men, door in te zetten op een betere (lees: kortere) positieflijst en/of een beperking van de verkoop van huisdieren in gewone dierenwinkels, niet kunnen bekomen dat er achteraf minder dieren in een asiel (of in de natuur) terechtkomen – en er op die manier zorgen dat deze asielen ook minder opvangkosten hebben.

MAATREGEL 25 – Uitdoven subsidies milieu- en natuurverenigingen DAC-werknemers

Het voorstel is uitgedrukt door de titel ervan. Het gaat over de subsidie van loonkosten voor 56 VTE, wat zou leiden tot een besparing van -2.374 keuro. Als alternatieve denkpistes zou er ook nagedacht kunnen worden over het linken van de inzet van deze 56 VTE aan specifieke omgevingsdoelstellingen, in plaats aan de huidige algemene werking van de verenigingen.

Na te kijken, maar aan te nemen valt dat een belangrijk deel van deze werknemers actief zijn in de uitvoering van het natuurbeheer, waar elders in het document wordt gesteld dat de uitvoering van dit beheer reeds achterstallen kent. Het uitdoven van deze werknemers dreigt aldus dit probleem te vergroten. … Dit neemt niet weg dat er ook DAC-medewerkers zijn die administratieve functies uit zullen oefenen.

MAATREGEL 29 – Herinvoering regulerende heffingen op nutriëntenuitstoot

Het voorstel is om een stelsel van regulerende heffingen op nutriëntenuitstoot terug in te voeren, met een potentiële grootteorde +7,5 miljoen euro. De beoogde doelgroep hoeft niet noodzakelijk primair de landbouwers te zijn, er kan ook gekeken worden naar: erkende mestvervoerders, of mestverwerkers, of kunstmestproducenten/verkopers.

Deze maatregel is in principe bijzonder relevant in het kader van art. 9 van de KRW (de vervuiler betaalt) en van de reductiedoelstellingen die opgenomen zijn in de (ontwerp) stroomgebiedsbeheerplannen. De landbouwsector betaalt nu zeer weinig in verhouding tot hun aandeel in de vervuiling. Dé (maatschappelijke) voorwaarde is evenwel dat landbouwers dit zouden kunnen doorrekenen in de keten, of omgekeerd: dat dit niet hun positie in deze keten verder zou verzwakken. Deze basisvoorwaarde te realiseren is allerminst evident, en is in feite het voorwerp van landbouw- en voedselketenbeleid.

Zie ook de aanbevelingen, i.v.m. de relatie landbouw/waterbeleid, "breng de kosten en baten in beeld" en "integreer maatregelen MAP en GLB".[17]

MAATREGEL 32 – Afbouw compenserende vergoedingen DNB ODV – PV-premies

Het voorstel is om de distributienetbeheerders minder te compenseren voor de openbaredienst-verplichtingen i.v.m. PV-premies, en die kosten dus meer door te rekenen in de elektriciteitsfactuur. De aldus gerealiseerde besparing zou kunnen oplopen tot -32.400 keuro. Een gemiddeld gezin (verbruik 3500 kWh/jaar) betaalt in 2021

[17] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, § 68-69.

14,8 euro aan REG-ODV kosten (excl btw). Per 10 miljoen niet extern gefinancierde REG-ODV kosten, is er een verhoging van die factuur met 2,16 euro.

MAATREGEL 33 – Versterking handhaving geldboetes energieprestaties gebouwen

Het voorstel is om bijkomende personeel in te zetten voor handhavingstaken in kader van de naleving van EPB-procedure. Aan de uitgavenzijde levert dit een extra uitgave op van -1.200 keuro (loonkost), maar de meer-inkomst zou +6.000 keuro kunnen bedragen. Deze ontvangsten lagen in de periode 2020-2021 op 0,6 a 1,2 mio euro, de vermeerdering bedraagt dus een factor 5.

Boetes in de eerste plaats opvatten als een inkomensbron wordt over het algemeen als problematisch bevonden. Beter zou zijn het boetesysteem meer te automatiseren en te sensibiliseren dat er geen boetes nodig zijn.

MAATREGEL 34 – Maatschappelijke kosten correcter doorrekenen in de energieprijzen via verhoging van de energieheffing

Het voorstel is om de energieheffing, die vorige legislatuur sterk verlaagd werd, opnieuw te verhogen voor wat de aardgasfactuur aangaat. Overwogen wordt een verhoging met 20% (voor een gezin 6,19 euro i.p.v. 5,16 euro/jaar – voor de allergrootste bedrijven 13.063 euro i.p.v. 10,886 euro/jaar). Extra ontvangst energieheffing is dan 27,07 miljoen euro (20% van 135,35 miljoen euro). Mits er kordaat beslist wordt om stookolie uit te faseren, zal substitutie worden vermeden.

Zie SERV, Minaraad en SALV, met verwijzing naar resultaten van de "Stroomgroep Financiering": "Een eerste piste is om bij niet-ETS-sectoren andere energiedragers dan elektriciteit (zoals steenkool, stookolie, gas, …) bv. op basis van hun CO2-intensiteit als aanrekeningsbasis te gebruiken om de transitie (gedeeltelijk) te financieren en om zo in het kader van een tax shift CO2-emissiereducties te stimuleren bij actoren die niet onder het Europese emissiehandelssysteem (ETS) vallen. Het organiseren van deze fiscale verschuiving dient te gebeuren in samenspraak met het federale niveau en de andere gewesten en dient de concurrentiepositie van bedrijven in Vlaanderen te vrijwaren in een Europese en internationale context. Daarbij moet de relatie met een verbeterd ETS-systeem, de accijnzen (zakelijk/niet-zakelijk verbruik) en steun voor fossiele brandstoffen bekeken worden. Een betrouwbaar datasysteem zal nodig zijn om een dergelijke aanrekening toe te laten."[18]

MAATREGEL 35 – Stopzetting compenserende vergoedingen DNB ODV – REG (Energiescan)

Het voorstel is om de kost van de ODV-premies voor energiescans volledig door te rekenen in de electriciteitsfactuur om de continuïteit van het gevoerde beleid te verzekeren en een stop-en-go beleid te vermijden. Dit genereert een besparingspotentieel van -1,59 mio euro/jaar.

MAATREGEL 36 – Stopzetting compenserende vergoedingen DNB ODV – REG (SEEP)

Het voorstel is hier eveneens om de kost van de ODV-premies, maar dan voor SEEP, volledig door te rekenen in de electriciteitsfactuur om de continuïteit van het gevoerde beleid te verzekeren en een stop-en-go beleid te vermijden. Dit genereert een besparingspotentieel van -350 keuro/jaar.

De maatregelen 32- 35 en 36 (in elektriciteitsfactuur stoppen) zijn in tegenstrijd met regeerakkoord, nl dat zegt "Tegen 2030 verhogen we de hernieuwbare energieproductie fors met een verhoging van de geïnstalleerde

[18] SERV, MINARAAD en SALV, Advies 18|024, VKEP, p. 19.

capaciteit voor wind tot 2,5 GW en voor zon tot 6,7 GW. Deze groei en de verdere afbouw van het certificatenoverschot realiseren we zonder dat de elektriciteitsfactuur hierdoor toeneemt." en "Klimaatbeleid is veel ruimer dan louter maatregelen op elektriciteitsverbruik. Loutere financiering van klimaatbeleid via de elektriciteitsfactuur remt bovendien nieuwe klimaatvriendelijke elektrische toepassingen voor transport en verwarming af. Daarom zorgen we dat de meerkosten op de elektriciteitsfactuur zeker niet verder toenemen als gevolg van Vlaams beleid."[19]

MAATREGEL 51 – verkoop Vlaamse aandelen in privaatrechtelijke entiteiten actief binnen het beleidsdomein Omgeving

Het voorstel is om te overwegen om eenmalige inkomsten te genereren, door de mogelijke verkoop van aandelen in privaatrechtelijke entiteiten actief binnen het beleidsdomein Omgeving, m.n. de NV Aquafin (eerder pleidooi tégen, geen inschatting), de NV VEB (Vlaams Energiebedrijf – eigen vermogen geschat op 43.969.033 euro), NV Domus Flandria (schatting 1.182.719 euro).

Partim Aquafin: de uitdagingen in Vlaanderen om de ambities inzake waterkwaliteit waar te maken, én de uitdagingen inzake droogte/waterschaarste, leiden tot de versterking van de conclusie in deze nota dat verkoop van een deel aandelen van Aquafin aanzienlijke strategische nadelen heeft.

Onderzoekspiste 1: ontraden wonen in de "buitengebieden"

Hier wil men onderzoeken hoe men bijkomend wonen zou kunnen ontraden in gebieden met een te laag voorzieningenniveau en te lage knooppuntwaarde, hetzij door (a) in de buitengebieden de private waterzuivering integraal op te leggen aan de eigenaars/verkopers i.p.v. deze te subsidiëren, en/of door (b) de subsidie voor sociale woningbouw te vermijden in gebieden met een te laag voorzieningenniveau en te lage knooppuntwaarde en/of door (c) bij de andere beleidsvelden binnen én buiten het beleidsdomein te komen tot een vermijding van (subsidiërende) activiteiten in gebieden met een te laag voorzieningenniveau en te lage knooppuntwaarde.

Een relevante onderzoekspiste. Heeft, naast "vermeden milieukosten", indirect meerwaarde voor een de realisatie van een reeks Europese doelstellingen.

Onderzoekspiste 2: een Vlaamse investeringsagenda

Hier wil men onderzoeken of en hoe een Vlaamse investeringsagenda opgemaakt kan worden met MOW, Aquafin en VMM, evenals mogelijks ook met spelers zoals de drinkwatermaatschappijen en nutsvoorzieners (Fluxys en de telecombedrijven), ten einde zo investeringen in infrastructuur onderling beter af te stemmen (bv. meermaals openleggen zelfde weg).

Deze onderzoekspiste draagt een groot potentieel in zich voor efficiëntiewinsten, in het bijzonder in het waterzuiveringsbeleid. Ook wat draagvlak betreft is dit relevant: meerdere malen de straat openleggen zal minder populair zijn dan alles in één keer doorvoeren. De adviesraden hebben er expliciet om gevraagd in de context van het waterbeleid20. Dit zou dus nu reeds een maatregel moeten kunnen zijn.

Onderzoekspiste 3: effectieve beheerovereenkomsten private natuur- en boseigenaars

---

[19] Zie overigens zelfde citaat: "*andere energiedragers dan elektriciteit*".
[20] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, §50.

Hier wil men onderzoeken – niet als besparingsmaatregel maar wel om de kwalitatitieve doelstellingen te kunnen halen met een mogelijke verlichting van bijkomende budgettaire druk – of er (a) geen beheersovereenkomsten met (private) grondeigenaars afgesloten kunnen worden zonder de gronden aan te moeten kopen, waarbij ook in de mogelijkheid zou worden voorzien dat ANB zelf de nodige beheerwerken zou doorvoeren op de (private) gronden van de eigenaar en of er (b) geen betere incentives voor beheerengagementen verleend kunnen worden aan (bepaalde types van private) grondeigenaars (bv recht van voorkoop als stok achter deur, altijd proberen inzetten op zelfrealisatie); deze regeling zou dan gepaard (kunnen) gaan met de nodige financiële ondersteuning op basis van bepaalde normkosten qua beheer.

Het idee is zeker valabel en strookt met eerdere advisering Minaraad.[21] Bestaat er al geen vergelijkbaar instrumentarium in het Landinrichtingsdecreet? Dan meer inhoudelijk. Beoogt men hiervoor dan een systeem van beheer naast het systeem van de beheerplannen? Hoe lang lopen die nieuwe beheerovereenkomsten? Wat is garantie op lange termijn? Hoe monitoren? Is het niet beter om een evaluatie van de beheerplanregeling door te voeren en na te gaan of er in dit kader oplossingen mogelijk zijn?

Onderzoekspiste 4: aangepaste ondersteuning beheerswerken op private gronden

Hier wil men onderzoeken of het ANB niet zelf (of bepaalde derde partijen met normkost-subsidies) de nodige beheerswerken zou moeten kunnen uitvoeren op de gronden van natuurverenigingen. Het voordeel zou zijn dat zo een gestaag groeiende achterstand qua goed natuurbeheer vermeden wordt. Hierbij zou een hogere of zelfs 100% financiering kunnen worden voorzien om de achterstand aan inrichtingswerken te proberen in te halen.

Commentaar bij de twee voorgaande voorstellen samen. In deze pistes wordt terecht gewezen op de problemen die bestaan bij de uitvoering van het natuurbeheer door private actoren (natuurverenigingen en andere). Daarbij wordt echter voorbij gegaan aan het feit dat ook het ANB met vergelijkbare problemen kampt en dat ANB, in tegenstelling tot de gesubsidieerde actoren, werkt OP de normkosten, terwijl de andere actoren ONDER de normkosten moeten werken. Hierdoor zijn de voorgestelde oplossingen problematisch, zowel op budgettair als inhoudelijk vlak: ze dreigen immers kostenverhogend te werken en/of ANB (verder) onder druk te zetten.

Alternatieve onderzoekspistes zijn denkbaar en mogelijk meer ter zake:

- *De uitvoerende diensten van ANB die zich met beheer bezig houden zouden kunnen verzelfstandigen en (gradueel) komen te werken aan de genoemde normkosten. Het belangrijkste nadeel is dat de Vlaamse overheid een pak know-how verliest, én minder zou kunnen gebruik maken van het vermogen van ANB om in bepaalde dossiers tot oplossingen te komen door aankoop en inrichting.*
- *Er zou meer kunnen ingezet worden op de (ondersteuning van) de kwaliteit van de organisaties in kwestie (zowel ANB, de verenigingen als de ondersteunende partijen voor privaat beheer)– zeker als ze gepaard kan gaan met een hoger toezicht op de kwalitatieve uitvoering.*
- *Er zou gestreefd kunnen worden naar een andere bestuurscultuur. Het natuurbeleid neigt nu naar detaillistische doelstellingen, die een sterk deterministische inslag hebben, die een relatief zware planning en rapportering vereisen en die aanzetten tot "micromanagement".[22] Het is in het huidig model moeilijk om in te zetten op (goedkoper) beheer waarbij natuurlijke processen meer het "werk" doen (rewilding ?) en/of waarbij zwaarder ingezet wordt op de levering van ecosysteemdiensten.*

[21] MINARAAD, Advies 12|077, Instrumenten voor IHD, §35 e.v.
[22] Zie ook MINARAAD en SALV, Advies 2017|003 over natuurbeheerplannen, §4 en §47.

- *Het ontwikkelen van verdienmodellen wordt vernoemd. Deze piste is veelbelovend, indien financieringswegen kunnen gevonden worden voor ecosysteemdiensten, EN indien het natuurbeleid ook meer ruimte schept in het beheer voor het prioriteren van deze diensten.*

Onderzoekspiste 5: inkanteling aankoopsubsidies in aankoopbudget ANB

Hier wil men onderzoeken of het – gegeven de recente druk op de beheercapaciteiten van Natuurpunt – niet efficiënter zou zijn om de aankoopsubsidies met de hoogste tegemoetkoming (90%) in te kantelen in het budget voor aankopen door ANB. Er is door de hoge subsidiëringsgraad immers slechts een kostenbesparing van 10% in vergelijking met zelf aankopen.

De druk op de beheercapaciteit is een fenomeen dat zich aandient bij Natuurpunt (overbevraging vrijwilligers), maar ook bij de eigenaars en, niet in het minst, ook bij het ANB zelf (die elke beheeroperatie immers grotendeels betalend moet doorvoeren). De oorzaak hiervan is meervoudig: (1) de uitbreiding van de te beheren oppervlakten, (2) de kwalitatieve sprong die vereist wordt door de IHD, (3) de wijze waarop die kwalitatieve sprong vertaald geworden is in het systeem van de natuurbeheerplannen. Wellicht is er efficiëntiewinst te boeken door deze systematiek van natuurbeheerplannen te vereenvoudigen, met behoud van doelbehaling (zie hiervoor – trefwoord "micromanagement").

De druk op de beheercapaciteit is echter een andere kwestie dan de problematiek van de efficiënte verwerving (het argument doet hier dus niet echt ter zake). Vraag is hier hoe men met dezelfde euro meer natuurterreinen zou kunnen vrijstellen voor natuurbehoud. Bij het voorstel wordt wat uit het oog verloren dat de verenigingen doorgaans goedkoper aankopen dan de overheid (los van het subsidiepercentage), omdat ze niet gebonden zijn aan schattingsverslagen, meer op opportuniteiten kunnen springen, enz. Een verschuiving van deze budgetten naar de overheid levert dus mogelijk minder effectiviteit op per uitgegeven euro.

Het aankopen van natuurterreinen om natuurdoelen te verwezenlijken, en het daarop volgende beheer ervan, zijn kostelijke zaken. Het echte te onderzoeken alternatief bestaat er in om in te grijpen op de "drivers" van het dure en complexe natuurbeheer: vermesting, verdroging, versnippering. Als het beleid in dat verband effectief zou zijn, zou het minder nodig zijn om natuurgebieden daadwerkelijk te gaan verwerven – ze zouden meer "vanzelf" in een goede staat kunnen verkeren – en ook zou het beheer van de tot dusverre verworven natuurgebieden merkelijk goedkoper kunnen plaatsgrijpen.

Onderzoekspiste 6: aangepaste steun beheerwerken terreinbeherende verenigingen

Hier wil men de effectiviteit onderzoeken van het subsidiëringsmechanisme in verband met het beheer door terreinbeherende verenigingen, gelet op de capaciteitsdruk bij de TBVs vanwege de toegenomen doelstellingen. Inrichtingswerken op terreinen van derden zijn in ieder geval belangrijk voor het halen van de doelstellingen en zullen hoe dan ook uitgevoerd en gefinancierd moeten worden. In het kader hiervan wordt ook naar innovatieve financiering gekeken (bv https://www.moorfutures.de/).

Zie de commentaren onder onderzoekspiste 4.

Innovatieve financiering. Vermoedelijk wordt hier gedacht aan de introductie van een koolstofmarkt, wat zeker te onderzoeken valt in het licht van de Europese LULUCF-verordening.[23]

Onderzoekspiste 7: aanpassing inningsbijdrage drinkwatermaatschappijen

[23] Zie MINARAAD in dat verband, Advies 2021|010 over de op te zetten koolstofmarkt.

Hier wil men onderzoeken of er geen verlaging kan doorgevoerd worden van de inningsbijdrage die de drinkwatermaatschappijen ontvangen (3,61%) om de kosten te dekken voor het ophalen van de bovengemeentelijke bijdrage/vergoeding via de waterfactuur, inclusief dekking voor dubieuze debiteuren (wanbetalers). Hierbij kan de verlaging van de bijdrage doorgerekend worden in de drinkwaterprijs voor de regio van de maatschappij. De jaarlijkse besparingsvork ligt tussen de 0 en 12 miljoen euro,. Verder te onderzoeken.

Indien de daling van de inningsbijdrage moet "gecompenseerd" worden door een hogere drinkwaterprijs, is deze piste een variant van maatregel 5 (zie opmerkingen aldaar). Meer fundamenteel zou kunnen verkend worden of

- *… er geen poging moet gedaan worden om de BTW op waterzuivering naar 6% te krijgen – de huidige "ruling" zorgt immers voor een hoge complexiteit en extra kosten.*
- *… ook de drinkwatermaatschappijen een kostenefficiëntiefactor kunnen opgelegd krijgen, cfr Aquafin.*

Onderzoekspiste 8: een 'bouw'shift in de watergebonden uitgavenportefeuille

Hier wil men onderzoeken wat de meest kosteneffectieve maatregelen zijn om waterkwaliteit te verbeteren conform de doelstellingen van de EU. De intuïtie hierbij is dat de kosteneffectiviteit van investeringen in "harde" infrastructuur', zoals rioleringen, dikwijls lager zal liggen dan investeringen in 'zachte' infrastructuur (beheer waterlopen, …). Onderzoeksvragen zijn dan (a) hoe de verhouding is van de kosten per gereduceerde kg fosfor/stikstof zich bij dit type uitgaven (bv hermeandering -> betere waterbuffering, autozuivering, ..) in vergelijking met functioneel vergelijkbare kosten in meer gebruikelijke investeringen in waterzuivering; (b) hoe deze uitgaven zich verhouden t.o.v. maatregelen gericht op minder verontreiniging door landbouwers; (c) wat de impact is van landbouwondersteuning via LV en de EU in relatie tot de kosten die daaruit resulteren voor Omgeving in kader van het beleid gericht op verharding/verdroging/CO2/stikstof/vermesting. Via de budgetten van Omgeving wordt zwaar geïnvesteerd in kosten die veroorzaakt worden door de ondersteuning van andere sectoren, en in het bijzonder de landbouw.

Deze omslag is hoogst wenselijk en maatschappelijk gesteund[24], zij het dat de motivering en afweging niet beperkt kan blijven tot waterkwaliteit, maar ook waterkwantiteit en biodiversiteit in rekening zou moeten brengen. Ook de notie "afweging centraal versus decentraal"[25], die bv. gevat wordt in de notie van de "waterkilometer" kan worden toegevoegd in dit debat.

Een spending review *richting de impact van landbouwondersteuning is een relevante onderzoekspiste. De denkrichting zou kunnen verbreed worden naar andere sectoren en instrumenten (mobiliteit, industrie, wonen, …). De Minaraad bracht onlangs een unaniem briefadvies uit over het "*do no significant harm*" principe[26]: dit toe te passen op socio-economische maatregelen kan hier zeer behulpzaam zijn.*

Onderzoekspiste 9: verstrengd beleid grondwaterboringen, bronbemalingen en captatie uit onbevaarbare waterlopen

Hier wil men onderzoeken (a) of en hoe men de (zeer lage) boetes voor illegale grondwaterboringen (plaatsende bedrijven/klanten) zou kunnen verhogen, (b) of en hoe een nieuw grondwaterheffing kan ingevoerd worden, o.m. gericht op bemalingen en (c) of en hoe er richting landbouwers en bedrijven een regulerende heffing kan

[24] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2021|007 derde stroomgebiedsbeheerplannen, §90
[25] zie bijdrage prof Rabaey in https://www.vleva.eu/nl/milieu/water/events/the-urban-water-system-in-2050-implications-for-the-revision-of-the-urban-waste-water-treatment-directive
[26] https://www.minaraad.be/themas/bestuurskwaliteit/advies-bij-relancebeleid

ingevoerd worden voor het capteren van water uit onbevaarbare waterlopen (in lijn met de captievergoeding die bestaat bij de bevaarbare waterlopen) en/of een retributie voor het waterbeheer door VMM.

Er is brede steun in de adviesraden voor een strenger handhavingsbeleid voor illegale grondwaterboringen[27].

Er is geen consensus over een regulerende heffing op captatie van oppervlaktewater uit onbevaarbare waterlopen, maar er zijn wel gezamenlijke aanbevelingen over de noodzakelijke onderbouwing ervan[28]. *Er is verder wél steun voor een geïntegreerd waterprijsbeleid (zie eerder) én er is gevraagd om bij de captatie van oppervlaktewater de milieu- en hulpbronkosten in kaart te brengen en te onderzoeken of het prijsbeleid adequate prikkels bevat, zoals verplicht in de Kaderrichtlijn Water*[29].

Onderzoekspiste 10: verbeterde inzet vergunningen- en handhavingsbeleid in het kader van het handhavingsbeleid

Hier wil men onderzoeken of en hoe een wetgevend bestrijdingskader kan worden ontwikkeld voor bestaande verhardingen en gebouwen (verplichtingen inzake hemelwaterhergebruik en herinfiltratie indien men wil verkopen), naar analogie met wat geldt voor nieuwe gebouwen en de strenge stedenbouwkundige verplichtingen daarvoor (inzake scheiding hemelwater en afvalwater, hemelwaterhergebruik, ontharding). Algemeen lijkt het noodzakelijk om na te gaan hoe het vergunningenbeleid en het handhavingsbeleid sterker kan ingezet worden in kader van een droogtebeleid.

Deze onderzoekspiste zou best geactualiseerd worden in functie van de aangekondigde acties en onderzoeken in de Blue Deal. (daarin wordt bv. onderzoek aangekondigd naar de infiltratiebonus).

Onderzoekspiste 10 (11): evaluatie investeringssubsidies aan Polders en Wateringen

Hier wil men onderzoeken hoe de investeringssubsidies aan Polders en Wateringen moeten worden geëvalueerd, hoe hun intermediaire rol op waarde moet worden geschat en of en hoe deze subsidies ook niet aan gemeenten en provincies moeten kunnen worden toegekend. Uitgangspunt hierbij is wel dat het nodig blijft dat middelen worden ingezet voor dergelijke investeringen in waterlopen, vanwege hun kosteneffectiviteit voor de doelstellingen van de KRL Water.

Deze onderzoekspiste is breder te bekijken in twee discussies: (1) de versnippering in de organisatie van het waterbeheer en (2) de onderfinanciering van de (onbevaarbare) waterbeheerders in het licht van de ecologische doelstellingen en de doelstellingen inzake waterkwantiteit (droogte en overstromingen) – die door klimaatopwarming (snel) groter worden. Efficiëntiewinsten zijn zeker mogelijk, besparingen zonder de doelen in het gedrang te brengen, waarschijnlijk niet (= vals goedkoop).

Onderzoekspiste 11 (12): herdenken systeem afvalstoffenheffingen

Hier wil men onderzoeken of het mogelijk is een meer fundamentele rem te zetten op het primaire grondstoffengebruik, door werk maken van een regulerende heffing die in functie staat van het aandeel

[27] MINARAAD, SERV en SALV,, Advies 2019|009, derde waterbeleidsnota, §23
[28] MINARAAD, SERV en SALV,, Advies 2019|009, derde waterbeleidsnota,§123
[29] MINARAAD, SERV en SALV,, Advies 2019|009, derde waterbeleidsnota, § 75

recyclagemateriaal in het "afvaleindproduct" (i.e. wat is recycleerbaar en wat niet). Momenteel blijft het gebruik van nieuwe materialen immers nog te interessant in vergelijking met het circulaire verhaal.

Zeker relevant maar niet evident. In zijn advies van 17 maart 2016 over het Ontwerp uitvoeringsplan voor Huishoudelijk Afval en Gelijkaardig Bedrijfsafval onderschreef de Minaraad het uitgangspunt dat storten en verbranden ingaat tegen het beleidsprincipe van het materialenbeleid en er dus, waar mogelijk, een verdere afname dient te worden nagestreefd. De Minaraad stelde vast dat het (ontwerp)plan in deze context onder meer een voldoende prijsverschil tussen recyclage en verbranding naar voor schoof om recyclage te stimuleren, een prijsverschil dat op verschillende manieren gerealiseerd kan worden, "bijvoorbeeld door een grotere afzetmarkt voor recyclaten (Wat leidt tot verdere sortering en minder restafval.), door heffingen bij te sturen, door GSC af te bouwen of door energie-eisen te verstrengen". De Raad benadrukte dat recyclage gestimuleerd moet worden en vroeg ook "om eerst de impact, de kosteneffectiviteit, het effect op het gelijk speelveld enz. van de geplande maatregelen te onderzoeken".[30]

Onderzoekspiste 22 (23): optimaliseren effectiviteit flankerende maatregelen in IHD-zones

Hier wil men onderzoeken of en hoe de effectiviteit kan verhoogd worden van het VLM-systeem van toelagen gericht op het aankopen van landbouwgronden buiten de IHD-zones met het oog op uitruiling van de landbouwers actief in de IHD-zones. Momenteel is het aantal uitruilingen immers (te) klein "*omdat landbouwers nog (te veel) rechten hebben in de betrokken IHD-zone*" (?). De doelstellingen inzake PAS/Stikstof worden hierdoor niet gehaald in de betrokken zones.

Is zeker relevante onderzoekspiste. Vraag is of men het wel moet hebben over uitruilingen van gronden (= in eigendom of pacht) als ondeelbaar geheel. In feite moet de minwaarde vergoed worden vanwege de erfdienstbaarheid die ontstaat door in een SBZ gelegen te zijn. De restwaarde (= normale grondprijs – waardevermindering) kan door de landbouwer ten gelde gemaakt worden om een aankoop of pacht te financieren buiten de SBZ. De overheid moet dan instaan voor compensatie van het prijsverschil. Maar hierover zal ongetwijfeld al nagedacht zijn.

Onderzoekspiste 24 (25): Evaluatie systeem Energielening+

Hier wil men onderzoeken (a) in welke mate er sprake was van meeneemeffecten: ondersteuning die eigenlijk niet nodig is voor de doorgang van de investeringen en dus enkel leuk meegenomen zijn voor de betrokken (gegoede) eigenaars (= in welke mate maakt deze 1% rentesubsidie het verschil tussen wel investeren en niet investeren?) en (b) of en in hoeverre het, vanuit oogpunt bouwshift en BRV, wenselijk is om de ondersteuning te beperken tot de interessante woongebieden (dorpskernen), en zo het wonen buiten de dorpskernen verder te ontmoedigen.

Onderzoekspiste 25 (26): Synergiën lokale ondersteuningsstructuren en energiehuizen

Hier wil men onderzoeken, binnen de sector Wonen, of en hoe er efficiëntiewinsten geboekt kunnen worden door de Energiehuizen, gericht op het verlenen van energieleningen aan de sociale doelgroep, te integreren met de bestaande sociale ondersteuningsstructuren binnen de sector Wonen. De nood aan duidelijke aanspreekpunten binnen de energiesector zal de komende jaren verder toenemen met de uitrol van de warmtekaarten/warmtescans.

---

[30] MINARAAD, Advies 2016|006, p. 15.

Onderzoekspiste 26 (27): Onderzoek effectiviteit derde-partij-financiering via ESCO

Hier wil VEB onderzoeken of en hoe zij een werking kan opzetten gericht op derdepartijfinanciering via ESCO-werking. Concreet, het VEB begeleidt het traject tot een succesvol energieprestatiecontract (EPC) of stroomafnameovereenkomsten tussen haar klanten en een Energy Service Company (ESCO). Een EPC heeft als doel om het energieverbruik gegarandeerd en blijvend te reduceren. De ESCO investeert in energiebesparende maatregelen en engageert zich tot een resultaatsverbintenis. Nadeel aan dit schema is de noodzaak voor grote afnamevolumes (>500 keuro per jaar) en de moeilijke praktische werkbaarheid van de regeling. Het VEB zet daarom in op het clusteren van dergelijke contracten.

Onderzoekspiste 27 (28): Onderzoek effectiviteit ICL-steun energie-intensieve bedrijven

Hier wil men een spending review doorvoeren naar de effectiviteit van steun i.v.m. ICL (Indirecte Carbon Leakage), vanuit de vaststelling dat een zeer groot deel van de middelen van het Vlaams Klimaatfonds (+/- 50% of 92,7 mio in 2021) hiervoor worden ingezet, zijnde de maximaal toegestane compensaties aan energie-intensieve bedrijven voor hun indirecte energiekosten. Vragen zijn: (a) is er binnen EWI onderzoek beschikbaar naar de kosteneffectiviteit en kostenefficiëntie van deze steunregeling? (b) kan aangetoond worden in welke mate deze ICL-steun het verschil maakt voor de betrokken energie-intensieve bedrijven tussen blijven of vertrekken uit Vlaanderen? (c) is er binnen EWI onderzoek gebeurd naar de ideale hoogte van deze ICL-steun? (d) wat zouden de effecten zijn van andere steunscenario's, zoals een afschaffing, halvering, of -15%-cut van deze steun?

Onderzoekspiste 28 (29): Kosteneffectieve criteria interne klimaatprojecten

Hier wil men onderzoeken of en hoe er gekomen kan worden tot kosteneffectieve criteria voor de verdeling van de beschikbare middelen over de interne klimaatprojecten, en af te stappen van de politieke verdeling van de enveloppes over de bevoegdheden. Bij de goedkeuring van het Vlaams VEKP werden de meest kostenefficiënte maatregelen politiek niet weerhouden, waardoor Vlaanderen zeer grote efficiëntiewinsten mist – bv. de afbouw van de veeteelt, strengere renovatieverplichtingen voor woningen, een km-heffing voor particulier verkeer, enzovoort.

Als deze commentaar terecht is, dan zou de Vlaamse Regering beter de Europese verplichting van de Governance-verordening ernstig nemen, met name om de kostenefficiëntie van elke maatregel te onderzoeken en te vermelden.

Onderzoekspiste 29 (30): Heroverweging invoering kilometerheffing

Hier wil VEKA onderzoeken of men de km-heffing voor particulier verkeer toch niet kan doorvoeren als optie "*die zeer interessant is vanuit klimaat- (en verkeers)oogpunt, en met een mooi financieel potentieel*". Het gaat evenwel om een maatregel die uiteindelijk beheerd zal worden vanuit MOW; zo stelt men. Voor het overige lijken bijkomende Vlaamse ontvangsten op het vlak van klimaat moeilijk construeerbaar, vanwege het feit dat er op het federale niveau een CO2-taks hangende is.

De Minaraad heeft hierover al unaniem en positief geadviseerd in het advies over het Luchtbeleidsplan 2030[31]. "De raden steunen het engagement tot de invoering een slimme kilometerheffing voor lichte voertuigen. Het tarief van de heffing zou minstens volgende parameters moeten bevatten: de reële milieuprestatie van de voertuigen, het tijdstip en de plaats. De raden vinden het belangrijk dat bij het uitwerken van het beleid en

[31] MINARAAD, SERV en SALV, Advies 2018|021.

maatregelen voor de vergroening van de voertuigen rekening gehouden wordt met de volledige levenscyclus van brandstoffen en voertuigen."

Zie ook het advies over het Vlaams Klimaat- en Energieplan, met positieve grondhouding en weergave van randvoorwaarden.[32]

Niettemin is de politieke uitdaging aanzienlijk – om te komen tot een maatschappelijk draagvlak. Om die uitdaging te remediëren kan een stapsgewijze aanpak overwogen worden: als eerste de heffing toepasselijk te maken op overheidsvoertuigen en op bedrijfswagens. Volstrekt private wagens zouden gedurende een tijd de keuze moeten krijgen tussen het behoud van het huidige fiscaal stelsel dan wel overstap naar de kilometerheffing.

Onderzoekspiste 30 (31): Opzet ideale instrumentenmix richting niet-ETS sectoren

Hier wil men onderzoeken hoe Vlaanderen in de toekomst zal omgaan met de belangrijkste niet-ETS sectoren (gebouwen/transport/landbouw/...), om de verscherpte klimaatdoelstellingen te realiseren en het niet behalen van de huidige doelstellingen te remediëren. Voor elke doelsector moet gekeken worden naar een passende mix – binnen de instrumentenwaaier van sectorale (decretaal bindende) klimaatnormen, in combinatie met handhavings- en beboetingsbeleid, over sensibilisering tot subsidiëring.

Strookt met de advisering van SERV/MINA over het VKEP. In feite kon worden verwacht dat dit onderzoek zou gebeuren voorafgaand aan het VKEP.[33]

Onderzoekspiste 31 (32): Onderzoek naar efficiëntiewinsten rond onderzoek, monitoring en beleidsevaluatie binnen Omgeving

Hier wil men het lopende onderzoek doorvoeren rond de vraag of en hoe een strategische onderzoeks- en monitoringsagenda kan bekomen worden voor het domein ("traject werkgroep onderzoekcoördinatoren"). Ook loopt er bij het INBO een opdracht inzake de organisatorische afstemming van onderzoek, monitoring, beleidsevaluatie binnen het domein. Diverse scenario's worden uitgetest (a) Business as usual, (b) BAU plus (interne optimalisering), (c) Entiteit overkoepelende afstemming, (d) Entiteit overkoepelende samenwerking, (e) Samenbrengen van monitoring en/of onderzoek en/of beleidsevaluatie in één wetenschappelijke instelling of (f) Beleidsdomein overschrijdend initiatief.

Zie de algemene bespreking van de naleving van Europese verplichtingen: de vierde categorie, van de rapportageverplichtingen t.a.v. de Europese Commissie (enz.), dient op een rationale manier te worden aangepakt: tijdig, accuraat, niet te veel en niet te weinig, en, waar mogelijk, volgens het principe "werk-met-werk".[34]

Onderzoekspiste 38 (39): onderzoek naar betere instrumentenmix voor beleidsveld OE

Geen commentaar.

Wel een interessant citaat: "Binnen het beleidsveld OE ligt de focus zeer sterk en quasi volledig op een ondersteunend subsidiebeleid volgens het principe 'de behoeder van beschermd onroerend erfgoed krijgt een

---

[32] SERV, MINARAAD en SALV, Advies 18|024, VKEP, p. 38-39.
[33] SERV, MINARAAD en SALV, Advies 18|024, VKEP, p. 17, 19, 21, 25.
[34] Zie MINARAAD, advies 20|011, §§19-20 en §29.

vergoeding'. Er zijn nochtans zeer belangrijke budgettaire opportuniteiten indien de overstap gemaakt zou kunnen worden naar meer systemen van (al dan niet deels ondersteunde) verplichtingen voor de eigenaars (erfdienstbaarheden, openbaredienstverplichtingen) en minder subsidies. Momenteel zijn er reeds beperkte erfgoeddienstverplichtingen (van openbaar nut) opgelegd aan OE-eigenaars. Indien deze als een disproportionele last beschouwd worden, kunnen de eigenaars dit voor een rechtbank aanvechten. In de praktijk gebeurt dit echter niet wat een duidelijke indicatie is dat de optimale/maatschappelijk aanvaardbare grens tussen subsidiëring en erfdienstbaarheden nog niet bereikt is, en dat er momenteel overgesubsidieerd wordt.".

Eigen voorstellen

Een effectiever vergunningenbeleid i.f.v. milieudoelen

Naast het kostenaandrijvend aspect van gebreken in het planningsbeleid en in het productbeleid, kunnen ook gebreken in het vergunningenbeleid aandrijver zijn van dure saneringsoperaties achteraf. Sommige hiervan hebben een meer individueel karakter (bv. bodemsanering van aanwijsbare terreinen), andere hebben een meer diffuus karakter (waarbij veel derde partijen betrokken zijn of er slechts een algemeen belang aan de orde is). We staan aldus nu reeds voor omvangrijke remediërings- en saneringsoperaties i.v.m. woonwijken in de buurt van industriële installaties, waterbodems, stikstofgevoelige natuurgebieden, … en waarbij een deel of het geheel van de kosten bij de overheid terecht kan komen. Te onderzoeken valt dus hoe de feitelijke beperktheid van wettelijke te beschermen milieugebruiksruimten beter kan binnengebracht worden in de beslissingsprocessen die leiden tot het verlenen van omgevingsvergunningen.

Een krachtiger en eenvoudiger stelsel van erfdienstbaarheden t.b.v. natuurbeleid

In lijn met het gestelde bij natuuraankopen, en naar analogie met het citaat onder Onderzoekspiste 38 (39).

Onderzoekspiste: invoering van tariefregulering voor de afvalwaterketen

In de Waterbeleidsnota is door de Vlaamse Regering aangekondigd dat, naar analogie met de drinkwatersector, een tariefreguling zal ingevoerd worden voor de afvalwaterketen (rioolbeheerders en Aquafin). Het principe van een tariefregulering voor de afvalwaterketen, is unaniem gesteund door het middenveld (SALV, MINA, SERV) - maar gekoppeld aan de vraag tot garanties inzake de efficiëntere aanwending van de saneringsbijdragen[35].

Deze invoering kan gunstige begrotingseffecten hebben op twee manieren. Vooreest kan de invoering gepaard gaan met een verhoging van de kostenterugwinning en een verlaging van de bijdragen uit de Vlaamse begroting (cfr maatregel 5). Daarnaast zal de rol van de administratie verschuiven van het (micro-)management van grote aantallen gesubsidieerde projectvoorstellen naar het reguleren van de activiteiten van de actoren op een hoger niveau. Verwacht kan worden dat dit zal leiden tot kostenbesparingen.

Opzetten van een geïntegreerd waterprijsbeleid

Het waterprijsbeleid is ongelijk ontwikkeld. Een oefening gericht op het ontwikkelen van een beter geïntegreerd waterprijsbeleid, gericht op een gelijkwaardige behandeling van zowel waterbronnen, bronnen van vervuiling als doelgroepen, biedt potentie voor een beleid met betere resultaten inzake het bereiken van milieudoelstellingen,

[35] MINARAAD, SERV en SALV, Advies derde waterbeleidsnota, § 114 en volgende

maatschappelijke veerkracht in het licht van de voorspelde watertekorten en de capaciteit van de overheid om hier voldoende middelen tegenover te stellen.

De knelpunten zijn gekend en komen eerder in de nota aan bod, zij het slechts ten dele. De oefening zou alvast drie dimensies kunnen omvatten:

- *Vooreerst de bijdragen van de verschillende sectoren aan de financiering van waterkwaliteitsbeleid, versus hun aandeel in de vervuiling. Dit omvat aldus de waterfactuur, de afvalwaterheffing en elementen uit het mest- en erosiebeleid.*
- *Ten tweede de beprijzing van de verschillende waterbronnen (grondwater, oppervlaktewater uit bevaarbare/onbevaarbare waterlopen en de verdeling van leidingwater) en de opzet van een beleid dat sterker regulerend werkt en een verdere verhoging van de kwetsbaarheid bij droogtes voorkomt.*
- *Tenslotte de financiering van het watersysteembeheer (de investeringen in waterlopen), die vandaag quasi exclusief uit publieke middelen komen, maar waarvoor het kostenterugwinningsbeginsel breder zou kunnen worden ingezet (zoals in andere EU lidstaten gebeurt).*

Onderzoekspiste exotenbeleid: introductie van het vervuiler-betaalt-beginsel

Op dit moment worden er, als ik het goed heb, enige 100.000-en per jaar gespendeerd aan de bestrijding van invasieve exoten. Sommige bestrijdingsoperaties komen voort uit Europese verplichtingen (de vermelde Exotenverordening), andere grijpen plaats vanwege de schade die plaatsgrijpt en die in Vlaamse context relevant bevonden wordt. Meer aandacht voor snelle aanpak van invasieve uitheemse soorten kan op termijn kostenbesparend zijn.

Het Vlaamse Gewest zou meer kunnen doen in kader van "early warning", dat nu vooral door citizen science gebeurt (i.e. meldingen van vrijwilligers via waarnemingen.be). Een kader of draaiboek voor een snelle reactie op die waarnemingen lijkt nodig. In concrete gevallen moet het mogelijk zijn om ook hier het 'vervuiler betaalt' principe duidelijker toe te passen, bv. als een aannemer bij een onderhoudswerk van een dijk een partij grond verhuist en uitspreidt (grondverzet) met daarin vele zaailingen van Japanse Duizendknoop, dan lijkt het geldig dat de bestrijdingsoperatie mee gefinancierd wordt door de veroorzaker.

Onderzoekspiste soortenschade

Misschien is dit nu nog niet de grootste budgettaire last, maar dit kan evolueren. Achterliggende idee is of men dergelijke schade bijna eeuwigdurend in de tijd zou moeten blijven vergoeden en of er geen betere oplossingen te bedenken zijn. Zou men hier kunnen werken met een verzekering (analoog aan de weersverzekering)? Te onderzoeken hoe men een en ander aanpakt in het buitenland?

FILIPE LOOSVELDT, SARO

VBH – VOORGESTELDE MAATREGELEN EN ONDERZOEKSPISTES OPMERKINGEN

A. OPMERKINGEN VOORGESTELDE MAATREGELEN		
1.	Maatregel 1	De hamvraag is of de aankoop van gronden via ANB een kerntaak van de overheid is, zeker nu er private actoren actief zijn, die minstens dezelfde kwaliteit kunnen bieden, mits een helder kader. In elk geval is er nood aan een level playing field. Hier is er duidelijk een probleem, getuige de acties van de Vlaamse Vereniging voor Gelijkberechtiging Natuurbeheer en de verwijzing naar Nederland met de recente evoluties aldaar. De voorgestelde "maatregel 1" gaat alvast in tegen het "level playing field"-principe in de Vlaamse belastingen. Ik verwijs naar arrest nr. 66/2017 van het Grondwettelijk Hof van 1 juni 2017 betreffende de fiscale vrijstelling van de intercommunales voorzien in artikel 26 van de wet van 22 december 1986 betreffende de intercommunales. In dit arrest wordt duidelijk bevestigd dat fiscale gunstregimes ten voordele van intercommunales die concurreren met private ondernemingen strijdig zijn met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel: *"B.5. […] Uit die toelichting kan worden afgeleid dat de wetgever de intercommunales wilde vrijstellen van belastingen waaraan de gemeenten niet waren onderworpen. Daar ze activiteiten vervulden die betrekking hadden op de behartiging van doelstellingen van gemeentelijk belang, had de wetgever het rechtmatig geacht de intercommunales aan hetzelfde fiscaalrechtelijke stelsel te onderwerpen als de gemeenten.* *B.6. Recenter heeft de wetgever die keuze echter heroverwogen. Ten aanzien van de fiscale regeling ervan heeft hij immers vastgesteld dat de automatische vrijstelling van de intercommunale structuren van de vennootschapsbelasting in het verleden concurrentieverstoringen met privéoperatoren heeft kunnen doen ontstaan. De verruiming van het werkterrein van de intercommunale structuren heeft tot gevolg gehad dat sommige van die structuren thans als economische operatoren kunnen worden beschouwd die concurreren met privéondernemingen. De wetgever behoudt het voordeel van een gunstigere fiscale regeling voortaan uitsluitend voor aan de intercommunale structuren die geen onderneming exploiteren of zich niet bezighouden met verrichtingen van winstgevende aard.* *B.7. Uit hetgeen voorafgaat, vloeit voort dat de noodzakelijkheid van een algemene uitzondering op de fiscale bevoegdheid van de gemeenten ten aanzien van de intercommunales wat commerciële activiteiten betreft die zij in rechtstreekse concurrentie met de privésector uitoefenen, niet meer is aangetoond."* Mede in het licht van deze recente rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, is het wenselijk dat de Vlaamse overheid een fiscale screening start en aanpast waar nodig.

		Hierbij kan oa gedacht worden aan artikel 33 van het decreet van 29 maart 2019 tot wijziging van het decreet van 22 december 1995 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1996, het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode en de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013. Dit artikel beperkt de termijn van opschorting van de Vlaamse heffing op ongeschikte en onbewoonbare woningen voor private eigenaars, maar voorziet exclusief voor bepaalde instanties, waaronder gemeenten voor een mogelijkheid tot verlenging sine die van die termijn. In Vlaanderen kan men slechts een verlaagd BTW-tarief van 6 % voor de aankoop van de gezinswoning bekomen als men zich inschrijft op de wachtlijst van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit betekent evenwel dat een aanzienlijk deel van de Vlaamse bevolking volledig uit de boot valt. Vlaanderen dient dan ook samen met de federale regering dringend werk te maken van een verlaagd BTW tarief voor de eigenaar of huurder van de gezinswoning.
2.	Maatregel 3	Digitalisering dient als een rode draad transversaal opgenomen te worden (vb ook voor behandeling/versnelling procedures RvvB). Het verdient ook aanbeveling te verwijzen naar het Vlaamse relanceplan "Vlaamse veerkracht"
3.	Maatregel 4	Waardevolle, te beschermen bossen dienen behouden te blijven. Indien deze in harde bestemmingen gelegen zijn, dient er voorzien te worden in een compenserende vergoeding voor het niet kunnen bebouwen conform de regels inzake ruimtelijke ordening. Niet-waardevolle bossen slopen in harde bestemmingen (vb wonen) lijkt niet per definitie gekoppeld te moeten worden aan hogere boscompensatiebijdragen. Finaal zullen de kandidaat-gezinnen op zoek naar een nieuwbouw hiervoor de rekening moeten betalen, vermits deze extra kost zal verrekend worden in de prijs van de woning.
4.	Maatregel 5	Het gros van de uitgavenbesparingen wordt gecentraliseerd teruggevonden bij de VMM (138.200 en 164.424). De voorgelegde nota stelt immers voor om de werkingstoelage van de drinkwatermaatschappijen af te bouwen. Wellicht zal de prijs van drinkwater stijgen, terwijl water een levensnoodzakelijk goed is. Maar anderzijds, gaat er op heden massaal veel drinkwater verloren door lekken in de infrastructuur. In de gegeven omstandigheden riskeert het maatschappelijk draagvlak verloren te gaan, evenals de geloofwaardigheid van het beleid. Inderdaad, als de overheid zweert bij principes "de vervuiler, verstoorder betaalt" en "efficiënte overheid", dan gaat het niet op om de bevolking op te zadelen met een verhoogde drinkwaterprijs, nu massaal veel drinkwater eenvoudig wegvloeit via lekken in de infrastructuur.
5.	Maatregel 6	Hier kan men zich de vraag stellen of het werkelijk de taak is van Aquafin om in concurrentie op de private markt te treden. In elk geval dient men ook hier de regels inzake "level playing field" te respecteren en gaat het niet op om de commerciële activiteiten te koppelen aan kortingen/voordelen inzake publieke dienstverlening, want dan zit men in het vaarwater van de oneerlijke concurrentie.
6.	Maatregel 7	Het lijkt me correct om geen overcompensatie te voorzien en enkel op basis van reële openbare aanbestedingen te compenseren. Dit principe dient transversaal

		binnen het beleidsdomein doorgetrokken te worden, voor zover dat al niet gebeurd (of voorgesteld) zou zijn.
7.	Maatregel 9	Een pleister op een houten been. Een grondige hervorming van de lozingnormen op oppervlaktewater dringt zich op in plaats van een loutere verhoging van de heffing.
8.	Maatregel 12	Dit lijkt me een papieren besparing, louter op basis van "spelen" met de ESR-regels, waarbij men Aquafin kost wat kost buiten ESR wil houden en dan kosten versluist om de begroting op te smukken.
9.	Maatregel 13	Wederom een kortzichtige ad hoc maatregel. Er dient een brede "heroverweging" te gebeuren inzake grondwaterwinning. Heffingen zijn slechts een deelaspect. Een hervorming dringt zich op in plaats van een loutere verhoging van de heffing.
10.	Maatregel 15	De retributie voor het verkrijgen van bodemattesten optrekken tot 70 € per attest (ipv ca 54 € nu) lijkt me een verkeerd signaal te zijn. Een aanvrager van een bodemattest is meestal GEEN vervuiler. Men mag de aanvrager van een bodemattest hiermee niet gelijk stellen. Alvorens dergelijke prijsstijgingen (ca + 25 % !) te overwegen, lijkt zeker ook eerst een *benchmark* aan de orde (hoe doet men dit in de andere Gewesten, buurlanden), want de extra kost wordt finaal doorgerekend aan de eindgebruiker. Wil Vlaanderen competitief en aantrekkelijk blijven naar investeerders toe en betaalbaarheid nastreven op de woningmarkt naar burgers toe, dan kan niet zonder meer beslist worden om de kostprijs van een bodemattest met 25 % te verhogen.
11.	Maatregel 16	Idem als bij maatregel 15, maar hier gaat men werkelijk door de bocht en "rekent men zich rijk" als men de retributie naar 110€ per attest brengt… Er dient toch een grondig onderzoek te gebeuren naar de efficiëntie van de werkwijze van de dienstverlening.
12.	Maatregel 17	Dit is wederom een kortzichtige ad hoc maatregel. Er dient een brede heroverweging te te gebeuren inzake het afvalstoffenbeleid. Heffingen zijn slechts een deelaspect. Een hervorming dringt zich op in plaats van een loutere verhoging van de heffing.
13.	Maatregel 19	Voor de invoering van een retributie voor een asbestattest door OVAM, mag men niet uitgaan van het principe dat de persoon die het attest vraagt per definitie de vervuiler is, integendeel. De kost van een retributie moet zo efficiënt mogelijk vastgesteld worden. De vraag is overigens of erkende experten (de markt) dergelijke attesten niet kunnen aanleveren.
14.	Maatregel 23	De voorgestelde afschaffing van de subsidies "verwerving leegstaande bedrijfsruimten" ten behoeve van (semi)publieke sectoren, is er gekomen op vraag van oa de SARO en de private initiatiefnemers op de markt. Deze staatssteun werd overigens nooit aangemeld aan de EU en werkt concurrentievervalsing in de hand.
15.	Maatregel 24	De voorgestelde afschaffing van subsidies voor de opmaak van gemeentelijke RUP's is niet zo onschuldig als dit op het eerste gezicht laat uitschijnen. Men zou kunnen overwegen dat (publieke en/of private) vastgoedontwikkelaars die

		"baat" hebben bij het RUP, wel zullen instaan voor de kostprijs ervan, maar dit wordt door de rechtspraak niet aanvaard. Immers, hierdoor wordt de noodzakelijke objectiviteit en neutraliteit bij de opmaak van het RUP in het gedrang gebracht. Dergelijke RUP's zullen met succes kunnen aangevochten worden bij de Raad van State.
16.	Maatregel 29	Dit is wederom een kortzichtige ad hoc maatregel. Er dient een brede heroverweging te gebeuren inzake het meststoffenbeleid. Heffingen zijn slechts een deelaspect. Een hervorming dringt zich op in plaats van een loutere invoering van heffingen.
17.	Maatregel 30	Voor de invoering van een retributie voor een aanvraag bij het loket Recht van Voorkoop, mag men niet uitgaan van het principe dat de persoon die het attest vraagt per definitie de vervuiler is. Men is wettelijk verplicht om deze informatie aan te vragen. De kost van een retributie moet zo efficiënt mogelijk vastgesteld worden, want de extra kost wordt finaal doorgerekend aan de eindgebruiker. De vraag is overigens of het systeem inzake decretale "voorkooprechten" niet best eerst aan een grondige evaluatie onderworpen wordt. Wellicht zijn er op dat vlak besparingen mogelijk.
18.	Maatregel 33	Het inzetten op handhaving inzake energieprestaties van gebouwen is belangrijk. Even belangrijk is het stimuleren en faciliteren van maatregelen die de energieprestaties van gebouwen optimaliseren. Eén en ander dient in een bredere context bekeken te worden. Op heden is er sprake van concurrentievervalsing ten voordele van de secundaire vastgoedmarkt en ten nadele van de (primaire) nieuwbouw vastgoedmarkt : deze laatste wordt hoe langer hoe meer geconfronteerd met zware normeringen, in het bijzonder mbt energieprestaties van gebouwen, terwijl het gros van de energiebesparing te vinden is op de secundaire markt, die te weinig en te traag wordt aangepakt ... of erger nog, zelfs bevoorrecht wordt door ondoordacht fiscaal ondersteuningsbeleid (vb registratierechten versus 21 % BTW op nieuwbouw), waardoor kandidaat-kopers en huurders eerder geneigd zijn om te investeren in slechtere woningen op de secundaire markt, zonder garanties van vereiste noodzakelijke zware renovatie (of zelfs hernieuwbouw) op korte termijn, meestal ook om budgettaire redenen. Vlaanderen moet vermijden om gezinnen aan te sporen tot de aankoop van bestaande energieverslindende woningen zonder dat die worden gerenoveerd. Gemiddeld worden bestaande woningen om de twintig jaar verhandeld. Na zo'n aankoop volgt vaak een herinrichting. Van die gelegenheid moet de overheid gebruik maken om de nieuwe eigenaars aan te zetten tot energiebesparende investeringen.
19.	Maatregel 34	Dit is wederom een kortzichtige ad hoc maatregel. Er dient een brede heroverweging te gebeuren inzake het energiebeleid. Heffingen zijn slechts een deelaspect. Een evaluatie dringt zich op in plaats van een loutere verhoging van de heffing. Er dient ook voldoende opportuniteiten benut via de (hernieuwbare) energiegemeenschappen.

//

20.	Maatregel 46	Het voorstel om de voorgenomen oproep meerjarenpremie erfgoed te schrappen wordt op geen enkele wijze onderbouwd, behalve vanuit "besparingen". Dat lijkt nogal kort door de bocht. Er is ook nergens in een alternatief voorzien. Dit is maatschappelijk zeer moeilijk te verantwoorden.
21.	Maatregel 50	Professionele actoren komen reeds niet in aanmerking voor premies voor buitensporige opgravingswerken (archeologie). Hoe dan ook worden de kosten doorgerekend naar de eindgebruiker.

	B. OPMERKINGEN NOG NIET BECIJFERDE ONDERZOEKSPISTES	
1.	Onderzoekspiste 1	Indien men het maatschappelijk draagvlak voor het BRV niet wil verliezen bij de inwoners op het platteland, dient men de decretale basisrechten zonevreemde woningen te respecteren. Een belangrijk deel van de Vlaamse bevolking woont zonevreemd. In 2009 werden decretale basisrechten verankerd. Heel wat mensen hebben op basis hiervan hypothecaire leningen (meestal op 30 jaar) afgesloten en het gros van hun maandelijks inkomen gaat rechtstreeks naar de afbetaling van hun woning. Het zou politiek niet correct zijn om thans ten aanzien van die personen de spelregels te veranderen "en cours de route" en hen met een "uitdoofbeleid" te confronteren. Dat zou leiden tot grote maatschappelijke verzuring. Anderzijds lijkt het wel maatschappelijk bespreekbaar om vooral in te zetten op individuele waterzuivering (IBA) ipv uitbreiding/aansluiting op de openbare riolering. Een herijking van de financiering van het Vlaams (sociaal) woonbeleid in functie van het BRV zal wellicht ook nodig zijn.
2.	Onderzoekspiste 2	De drinkwatermaatschappijen (en nutsvoorzieners) worden in de nota als "private spelers" aangemerkt, terwijl dit op het terrein niet zo wordt geconcipieerd door de commerciële private actoren; drinkwatermaatschappijen en nutsvoorzieners worden eerder als "semi-publiek" aanzien, ze genieten van een aantal privileges in het kader van het verrichten van openbare dienstverlening. Er wordt vaak geklaagd over oneerlijke concurrentie, bijvoorbeeld indien drinkmaatschappijen aan bedrijven kortingen toekennen op de waterfactuur in ruil voor aankoop waterzuiveringssystemen/technieken die ook door de zuiver commerciële partners worden aangeboden… Indien men de kaart trekt van PPS zal het zaak zijn om werkelijk ook de "private partijen" correct te benoemen en voldoende open en transparante oproepen te organiseren, uiteraard ook, waar nodig, met respect voor de regels inzake overheidsopdrachten. Er schuilt alvast veel potentie in PPS-formules voor de realisatie van sociaal woonaanbod in Vlaanderen, maar dit vergt een grondige hervorming van de gesloten instellingsgerichte definitie van "sociale woning".
3.	Onderzoekspiste 3	De kerntaak van ANB lijkt me absoluut niet om eigenaar te worden van vele gronden in eigen beheer, zoals de nota ten onrechte stelt. De overheid

		dient het kader te scheppen waarbinnen private instanties actief aan de slag kunnen. Marktwerking dient te primeren. Rechten van voorkoop dienen aan een ernstige herevaluatie onderworpen te worden. ANB zou ook eigen gronden (met beheersovereenkomst) via oproep en selectieprocedure op de markt kunnen brengen.
4.	Onderzoekspistes 4 en 6	Er is nood aan een level playing field. Hier is er duidelijk een probleem, getuige de acties van de Vlaamse Vereniging voor Gelijkberechtiging Natuurbeheer en de verwijzing naar Nederland met de recente evoluties aldaar.
5.	Onderzoekspiste 5	Zelfde kritiek als bij onderzoekspiste 3
6.	Onderzoekspiste 10	De link met de opdracht (bijdragen aan een besparingsoperatie op de Vlaamse begroting) is hier niet duidelijk.
7.	Onderzoekspiste 14	Procedures van derden bij de Rvvb tegen goedgekeurde vergunningen (motor van investeringen) is inderdaad problematisch en brengt veel kosten (en gederfde winsten) mee; het zal zaak zijn oplossingen uit te werken met respect voor het "standstill"-principe inzake toegang tot de rechter; Het "insourcen" van advocaten lijkt evenwel geen structurele oplossing voor een structureel probleem; de grote uitdaging bestaat erin de regelgeving drastisch te vereenvoudigen (ook de vergunningsplichtige handelingen/werken) zodat er op termijn minder juridische procedures nodig zijn;
8.	Onderzoekspistes 15 en 16	Subsidies mogen inderdaad niet vervallen tot rendementsverhogende middelen, die geen impact meer hebben op de beslissing tot al dan niet doorgaan van het betrokken (herbestemmings)project.
9.	Onderzoekspiste 20	Het lijkt efficiënter om in te zetten op auto-controle op de markt via onafhankelijke (erkende) experts
10.	Onderzoekspiste 21	Het voorstel om de planbaten nogmaals te verhogen zal wellicht het nodige (juridisch) protest uitlokken. De verhoogde heffing wordt doorgerekend aan de eindklant, wat de betaalbaarheid verder in het gedrang brengt. Bovenop Vlaamse planbaten worden meerwaarden ook federaal belast…
11.	Onderzoekspiste 30	Woningnieuwbouw voegt jaarlijks slechts 1% aan het bestaande woningpatrimonium toe. Vandaar dat de overheid voortaan prioritair moet inzetten op een versnelde renovatie van het bestaande patrimonium. Om tot een gevoelige reductie van de CO_2-uitstoot en het verbruik van fossiele brandstoffen te komen moet de overheid de energiebesparende inspanningen dan ook evenwichtiger dan nu verdelen over de bouw van nieuwe woningen en de renovatie van bestaande woningen. Zij moet een te grote discrepantie tussen de energie-eisen voor nieuwbouw en bestaande gebouwen vermijden. Op heden is er sprake van concurrentievervalsing ten voordele van de secundaire vastgoedmarkt en ten nadele van de (primaire) nieuwbouw vastgoedmarkt : deze laatste wordt hoe langer hoe meer geconfronteerd

		met zware normeringen, in het bijzonder mbt energieprestaties van gebouwen (BEN) terwijl het gros van de energiebesparing te vinden is op de secundaire markt, die te weinig en te traag wordt aangepakt ... of erger nog, zelfs bevoorrecht wordt door ondoordacht fiscaal ondersteuningsbeleid (vb registratierechten versus 21 % BTW op nieuwbouw), waardoor kandidaat-kopers en huurders eerder geneigd zijn om te investeren in slechtere woningen op de secundaire markt, zonder garanties van vereiste noodzakelijke zware renovatie (of zelfs hernieuwbouw) op korte termijn, meestal ook om budgettaire redenen. Vlaanderen moet vermijden om gezinnen aan te sporen tot de aankoop van bestaande energieverslindende woningen zonder dat die worden gerenoveerd. Gemiddeld worden bestaande woningen om de twintig jaar verhandeld. Na zo'n aankoop volgt vaak een herinrichting. Van die gelegenheid moet de overheid gebruik maken om de nieuwe eigenaars aan te zetten tot energiebesparende investeringen.
12.	Onderzoekspiste 31	Een interne oefening (via INBO) komt minder geloofwaardig en objectief over dan wanneer dit een externe opdracht is met diverse potentiële gegadigden.
13.	Onderzoekspiste 32	Steeds meer bestaat het beeld dat de complexe problematiek op het gebied van wonen en leven om een gebundelde en integrale aanpak vraagt. De stadsvernieuwingsprojecten in Vlaanderen zijn daar een mooi voorbeeld van. In die zin zouden sociale woonorganisaties in de toekomst ook meer kunnen aanbieden dan uitsluitend huurwoningen aan een specifieke doelgroep, op voorwaarde dat alsdan ook afgestapt wordt van het instellingsgerichte denken in de sociale woningbouw wat de realisatie en vooral het rechtstreeks aanbod op de markt van de woningen zelf betreft. Een belangrijk aspect is de verhouding tussen de 'echte' marktpartijen en de partijen die een beschermde status genieten. De sociale huisvestingsmaatschappijen beheren maar liefst ¼ de van de woningvoorraad op de huurmarkt in Vlaanderen en genieten van aanzienlijke privileges. Dat neemt niet weg dat ook de sociale huisvestingssector zich moet conformeren aan de Europese richtlijnen voor een level playing field tussen de partijen op de particuliere woningmarkt. De spelregels waarbinnen de sociale huisvestingsactoren moeten opereren, moeten glashelder zijn. Er dient alvast een scheiding te komen tussen het gereguleerde en ongereguleerde bezit van sociale huisvestingsmaatschappijen, waarbij ze over hun commerciële activiteiten net zo goed de integrale vennootschapsbelasting moeten betalen. Bovendien dient een onafhankelijk financieel toezicht op deze scheiding gecreëerd. Het Gewest kiest dus best voor een level playing field, maar voor een bredere taakopvatting van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Juist deze brede taak is een waarborg dat de ze kunnen bijdragen aan het oplossen van

		urgente maatschappelijke problemen, zoals de leefbaarheid in steden en wijken. Op termijn zouden sociale huisvestingsmaatschappijen hun werkterrein aldus kunnen verbreden. Het gaat niet meer alleen om de activiteiten waarbij wordt voorzien in huisvesting voor de doelgroep maar ook om activiteiten gericht op het investeren in en verbeteren van de fysieke en sociale infrastructuur. In samenwerking met gemeenten, zorg-, onderwijs- en welzijnsinstellingen kan dan een breed palet aan diensten aangeboden worden.
14.	Onderzoekspiste 33	Het voorstel om via een "omgevingsbesluit" de private ontwikkelaar opnieuw op te zadelen met sociale lasten, zal opnieuw – en terecht - op hevig (juridisch) protest stuiten. De gesloten, instellingsgerichte definitie van sociale woning laat immers niet toe dat private commerciële actoren rechtstreeks een sociale woning op de markt aanbieden aan de doelgroep. Dit werd reeds in 2007 bekritiseerd in het eindrapport "*Vlaanderen in de steigers; visie op duurzaam wonen en bouwen in 2030 en nu*", opgestart onder de toenmalige minister van Leefmilieu Kris Peeters: *"Onze vijfde strategielijn ligt op het terrein van betaalbaarheid. (…) De overheid zal de werkelijk steunbehoevende doelgroepen efficiënter moeten definiëren en ondersteunen. Bovendien dient elke initiatiefnemer, ongeacht publiek of privaat karakter, minstens de mogelijkheid geboden te worden om dergelijke doelgroepen te bedienen. Hiertoe dienen ze in voorkomend geval over een gelijkwaardig ondersteuningsbeleid te beschiken."(blz. 27).* Het verdient aldus aanbeveling om af te stappen van de instellingsgerichte gesloten definitie van een sociale "woning", en om een ***transitie voor te bereiden*** naar een open systeem, waarbij alle actoren - en dus ook private bouwheren - de mogelijkheid hebben om een woonaanbod op de markt te brengen dat onder de door de Vlaamse overheid vast te stellen modaliteiten onder de noemer "sociaal woonbeleid" valt. Bij implementatie ervan zal men evenwel steeds de eerlijke mededinging als uitgangspunt moeten nemen. Zonder dergelijke hervorming in het woonbeleid, zal het voorstel in de praktijk tot zware juridische veldslagen en discussies leiden, Het Gewest en de gemeente hebben beiden een belangrijke verantwoordelijkheid te nemen op vlak van de uitwerking van werkbare inclusieve woonprojecten. Immers, niettegenstaande de sociale lasten uit het Grond- en Pandendecreet eind 2013 door het Grondwettelijk Hof werden vernietigd, leggen veel gemeenten toch verder "sociale lasten" op aan private initiatiefnemers in het kader van (reconversie)projecten. Het zonder meer opleggen van "sociale lasten" aan private nieuwbouwprojecten in de vorm van percentages, heeft evenwel als tegenovergesteld effect – los van de juridische problematiek - dat de nieuwe gezinnen die zich in de stad wensen te vestigen, eigenlijk de rekening moeten betalen voor de kost van de sociale last en dus voor de

		woningen die niet aan venale waarde vermarkt worden. Bij een sociale last van 20 % worden aldus de 80 % woningen op de vrije markt duurder; maw de gezinnen die in de gemeente wensen te komen wonen, zullen finaal een duurdere prijs moeten betalen. Dat is precies wat de overheid wil vermijden. Het kan niet de bedoeling zijn om de financiering van inclusieprojecten te laten bekostigen door (nieuwe) gezinnen die in de gemeente of stad willen komen wonen. Bovendien creëert men hierdoor een "geforceerde" sociale mix, terwijl volgens wetenschappelijk onderzoek van de London School of Economics een opgedrongen sociale mix geen goede beleidsmaatregel is *(zie oa : Paul Cheshire, London School of Economics, "are mixed communities the answer to segregation and poverty ? "* https://www.jrf.org.uk/report/are-mixed-communities-answer-segregation-and-poverty)
15.	Onderzoekspiste 34	Het verdient aanbeveling onderzoek te voeren naar en richtlijnen uit te voeren naar de beste en meest kostenefficiënte manier om vastgoed op de secundaire markt de vereist energietransitie te laten ondergaan. In veel gevallen zal afbraak en hernieuwbaar veel beter scoren dan eenvoudige (dure) renovatie. Er is nood aan criteria en richtlijnen.
16.	Onderzoekspiste 35	De voorgenomen evaluatie van de financiering van de sociale woningbouw is positief, maar men moet vermijden om te starten vanuit een vooringenomen uitgangspunt dat de sociale huisvesting in Vlaanderen PER DEFINITIE via een gesloten instellingsgericht systeem moet georganiseerd worden waarbij de klemtoon thans ligt op ondersteuning van grond- en gebouwenverwerving en (nog) te weinig op huursubsidies.
17.	Onderzoekspiste 38	Hier is de nota te voortvarend door te stellen "*Momenteel zijn er reeds beperkte erfgoeddienstverplichtingen (van openbaar nut) opgelegd aan OE-eigenaars. Indien deze als een disproportionele last beschouwd worden, kunnen de eigenaars dit voor een rechtbank aanvechten. In de praktijk gebeurt dit echter niet wat een duidelijke indicatie is dat de optimale/maatschappelijk aanvaardbare grens tussen subsidiëring en erfdienstbaarheden nog niet bereikt is, en dat er momenteel overgesubsidieerd wordt*." Dit is toch wat kort door de bocht en weinig wetenschappelijk onderbouwd. De fundamentele basisvraag is of men het beschermingsbeleid zelf niet in vraag moet stellen. Werd er niet te veel beschermd en kan er niet gedacht worden aan een declasseringsoperatie ?
18.	Onderzoekspiste 39	Men heeft nog maar pas een nieuwe regeling uitgewerkt en rechtmatige verwachtingen opgewekt bij de betrokken burgers, en men overweegt al om de kraan opnieuw dicht te draaien. Dit brengt de geloofwaardigheid in een robuust erfgoedbeleid ernstig in het gedrang.
19.	Onderzoekspiste 40	De fundamentele basisvraag is hier opnieuw of men het beschermingsbeleid zelf niet in vraag moet stellen. Werd er niet te veel beschermd en kan er niet gedacht worden aan een declasseringsoperatie ?

SIEN WINTERS, HIVA, Steunpunt wonen

Vlaamse Brede Heroverweging – Beleidsdomein Omgeving
Reactie op sjabloon eindrapport V.PG20210616
Sien Winters
30 juni 2021

Algemene bedenkingen:

- Dit is een zeer interessante oefening. Beleidskeuzes worden heroverwogen, op basis van inhoudelijke evaluatie en transversaal denken. Dit is een grote stap vooruit t.o.v. de kaasschaafmethode en vooral het transversaal denken is vernieuwend.
- Er liggen goede principes aan de basis, o.a.
    - Internalisering van externe kosten: dit is een belangrijk economisch principe dat veel te weinig wordt toegepast, met als gevolg dat kosten van bepaald gedrag worden doorgeschoven naar anderen of (vooral) naar toekomstige generatie. Toepassing van dit principe zal politieke moed vragen. Maar het is uit te leggen. Vroeg of laat zal immers iemand de rekening moeten betalen. Het toont wel dat naast beslissing over de ingrepen er ook nood is aan goede communicatie.
    - Effectiviteit en efficiëntie:
        - Meerdere instrumenten van het woonbeleid hebben in verleden al een evaluatie gekregen. Dit heeft al tot meerdere bijsturingen geleid. Er zijn zeker nog bijkomende aanpassingen mogelijk. Maar globaal komen de instrumenten van het woonbeleid redelijk goed uit de beleidsevaluaties. De voornaamste kritiek op het woonbeleid is doorgaans dat meer middelen nodig zijn om iedereen het recht op wonen te gunnen.
        - Voor het woonbeleid is het belangrijk bij wie de subsidies terecht komen. Dit is omdat er geen algemeen woonprobleem is in Vlaanderen, maar omdat de problemen sterk geconcentreerd zitten bij bepaalde groepen, waaronder vooral de lagere inkomens en kwetsbare groepen. Om die reden wordt ongeveer om de vijf jaar onderzocht bij wie de subsidies terecht komen. Uit die verdelingsstudies blijkt - met uitzondering van enkele instrumenten - een redelijk grote selectiviteit van de instrumenten van het beleidsveld wonen. Beoordeeld vanuit het beleidsdoel 'betaalbaarheid van wonen' mag deze vaststelling bekeken worden als een indicatie van een goede effectiviteit.
- Positief en interessant is het transversaal denken waarvan deze nota getuigt. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om vanuit beleidsdomein- of beleidsveldspecifieke instrumenten bij te dragen tot de doelstellingen voor andere beleidsdomeinen en -velden, om zo met dezelfde middelen meer effect te ressorteren. De nota bevat diverse aanzetten om relaties te leggen tussen het woonbeleid enerzijds en ruimtelijk beleid/energiebeleid/OE-beleid anderzijds. Dit zijn allemaal bevoegdheden binnen het beleidsdomein Omgeving. Minstens even belangrijk zijn echter de linken die kunnen worden gelegd naar andere beleidsdomeinen. Een brede heroverweging vraagt dat de totaliteit van de Vlaamse beleidsdoelen het referentiekader is en dat ook gezocht wordt naar transversaliteit over beleidsdomeinen heen. Enkele voorbeelden:

    - Het woonbeleid bevat belangrijke hefbomen voor het realiseren van armoededoelstellingen. Deze effecten moeten mee in rekening worden gebracht in de evaluatie van de instrumenten van het woonbeleid.
    - Omgekeerd zouden ook de effecten van instrumenten uit andere beleidsdomeinen op het bereiken van de doelen van het woonbeleid in de evaluatie moeten betrokken worden. Zo zijn er heel wat fiscale stimuli verbonden aan wonen (bv in de verkooprechten, onroerende voorheffing, schenkings- en erfenisrechten, …) die niet altijd het woonbeleid ondersteunen, en waarvan o.a.
        - de effectiviteit soms wat vragen oproept, o.a.
            - omdat fiscale kortingen altijd het risico op kapitalisatie-effecten inhouden
            - omdat voor fiscale voordelen voor renovatie misschien nog meer dan voor de renovatiepremie de vraag kan worden gesteld of ze effect hebben op de beslissing tot renovatie
        - de verdelingseffecten omgekeerd zijn aan wat het woonbeleid beoogt:
            - omdat ze gericht zijn op een brede groep (terwijl de woonproblematiek bij specifieke groepen zit)
            - ze vaak zelfs averechts herverdelen (de subsidies komen terecht bij de hoogste inkomens).

      Indien deze instrumenten mee worden geëvalueerd van uit de doelstellingen van het woonbeleid, zijn hier vermoedelijk heel wat besparingen te realiseren, of kunnen met een heroriëntering meer effecten worden bekomen.

- Mijn voornaamste bemerking is dat nog onduidelijk is hoe een aantal doelstellingen uit het Woonbeleidsplan Vlaanderen zullen worden gehaald. Enkele voorbeelden van doelstellingen uit het woonbeleidsplan:
    - In 2050 dienen alle woningen te voldoen aan minimale kwaliteitsvereisten. In 2013 voldeed daaraan nog maar 63%. Hoe zal die ambitieuze doelstelling worden bereikt? Er is in de nota wel sprake van meer gericht inzetten van premies, maar gaat dit volstaan?
    - In 2050 moet de betaalbaarheid zijn verbeterd. Er is geen norm hoe groot die vooruitgang moet zijn. Maar als het recht op wonen als toetssteen wordt gebruikt, zouden grote stappen vooruit nodig zijn. Afhankelijk van de gebruikte norm had bij de laatste meting (2018) tussen de 12% en 20 % van de huishoudens een betaalbaarheidsprobleem.
    - In 2050 is de theoretische doelgroep voor woonondersteuning die geen ondersteuning krijgt, herleid tot 0%. Bij de laatste meting (in 2013) was dit nog 9%.
    - In 2050 zijn selectie en discriminatie afwezig.

  Dit realiseren zal zeer grote inspanningen vragen.

- Een aantal voorgestelde besparingen betekenen dat kosten worden doorgeschoven naar andere beleidsniveaus, betrokken actoren of burgers. Dit is te verantwoorden vanuit bv externaliteiten (zie hoger). Maar er moet worden opgelet dat dit niet ingaat tegen andere beleidsdoelen. Zo is bijvoorbeeld de energiefactuur of de waterfactuur voor de gebruiker

verhogen te verdedigen vanuit de zorg voor schaarse middelen en voor het klimaat, maar kan dit leiden tot meer armoede als dit voor iedereen op dezelfde manier wordt verrekend.
- Tot slot: de nota lijkt vooral te gaan over beleidsinstrumenten waaraan begrotingsuitgaven verbonden zijn, en veel minder over instrumenten die van regelgevende of communicatieve aard zijn. Ook daar zijn mogelijk nog efficiëntiewinsten te boeken.

Over het 'laaghangend fruit':

- Dit gaat over beperkte ingrepen, waarvan meerdere eerder begrotingstechnisch zijn en geen grote gevolgen zullen hebben.
- Afroming onderbenutting VAP: de draagwijdte van deze ingreep is me niet helemaal duidelijk, maar als dit zou inhouden dat het totale beschikbare budget in de toekomst kleiner zou worden, kan men zich afvragen of dit niet in strijd is met de kwaliteitsdoelstelling van het Vlaamse woonbeleidsplan.
- Afroming onderbenutting toelage aan VMSW voor SSI: ook hier is de draagwijdte me niet helemaal duidelijk, maar toch de vraag of dit geen negatieve effecten zal op de realisering van het investeringsprogramma voor nieuwe sociale woningen.
- Stopzetting compensatie aan gemeenten voor verlaging OV voor woningen die worden verhuurd aan SVK's.
    - Dit is een verschuiving van lasten naar de gemeenten. Het gaat wel maar om een beperkt bedrag, dus dit zal vermoedelijk geen grote gevolgen hebben.
    - Hierbij wel de vraag of de ondersteunende maatregel zelf ook niet geëvalueerd worden gesteld? Het gaat gemiddeld over 11 euro per woning per maand (Van den Broeck & Winters, 2018). Overtuigt dit de verhuurder om te verhuren via een SVK? Dit zou kunnen bekeken worden binnen het volledige financiële plaatje van een SVK-verhuring, of de financiering van de sociale huisvesting meer algemeen (zie OP35).
- Afschaffing projectsubsidies voor verhuurdersorganisaties: het argument is mij niet geheel duidelijk. De Vlaamse overheid gebruikt dit kanaal (althans gedeeltelijk) om Vlaamse beleidsdoelen na te streven. Zie bv. het CLEE-project dat beoogt negatieve selectie en discriminatie te verminderen, en dat een antwoord biedt op de verwachting van de minister dat de vastgoedsector aan zelfregulering doet.
- Een technische vraag bij de verkoop van Vlaamse aandelen in privaatrechtelijke entiteiten: de verkoop van aandelen van het Vlaams Woningfonds wordt gezien als inkomst voor de Vlaamse Overheid?

Structurele ingrepen lange termijn

- Positief, maar ook hier vaak goede en gedurfde opties. Als het beleid akkoord gaat, zal dit dus ook goede argumenten en communicatie vragen.
- OP1: ontraden wonen in buitengebieden:
    - helemaal akkoord met principe internaliseren van kosten.
    - voor sociale huisvesting eventueel ruiloperaties bekijken om geen te negatieve effecten te hebben op de realisatie van het investeringsprogramma?

    - goed voorstel om te overwegen de renovatiepremies te beperken tot kernzones, maar wel opletten dat dit het renovatieritme niet afremt.
- OP21: verhogen planbaten: hier liggen inderdaad heel wat onbenutte mogelijkheden.
- OP21: evaluatie energielening+
    - Het is inderdaad onduidelijk of de 1% rentesubsidie aanzet tot een andere beslissing, zeker in een periode waarin de rente al zo laag is.
    - Een meer gerichte subsidiëring moet worden overwogen, bv in bepaalde wijken of naar bepaalde groepen. Begeleiding blijkt ook cruciaal te zijn. Er kan ook worden bekeken hoe dit kan worden geïntegreerd in de woonmaatschappijen (dus akkoord met OP 25: synergie energiehuizen en infrastructuur sociaal wonen).
- OP32: optimaliseren fusie SHM en SVK:
    - Het is inderdaad nodig om financiering van sociale huisvesting grondig te herbekijken.
    - Er ligt nog zeer veel potentieel voor nieuwe taakstelling woonmaatschappijen, ook wat betreft de renovatie van privaat patrimonium. Op termijn zou het takenpakken van de woonmaatschappijen nog verder kunnen worden uitgebreid.
        - Er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het opkopen van slechte woningen van eigenaars om ze renoveren en ze vervolgens te verhuren als sociale woning. Als het gaat over noodkopers, kan ineens een oplossing worden gezocht voor het woonprobleem van de eigenaars.
        - Een mogelijke optie is om de taken verbonden aan noodkoopfonds (die nu bij de OCMW's zitten) ook te integreren in de woonmaatschappijen.
        - Idem wat betreft de taken van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden lokaal woonbeleid.
        - Idem wat betreft het beheer van noodwoningen.
- OP33: BSO:
    - Het herinvoeren van de sociale last als instrument is zeker te overwegen. Daarbij moet wel worden bekeken hoe dit kan worden ingepast in het ruimtelijk beleidskader van de gemeenten. Overal eenzelfde last is niet altijd wenselijk. Het systeem zou een zekere flexibiliteit moeten vertonen.
    - Akkoord met de nood aan een afstemming van het BSO op het ruimtelijk beleid. Er zal hierover vermoedelijk nog een onderzoek gebeuren door het Steunpunt Wonen.
- OP34: renovatiepremie: akkoord met nood aan evaluatie
    - De vermelde 10.000 euro is het maximum bedrag. Gemiddeld bedroeg de premie in 2018 2.706 euro.
    - De doelgroep is nu alleszins zeer breed omschreven. De premie komt vooral terecht in het derde en vierde inkomenskwintiel (samen 64% van alle begunstigde).
    - Het is inderdaad onduidelijk hoe effectief de premie is w.b. het aanzetten tot renovatie. Er kan worden bekeken of een meer doelgerichte inzet (naar bepaalde doelgroepen, in welgekozen wijken, gekoppeld aan begeleiding … kan bijdragen tot een verhoogde effectiviteit.
    - Een evaluatie is voorzien in het meerjarenprogramma van het Steunpunt Wonen.
- OP35: evaluatie financiering sociale woningbouw
    - Akkoord dat een grondige evaluatie vereist is, mede in het licht van de vorming van woonmaatschappijen

    - Daarbij moet zeker ook de huurprijsberekening worden bekeken.
- Algemeen: het is niet heel duidelijk of al deze ingrepen ook besparingen gaan opleveren.

Mogelijke bijkomende suggesties:

- Er bestaat een hele reeks van fiscale voordelen, premies en begeleidingsmaatregelen om renovatie te stimuleren. De voordelen zijn gericht op verschillende doelgroepen (soms breed, soms selectief), op verschillende soorten van werken (algemene woningkwaliteit, energie-investeringen, specifieke ingrepen…) en toegekend of begeleid door verschillende instanties. Terwijl de renovatie-opdracht zo groot is, wordt hiermee de slagkracht versnipperd. Moet niet worden overwogen om al deze middelen te bundelen en er een geïntegreerd instrument van te maken dat specifiek gericht is op huishoudens/woningen/wijken waar er de grootste achterstand in renovatie is of de meeste effecten te verwachten zijn? Daarbij zou ook kunnen bekeken worden wie de meest geëigende instantie is om potentiële renoveerders aan te spreken, toe te leiden naar de steun, begeleiding te bieden in het renovatieproces. Mogelijk ligt hier ook een toekomstige opdracht voor de woonmaatschappijen.
- Een van de instrumenten die daarbij zeker ook moeten worden bekeken is het noodkoopfonds. Dit instrument is niet vermeld in de nota. Is een evaluatie hiervan ook niet aangewezen?
- Voor SVK-pro wordt een stevig groeipad voorzien. SVK-pro een interessant nieuw instrument om het aanbod aan sociale woningen uit te breiden in samenwerking met private ontwikkelaars. Maar het is een relatief nieuw instrument waar nog maar weinig ervaring mee is. Moet hier ook geen evaluatie van worden voorzien? Een belangrijke vraag is hier bijvoorbeeld wat de kostprijs en de effectiviteit is van SVK-pro in vergelijking met de klassieke sociale huisvesting.
- Er liggen misschien nog iets meer mogelijkheden voor schaalvoordelen als nog beter wordt nagedacht over het multifunctioneel inzetten van publieke ruimten en gebouwen. Ook hier gaat het over transversaal beleid, met bijvoorbeeld ook een link naar onderwijsbeleid en welzijnsbeleid. Er bestaan subsidies voor infrastructuur van scholen, woonzorgcentra, residentieel wonen voor personen met een beperking, voor aanleg van straten en pleinen in sociale woonwijken… Een deel van de gesubsidieerde infrastructuur is mogelijk ook ruimer inzetbaar. Bijvoorbeeld kunnen speelplaatsen, sportzalen, grasvelden, vergaderlokalen … van scholen, woonzorgcentra, … open staan voor gebruik door buurtbewoners of verenigingen in de buurt. Dit vraagt mogelijk aanpassingen aan de subsidievoorwaarden, maar ook andere manieren van ontwerpen, waarbij de gesubsidieerde ruimten een meer publiek karakter krijgen.
- Niet vermeld in de nota: de mogelijke schaalvoordelen die de geplande integratie van de VMSW in het Agentschap Wonen-Vlaanderen zou kunnen opleveren.

ERIK BUYST, KUL, Steunpunt wonen

Vlaamse Brede Heroverweging – Beleidsdomein Omgeving: Enkele kritische bedenkingen

Dit omvangrijke eindrapport geeft een intrigerend beeld van de uitdagingen waarmee het Beleidsdomein Omgeving de komende jaren zal geconfronteerd worden. Voor beleidsmakers bevat het document heel wat waardevolle aanbevelingen en denkpistes. Verder is het lovenswaardig dat de vele subsidiemechanismen kritisch onder de loep worden genomen. Op de kwaliteiten van het geleverde werk ga ik verder niet in. Ik hoop alleen dat dergelijke denkoefeningen in de toekomst op geregelde tijdstippen zullen herhaald worden.

Algemene uitgangspunten

In het eindrapport blijft de basisdoelstelling van openbaar bestuur wat onder de radar, namelijk de burger een zo hoog mogelijke kwaliteit aan publieke diensten verlenen tegen een zo laag mogelijke kostprijs. Vanuit die invalshoek mag de kwaliteit van de dienstverlening meer aandacht krijgen. Uit internationale rankings blijkt dat België tot de absolute top behoort inzake fiscale druk, maar dat de kwaliteit van de dienstverlening door de overheid naar de burger toe erg matig is. Die mismatch moet ook op Vlaams niveau aangepakt worden door onder meer de verdere ontwikkeling van meetinstrumenten. Alleen al het besef dat kwaliteit voortdurend wordt opgevolgd, kan een cultuurverandering teweeg brengen.

Een ander pijnpunt vormen de lokale besturen. In het verleden werden een aantal bevoegdheden in het beleidsdomein doorgeschoven naar de gemeenten, maar die bleken niet altijd opgewassen tegen die nieuwe uitdagingen. Met als gevolg dat de burger soms wordt opgezadeld met onvolledige of onjuiste informatie en dito beslissingen. Ook hier dient de Vlaamse overheid remediërend op te treden via meer begeleiding van en toezicht op de lokale besturen.

Systematische en grondige benchmarking tegenover het buitenland is een absolute noodzaak en dat geldt niet alleen voor de verschillende administraties, maar ook voor ondernemingen zoals Aquafin, VLM, VMM, enz. (Quasi-)monopolies leiden gemakkelijk tot een verslapping van de aandacht voor kwaliteit en kostenefficiëntie. Ook de gehanteerde prijzen moeten in lijn liggen met die bij onze belangrijkste handelspartners. Omwille van het opzet van het eindrapport wordt enkel gekeken naar inkomstenverhogingen, maar er zullen ongetwijfeld voorbeelden zijn van prijzen in Vlaanderen die te hoog uitvallen vergeleken met het buitenland. Dergelijke anomalieën wijzen wellicht op inefficiënties en moeten eveneens aangepakt worden.

Vanuit bedrijfseconomische invalshoek valt op dat het eindrapport vooral gericht is op de analyse van de bedrijfsproducten – de maatregelen – terwijl de optimalisering van de bedrijfsprocessen slechts sporadisch aan bod komt. Nochtans erkent het document dat er problemen zijn met logge procedures, bureaucratische hindernissen en een te hoge overhead. Dit vraagt om doortastende ingrepen, ook binnen het beleidsdomein zelf, die veel middelen kunnen uitsparen.

Maatregelen

Een aantal voorgestelde maatregelen leiden tot een verhoging van de elektriciteitsprijs voor de consument. Dit staat haaks op de aanbevelingen van het Energie- en Klimaatpanel. Het Panel pleit minstens voor een verlaging van de vele heffingen op elektriciteit door zowel de federale als de gewestelijke overheden. Op die manier kan de installatie van warmtepompen een rendabel alternatief worden voor fossiele brandstoffen, waardoor de energietransitie een eigen dynamiek krijgt.
Sommige voorgestelde maatregelen vertonen een legalistische inslag: het simpelweg verplichten van sommige renovaties zou een aantal problemen oplossen. Hoe bijvoorbeeld de grote groep van gepensioneerden die verplichte renovaties moeten betalen blijft erg onduidelijk. Zoals bekend, is België in internationaal opzicht een land van relatief lage pensioenuitkeringen, terwijl net bij die bevolkingsgroep de nood aan (energetische) renovatie erg groot is.
De afgelopen maanden heeft het maatschappelijk draagvlak voor bv. de installatie van zonnepanelen een stevige dreun gekregen. Ik mis een duidelijke strategie om het wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid te keren. Dit probleem overstijgt op het eerste gezicht de Vlaamse Brede Heroverweging. Niettemin is een minimum aan wederzijds vertrouwen een basisvereiste om tot een doeltreffend en kostenefficiënt beleid te kunnen komen.

PAUL VAN SPRUNDEL, Inspecteur-generaal van financiën

De inspectie van financiën heeft het ontwerp van eindrapport van de VBH OMG doorgenomen. Het was materieel niet mogelijk om dit lijvige document werkelijk grondig te bekijken. Dit eindrapport is een degelijk en uitgebreid document dat maar kon opgemaakt worden door de belangrijke inspanning van wat heel wat medewerkers van de betrokken diensten.

De inspectie van financiën wil nog volgende bedenkingen en opmerkingen bij dit document maken:

1. Het rapport geeft verschillende malen aan dat besparingen op het beleidsdomein OMG niet vanzelfsprekend zijn, en dat bij heel wat doelstellingen onvoldoende middelen beschikbaar zijn om deze doelstellingen binnen de vooropgestelde termijn te realiseren. Deze vaststelling is niet verwonderlijk. Het rapport geeft 17 omgevingsrelevante thema's waarbij onder ieder thema verschillende doelstellingen worden opgesomd. Zo komt men al snel tot verschillende tientallen doelstellingen die moeten gerealiseerd worden en waaraan middelen moeten toegewezen worden. Er worden binnen deze vele doelstellingen geen prioriteiten gesteld.
   De inspectie van financiën meent dat de effectiviteit, de efficiëntie en de zorgvuldigheid bij het inzetten en aanwenden van de middelen kunnen versterkt worden indien binnen de vele doelstellingen prioriteiten worden bepaald. Dergelijke prioritering kan inhouden dat gedurende een zekere periode geen of slechts heel beperkte middelen worden toegekend voor bepaalde doelstellingen om zo de mogelijkheid te creëren relevantere en meer prioritaire doelstellingen binnen een redelijke termijn te halen. De beslissing over de prioriteiten die gesteld worden, komt toe aan het politieke niveau, de administratie kan wel een dergelijke beslissing voorbereiden.

2. Dit rapport bevat een aantal concrete voorstellen voor besparingen die mogelijk zijn op korte termijn en een aantal voorstellen voor topics die in een vervolgfase verder kunnen uitgewerkt worden. Parallel werkt de administratie nog aan twee andere rapporten die heel wat nuttige informatie kunnen leveren voor een verdere heroverweging: een rapport rond het wetenschappelijk onderzoek binnen het beleidsdomein en een rapport rond de subsidies die binnen het beleidsdomein toegekend worden.
   Bij de verwijzing naar het rapport rond het wetenschappelijk onderzoek wordt verschillende malen gewezen op het feit dat dit rapport niet opgebouwd wordt vanuit een budgettaire benadering. De inspectie van financiën meent dat het feit dat het rapport niet opgebouwd wordt vanuit een budgettaire benadering geen probleem is. Integendeel. Ook bij de spending reviews lijkt het aangewezen uit te gaan van de doelstellingen die moeten gerealiseerd en de resultaten die moeten behaald worden, vanuit de prestaties die moeten geleverd worden en vanuit de acties die moeten opgezet worden om deze doelstellingen en resultaten zo effectief en efficiënt mogelijk te halen. De resultaten van deze oefening moeten dan budgettair vertaald worden waarbij ruwweg drie scenario's kunnen uitgewerkt worden: het ideale scenario dat toelaat de doelstellingen en de resultaten binnen de vooropgestelde termijn te halen, het realistische scenario waarbij aangegeven wordt wat mogelijk is binnen de werkelijk beschikbare middelen, en het besparingsscenario waarbij aangegeven wordt wat de impact op het realiseren van de doelstellingen en halen van de resultaten is in het geval de beschikbare middelen met 5%, 15% of enig ander percentage verminderd worden.

3. Het rapport VBH stelt dat ook moet gekeken worden naar de samenwerking met de partners. Het rapport over de subsidies kan allicht belangrijke informatie leveren rond deze partners aangezien heel wat subsidies verstrekt worden aan organisaties waarmee op een (min of meer) structurele wijze wordt samengewerkt.

4. Ook belangrijk bij de subsidies is na te gaan in welke mate de subsidies daadwerkelijk sociaal en economisch verantwoord zijn. Is de subsidie werkelijk nodig om een partner of burger te overtuigen om de nodige acties te nemen die bijdragen tot het realiseren van de doelstellingen van de Vlaamse overheid? De inspectie van financiën heeft de indruk dat sommige subsidies op dit ogenblik vooral tot gevolg hebben dat de overheid een deel van het normale ondernemingsrisico dat een ondernemer loopt, dekt. Een subsidie die zeker deze indruk geeft, is de subsidie voor de sanering van verlaten en verwaarloosde bedrijfsruimten. De administratie is zich van deze problematiek bewust want zij wijst in het rapport VBH zelfs reeds in deze zin naar de betrokken subsidie. Misschien zijn er nog andere subsidies waar eenzelfde probleem speelt. Bij andere subsidies rijst ook de vraag naar de zin waarom deze subsidie toegekend wordt zoals b.v. de subsidie voor het ophalen en vernietigen van krengen. De inspectie van financiën ziet, net zoals de administratie in het rapport VBH, de zin en het nut van deze subsidie niet in. De opheffing van deze subsidie lijkt dan ook logisch. Er dient in dit geval wel over gewaakt te worden dat deze subsidie na opheffing binnen het beleidsdomein OMG niet opgenomen wordt door het beleidsdomein Landbouw. Immers in dergelijk geval leidt de opheffing van de subsidie niet tot een minderuitgave, maar enkel tot een verschuiving van de uitgaven.

5. De vraag rijst of ook een analyse van de complexiteit van de regelgeving geen onderwerp van een spending review kan/moet zijn. Gelet op de techniciteit van de verschillende materies binnen het beleidsdomein OMG is het niet te vermijden dat soms zeer technische reglementeringen moeten uitgewerkt worden. De inspectie van financiën heeft evenwel de indruk dat deze reglementeringen vaak ingebed worden in een complex bureaucratisch geheel. Indien de bureaucratie rond de verschillende reglementeringen kan vereenvoudigd worden, kan dit een belangrijke efficiëntiewinst voor het beleidsdomein opleveren.

6. Het rapport VBH verwijst bij verschillende vervolgtrajecten naar het uitwerken van bench mark. Dit allicht in uitvoering van de richtlijnen van de stuurgroep die ook de nadruk leggen op bench marks. De inspectie van financiën meent dat bench marks bijzonder interessant en leerrijk kunnen zijn op voorwaarde evenwel dat binnen de bench mark appelen vergeleken worden met appelen. De impact van een verschillende overheidsorganisatie, van een andere taak en verantwoordelijkheid van lokale besturen, van een andere ruimtelijke organisatie, van andere klimatologische omstandigheden, van andere …. moet uitgezuiverd worden voordat een bench mark werkelijk zinvol kan zijn. Het uitwerken van bench marks is dan een ook een omslachtige en tijdsintensieve oefening.

7. Tenslotte heeft de inspectie van financiën nog 2 opmerkingen bij de concrete voorstellen die nu voorliggen:

    a. Binnen het beleidsdomein OMG wordt niet enkel gekeken naar een mogelijke beperking van de uitgaven, maar ook naar een mogelijke verhoging van de inkomsten door het verhogen van sommige retributies of door het ten laste leggen van de burger (personen, bedrijven, organisaties, ….) van sommige kosten vanuit de ideeën ‘de vervuiler betaalt’ en ‘voor wat hoort wat’. De inspectie van financiën meent dat zeer voorzichtig met een

verhoging van de inkomsten moet omgesprongen worden. Het risico is groot dat een verhoging van de inkomsten snel gepercipieerd wordt als een belastingverhoging waarbij niet uit het oog mag verloren worden dat gelet op de totale fiscale druk in België de maatschappelijke aanvaardbaarheid om extra lasten en kosten op de burger te leggen als retributie of als stimulans om b.v. minder te vervuilen, misschien wel beperkt is. Daarbij mag ook niet uit het oog verloren worden dat voor sommige diensten de burger tegenover een overheid of overheidsdienst staat die een monopolie heeft waarbij extra voorzichtig met de prijszetting moet omgesprongen worden.

b. Het is niet zeker dat het opheffen van interne VO-heffingen tot besparingen leidt. Het afschaffen van de grondbelasting die nu geheven wordt op gronden in eigendom van ANB of VLM leidt op het eerste gezicht tot een besparing voor deze entiteiten. Tegelijkertijd leidt dit ook tot een lagere ontvangst voor Vlabel waardoor de totaal beschikbare middelen dalen met waarschijnlijk tot gevolg dat de kredieten die aan ANB en VLM toegekend worden voor de verwerving en het beheer van gronden verminderd worden. Uiteindelijk leidt dit niet tot een besparing maar op niveau van de Vlaamse overheid tot een nuloperatie.

BIJLAGE 3: STUDIES EN REFERENTIES

Breemersch, T., Heyndrickx, C., Delhaye, E., Vanheukelom, T. & Decoster, A. (2019). *Onderzoek belastingen op arbeid verschuiven naar milieu. Studie in opdracht van het departement Omgeving.* **Fout! De hyperlinkverwijzing is ongeldig.**

Beleidsmonitor onroerend erfgoed *Inhoud — Indicatoren (onroerenderfgoed.be)*

Celen G. (2020). *Zit er beweging in de Open Ruimte?* Vlaams Tijdschrift voor overheidsmanagement, jaargang 2020, nummer 2.

Couderé, K., Van Gassen, B., Nagels, M., Dhondt, A. & Debuysere, F. (2015). *Klimaatadaptatie en kwalitatieve en kwantitatieve richtlijnen voor de ruimtelijke inrichting van gebieden (P.006723).* https://www.researchportal.be/nl/publicatie/klimaatadaptatie-en-kwalitatieve-en-kwantitatieve-richtlijnen-voor-de-ruimtelijke

De Groote K. & Ribbens R. 2021. *Evaluatie Archeologie 2020.* Uitvoering archeologieregelgeving, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 184 ISSN 1371-4678

De Nocker, L., Broeckx, S., Liekens, I., Beckx, C., Dams, J., Hambsch, L., Van den Abeele, L., Poelmans, L., De Jong, R. & Desmet, L. (2020). *Pilootproject Natural Capital Accounting in Vlaanderen. Studie uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving*. https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/449548/NCA%20rapport%20finaal.pdf

Departement Ruimte Vlaanderen. (2016). *Adviesnota verhandelbare ontwikkelingsrechten. Studie in opdracht van het departement Ruimte Vlaanderen*. https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/229959/Adviesnota_verhandelbare_ontwikkelingsrechten_2016.pdf

De Weerdt, L., Sasao, T., Compernolle, T., Van Passel, S., & De Jaeger, S. (2020). *The effect of waste incineration taxation on industrial plastic waste generation: A panel analysis. Resources, Conservation and Recycling, 157, 104717. https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.104717*

Doms, K., Van Damme, B., Winters, S., Bilsen, V., & Buyst, E. (2001). *Op zoek naar eigendom. Een onderzoek naar de overheidssteun voor eigenaars van woningen*, Leuven: Hoger Instituut voor de Arbeid.

Endeavour. (2020). *Vlaamse ruimtelijke calls. Expertennota in opdracht van het Departement Omgeving van de Vlaamse overheid, afdeling SID. Brussel*.

Ervynck A., Haneca K., Annaert R., Martens M., Meylemans E. & Lentacker A. 2021. *Evaluatie Archeologie 2020 Kenniswinst archeologieregelgeving,* Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 181 ISSN 1371-4678

Frijters, E., Klijn, O., Driessen, B. & Vetrugno, C. (2018). *Metabolisme van Antwerpen: Stad van Stromen*.

Heylen, K., & Winters, S. (2012). *De verdeling van de subsidies op vlak van wonen in Vlaanderen*. Leuven: Steunpunt Wonen.

Heylen K. & Winters S. (2016), *De bijzondere sociale leningen in Vlaanderen. Hoe de effectiviteit en rechtvaardigheid verhogen?*, Steunpunt Wonen, Leuven.

Heylen, K. (2020), *Woonsubsidies in Vlaanderen. Verdelingsanalyse voor 2018 en evolutie sinds 2008*. Leuven: Steunpunt Wonen.

IDEA Consult. (2019). *Subsidiekader departement Omgeving. Studie uitgevoerd in opdracht van het departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving*. https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/261025/Subsidiekader%20Omgeving_finaal%20eindrapport.pdf

IDEA Consult. (2020). *Evaluatie van de effectiviteit van de planbatenregeling. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving*. https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/282720/19_RTD_31_Effectiviteit%20planbaten_finaal%20eindrapport.pdf

Leinfelder H., Declerck J., Claeys M., Vandemoortel B., De Vrieze L., Kennivé R. (2020). *De open ruimte werken.* Vlaamse Landmaatschappij

Liekens I., Plevoets B., Lizin S., Dhallé K., Patyn J., Vanhoutte C. 2020. *De betalingsbereidheid van de Vlaming voor het behoud van bouwkundig en landschappelijk erfgoed,* Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 145 ISSN 1371-4678

OECD (2019). *Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection: Challenges in EU Member States and Policy Options***.** Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection: Challenges in EU Member States and Policy Options | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org)

OECD (2021). *Environment Performance Review Belgium, final publication*

PWC. (2019). *Opties voor een klimaatvriendelijke energiefiscaliteit in het Vlaamse gewest. Studie in opdracht van het departement Omgeving*. https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/256823/20191114_Rapport_Onderzoek%20invoering%20klimaatvriendelijke%20energiefiscaliteit_v14_CleanVersion%20%28002%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ryckewaert, M., Van den Houte, K., Brusselmans, L., Hubeau, B. & Vermeir, D. (2018). *De juridische en fiscale oorzaken van ondoordacht ruimtegebruik. 12 beleidsacties voor een zuiniger, duurzamer en kwalitatiever ruimtegebruik*. https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/230076/Eindnota%20ondoordacht%20ruimtegebruik.pdf

Stec Group, De Zwarte Hond & Zjak consult. (2018). *Budgettaire en financiële impact van het transitietraject in het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Een kosten-baten analyse*. https://www.ruimtelijkeordening.be/Portals/108/docs/Onderzoek/Eindrapport_STEC.pdf

Terryn, E., Lierman, S., Vandekerckhove, B. & Claeys, M. (2018). *Vergelijkende evaluatie van realisatiegerichte gebiedswerking in Vlaanderen, studie uitgevoerd in opdracht van het Vlaams planbureau voor Omgeving.* https://www.researchportal.be/nl/publicatie/vergelijkende-evaluatie-van-realisatiegerichte-gebiedswerking-vlaanderen

TV SUM-Atelier Romain. (2017). *Kwantificeren van hergebruiksmogelijkheden van leegstaande en onderbenutte panden in Vlaanderen.* https://archief-algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/229961/W_Eindrapport%20Evaluatie%20Leegstandsinstrumentarium_DEF.pdf

Vanhaevre I. 2020. *Onroerend erfgoed vanzelfsprekend? Hoe groot is het draagvlak voor onroerend erfgoed in vlaanderen?,* Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 132 ISSN 1371-4678

Vastmans F. (2017), *Regionale differentiatie maximale verkoopwaarden in het stelsel van bijzondere sociale leningen en voor de sociale leningen van de erkende kredietmaatschappijen*, Leuven, Steunpunt Wonen.

Vermeiren, K., Poelmans, L., Engelen, G., Broeckx, S., Beckx, C., De Nocker, L. & Van Dyck, K. (2019). *Monetariseren van de impact van urban sprawl in Vlaanderen, onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving.* https://www.ruimtelijkeordening.be/NL/Diensten/Onderzoek/Studies/articleType/ArticleView/articleId/9302

Vlaamse Landmaatschappij (2020). Evaluatie decreet landinrichting.

Vlaamse Landmaatschappij (2020). *Mestrapport.* Brussel.

Vito, juni 2021. *Impact van de verhoging van de verbrandingsheffing, 64 p.*

Een heldere kijk op de afvalwatersanering, economisch toezicht 2005 – 2010 (2011), https://www.vmm.be/publicaties/een-heldere-kijk-op-de-afvalwatersanering-economisch-toezicht-2005-2010

Economic data related to the implementation of the WFD and the FD and the financing of measures, draft report, WOOD

Evaluatie van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur (2019), https://www.vmm.be/publicaties/evaluatie-van-de-tariefstructuur-van-de-integrale-waterfactuur

Financiering van water in 2017 (2020), https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/beheerplan/achtergronddocumenten/ad_financiering-van-water-2017.pdf

Internationale prijsvergelijking van leiding-, afval- en hemelwater voor de gebruikers in verschillende Europese landen (2019), https://www.vmm.be/publicaties/internationale-prijsvergelijking-van-leiding-afval-en-hemelwater-voor-de-gebruikers-in-verschillende-europese-landen

Implementatie van de betaalbaarheidstoets voor de integrale waterfactuur (2019), https://www.vmm.be/publicaties/implementatie-van-de-betaalbaarheidstoets-voor-de-integrale-waterfactuur

Kosten voor riolering, een vooruitblik (2018), https://www.vmm.be/publicaties/kosten-voor-riolering-een-blik-vooruit

Kosten voor afvalwatersanering (2018), https://www.vmm.be/publicaties/kosten-voor-afvalwatersanering

Financiële cijfers rioolbeheer (2020), https://www.vmm.be/publicaties/financiele-cijfers-rioolbeheer-in-vlaanderen-2017-2018

Ontwerp stroomgebiedbeheerplan voor Schelde en Maas 2022 – 2027, https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/beheerplan/

Water Framework directive and Floods directive implementation reports, https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/impl_reports.htm

BIJLAGE 5: VERSLAGEN PROJECTGROEP

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
27.01.2021 Overleg 1

Aanwezig

Projectgroep: De Baets Henny (OVAM); De Brabandere Carolien (WO/VMSW); Hindryckx Frederik (VEB); Maertens Mathias (ANB); Peymen Johan (INBO); Putteman Peter (OE); Rooze Helmer (AWV); Springael Marc (VLM); Van Den Langenbergh Michelinne (VMM); Van Hoof Kor (VMM); Vereecke Jan (VEKA); Wille Danny (OVAM); van Sprundel Paul (IF); Bogaert Steven (dFB).
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise;

Agenda

Plan van aanpak doorlichting beleidsdomein OMG

Verslag

Inleiding:

- hoofdvragen: doen we ons beleid goed + doen we het goede beleid?
- van daaruit: welke zijn de budgettaire gevolgen van het gevoerde beleid, en wat kan er beter/anders/efficiënter?

Discussie op basis van toelichting (zie powerpoint)

- rol IF en FB:
    - bewaken van samensporen met andere VBH-trajecten (ook die rond sociale correcties)
    - bewaken evenwichtige voortgang (op vlak van inspanningen) tussen de verschillende VBH-trajecten
    - ondersteunen vanuit expertise
- rol bevoegde kabinetten
    - op de hoogte houden van kabinet over de voortgang
    - geen fiat vragen voor keuzes

- oefening mag niet eenzijdig op het financiële of op besparing gericht zijn:
    - het gaat om een brede doorlichting wat veel aandacht vraagt voor het inhoudelijke; de aangegane beleidsdoelstellingen bepalen in vele gevallen het kostenplaatje;
    - oefening zou alternatief voor 'kaasschaaf' moeten aanbieden bij toekomstige besparingsrondes
    - bij de uitwerking van de besparingsvarianten dient vooral duidelijk gemaakt te worden wat de consequenties op de beleidsdoelstellingen zijn van de voorgestelde besparingen, en wat de resulterende kosten zijn indien er onvoldoende of niet ingezet wordt op de realisatie van inhoudelijke doelstellingen (en bindende internationale engagementen, bv. inzake water, energie, klimaat, …);
    - resultaat van de werkzaamheden zou een soort van keuzemenu voor de politiek moeten zijn waarbij via het draaien aan de budgetknoppen duidelijk wordt wat de gevolgen zijn voor de achterliggende doelstellingen;
    - dogmatisch streven naar korte termijn efficiëntiewinsten kan ook meerkosten op de langere termijn inhouden; doelstellingen waarmaken kan initieel een investering vereisen;
- relatie met relance
    - relancebudgetten zijn eenmalige investeringen en vallen daardoor principieel buiten de recurrente scope van deze doorlichting; er dient wel aandacht te gaan naar het feit dat deze (enorme) budgetten wel invloed kunnen hebben op de recurrente budgetten of leiden tot recurrente kosten;
    - relancedoelstellingen vragen grote extra inzet van personeel; dit is weliswaar geen onderwerp van VBH-opdracht maar dient wel meegenomen te worden bij de uitrol van het relance-programma;

  → relance niet uit het oog verliezen in loop van oefening.

- scope
    - meegekregen tijdsspanne voor ogen houden, maar toch breed genoeg durven gaan, en de problematieken zeker over de entiteitskokers heen bekijken;
    - lokale overheid is een belangrijke speler in waarmaken doelstellingen Omgeving, maar veel vragen over efficiëntie subsidies bij die lokale partners (bv. inzet rio-subsidies); kan rol spelen in oefening, weliswaar rekening houdende met bovenstaande tijdsbeperkingen (spending review?);
    - wat wordt in welk VBH-traject meegenomen, rekening houdende met beheersbaarheid eigen traject?
        - financiering sociale woningen: moest in opdracht van kabinet sowieso reeds onderzocht worden in kader van regeerakkoord (atoma-budgetten): hoe op te nemen in apolitiek VBH traject? binnen werkgroep sociale correcties? binnen traject Omgeving? Wonen checkt bij minister van Financiën en minister van Wonen (=);
        - transversale doelstellingen VO-breed: hoe op te nemen in VBH trajecten? dFB checkt;
        - samenspel met traject Projectgroep 11 "sociale correcties" is belangrijk aandachtspunt (o.a. betaalbaarheid water)

- niveau van de te beschouwen beleidsdoelstellingen:
    - bekijken we op niveau strategische doelstellingen of operationele doelstellingen, of … ? ideaal om dit VO-breed op te nemen op gelijkwaardige manier;
    - gemeenschappelijke leidraad die dFB aan het opmaken is voor de Projectgroepen geldt als inspiratiebron of voorbeeld;
- apparaat:
    - apparaat niet meenemen vanuit besparingsbenadering;
    - wel link leggen met apparaat vanuit aanstippen efficiëntieverliezen ingevolge "kapot" bespaarde diensten en vanuit doorrekenen efficiëntiewinsten bij alternatieve instrumenteninzet;
- selectie van te evalueren instrumenten:
    - selectie (werkbaarheid behouden!) komt tot stand op basis van benadering vanuit 2 verschillende invalshoeken:
        - budgettair: via toepassing van de Pareto-80/20-regel op de budgetten per ISE (na uitzuivering van de grote "vertekenende" budgettenkomen), aangevuld met de optie voor entiteiten om obv. de volledige lijst van instrumenten met budget bepaalde items mee op de agenda te zetten; elke entiteit moet betrokken zijn; de onderliggende beleidsuitgaven vanuit de dotaties zijn door de agentschappen mee te nemen;
        - beleidsmatig: uitgaande van de parate kennis van bestaande, voor de omgevingsdoelstellingen sterk relevante, instrumenten (ook die met enkel impact op apparaat, zoals wetgeving).
- timing:
    - initieel doel was aanpassing meerjarenbegroting 2022-2025 via BO 2022, maar eigenlijk niet haalbaar; alternatief? Af te checken bij dFB:
        - bij BO 2022 →opnemen 'laag hangend fruit';
        - bij BO 2023 → richting aangeven voor de rest van legislatuur in meerjarenluik obv. resultaten diepgaander spending review;
        - Vooropgestelde timing gunning raamcontract (eind januari) wordt niet gehaald bij dFB;

Afspraken

- Agentschap Wonen Vlaanderen legt vraag rond samenspel onderzoek financiering sociale woningen en VBH-traject voor aan minister wonen en begroting;
- PVA wordt voor bezorging aan Stuurgroep (deadline 2 februari) rondgestuurd naar projectgroep ter goedkeuring;
- Lijst instrumenten (pareto en volledige lijst) ifv selectie instrumenten wordt tegen 1 februari bezorgd aan de entiteiten ter screening;
- Teams-kanaal wordt opgezet waar projectgroep permanent toegang heeft tot alle actuele documenten beschikbaar binnen de werkgroep; IF en dFB worden uiteraard meegenomen;
- Om de 14 dagen wordt overleg ingepland op woensdagen van 8 tot 9.30h, te starten op 10 februari met als agendapunt de selectie van te evalueren instrumenten. Volgende vergaderingen gaan door volgens nood.

/

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
09.02.2021 Overleg 2

Aanwezig

Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); Denys Toon (VLM); De Potter Bernard (VMM); Hoffmann Maurice (INBO); Maertens Mathias (ANB); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); Springael Marc (VLM); Vanblaere Sonja (AOE); van Sprundel Paul (IF); Wille Danny (OVAM);
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix

Agenda

selectie instrumenten doorlichting beleidsdomein OMG

Verslag

vragen vanuit werkgroep:

- Indien er gekomen moet worden tot de omschrijving van de impact van bepaalde besparingsdoelstellingen, is de vraag op basis van welke referentiebudgetten de percentages berekend zouden worden.
  → reactie Projectgroep:
  De startbasis is de meerjarenbegroting.
- Het PVA van domein Omgeving geeft een houding met open vizier weer. Hoe staat het met de openheid van PVA van andere beleidsdomeinen? De bezorgdheid leeft of iedereen de lat wel gelijk legt.
  → reactie Projectgroep:
  Dit zit over het algemeen goed, buiten een enkele uitzondering. In de Stuurgroep deze week worden bovendien de verschillende PVA gescreend op gelijke behandeling.
- Er zijn een resem fiscale (al dan niet sociale) maatregelen gelinkt aan omgevingsinstrumenten (bv. verminderde fiscale lasten bij schenkingen bij ANB of sociale correcties bij VEKA/VMM). Zou een VO-brede analyse hiervan niet interessant zijn?
  → <u>De vraag wordt via de covoorzitter (FB) voorgelegd aan de Stuurgroep.</u>

Discussie selectie van instrumenten (op basis van voorbereiding in werkgroep):

- Korte tijdsspanne van oefening
    - De oefening dient eerst te focussen op laaghangend fruit, daarna kan breder gegaan worden.
    - De taak is niet evident: de bestaande methodieken om effectiviteit en efficiëntie te onderzoeken vragen tijd. De korte tijd voor oefening brengt het gevaar met zich mee dat ingeboet wordt op kwaliteit en het maken van fouten.
    - Het zal dan ook een traject zijn op basis van 'learning by dooiing'
- Inhoud-besparing
    - Het is niet de bedoeling van oefening om te poneren waar te besparen; wel om de consequenties van besparingsscenario's op de beleidsdoelstellingen in beeld te brengen, zodat de politiek onderbouwd keuzes kan maken. De beslissing ligt bij de politiek.
    - vanuit gegeven dat het inhoudelijke van belang is had opdracht beter vanuit minister president gekomen en niet vanuit de begrotingshoek.
    - Er zal zoeizo bespaard worden; een schrikreflex is niet nodig; de oefening moet gezien worden als kans om richting te geven.
- Stroomlijnen vanuit VO:
    - transversaal wordt op vandaag enkel op 'sociale correcties' ingezet; andere thema's moeten voorlopig niet verwacht worden.
    - Waarom werden niet eerst lijnen uitgezet op VO-niveau?
    - Moeten er vanuit het overkoepelende geen richtlijnen meegegeven worden ifv gelijkheid in toegepaste methode van doorlichting?
    - Gezien agenda volgende stuurgroep moeten er op korte termijn geen richtinggevende elementen verwacht worden vanuit de Stuurgroep; misschien kan de mogelijkheid tot oprichten van een secretariaat voor inhoudelijke vragen een alternatief zijn.
      → De vraag wordt via de covoorzitter (FB) voorgelegd aan de Stuurgroep.
- Apparaatskredieten - beleidskredieten
    - Indien instrument met betrekking tot INBO (apparaat) geschrapt wordt, dan komt INBO nergens voor terwijl vertrokken was van idee om elke entiteit mee te nemen.
    - Ofwel apparaatskredieten er overal bij ofwel nergens (los van wat het werkelijk inhoudt). Als we vanuit dat oogpunt instrument INBO meenemen dan komen verschillende andere instrumenten (die nu in voorstel van selectie niet als geselecteerd opgenomen zijn) ook weer in beeld.
    - Conclusie:
        - wel mee in oefening te nemen: of INBO zinvol werk doet en van daaruit link leggen naar apparaat
        - algemeen: apparaat niet vooraan in oefening brengen, wel het effect op apparaat meenemen vanuit inhoudelijke oefening (IT is voor domein ondersteunend, net zoals bv. autopark dit is voor INBO)
- Wonen:
    - Een brede oefening rond sociale woningbouw wordt in opdracht van Vlaamse Regering opstart op het kabinet FB/Wonen.
    - Er is begrip voor de door de Werkgroep aangegeven bezorgdheid over het niet integreren van dit traject in de VBH-oefening wat zou betekenen dat niet alle thema's gelijk of geïntegreerd behandeld zouden worden.

//

    - Op welk manier de verschillende trajecten rond sociale woningbouw laten samensporen, is de vraag.
    - De instrumenten rond sociale woningbouw worden wel meegenomen in VBH-oefening, waarbij het gezien wordt als soort van vingeroefening om later dieper in te gaan in de materie.
- Onderzoek:
    - Er loopt een domein-breed traject rond onderzoek en monitoring nl. 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' (ifv strategische onderzoeks- en monitoringsagenda – trekker Marnix De Vrieze - tegen einde legislatuur) ; het vertrekpunt daar is echter niet financieel, wel constructieve zoektocht naar efficiëntiewinsten over alle entiteiten van Omgeving heen;
    - Belangrijk: dynamiek binnen dit traject niet verstoren door traject te beginnen linken met (lastige) budgetdiscussies.
    - Het lopende traject wordt gezien als opportuniteit wat zich vertaald als:
        - de inzichten van de VBH-oefening worden daar waar mogelijk in het lopend domein-breed traject 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' ingeschoven;
        - de inzichten rond efficiëntiewinsten uit traject 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' worden ingezet ifv een latere spending review (vanaf 2022).
- IT
    - IT maakt gebruik van outsourcing om te verhelpen aan besparingen op apparaat en de problematiek van lonen overheid cfr markt.
    - Er zijn 3 mogelijkheden om te beschikken over voldoende werkkracht: intern, extern en via Vlaanderen Connect; (Deze 3de optie kan misschien ook bekeken worden voor andere 'probleemprofielen') er is nog geen duidelijkheid rond vernieuwde outsorcingscontract waardoor deze materie dan beter niet meegenomen wordt in domein-traject.
    - De in de voorliggende selectie opgenomen instrumenten rond IT worden wel behouden in de oefening.
- Algemeen mee te nemen elementen in oefening:
    - onderzoek en IT worden meegenomen in de invalshoek vanuit doelstellingen.
    - Politieke keuzes mogen niet buiten scope gehouden worden.
    - De wervingsstop moet meegenomen worden in de oefening.
    - De afstand tot het halen van doelstellingen moet in beeld gebracht worden.
- experten
    - er kunnen experten ingezet worden die vergoed worden (bedragen onduidelijk)
    - vanuit werkgroep wordt een screening gedaan van mogelijke profielen en die wordt aan Projectgroep rondgemaild.

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
10.03.2021 Overleg 3

Aanwezig

Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); Denys Toon (VLM); De Potter Bernard (VMM); Evenepoel Marleen (ANB);
Hindryckx Frederik (VEB); Hoffmann Maurice (INBO); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); Vanblaere Sonja (AOE); van Sprundel Paul (IF); Wille Danny (OVAM);
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG); Maertens Mathias (ANB)

Agenda

Stand van zaken en verdere aanpak project VBH binnen Omgeving.

Verslag

1/ Terugkoppeling feedback ontvangen vanwege de Stuurgroep
Er werd een algemene en een OMG-specifieke terugkoppeling ontvangen (zie Teams-omgeving).

De algemene terugkoppeling leverde een aantal extra taken op, die reeds vóór deze projectgroep opgeleverd dienden te worden aan de Stuurgroep:

- Onderstaande producten werden aan de Stuurgroep bezorgd op 5 maart.
    - Nieuwe Excel volledig vanuit oogpunt begrotingsstructuur, ingevuld op basis van (via de entiteiten) bekomen informatie vanuit invultabel selectie instrumenten
    - Overzicht Sociale correcties binnen Omgeving. Het Agentschap Wonen geeft hierbij aan dat de te hanteren definities niet altijd even duidelijk waren.
- Onderstaande producten worden snel na de Projectgroep bezorgd aan de Stuurgroep:
    - De becijferde marktwaarde van alle participaties binnen het beleidsdomein
    - De toegevoegde waarde van de verzelfstandigde agentschappen binnen het beleidsdomein;

Vanuit de projectondersteuning wordt een repliek geformuleerd op de specifieke vragen voor Omgeving ontvangen vanuit de Stuurgroep. De Projectgroep is ervan overtuigd dat mits bijkomende info alle bezorgdheden gedekt kunnen worden. De ontwerp-repliek passeert via schriftelijke procedure de Projectgroep vooraleer naar de Stuurgroep te vertrekken.

Verdere aandachtspunten bij de op te maken feedback richting Stuurgroep:

- De verwijzing naar pareto-regel werkte bij de Stuurgroep als rode lap op een stier. De kansen naar besparing toe liggen misschien net in instrumenten die vallen op de 20% instrumenten die door deze regel niet opgenomen zijn.
- De pareto-regel is enkel een vertrekpunt geweest. De uiteindelijke selectie aan instrumenten neemt ongeveer 95% op van het totale budget, waardoor de bekommernis van Stuurgroep niet aan de orde is.

2/ Overzicht stand van zaken bevragingen bij entiteiten
Lopende bevraging in uitvoering van plan van aanpak OMG tegen 14 maart:

- Excel vanuit doelstellingenperspectief
- Opties tot en beschikbare documenten benchmarking worden via Werkgroep verzameld

Asap op te starten bijkomende kritische bevraging in uitvoering van het plan van aanpak:

- Excel selectie instrumenten wordt bekeken vanuit gelijkwaardigheid in kritische houding. Vanuit dat principe worden door de projectondersteuning gericht aanpassingen en/of aanvullingen gevraagd.

3/ Verfijning plan van aanpak vanuit Werkgroep

- Het PVA wordt verder verfijnd door de toevoeging van bilaterales per entiteit. In deze bilaterales is ruimte om de bestaande en nieuwe kritische inzichten binnen de entiteiten rond effectiviteit, efficiëntie en 'laaghangend fruit' mee te nemen, dit in samenspel met de gemaakte selectie aan instrumenten en het overzicht van basisdoelstellingen. De data voor de bilaterales werden vastgelegd in de periode van 15 tot 26 maart; de werkgroep van 19 maart vervalt daardoor.
- De verkregen inzichten en voorstellen worden geïntegreerd en verwerkt in de week van 29/03 – 1/4 in voorbereiding van het Werkgroepoverleg van 2 april met alle entiteiten.
- Het voorstel van de Werkgroep wordt voorgelegd op de Projectgroep van 7 april om daarna te verwerken tot tussentijds rapport, zoals gevraagd door de stuurgroep tegen 15 april.

4/ Aandachtspunten en vragen vanuit de BD-brede werkgroep VBH
De leden van de Werkgroep geven expliciet aan dat het onmogelijk is om binnen deze (dan nog ingekorte) deadlines en gegeven de overlap met alle andere relance- en andere lopende extra projecten kwalitatief werk te kunnen verzekeren. De Werkgroep stelt voor steeds een disclaimer bij alle stukken te voegen die expliciet aangeeft dat binnen de opgelegde deadlines onvoldoende kwalitatief werk verzekerd kan worden.

<u>Verdere vragen vanuit Werkgroep:</u>

- Zal de beperkte tijd niet leiden tot een zuiver besparingsverhaal?
  → reactie Projectgroep: OMG houdt vast aan een zoektocht naar efficiëntie vanuit doelstellingen om van daaruit tot besparingsvoorstellen te komen. Op deze manier kunnen we in beeld brengen welke maatregelen het minst raken aan de doelstellingen of hoe een andere

inzet en bron van middelen tot een grotere slagkracht kan leiden ifv behalen doelstellingen. Ook minder nuttig beleid en een heroriënteren van middelen zijn deel van de oefening. Het lijkt nuttig om aan de Stuurgroep voor te stellen de deadlines voor het laaghangend fruit en de echte brede heroverweging uit elkaar te halen.

- Wil de regering een puur budgettaire aanpak of ook een inhoudelijke? Kan dit afgetoetst worden bij de (kabinets)vertegenwoordigers van de Klankbordgroep?
  → reactie Projectgroep: uit navraag van de covoorzitter (FB) blijkt dat er op politiek niveau consensus is over een besparing van 5%/15% (!). De reden dat deze percentages niet in de regeringsbeslissing zelf is opgenomen heeft een andere reden. De percentages hangen samen met de zoektocht naar 'laaghangend fruit' op korte termijn. De VBH in zijn gehele traject stopt niet bij het laaghangend fruit en gaat breder.

5/ Verdere discussies

- Rol Stuurgroep
  - De rol van de Stuurgroep moet zich op niveau van methodiek bevinden, niet de inhoud. De inhoud en het maken van keuzes/suggesties komt de Projectgroepen zelf toe.
    → Dit signaal wordt doorgegeven aan de Stuurgroep en aan de Projectgroep 11 via covoorzitter (FB)
  - Als er geen besparingsvoorstellen komen vanuit de Projectgroep, zal de Stuurgroep of de politiek zich geroepen voelen om zelf voorstellen te doen. Dit moeten we vermijden.
- Rol vakministers
  - Er is geen officiële communicatie over de rol van politiek bij de oefening vanuit FB. Het lijkt erop dat vakministers en Stuurgroep afwachten hoe goed elk zijn rol speelt.
  - Aan de ene kant kan het verloren werk zijn op voorstellen te werken die politiek niet gedragen zijn, aan de andere kant mogen we onze blik niet verengen en mogelijke scenario's niet uit de weg gaan omdat ze, indien niet nu, eventueel later nog (volgende legislatuur bv.) politiek opgepakt kunnen worden. De bedoeling moet zijn aan de politiek alternatieven aan te bieden zodat er niet gewerkt wordt vanuit het principe van de 'kaasschaaf'.
  - Beslist beleid moet ook in vraag kunnen gesteld worden.
  - Peter Cabus vraagt een onderhoud met de kabinetschef om de principes van VBH toe te lichten.
- Horizontale blik
  - MOW richt vragen naar andere Projectgroepen.
  - Vanuit de Stuurgroep worden geen acties ondernomen richting horizontaliteit; daar waar nuttig (gemeentefinanciering) en zinvol zal OMG dan ook zelf initiatief nemen tot contact met andere Projectgroepen (cf. MOW).
- Inkomsten/uitgaves
  - We moeten ook op een slimme manier kijken naar mogelijkheden voor (bijstelling van de) inkomsten en een shift voor ogen nemen op vlak van belasting en heffing. Dit is dan vooral aan de orde in het licht van een brede hervorming, niet voor de korte termijn.
- Inzet experten
  - Mogelijke experten werden opgevraagd bij de entiteiten. De meesten deden dit reeds.

    - De rol van de experten is het leveren van een kritische reflectie, ook rond governance.
    - De experten zijn geen mensen uit raamcontract met IDEA.
    - De experten worden niet ingezet in de bilaterales maar worden gericht bevraagd (per thema en/of over thema's heen ifv. hun specialiteit) en dit op basis van de output uit de verzamelde en in de werkgroep verwerkte inzichten uit de bilaterales. Daarbij wordt een helder verwachtingspatroon meegegeven aan de experten. De wijze waarop de experten bevraagd worden, wordt via de Werkgroep voorgelegd aan de Projectgroep.
    - De vragen zouden aan de experten overgemaakt moeten worden voor de paasvakantie (vanaf 5/4).
- Benchmarking
    - Welke vragen opgenomen worden richting benutting van raamcontract ifv benchmark, is onderwerp van discussie op de Projectgroep van 24 maart.

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
24.03.2021 Overleg 4

Aanwezig
Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); De Baets Henny (OVAM); Denys Toon (VLM); De Potter Bernard (VMM); Forier Ben (VMSW); Evenepoel Marleen (ANB); Hoffmann Maurice (INBO); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); Vanblaere Sonja (AOE); van Sprundel Paul (IF);
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG); Maertens Mathias (ANB); Jan Vereecke (VEKA) ; Discart Cynthia (OVAM)

Agenda

1. Korte stand van zaken voortgang werkzaamheden
2. Ontvangen feedback Stuurgroep op Budgettaire Excel
3. Externe opdracht raamcontract: vraagstelling in kader van benchmark
4. Inzet experten
5. Verdere timing: verschuiven datum PG, rekening houdende met deadline tussentijdse stand van zaken vanuit stuurgroep?

Verslag

1. Korte stand van zaken voortgang werkzaamheden Plan van Aanpak

- 4 van de 9 bilaterales (OE, WO, ANB, VEKA) zijn achter de rug en verlopen zeer constructief en met open geest. De rest van de bilaterales gaan nog deze week door.
- Als basis voor de werkzaamheden dienen zowel de excel-invultabel 'selectie instrumenten' als de invultabel 'vanuit doelstellingenperspectief'. Deze werkwijze laat toe pragmatisch de nodige/verhoopte output te genereren.

2. Ontvangen feedback Stuurgroep op Budgettaire Excel

- Algemeen
  De stuurgroep VBH koppelde terug op het door OMG ingevulde Stuurgroep-sjabloon 'budgettaire instrumenten' en maakte ook een fichetool over ter inspiratie.
  → reactie PG:
  - Er heerst verbazing over de feedback van de Stuurgroep, die bovendien geen zicht biedt op de stand van zaken over het geheel van het VBH-traject.
  - Het voorstel van aanpak vanuit de Stuurgroep legt de focus op VTE en lijkt blijk te geven van een verglijden in een klassieke aanpak richting apparaat, terwijl in de

opdrachtomschrijving VBH het apparaat niet als centraal stellend meegegeven werd (zoals ook verwerkt in plan van aanpak Omgeving).

    - OMG ziet de aangeboden fichetool als inspiratie voor het opnemen van de finale output maar zal in de lopende fase niet nog eens een ander soort sjabloon gaan opleggen aan de medewerkers binnen het project. De bezorgdheden vanuit de Stuurgroep lijken voort te komen uit het feit dat ze de Exceltabellen waarmee OMG werkt, zien als output-tabellen terwijl het gaat om tabellen die de nodige input verzamelen als basis voor het genereren van de output.
    - Er wordt vanuit OMG geen reactie overgemaakt aan de Stuurgroep op de ontvangen feedback: er wordt gefocust op de verdere uitwerking van de opdracht zelf.
- Specifieke risico's en knelpunten: *formulering Stuurgroep* → reactie PG
    - Risico: *De antwoorden in het sjabloon laten niet veel conclusies toe want bevragingen zijn lopend (deadlines 9 resp 14 maart) ; wat hebben die bevragingen concreet opgeleverd?*
      → reactie PG: deze vraag is voorbarig, traject is lopend.
    - Risico: *Het is niet duidelijk of besparingsscenario's van 5%/15% voor de beleidsvelden worden onderzocht en of de entiteiten met rechtspersoonlijkheid in die oefening worden betrokken*
      → PG: OMG onderzoekt wat de gevolgen zouden zijn van besparingsscenario's (5%/15%) en bekijken ook de entiteiten met rechtspersoonlijkheid, zowel naar hun bestaansreden als naar hun belangrijkste beleidsuitgaven. De apparaatskredieten worden niet bekeken conform plan van aanpak.
    - Knelpunt: *Het door OMG aangeleverde materiaal mbt participaties biedt onvolledige antwoorden zowel qua scope (betrokken entiteiten) als qua relevant cijfermateriaal*
      → PG: NV Aquafin en NV VEB werd doorgegeven. Er werd zoals gevraagd onderbouwing aangeleverd voor de verkoopwaarde (zonder detailinstructies). Peter VdN vraagt na wat het probleem zou zijn.
    - Knelpunt: *De samenwerking met Aquafin en personeelsoutsourcing worden niet belicht alsook EKMs en VWF buiten scope van de heroverweging*
      → PG: EKM's (uitdovend) en VWF (leningen/waarborgen) zitten niet in de scope. De financiering van de watersector via NV Aquafin wordt wel bekeken, het verhaal van de personeelsoutsourcing zit momenteel niet als geheel in scope, maar wordt wel meegenomen in de budgetrijen waar relevant.
    - Voorstel aanpak benchmarking VTE en werkingsmiddelen:
      → PG: projectgroep wil focus blijven leggen op andere zaken dan het apparaat conform plan van aanpak. Eventueel te bekijken als er tijd rest.

3. Externe opdracht steunend op raamcontract: vraagstelling in kader van benchmark

- De OESO voert een doorlichting uit waarbij de toestand in verschillende landen vergeleken wordt (publicatie 31 maart). In principe ondergaat elk OESO land elke 10 jaar zo een evaluatie van het milieubeleid waarbij statistieken opgenomen worden die Vlaanderen plaatst in de "OESO klas". Deze oefening kunnen we dan ook zien als een benchmark (mengeling van beleidsmatige en instrumentele) en zullen we optimaal gebruiken zeker ook voor het benadrukken van de nood tot effectieve realisatie van omgevingsdoelstellingen vanuit Europa.

//

- Topics te onderzoeken via raamcontract (rekening houdende met beperkte tijd worden topics beperkt gehouden):
  - Financieringsmechanismen:
    - <u>Matched crowdfunding, met focus op OE</u>
      Hoe kunnen we 'matched crowdfunding' inzetten waarbij VO voor matching financiering kan zorgen en waarbij tegelijkertijd hefboomwerking van publieke financiering meer uitgespeeld kan worden en de private markt geactiveerd wordt? (bv.regio-deals Nl)
    - <u>Bundelen middelen op gebiedsniveau</u>
      Wat zijn, over beleidsdomeinen en bestuursniveaus heen, manieren van 'bundelen van middelen' op niveau van geïntegreerde programma's, geïntegreerde gebiedsontwikkeling, geïntegreerde projectwerking?
  - <u>Natuurbeheer door derden</u> (oa input in kader van inkantelen aankoopsubsidies in aankopen via ANB en focussen op beheersubsidies)
- Topics VO-breed op te nemen → suggestie richting Stuurgroep: financiering door derden
  - met als invalshoek 'vervuiler betaalt' en producentenverantwoordelijkheid
  - wanneer kunnen overheidsdiensten tariferen?
  - wanneer zet je participaties op (cfr greendeal, Mooimakers, CurieuzeNeuzen, …)?
- Topics potentiële diepgaander spending review: Gemeentefinanciering
  - alle financiële stromen naar gemeenten vanuit OMG laten bekijken
  - gezien grootte van oefening, oefening gedeeltelijk richting Stuurgroep sturen
  - zeker hemelwater- en saneringsinfrastructuur mee opnemen in spending review

4. Experten

- Er wordt afgestapt van de eerdere optie tot gerichte vraagstelling aan aantal externe experten: zou te theoretisch blijven, geen verwachte meerwaarde, eerder extra complexiteit en tijdsverlies
- Volgende externe experten (aan te spreken als expert en niet vanuit hun functie) worden uitgenodigd bij de globale bespreking van de eerste ontwerp-resultaten:
  - SAR Minaraad: Jan Verheeke
  - SARO: Filiep Loosveldt/Bea Kayaerts
  - Steunpunt Wonen:
    - Sien Winters (HIVA)
    - Erik Buyst (KUL)

5. Verdere timing

- De PG van 7 april wordt verschoven naar 14 april (rekening houdende met Paasverlof).

In kader van het tussentijds rapport, over te maken aan de Stuurgroep ten laatste op 15 april, wordt het aan de PG voorgelegde materiaal, aangevuld met het verslag van de PG.

Vlaamse Brede Heroverweging

Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
21.04.2021 Overleg 5

Aanwezig
Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); De Baets Henny (OVAM); Denys Toon (VLM); De Potter Bernard (VMM); Evenepoel Marleen (ANB); Hindryckx Frederik (VEB); Hoffmann Maurice (INBO); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); Vanblaere Sonja (AOE); van Sprundel Paul (IF);
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG); Maertens Mathias (ANB); Wille Danny (OVAM)

Agenda

1. Verdere timing
2. Verdere aanpak vanuit doelstellingenperspectief

Verslag

1. **Verdere timing:**
   De vooropgestelde timing wordt aangepast vanuit principe 'kwaliteit primeert op timing':
   - alle ontwerprapporten van de bilaterales tegen ten laatste volgende woensdag 28/04 bij de betrokken entiteiten, en dit ter revisie tegen vrijdag 30/04 (16u)
   - alle gereviseerde rapporten ten laatste maandag (03/05) bij de entiteiten
   - verwerking input vanuit doelstellingenperspectief tegen woensdag 28/04 bij de entiteiten
   - volgende PG woensdag 05/05: bespreking van de ontwerp-rapporten met focus op de vastgestelde probleempunten en de meta-laag van de conclusies (het overkoepelende verhaal van o.a. "de vervuiler betaalt")

2. **Verdere aanpak vanuit doelstellingenperspectief**
   - De voorgestelde systematiek levert een 2-ledige output:
     - Set van VBH-vragen, met focus op zoektocht naar hiaten én conflicten in het huidige (entiteitsoverschrijdende) beleid. Het zou een meerwaarde zijn als ook de andere beleidsdomeinen dergelijke aanpak zouden bekijken, in het bijzonder MOW en LV.
     - Als methodiek in kader van de vooropgestelde doelstelling in PVA van een opbouw van een domein-breed evaluatiesysteem.
   - Via de oefening kwam in beeld dat de omgevingsdoelstellingen zich richten op zowel 'kwaliteit', 'kwantiteit' als op 'diensten' (bv ecosysteemdiensten).

- Het is voor de projectgroep een mooie oefening die kan meegenomen worden naar de Stuurgroep in functie van heroverwegen van de huidige bedrijfsvoering binnen VO. Vandaag worden de entiteiten cf. de opzet van BBB2006 nog geëvalueerd op hun instrumenten en doelstellingen, terwijl er eerder nood is aan globale doelstellingen, indicatoren en evaluaties vanuit VO-breed evenwicht om dan te kijken welke instrumenten er nodig zijn en welke entiteit die best kan opnemen. De oefening kan ook een aanzet zijn richting een Vlaams semester cfr het Europees semester.

  Het meten zelf van de impact van een instrument zou een meerwaarde bieden in de analyse, maar kan onder de opgelegde tijdsdruk niet meegenomen worden in deze VBH-oefening; de impactoefening staat er complementair aan. De ('juiste') indicatoren zijn er op vandaag niet altijd; het gestructureerd kader kan ingezet worden om dié indicator naar boven te halen die best kan aangeven wat de voortgang rond de doelstelling is. Deze indicatoren kunnen dan meegenomen worden richting verdere uitrol BBT.
- De gebruikte terminologie in het voorgestelde ontwerp is nog voor verbetering vatbaar, en wordt nog onder de loep gehouden rekening houdende met o.a. volgende bedenkingen:
  - Natuur is niet alleen hefboom maar kan ook gezien worden als een drijvende kracht.
  - Biodiversiteit is binnen deze oefening niet opgenomen als item op zich maar als doelstelling binnen het item 'natuur'.
  - Elementen van beleving zitten onder 'zintuigelijke context'.
  - …
- Linken kunnen gemaakt worden met de literatuur, OESO, MIRA.

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
0505.2021 Overleg 6

Aanwezig
Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); De Baets Henny (OVAM); Denys Toon (VLM); De Potter Bernard (VMM); Evenepoel Marleen (ANB); ; Hoffmann Maurice (INBO); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); Vanblaere Sonja (AOE); van Sprundel Paul (IF);
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG); Maertens Mathias (ANB); Wille Danny (OVAM)

Agenda

1. verloop tot nu toe bij aanpak 'vanuit instrumenten' en 'vanuit doelstellingenperspectief'
2. meta-principes voor evaluatie
3. Verdere timing

Verslag

1. **Verloop tot nu toe bij aanpak 'vanuit instrumenten' en 'vanuit doelstellingenperspectief'**
   →Aanpak vanuit instrumenten
   - Chronologisch tot nu:
     1. Alle entiteiten vulden het vooropgestelde excel-sjabloon in voor de entiteit-eigen instrumenten;
     2. Via bilaterales per entiteit kwamen interessante budgettaire bevindingen voor korte en lange termijn naar boven;
     3. De output van de bilaterales werd door de ondersteuning VBH verwerkt tot bevindingen in 4 extra toegevoegde kollommen in het sjabloon; De stap van verslag opmaken van de bilaterales werd daarmee overgeslagen; Dit wegens de krappe timing van het VBH-traject;
     4. De bevinden per entiteit werden nagekeken door die entiteit en kregen fiat om overgemaakt te worden aan de Projectgroep;
     5. De gebundelde inzichten over het gehele domein werden naar de PG gestuurd; dit is het eerste moment dat elke entiteit zicht krijgt op de voorstellen vanuit de andere entiteiten.
   - De PG is het erover eens dat het geheel een mooie compilatie is geworden.

- ‘Wonen’ moet breder benaderd worden dan BRV; Het woonbeleidsplan heeft specifieke eigenheden.
- Ondanks feit dat het kabinet OE regelluwte vraagt (wegens verschillende recente aanpassingen), blijft de PG het VBH-traject zien als een ambtelijke oefening waarbij alle entiteiten inhoudelijk gelijkwaardig behandeld worden. Voorstellen kunnen, indien niet deze legislatuur, ook later nog hun nut bewijzen. De politiek krijgt in het latere politieke VBH-traject de kans hun bevindingen in te brengen.
- Afspraak: de entiteiten kunnen hun bevinden over de gebundelde inzichten meegeven tot ten laatste woensdag 12 mei.

:

→ Aanpak vanuit doelstellingenperspectief

- Chronologisch tot nu:
  - Alle entiteiten vulden het vooropgestelde excel-sjabloon in voor de entiteit-eigen doelstellingen.
  - 2 documenten zullen ter nazicht overgemaakt worden aan de WG:
    - Het geheel van doelstellingen wordt verwerkt als geheel conform de principes van de doelstellingencascade eerder besproken in WG en PG;
    - Er wordt ter verfijning van de soorten instrumenten in het sjabloon een structurering opgemaakt van de omgevingsinstrumenten.
  - Indien nodig zal een entiteit gevraagd worden kort te overleggen ifv entiteit-eigen vragen (zoals reeds gebeurde met ANB).
- Participaties: alle informatie werd bezorgd aan de Stuurgroep VBH
- Sociale correcties: de voorstellen richting Stuurgroep VBH zouden vanuit de PG Omgeving moeten komen en niet rechtstreeks vanuit de PG Sociale correcties.

2. Meta-principes voor evaluatie

- De projectondersteuning licht de aanzet tot meta-principes toe en geeft bij elk van de principes een aantal voorbeelden van voorstellen vanuit het excel-sjabloon instrumenten:
  - Vervuiler/gebruiker betaalt;
  - Uitdragen wederzijdse verantwoordelijkheid;
  - Inzetten op het realisatiegerichte principe van ‘voor wat hoort wat’;
  - Integratie en bundelen van krachten, middelen en instrumenten;
  - Slagkrachtige rol van overheid richting kwaliteit.
- De metaprincipes zullen hun dienstdoen in het aan te leveren ontwerpdocument richting Stuurgroep.
- Subsidies

        - Diegene die het meest slagkrachtig is in kader van het te bereiken doel, moet de subsidie inzetten; Dat kan mogelijks een ander beleidsdomein zijn.
        - Subsidies dienen een dubbel doel:
            - Ondersteunen;
            - Gedrag veranderen tot de tijd rijp is voor opname binnen regulier beleid.
    - 'Vervuiler/gebruiker betaalt'
        - Naast 'vervuiler' en 'gebruiker' wordt 'verstoorder' toegevoegd (van toepassing bij archeologie); Het kan daarbij gaan om burger maar ook om producent.
        - De inkomsten moeten indien mogelijk bovendien ingezet worden ter ondersteuning van omgevingsdoelstellingen; dit kan weliswaar niet afgedwongen worden;
        - Het is van belang te weten waarom een bestaande heffing werd ingevoerd: bewustmaking, politiek symbool, …. ; Daarmee is die heffing niet steeds als kostendekkend ingezet geworden.
    - Uitdragen wederzijdse verantwoordelijkheid:
        - Hoe zorgen we ervoor dat sectoren de omgevingsdoelstellingen meenemen in hun beleid(-sinstrumenten)? Algemene doelstellingen moeten doorwerken over de domeinen heen. Het is belangrijk dit gegeven deel te laten zijn van de meta-principes. Minstens moeten we het voorbeeld geven en dit al waarmaken binnen het domen zelf!
        - Een toets achteraf werkt niet om een gedeelde verantwoordelijkheid waar te maken omdat een toets achteraf gebeurt en dus niet kan leiden tot een integratie van verschillende doelstellingen.
        - De covoorzitters van de PG Omgeving nodigen de covoorzitters van relevante beleidsdomeinen uit ifv het bespreken van gemeenschappelijke bekommernissen:
            - Relevante domeinen voor dergelijk gesprek zijn mobiliteit, landbouw, economie, cultuur, welzijn, onderwijs, …
            - Als timing voor dergelijk overleg wordt begin juni vooropgesteld. Peter Cabus zal dit gesprek leiden. De projectondersteuning verzamelt items om op de agenda te zetten bij dit overleg.
            - Op basis van dit gesprek zal een signaal gegeven worden richting Voorzitterscollege.

3. Verdere timing

- Officieel moet het ontwerp van einddocument nog steeds tegen Pinksteren doorgestuurd worden aan de Stuurgroep maar officieus geeft de covoorzitter mee dat uitlopen tot juni/juli geen probleem mag zijn; Het 'laaghangend fruit' moet opgenomen kunnen worden binnen de volgende begroting, weliswaar in het politieke traject (september).

- Experten worden pas uitgenodigd eens het ontwerp van einddocument opgemaakt is.
- Agenda volgende PG'en:
    - Op de agenda van de PG van 19 mei staat de inhoudstafel van het ontwerpdocument. Het voorstel van inhoudstafel wordt maandag doorgestuurd naar de PG. Ondertussen werkt de projectondersteuning verder aan de meta-analyse en begint te schrijven aan het ontwerpdocument.
    - Op de agenda van de PG van 2 juni staat de bespreking van een draft van ontwerp einddocument.

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
02.06.2021 Overleg 7

Aanwezig

Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); De Baets Henny (OVAM); De Potter Bernard (VMM); Hoffmann Maurice (INBO); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); van Sprundel Paul (IF);
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG);
Verontschuldigd: Vanblaere Sonja (AOE); Denys Toon (VLM); Evenepoel Marleen (ANB)
In vervanging: Maertens Mathias (ANB); Wille Danny (OVAM), Griet Celen (VLM)

Agenda

1. Overlopen inhoudstafel en invulling ontwerp-eindrapport
2. Bespreking aandachtspunten ontwerp-eindrapport
3. Verdere timing

Verslag

1. **Overlopen inhoudstafel en invulling ontwerp-eindrapport**
   - Versie op voorhand bezorgd aan de projectgroep (zie mail)
   - Ontwerp gebaseerd op het sjabloon bezorgd uit de Stuurgroep (zie bijlage)
   - Opvallend: de Stuurgroep (SG) focust zeer sterk op individuele maatregelen in het sjabloon, binnen Omgeving ligt de focus meer op connecties, verbindingen, koepels, ... Deel 3 (bevoegdheid) en 4 (governance) van het sjabloon SG lijkt overgenomen uit de oefening die in Nederland gemaakt werd en kan enkel voldoende beantwoord worden na grondiger onderzoek wat onmogelijk is binnen de tijdsspanne van de oefening in Vlaanderen. Deze elementen kunnen verder deel vormen van een diepgaander spending review.
   - Te verwerken onderzoek:
     - Voor het meenemen van inzichten uit de OESO-rapporten wordt verwezen naar de diepgaander spending reviews.
     - Akkoord dat inzichten uit ‘best practices’ niet zullen leiden tot resultaten voor ‘laaghangend fruit’.
   - Onderzoeksvragen: de onderzoeksvragen die als opdracht werden meegegeven worden letterlijk opgenomen in het ontwerpdocument waarbij aangevuld wordt hoe Omgeving ermee is omgegaan.

- Hoofdstuk 4 (doelstellingenanalyse) en 6 (budgettair verhaal) vormen het vlees van het verhaal, en deze delen zullen in de nabije toekomst toegevoegd worden om een voldoende resultaat te krijgen.

2. **Bespreking aandachtspunten ontwerp-eindrapport**
   - De structuur zit in grote lijnen zeker OK, het belangrijkste en moeilijkste deel volgt nu met de toevoeging van de inhoud aan de delen 5 en 6.
   - Er zal een omvangrijk deel aan bijlagen toegevoegd worden aan de nota: referenties evaluatiestudies, verslagen PG's, … Conclusies komen in het eindrapport, de achterliggende informatie wordt in bijlage opgenomen.
   - Er worden een aantal semantische discussies scherp gesteld, bv. rond "vermarkting", "organisatiestructuur", …
   - Rond het gebruik van kleurencodes op vlak van evaluatie van doelafstand wordt er grondig gediscussieerd. Het linken van dergelijke kleurencodes aan conclusies rond al of niet tekort/teveel aan middelen lijkt niet correct. Middelen kunnen ook ingezet worden op niet-effectieve (dure) instrumenten. Er wordt afgesproken dat er in de werkgroep gekeken wordt of en hoe de kleurencodes meerwaarde kunnen bieden, en zo ja met welke duidelijke definiëring.
   - Wegens het gebrek aan middelen lijkt het waarschijnlijk dat er zeker op beleid en/of op doelstellingen ingegrepen zal moeten worden.
   - Er dient vermeden te worden dat andere partners, die we nodig hebben om onze doelstellingen te halen, geculpabiliseerd worden in onze stukken. Beter op zoek gaan naar synergiën.
   - Qua voorstellen voor diepgaandere spending reviews wordt opgemerkt dat IT minder potentieel lijkt te hebben, en dat de spending review naar de gemeentefinanciering nu wel zeer breed geformuleerd is. VMM ziet daar meer heil in een betere focus en zal een voorstel tot herformulering bezorgen.
   - [Aanvulling na vergadering: de via mail ontvangen tekstuele opmerkingen vanuit OE zullen bekeken worden richting eindredactie. Elke entiteit krijgt uiteraard nog de gelegenheid om tekstuele opmerkingen te bezorgen op de (beter) uitgewerkte volgende ontwerp-versies.]
3. **Verdere timing**
   - Officieel moest het ontwerp van einddocument nog steeds tegen Pinksteren doorgestuurd worden aan de Stuurgroep maar er wordt gemikt op een goed eindproduct tegen eind juni.

Volgende (meer concreet uitgewerkt) ontwerp-eindrapport volgt tegen 11/06. De Werkgroep kan dan begin van de week erna samenkomen, als voorbereiding op de PG

//

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
16.06.2021 Overleg 8

Aanwezig

Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); De Baets Henny (OVAM); De Potter Bernard (VMM); Hoffmann Maurice (INBO); Peeters Luc (VEKA); Rooze Helmer (AWVl); van Sprundel Paul (IF); Vanblaere Sonja (AOE), Denys Toon (VLM), Evenepoel Marleen (ANB)
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG);
Verontschuldigd: /
In vervanging: Wille Danny (OVAM)
Werkgroep: Maertens Mathias (ANB); Johan Peymen (INBO), Kor Van Hoof (VMM), Peter Putteman (OE)

Agenda

1. Overlopen logica en invulling ontwerp-eindrapport
2. Bespreking aandachtspunten ontwerp-eindrapport
3. Verdere timing en afspraken

Verslag

1. **Overlopen logica en invulling ontwerp-eindrapport**

- Het ontwerp-eindrapport werd op voorhand bezorgd aan de projectgroep (zie mail).
- De structuur van het document is gebaseerd op het vrijblijvende sjabloon, bezorgd vanuit de Stuurgroep (zie bijlage).
- Deel 4 (doelstellingenanalyse) en 5 (bevindingen incl. budgettair verhaal) vormen het vlees van het verhaal, en werden ondertussen uitgewerkt op basis van de eerder met de entiteiten doorsproken excel-bestanden.

2. Bespreking aandachtspunten ontwerp-eindrapport

- De leden hadden onder de strakke deadlines weinig tot geen tijd om het ontvangen rapport diepgaand te bestuderen. IF stelde positief verrast te zijn door de helderheid en onbevangenheid van het rapport, en geeft een pluim aan de volledige Projectgroep voor het reeds geleverde werk.
- Qua logica dient extra aandacht te gaan naar de huidige divergentie tussen de potentiële besparingen en het gebrek aan middelen om de doelstellingen te halen. Er dient werk

gemaakt te worden van het uitschrijven van een “recuperatie” verhaal binnen Omgeving richting doelstellingen met achterstand.

- Bij de Spending reviews dient ook aandacht te gaan naar het becijferen van het besparingspotentieel door een meer geïntegreerde aanpak in samenwerking met het beleidsdomein Landbouw: welke inhoudelijke en budgettaire winsten zijn er te halen?
- Er worden door een entiteit vragen gesteld bij het (gebrek aan) evenwicht qua voorgestelde maatregelen tussen de verschillende entiteiten en qua level-playing-field voor alle entiteiten. De projectondersteuning garandeert dat alle entiteiten even kritische benaderd werden, en dat de bottom-up analyse op budgettair niveau er effectief toe geleid heeft dat sommige entiteiten meer/ groter besparingsopportuniteiten hebben dan andere. Dat is ook eigen aan de verschillende thema’s onder beheer op entiteitsniveau.

3. Verdere timing en afspraken

- Alle entiteiten dienen hun opmerkingen op het ontwerp-eindrapport en de bezorgde bijlagen ten laatste dinsdag 22/06 te bezorgen, en bij voorkeur en indien haalbaar vroeger.
- Tegen dezelfde deadline is ook alle insteek welkom naar voorkeur qua prioritering/reliëf/selectie volledige lijst van opgenomen onderzoekspistes.
- Waar nodig (discussie rond feedback bv.) kan/zal nog bilateraal overleg ingepland worden.
- Onder duidelijke randvoorwaarden (vertrouwelijkheidsafspraken) zal de meest recent beschikbare versie van het ontwerp-rapport (te benadrukken: geen eindversie/werkversie) voorgelegd worden aan de 4 in een vorige PG afgesproken externe experten voor hun persoonlijk advies. Dit advies zal besproken worden op de Projectgroep van 30/06, waar de experten aanvullend op uitgenodigd worden. De covoorzitters nodigen uit.
- Volgend (volledig uitgewerkt) ontwerp-eindrapport volgt tegen de Projectgroep van 30/06. Een Werkgroep staat voorlopig nog ingepland op 25/06.
- De interne deadline voor de afwerking van het VBH-eindrapport is vrijdag 2 juli.

Vlaamse Brede Heroverweging
Beleidsdomein Omgeving

Projectgroep VBH-OMG
30.06.2021 Overleg 9

Aanwezig
Projectgroep: Bogaert Steven (dFB); De Potter Bernard (VMM);Peeters Luc (VEKA);van Sprundel Paul (IF); Vanblaere Sonja (AOE), Denys Toon (VLM), Evenepoel Marleen (ANB)
In vervanging: Wille Danny (OVAM), Benediekt Van Damme (Ag.Wonen)
Co-voorzitters: Cabus Peter (dOMG) en Peter Van den Neucker (dFB)
Toelichting en ondersteuning: Bormans Raf; Vermeersch Françoise; De Vrieze Marnix (dOMG);
Werkgroep: Maertens Mathias (ANB); Marnix De Vrieze (dOMG)
Externe experten: Sien Winters (Steunpunt Wonen) en Jan Verheeke (SAR MINARaad)
Verontschuldigd: Hoffmann Maurice (INBO), Rooze Helmer (AWVl), Henny De Baets (OVAM), experten Filiep Loosveldt (SARO) en Erik Buyst (KUL)

Agenda

1. Overlopen feedback 4 externe experten op het ontwerp-eindrapport
2. Bespreking feedback externe experten en wijze van verwerking richting eindrapport
3. Verdere timing en afspraken

Verslag

1. **Overlopen feedback 4 externe experten op ontwerp-eindrapport**

    - Sien Winters -> zie bijlage. Samenvattend: focus op eigen expertiseveld, zijnde beleidsveld Wonen
        - Transversaal:
            - Algemeen interessant document met goede principes aan de basis en met meenemen transversale denken; focus ligt wel sterk op financiële materie; weinig focus op regelgeving
            - Invalshoek van internalisering externe kosten aan juiste generatie en doelgroep is goed;
            - Instrumenten op zich positief geëvalueerd, vooral gebrek aan middelen om de doelstellingen uit het Woonbeleidsplan te halen. Wel besparingen mogelijk op het vlak van de fiscale maatregelen (erfbelastingen ea) omdat deze breed geformuleerd zijn, terwijl de woonproblematiek sterk sociaal gelinkt is;

        - Hoe omgaan met negatieve effecten internaliseren kosten op andere doelstellingen VO (bv. armoede)?
        - Hoe kunnen instrumenten buiten woonbeleid, woonbeleid mee ondersteunen (bv. fiscale instrumenten)?
    - Maatregelniveau:
        - Steun voor de meeste maatregelen voor laaghangend fruit en de meer structurele maatregelen;
        - Bij de structurele maatregelen zijn wel nog extra opties tot besparingen, in het bijzonder in de fusie richting woonmaatschappijen (zie onderzoekspiste) en rond een minder versnipperde aanpak betreffende de (torenhoge) renovatieverplichtingen.
    - Nieuwe voorstellen: zie bijlage

- Jan Verheeke -> zie bijlage. Samenvattend:
    - Transversaal:
        - Algemeen knappe oefening; had wel dieper kunnen/moeten gaan op een aantal aspecten en kruisverbanden (tijdsgebrek?!);
        - Opletten voor "vals goedkope" maatregelen bij finale beslissingen rond VBH. Sommige maatregelen lijken nu het meest interessant vanuit besparingsoogpunt, maar kunnen op langere termijn een veelvoud aan meerkosten met zich meebrengen. Dit is in zeer sterke mate van toepassing geweest op omgevingsmaterie met als gevolg een grote opgave vandaag voor het beleidsdomein Omgeving (uitgaven klimaat, droogte, PAS, PFAS, …);
        - Pareto-principe is verdedigbaar, maar zo kunnen bepaalde gefragmenteerde budgetten gemist worden (bv. VITO onderzoek);
        - Vaststelling dat sommige beleidsvelden (water) meer lijken bij te dragen dan andere (energie, wonen);
        - Meenemen van EU-cofinancieringsprincipe dat uitgaven binnen andere beleidsdomeinen "do not significantly harm" op milieuvlak.
    - Doelstellingenanalyse:
        - Kan meer gedetailleerd, rekening houdende met de 4 verschillende types (bindende) EU-doelstellingen;
        - Impact doelstellingen op lagere overheden mag niet genegeerd worden;
        - Impact Klimaatwet kan groot zijn, mee te nemen.
    - Maatregelniveau: zie bijlage per maatregel.
        - Wat de impactrijke maatregel rond doorrekening drinkwaterprijs betreft, opmerking dat dit vanuit OESO-oogpunt zeker verdedigbaar is, maar dat er

        meer aandacht dient te gaan naar de maatschappelijke verkoopbaarheid van de maatregel;
        - 3 maatregelen rond energieprijzen lijken in strijd met huidige Regeerakkoord (wat een aandachtspunt is, maar wel reeds toegelicht wordt in de VBH-nota).
    - Nieuwe voorstellen: zie bijlage. Nieuwe onderzoeksvoorstellen rond een effectiever daadkrachtiger vergunningenbeleid (om PAS problematieken ex ante te vermijden), rond de tarifering in het waterbeleid, rond het exotenbeleid en de toepassing van "de vervuiler betaalt" en rond een circulaire taks-shift.
- Filiep Loosveldt (verontschuldigd) -> zie bijlage. Samenvattend: 4 grote aandachtspunten:
    - Kerntakendiscussie onderbelicht: rol markt <-> publieke spelers
    - Verkoopbaarheid verhoogde bijdragen/retributie drinkwater gegeven lekken-problematiek
    - Principe "Vervuiler betaalt" mag geen vrijgeleide zijn om vervuiling af te kopen
    - "Value for money" onderbelicht: is aangepaste niveau retributies conform geleverde kwaliteit?

- Erik Buyst (verontschuldigd) -> zie bijlage. Samenvattend:
    - Is niveau retributies al niet te hoog? Kunnen achterliggende processen niet goedkoper binnen VO? Verhogingen moeten gelinkt aan de achterliggende processen
    - Subsidiariteit: bij doorschuiven taken naar lokaal niveau dient gewaakt over capaciteit lokaal om taken goed uit te voeren, nood aan opvolging, toezicht
    - Goede benchmark met het buitenland kan geregeld nuttig zijn
    - Principe "Vervuiler betaalt" en externalisering zeer prominent aanwezig; is de interne efficiëntie voldoende bekeken?
    - Dient elektriciteitsprijs niet eerder te zakken om energievriendelijke maatregelen als warmtepompen te kunnen promoten? Zijn wettelijke verplichtingen inzake (o.a.) energie wel haalbaar voor bv. de gepensioneerden?
    - Er is nood aan en strategie om het vertrouwen van de consument in de overheid terug te winnen (cfr recent verhaal rond zonnepanelen).

2. Bespreking feedback externe experten en wijze van verwerking richting eindrapport

- Dank aan de externe experten voor hun insteek, waardoor het eindrapport ongetwijfeld zal versterkt worden.
- Er is een algemeen gevoel dat er nog onvoldoende aandacht gegaan is in het ontwerp-eindrapport naar de evaluatie van de interne efficiëntie. Om ons verhaal niet te kwetsbaar te maken, dient hier extra aandacht naar te gaan. Daarom wordt voorgesteld hiervoor een seminariemoment met de Projectgroep te voorzien, om dieper uit te debatteren hoe we hier

best mee omgaan. Een grondige procesanalyse binnen het beleidsdomein is uiteraard niet haalbaar binnen de opgelegde deadlines. De opeenvolging van koppenbesparingen (tot circa -25% sinds 2009) is een element dat duidt op de verwachting dat alle entiteiten reeds grote efficiëntiewinsten behaald hebben op het personeelsbudget en de interne werking. De conclusies van de beleidsdomeinbrede werkgroep Subsidies dient in dit kader ook nog meegenomen te worden indien mogelijk.

- Qua interne efficiëntiewinsten lijkt het potentieel het grootste te zijn in een kritische analyse van de volledige Vlaamse watersector en in de fusies tot woonmaatschappijen in het beleidsveld Wonen. Deze twee onderwerpen lijken dan ook geschikt voor een Spending Review.
- Er is congruentie nodig tussen de conclusies die getrokken worden in verschillende actieve werkgroepen binnen het beleidsdomein (CIW, VBH, ….), zonder dat deze verwachting mag leiden tot blokkeringen in het VBH-dossier.
- Bij de Spending reviews dient zeker aandacht te gaan naar het transversale en naar het becijferen van het besparingspotentieel door een meer geïntegreerde aanpak, bv. de samenwerking met het beleidsdomein Landbouw: welke inhoudelijke en budgettaire winsten zijn er te halen?

Er worden door een entiteit vragen gesteld bij het (gebrek aan) evenwicht qua voorgestelde maatregelen tussen de verschillende entiteiten en qua level-playing-field voor alle entiteiten. De projectondersteuning garandeert dat alle entiteiten even kritische benaderd werden, en dat de bottom-up analyse op budgettair niveau er effectief toe geleid heeft dat sommige entiteiten meer/ groter besparingsopportuniteiten hebben dan andere. Dat is ook eigen aan de verschillende thema's onder beheer op entiteitsniveau.

3. Verdere timing en afspraken

- Alle entiteiten kijken het dinsdagavond bezorgde ontwerp-eindrapport na **tegen ten laatste woensdag 7 juli**. In deze versie werden alle eerder ontvangen opmerkingen op het eerste ontwerp-eindrapport door de projectondersteuning verwerkt. Dit met oog op bespreking op de volgende Werkgroep van vrijdag 9 juli.

  (aanvulling na projectgroep) Alle entiteiten dienen idealiter hun opmerkingen met budgettaire impact op het aangepaste ontwerp-eindrapport ten laatste nu donderdag 1/7 te bezorgen. Dit gegeven het verlof van Raf vanaf 4/7.
- Alle entiteiten bekijken voor de hen aanbelangende maatregelen na hoe de (maatregelgerichte) feedback van de experten in de bijgevoegde rapporten best verwerkt kan worden in het ontwerp-eindrapport **tegen ten laatste woensdag 7 juli**. Dit met oog op bespreking op de volgende Werkgroep van vrijdag 9 juli. De projectondersteuning zal simultaan tekstaanpassingen voorbereiden naar aanleiding van de meer generieke opmerkingen van de experten.

//

- De keuze voor de Spending Review dient definitief uitgeklaard te worden tegen de volgende projectgroep op woensdag 14 juli.
- **De Stuurgroep dient ten laatste op 15/07 alles te ontvangen (voorstellen spending reviews en eindrapport).**

BIJLAGE 5: OVERZICHT AANDEELSTRUCTUREN EN POTENTIEEL

Opdracht Stuurgroep VBH

Inschatting marktwaarde bij verkoop participaties binnen het beleidsdomein Omgeving

In het kader van de Vlaamse Brede Heroverweging vraagt de Vlaamse Overheid volgende info op:
*"De projectgroep FB vraagt dat elk beleidsdomein voor haar **participaties** de marktwaarde in kaart brengt zodat kan worden nagegaan wat de effecten zijn van een eventuele desinvestering (verkoop van een participatie)."*

Betrokken entiteiten:

A. NV VEB
B. NV Aquafin

De volgende insteek is de integraal overgenomen insteek van de betrokken entiteiten.

A. <u>NV VEB</u>

Het Vlaams Energiebedrijf (VEB) is een extern verzelfstandigd agentschap (EVA), juridisch gestructureerd als een privaatrechtelijke naamloze vennootschap.

Het VEB heeft als missie de publieke sector te ontzorgen naar een duurzamer en efficiënter energiebeheer en heeft daartoe activiteiten ontwikkeld op vlak van energielevering (groene elektriciteit en aardgas), energie efficiëntie en energiedata. Daarbij is het zo dat VEB optreedt als aankoopcentrale en haar werkingskosten doorrekend als kostendekkende vergoeding bij het product of dienst. Het VEB wil daarbij kostendekkend zijn, zonder een winstoogmerk na te streven. Specifiek voor de energieleveringsactiviteiten beschikt het VEB over een leveringsvergunning afgeleverd door de VREG.

Bijgevolg kunnen we stellen dat de waarde van het VEB gelijk is aan het eigen vermogen van de vennootschap. De laatst neergelegde jaarrekening is die van 2019 waarbij het eigen vermogen **43 969 033 euro** bedraagt.

Vermits er 200 000 aandelen zijn, bedraagt de waarde per aandeel zodoende 220 euro.

B. NV Aquafin

1. ASSUMPTIES (discounted cash flow benadering)

De marktwaarde van een participatie met dividend betalingen aan de aandeelhouder (zijnde PMV, dus 100% VO in dit geval) is de actuele waarde van toekomstige stromen aan de aandeelhouder. In het specifieke geval van Aquafin wordt uitgegaan van volgende parameters:

- Horizon: gezien de essentie van Aquafin ligt bij de beheersovereenkomst met het Vlaamse Gewest wordt deze als basis genomen; deze overeenkomst heeft een looptijd van 20 jaar rollend. 20 jaar wordt dus al horizon gebruikt. Waarbij na 20 jaar de middelen die door het Vlaamse Gewest (via de aandeelhouder PMV) ingebracht terugvloeien.

- Activa: vermits in de beheersovereenkomst bepaald wordt dat alle activa opgericht bij de uitvoering van deze opdracht bij het einde van de beheerovereenkomst terugvloeien naar het Vlaamse Gewest wordt geen rekening gehouden met "niet" terugvloeien naar het Vlaamse Gewest. Op deze regel is één uitzondering: de activa overgekocht van de Vlaamse Milieumaatschappij met eigen middelen: deze worden bij het einde van de beheersovereenkomst vergoed (50 miljoen EUR)

- Cashflows :

  a. Resultaat van het boekjaar :

     - Op basis van de bepaling van de beheersovereenkomst (art.47.3) wordt momenteel een vergoeding voorzien van 3.5% per jaar.
     - Het resultaat voortkomend uit de gemeentelijke activiteiten wordt geraamd op 800.000 EUR voor deze legislatuur en stijgt daarna met 5% per jaar
     - De winstverminderingen voorvloeiend uit de uitvoering van de beheersovereenkomst (uitvoeringsrisico/bouwrisico/..) wordt geraamd op 1.5 miljoen EUR per jaar en stijgt met 2% per jaar.
     - Er wordt een dividend voorzien van 95% van het onder de eerste bullet bepaalde bedrag; het saldo wordt aan de eigen middelen toegevoegd.

  b. Eigen Middelen :

     De eigen middelen bestaan uit het ingebrachte kapitaal, de reserves, de overgedragen winst/verlies en alle middelen die hieraan gedurende de looptijd van 20 jaar toegevoegd zijn.

- Discontovoet : deze parameter bepaalt zeer sterk het resultaat. In de oefening wordt gebruik gemaakt van 1%. Een beperkte sensitiviteitanalyse wordt er aan toegevoegd.
- De participatie in de dochter Aquaplus is niet in rekening gebracht : deze participatie is genomen met de eigen middelen van AQF. (impliciet is rekening gehouden met een resultaat van 3.5% op de ingebrachte eigen middelen)

2. RESULTAAT

Op basis van bovenstaande assumpties komt de marktwaarde neer op **439 miljoen EUR.**

Aanpassing van de discontovoet brengt de waarde op 380 miljoen EUR (2%) of 473 miljoen EUR (0.5%).
Gezien voor dergelijke participatie geen markt bestaat zal het resultaat maar kunnen bepaald worden door het in de markt plaatsen van een gedeelte van de participatie. In dit kader zal rekening gehouden worden met :

- Bepaling in het waterwetboek waarin bepaald is dat het Vlaamse Gewest steeds 50% + 1 aandeel in handen dient te houden (een belangrijke bepaling voor de toekenning en behoud van kredieten)
- De beheersovereenkomst tussen Aquafin en het Vlaamse Gewest : deze beheersovereenkomst is een wezenlijk deel van AQF : de huidige onderhandelingen over de beheersovereenkomst dienen afgerond te worden : na een eventuele verkoop is een aanpassing van de beheersovereenkomst quasi onmogelijk.
- De strategische positie die in overweging kan genomen worden.
- De op handen zijnde evoluties in de watersector.

BIJLAGE 6: EVALUATIE RECHTSPERSOONLIJKHEDEN

Opdracht Stuurgroep VBH

Argumentatie toegevoegde waarde agentschappen met rechtspersoonlijkheid binnen Omgeving

In het kader van de Vlaamse Brede Heroverweging en het onderzoek naar administratieve vereenvoudiging vraagt de Stuurgroep na te gaan wat de toegevoegde waarde is van de rechtspersoonlijkheid van verzelfstandigde agentschappen.

Betrokken entiteiten:

A. OVAM
B. VMM
C. VLM
D. VREG
E. EV INBO
F. VMSW
G. Natuurinvest

De volgende insteek is de integraal overgenomen insteek van de betrokken entiteiten.

A. OVAM

1. Situering

Aangezien de OVAM een intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid is, wordt ook aan haar deze vraag gesteld.

Hieronder volgt een overzicht van de noodzaak voor de OVAM om te kunnen beschikken over rechtspersoonlijkheid en van welke mogelijkheden momenteel gebruik wordt gemaakt om onze bevoegdheden te kunnen uitoefenen.

2. Inhoud

ALGEMEEN

De OVAM is als intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid opgericht bij het decreet van 7 mei 2004 tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, tot aanvulling ervan met de titel Agentschappen en tot wijziging van diverse andere wetten en decreten. Dit decreet trad in werking op 1 april 2006.

De belangrijkste argumenten voor het hebben van rechtspersoonlijkheid zijn dat:

- de OVAM bij delegatie kan optreden (behoudens de zaken waarvoor de OVAM wordt vertegenwoordigd door de Vlaamse regering of de minister);
- de organisatie een eigen vermogen heeft en
- de organisatie een recht kan uitoefenen en in rechte kan optreden.

CONCRETE INVULLING DOOR OVAM

Eigen (financieel) vermogen

Als rechtspersoon heeft de OVAM een eigen (financieel) vermogen. Dit betekent dat inkomsten binnen de rechtspersoon blijven en ook kunnen worden aangewend voor de realisatie van haar taken en doelstellingen.

Over de soorten inkomsten die de OVAM kan ontvangen voorziet artikel 10.3.5 DABM het volgende:

"§1. De OVAM kan beschikken over de volgende ontvangsten :

1° dotaties;

2° leningen ;

3° fiscale heffingen voor zover ze bij decreet toegewezen zijn aan de OVAM;

4° retributies voor zover ze bij decreet toegewezen zijn aan de OVAM;

5° ontvangsten voortvloeiend uit daden van beheer of beschikking met betrekking tot eigen domeingoederen;

6° prijzen, schenkingen en legaten in contanten;

7° inkomsten uit eigen participaties en uit door de OVAM verstrekte leningen aan derden;

8° opbrengsten uit de verkoop van eigen participaties;

9° de subsidies waarvoor de OVAM als begunstigde in aanmerking komt;

10° terugvorderingen van ten onrechte gedane uitgaven;

11° vergoedingen voor prestaties aan derden [...];

12° opbrengsten uit intellectuele rechten;

13° inkomsten uit het op de markt brengen en verkopen van producten, die door terugwinning en regeneratie verkregen zijn, en de afvalstoffen die voor hergebruik geschikt zijn;

14° teruggevorderde middelen uit ambtshalve verwijdering van afvalstoffen en ambtshalve bodemsanering.

§ 2. Tenzij anders is bepaald in een decreet worden de ontvangsten, bedoeld in § 1, beschouwd als ontvangsten die bestemd zijn voor de gezamenlijke uitgaven.

§3. De OVAM kan schenkingen of legaten aanvaarden. Het hoofd van het agentschap beoordeelt vooraf de opportuniteit en de risico's verbonden aan de aanvaarding.

§4. De OVAM kan de kennis die ze heeft opgedaan bij de uitoefening van haar missie en taken te gelde maken in binnen- en buitenland.

Tot op heden maakt de OVAM gebruik van de mogelijkheden, vermeld onder de punten 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 en 14.

Het hebben van rechtspersoonlijkheid en dus een eigen financieel vermogen heeft het mogelijk gemaakt om binnen de OVAM begroting het **Bodembeschermingsfonds** op te richten, waarin retributies van de bodemattesten en terugvorderingen worden beheerd. Op dezelfde wijze zal ook een **Asbestfonds** worden opgericht waarin de retributie-inkomsten van de asbestinventarisattesten zullen toekomen.

De toegevoegde waarde hiervan is dat inkomsten van de OVAM kunnen aangeduid worden voor de financiering van taken en opdrachten binnen de opdrachten van de OVAM en afgestemd op de reële praktijkuitdagingen op het vlak van asbestverwijdering en ambtshalve sanering en herontwikkeling van gronden.

Het biedt in het kader van het **asbestafbouwbeleid** de nodige flexibiliteit om om te kunnen gaan met variabele retributie-inkomsten (die sterk zullen verschillen van jaar tot jaar), terwijl de uitgavenbehoeften jaarlijks vrij constant zijn. Het zorgt tevens voor transparantie over de herkomst van de middelen om probleembezitters te ondersteunen. Andere burgers en eigenaars zijn immers niet gevat door de plicht van een asbestinventarisattest en kennen ook geen behoefte rond ondersteuning voor asbestafbouw.

In het kader van de **bodemsaneringsdoelstelling** kan het Bodembeschermingsfonds pieken in de uitgaven voor de aanpak van o.a. de ambtshalve sanering en herontwikkeling van brownfields opvangen. Deze leggen in bepaalde jaren beslag op een zeer groot aandeel van de dotaties waardoor recurrent beleid in de verdrukking komt indien de meervragen niet worden toegekend.

Men zou er zelfs voor kunnen opteren, net zoals bij het waterbeleid, om de inkomsten van de **milieuheffingen op storten en verbranden van afvalstoffen** niet in het MINA-fonds, maar bij de OVAM terecht te laten komen om de beleidsdoelstellingen in te vullen.
Het is ook niet uit te sluiten dat voor de doorrekening van de op**ruimkost voor zwerfvuil cf. de SUP-richtlijn,** de OVAM hiervoor in de toekomst inkomsten en uitgaven zal moeten kunnen beheren.

Overeenkomsten sluiten en rechtsgedingen voeren

Dat de OVAM dankzij haar rechtspersoonlijkheid rechten kan uitoefenen is van groot belang voor het uitvoeren van haar missie, taken en doelstellingen. OVAM werkt sinds 1981 nauw samen met alle betrokken stakeholders. Als rechtspersoon kan de OVAM zelf als betrouwbare en gerespecteerde partner rechtstreeks **overeenkomsten** en **samenwerkingsverbanden** sluiten met één of meer andere contractspartij(en).

Hierdoor beschikt ze over de nodige flexibiliteit om samen met partners of andere partijen haar taken, doelstellingen en beleid uit te voeren en om snel te kunnen inspelen op wijzigende omgevingsfactoren. Dit laat vooral toe om **maatwerk** ten aanzien van de klant te kunnen opleveren. Indien de OVAM deze overeenkomsten niet kan sluiten en we toch willen gebruik maken van onderstaand instrumentarium, zullen deze op niveau van de minister of de VR moeten worden afgesloten. Een aantal voorbeelden:

- Via de **bedrijfsspecifieke overeenkomsten**: Bodemsanering moet rekening houden met de financiële realiteit. Kampt een bedrijf met grote of complexe historische verontreinigingen, dan wordt gezocht naar een oplossing op maat. De bedrijfsspecifieke overeenkomst tussen de OVAM

en partijen als bv NMBS-groep, Umicore, De Lijn, Eandis, Tessenderlo Chemie, de Haven van Zeebrugge, Colruyt, Bekaert, Dats, Havenbedrijf Antwerpen, North Sea Port, Krijgsmacht, AWV, VLM, ANB en Biac sluit zo naadloos aan bij de strategische doelstellingen van het Vlaamse bodembeleid.

- In het kader van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, door Europa voor een heel aantal afvalstromen verplicht – kunnen **aanvaardingsplichtconvenanten** worden afgesloten. In deze convenanten wordt meer concreet afgesproken hoe de inzameling, de verwerking, de financiering en de rapportage zal georganiseerd worden.
- **Samenwerkingsverbanden met lokale besturen:** Een OVAM-samenwerkingsverband vormt de basis voor een lange termijn partnerschap met een lokaal bestuur om een aanpak op maat te realiseren. Het is een eerste stap naar een meer beleidsondersteunende én geïntegreerde samenwerking: concrete projecten (inzake bodemsanering, afvalpreventie, selectieve inzameling, zwerfvuilbestrijding,…), engagementen namens de OVAM en het lokale bestuur, optimale coördinatie én afstemming worden verankerd. Er zijn momenteel samenwerkingsverbanden met quasi alle centrumsteden.
- Het instappen **in een Specifieke Projectvennootschap** bijvoorbeeld bij grote ambtshalve saneringsdossiers waarbij de OVAM al dan niet een grondpositie heeft.
- Het afsluiten van **overeenkomsten met bedrijven** om samen uitdagingen op het vlak van **afvalstoffen-, materialen en bodembeheer** aan te pakken, zoals met de Waterweg, het Agentschap Natuur en Bos, Agentschap Wegen en Verkeer, het Havenbedrijf Antwerpen,…

Hiernaast heeft de OVAM ook rechtspersoonlijkheid nodig om **opdrachten in de markt te plaatsen en contracten af te sluiten met opdrachtnemers om o.a. haar ambtshalve optreden uit te voeren**.
Het hebben van rechtspersoonlijkheid is tenslotte ook noodzakelijk voor de OVAM om **rechtsgedingen** te kunnen instellen om gemaakte **saneringskosten terug te vorderen** en om burgerlijke en administratiefrechtelijke procedures te voeren, zoals het invorderen van de opgelegde milieuheffingen.

OVAM heeft ook rechtspersoonlijkheid nodig om te kunnen participeren in **Europese projecten**. Meer en meer werkt OVAM internationaal samen en verwerft ze subsidies vanuit de Europese programma's, die ten goed komen van Vlaanderen. Vaak moet samen met partners uit het werkveld zeer snel ingespeeld worden op de calls vanuit Europa om tijdig een gedegen projectvoorstel in te dienen. De rechtspersoonlijkheid laat OVAM toe hier efficiënt en effectief op in te spelen. We merken dat entiteiten zonder rechtspersoonlijkheid eigen vermogens of andere subentiteiten met rechtspersoonlijkheid oprichten om aan Europese projecten te kunnen deelnemen.

Verwerven en beheer van terreinen

Uit het vorige punt volgt dat de OVAM dankzij haar rechtspersoonlijkheid terreinen kan verwerven en beheren. Dit gebeurt in het kader van het **protocol curatoren**, in gevallen van onbeheerde nalatenschappen, terugvorderingsdossiers, dadingen, …. Deze aankopen gebeuren zowel minnelijk als via een onteigening.

Deze mogelijkheid vormt een belangrijk instrument voor de OVAM om haar doelstellingen inzake bodembeheer te bereiken op het vlak van **blackfieldherontwikkeling**. Blackfields zijn onderbenutte terreinen waar herontwikkeling nodig is maar waar de bodem zo verontreinigd is dat private initiatieven achterwege blijven. Zonder een substantiële tussenkomst van de overheid blijven deze gronden onaangeroerd. Een zeer spijtige zaak, want doordat we deze terreinen niet gebruiken, blijft de druk op de open ruimte steeds groeien. Het gaat zowel om grote voormalige industriële sites, als om kleine sites, vaak in stadscentra of in de stadsrand. Deze stadskankers hebben een nefaste invloed op de omgeving.

Vertegenwoordiging

De OVAM wordt als rechtspersoon vertegenwoordigd door haar organen. Dit zijn afhankelijk van de van toepassing zijnde delegatie de Vlaamse Regering of de minister, maar voor het grootst aantal taken en bevoegdheden, de administrateur-generaal, de algemeen directeur en de afdelingshoofden.
Hierdoor geniet de OVAM als rechtspersoon ook van een zekere autonomie en flexibiliteit.

Beperking aansprakelijkheid

Door het hebben van rechtspersoonlijkheid is enkel de OVAM aansprakelijk voor haar eigen daden. In principe kan de OVAM of haar vermogen dus niet aangesproken worden voor fouten die door andere partijen werden gemaakt.

CONCLUSIE

De OVAM maakt in sterke mate gebruik van haar mogelijkheden die voortvloeien uit haar rechtspersoonlijkheid. De OVAM pleit dan ook voor het behoud van haar huidige rechtsvorm.

Indien de OVAM niet meer over rechtspersoonlijkheid kan beschikken, heeft dit onmiskenbare gevolgen:

- De OVAM kan niet meer bij delegatie optreden: enkel delegaties aan individuele personeelsleden of functies binnen agentschap verleend.
- De OVAM is zowel passief als actief rechtsonbekwaam.
- Men kan enkel het Vlaams Gewest dagvaarden en niet meer de OVAM. Dagvaarding gebeurt aan het kabinet van de voorzitter van de regering. De rechtsgedingen van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest, als eiser of verweerder, worden gevoerd namens de regering.
- De OVAM kan geen eigen financieel beleid opbouwen, noodzakelijk voor de flexibele uitvoering van ambtshalve werken, afgestemd op de herontwikkeling van terreinen.
- De OVAM kan moeilijker een partnerschap aangaan met andere bestuurslagen, daar waar deze flexibiliteit net nodig is om onmiddellijk in te spelen op maatschappelijke behoeften.
- De OVAM kan niet deelnemen aan Europese projecten die zorgen voor bijkomende middelen voor het Vlaamse beleid.

B. <u>VMM</u>

Ter voorbereiding van deze vraag hebben we een analyse gedaan van de parlementaire stukken bij de besluitvorming ikv BBB en de oprichting van de IVArp VMM. Wij stellen vast de argumentatie destijds nog grotendeels overeind blijft. Daarnaast is de VMM inmiddels voor een deel van haar activiteiten gedeeltelijk gemengd BTW-plichtig waardoor de impact nog groter wordt.

Het is duidelijk dat het afschaffen van de rp van de VMM (en dus het inschuiven van de VMM in rp VO) heel vergaande consequenties heeft op onze operationele autonomie, functionele en praktische werking:

- Het sluiten van overeenkomsten en partnerships met derden om projecten te verwezenlijken, vereist een eigen rechtspersoonlijkheid. Vlot schakelen, zich aanpassen aan gewijzigde omstandigheden is daarbij nodig. Het laat ook toe om vlotter overeenkomsten te sluiten met andere bestuurslagen, zoals de provincies die een belangrijke waterbeheerder zijn. Hier zit ook een aspect van veiligheid voor het Vlaamse Gewest in, nu haar aansprakelijkheid daar niet in het gedrang kan komen, er voor conflicten die ontstaan bij de uitvoering van projecten de rechtspersoon gedagvaard wordt. We zijn nu gepoold verzekerd, dat komt te vervallen als we deel uitmaken van de rechtspersoonlijkheid VG nu het VG zijn eigen verzekeraar is.
- Een eigen rechtspersoonlijkheid laat toe dat men deel kan nemen in andere vennootschappen die een rol spelen in het beleidsveld waarin VMM actief is
- Een efficiënte afhandeling van de grondverwervingsdossiers vereist rechtspersoonlijkheid los van de VG. Zo zijn we niet afhankelijk van de werking van AVT om gronden te kunnen kopen of verkopen, het inschakelen van een erkend landmeter-schatter volstaat. Noodzakelijk om projecten vlotter te kunnen uitvoeren.
- Op basis van artikel III.21. Bestuursdecreet kan een intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid belast worden met de invordering van de onbetwiste en opeisbare niet-fiscale schuldvorderingen, met de invordering van de administratieve geldboeten en met de invordering van de toebehoren in naam en voor rekening van het agentschap.
- VMM is voor activiteiten gemengd gedeeltelijke BTW-plichtig.

Het inkantelen van de rp VMM in de rp VO zal naast de BTW-aftrek grote gevolgen hebben voor de boekhouding van de VO omdat bij het inkantelen in de rp VO hiermee <u>heel de VO moet voldoen aan de BTW-verplichtigen</u> wat heel grote administratieve consequenties heeft voor F&B (ipv de beoogde administratieve vereenvoudiging). Onderstaand verdere duiding als achtergrondinfo over de impact mbt de BTW-verplichtingen:

- verschillende VMM-activiteiten zijn aangemeld als btw-plichtige activiteiten en de VMM is dus een volwaardige btw-plichtige (met volledige aangifteplicht);
- de VO is momenteel een niet-btw-plichtige met enkel verplichting tot het indienen van een bijzondere kwartaalaangifte (voor intracommunautaire verrichtingen waar verlegging van toepassing is);

- als de VMM tot de rechtspersoon VO moet behoren, wordt de volledige VO ook een btw-plichtige:
  - dus met btw-aftrek van zowel kosten die op deze activiteiten betrekking hebben (gedeeltelijk btw-plichtige), als % op sommige algemene kosten (gemengde btw-plichtige);
  - met het indienen van een volledige btw-aangifte i.p.v. de bijzondere aangifte waarop enkel de intracommunautaire verrichtingen opgenomen zijn;
  - met de verlegging van heffing voor werken in onroerende staat van de factuur naar de aangifte voor alle entiteiten die tot deze RP behoren;
  - dus alle facturen voor werken in onroerende staat van bijvoorbeeld MOW zullen van de ene dag op de andere zonder btw moeten gefactureerd worden, en moet MOW hiervoor een volledige btw-aangifte (vermoedelijk maandelijks gezien grootte-orde) indienen;
  - dit heeft een zeer grote impact omdat je alle leveranciers van de volledige RP VO moet verwittigen bij lopende en toekomstige opdrachten;
  - omdat je alle facturen moet controleren en zo nodig weigeren (voor de volledige RP VO);
  - omdat je je boekhoudsysteem daaraan moet aanpassen zodat je een correcte volledige aangifte van alle btw-vakken kan doen;
  - en je je systeem zo moet opzetten dat inputschermen, budgetcontroles, rapporten, delegaties … rekening houden met de correcte lasten (inclusief btw bij verlegging, exclusief bij aftrek, …);

➔ conclusie: opgeven van de RP van de VMM betekent dat het NIET meer zal volstaan om bij de inkanteling in DC/Orafin een uitgewerkt volledige btw-opzet te doen voor de VMM, maar ook dat dit volledig btw-opzet van de VMM moet overgenomen worden door de RP VO.

C. VLM

De NV Vlaamse Landmaatschappij is een NV van publiek recht en is opgericht door 6 aandeelhouders, het Vlaams gewest en 5 provincies, die elk verantwoordelijkheid opnemen in inrichting en beheer van open ruimte. Deze gekozen organisatiestructuur heeft tot op heden zijn nut, doelmatigheid en efficiëntie bewezen.
De "core business" van het agentschap bestaat in de landinrichting, het natuurbehoud, de natuurontwikkeling en – inrichting en de bescherming van het leefmilieu in de open ruimte. In werkelijkheid kunnen die bevoegdheden in belangrijke mate worden gecatalogeerd onder het grondbeleid en inrichting in de open ruimte.

Voor wat de interne organisatie van de VLM betreft, is de NV - structuur een vorm die toelaat om autonoom snel te beslissen en flexibel in te spelen op de vereisten van steeds evoluerende randvoorwaarden en omstandigheden, in het bijzonder ook in de grondmarkt (bijvoorbeeld flexibel inspelen op aanbiedingen op de grondmarkt al dan niet via ad hoc financiering door meerdere partijen). Voor deze operaties is het eveneens aangewezen dat deze niet onder direct hiërarchische verantwoordelijkheid vallen van de politieke vertegenwoordigers en een aparte rechtspersoon aansprakelijk is.

Om haar kernopdrachten uit te voeren beschikt de VLM aldus onder meer over inrichtingsinstrumentarium en instrumentarium om een grondbeleid en grondmobiliteit te realiseren (recht van voorkoop, recht van voorkeur, ruilen, aankopen en verkopen in der minne, onteigening, gemak van betaling, prefinanciering) om overheidsprojecten te realiseren in opdracht van de Vlaamse regering en haar entiteiten, provincies en gemeenten, zodat onteigeningen door deze overheden kunnen worden beperkt. NV VLM is daarbij niet onderworpen aan de domaniale wet om gebiedsgerichte transacties van gronden (aankoop, verkoop, ruil, zowel met overheden als private actoren) mogelijk te maken wat essentieel is voor haar gebiedsgerichte operaties. Bij

VLM zijn een groot deel van de gronden in transactie (inkomende en uitgaande (eventueel delen van) gronden), VLM blijft van de meeste gronden geen eigenaar.
Voor de inzet van haar instrumenten van grondbeleid, instrumenten van landinrichting en eventueel bijzondere opdrachten waarvoor de expertise van VLM wordt gevraagd, moet VLM in staat zijn overeenkomsten te sluiten met partners. De werking van de VLM gaat dan ook gepaard met substantieel veel eigen middelen die de VLM genereert. Onder meer bundeling van financiering door partners kan uitvoering van projecten versnellen. VLM genereert jaarlijks projectmatig circa 20 miljoen euro aan eigen middelen bij partners buiten de Vlaamse overheid.

D. VREG

De VREG is een "autonome dienst met rechtspersoonlijkheid" en staat onder toezicht van het Vlaams Parlement (cfr. art. 3.1.1. Energiedecreet).

De VREG maakt dus geen deel uit van de diensten van de Vlaamse Regering en is ook geen verzelfstandigd agentschap.
De financiële middelen van en controle op de middelen van de VREG is geregeld in artikel 3.1.13.van het Energiedecreet. Het Vlaams Parlement bepaalt de dotatie van de VREG. In praktijk wordt de begroting en dotatie van de VREG jaarlijks toegelicht en besproken op een hoorzitting in de bevoegde commissie van het Vlaams Parlement.
Het specifieke statuut van de VREG volgt uit de Europese Elektriciteitsrichtlijnen.

Artikel 57 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn stelt:
"*4. De lidstaten waarborgen de onafhankelijkheid van de regulerende instantie en zorgen ervoor dat zij haar bevoegdheid op onpartijdige en transparante wijze uitoefent. Te dien einde waken de lidstaten erover dat de regulerende instantie, bij de uitvoering van de reguleringstaken die haar bij deze richtlijn en de aanverwante wetgeving zijn opgelegd:*
a) ***juridisch gescheiden*** *en functioneel onafhankelijk is van andere publieke of particuliere entiteiten;*
…
5. Om de onafhankelijkheid van de regulerende instantie te beschermen, waken de lidstaten er met name over dat:
a) de regulerende instantie ***zelfstandig besluiten kan nemen****, onafhankelijk van enig politiek orgaan;*
b) de regulerende instantie ***beschikt over alle benodigde personele en financiële middelen om haar taken en bevoegdheden op doeltreffende en efficiënte wijze uit te voeren;***
c) de regulerende instantie een ***afzonderlijke jaarlijkse begrotingstoewijzing*** *en autonomie bij de uitvoering van de toegewezen begroting heeft;* "

VREG gaat er dan ook van uit dat zij dan ook niet vallen onder de oefening van de Vlaamse Brede Heroverweging.

//

E. EV INBO

Het Eigen Vermogen van het INBO (EV INBO) is een aparte juridische entiteit (rechtspersoon) waarin projecten worden uitgevoerd die met externe middelen gefinancierd worden. Volgens het EV INBO oprichtingsdecreet is het EV INBO bevoegd voor het verrichten van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening inzake behoud, ontwikkeling, beheer en duurzaam gebruik van biodiversiteit en het milieu ervan, al dan niet in opdracht van derden.

Concreet wordt via het EV INBO het INBO-onderzoek aangevuld voor zover rechtstreeks toegewezen publieke middelen niet volstaan voor een volwaardig en toekomstgericht onderzoek (Position paper).

Het EV INBO biedt de mogelijkheid om expertise op te bouwen in relatie tot huidige INBO-onderzoeksthema's en om nieuwe onderzoeksthema's te ontwikkelen. Een fundamentele voorwaarde hierbij is de relevantie voor natuur en biodiversiteit en dit in een ecologische, sociale of beleidscontext. EV INBO projecten hebben een wetenschappelijke meerwaarde, genereren netwerkrelaties of zorgen voor de valorisatie van INBO-kennis naar verschillende beleidsdomeinen en klanten. Hierdoor draagt het EV INBO bij aan de nationale en internationale wetenschappelijke uitstraling van het INBO en versterkt het het draagvlak binnen het beleid en de maatschappij.

Momenteel worden er via EV INBO middelen een 50-tal mensen tewerkgesteld. Gelet op de blijvende personeelsbesparingen neemt dit aantal ook een steeds substantiëler deel van de volledige organistaie in.

F. VMSW

In het Regeerakkoord 2019-2024 werd opgenomen om deze legislatuur binnen het beleidsveld Wonen het agentschap Wonen-Vlaanderen en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen te fusioneren.

Maar opgelet:

VMSW (vandaag een EVA met rechtspersoonlijkheid) geniet een voorkeurtarief in de vennootschapsbelasting van 5%. Bij uitkering van dividend wordt een afzonderlijke aanslag van 28% geheven. Bij verlies of afstand van erkenning worden de opgebouwde reserves belast aan 28% of 34% belasting, naargelang het tijdstip waarop de reserves zijn aangelegd.

In het kader van de fusie met Wonen-Vlaanderen liet het beleidsveld wonen door advocatenkantoor Stibbe onderzoeken wat de fiscale consequenties zouden zijn van verschillende fusie-scenario's.

Omwille van fiscale consequenties bij een volledige fusie (vb. een eenmalige aanslag van +300 miljoen euro op de opgebouwde reserves, onzekerheid over toepassing vennootschapsbelasting of rechtspersonenbelasting in de fusie-entiteit, onzekerheid over behoud van het voorkeurtarief vennootschapsbelasting, etc.), wordt geopteerd om VMSW als EVA met rp te laten bestaan voor alle financiële activiteiten m.b.t. sociale huisvesting.

Gedetailleerde info kan indien nodig nabezorgd worden.

//

G. Natuurinvest

Natuurinvest werd in 2016 per decreet opgericht om inkomsten uit de natuurdomeinen van de Vlaamse overheid te genereren om die opnieuw te investeren in de Vlaamse natuur.

De activiteiten van Natuurinvest zijn markt-gedreven, hebben vaak een commerciële invalshoek en vallen niet zelden onder het BTW-stelsel. Het personeelsbestand van Natuurinvest volgt ook de marktevoluties. De activiteiten van Natuurinvest betekenen een besparing voor de Vlaamse overheid omdat ze de overheid ontzorgen van taken die noodzakelijk zijn, maar minder tot de kern van de werking van de administratie voor Natuur en Bos behoren. Een voorbeeld is het verlenen van tijdelijke gebruiksrechten op gronden voor allerlei commerciële activiteiten van private partners. Natuurinvest zorgt voor een perfecte dienstverlening, zorgt dat de inkomsten minstens de uitgaven – inclusief de personeelskosten - dekken. Op die manier wordt een maatschappelijke nood ingevuld terwijl de administratie zich kan richten op haar beleidstaken.

Natuurinvest neemt een intermediaire positie in tussen enerzijds de overheid en anderzijds private ondernemers die activiteiten willen ontwikkelen in onze natuurdomeinen en die de beleving van deze domeinen ten goede komen. Zo heeft Natuurinvest 55 panden van de Vlaamse overheid via een concessieformule een herbestemming gegeven. De overheid spaart de kosten uit die voordien samenhingen met de instandhouding van de gebouwen. De private partner investeert in de goede staat van het gebouw en brengt er een functie in onder die de gebruikers van onze natuurdomeinen ten goede komt en de beleving van onze natuur laat groeien. Via de canon die betaald wordt, worden nieuwe investeringsmiddelen gegenereerd.
Deze middelen worden onder meer geïnvesteerd in innovatie. Zo heeft Natuurinvest in opdracht van Natuur en Bos projecten ontwikkeld om de lokale korte keten in de houtmarkt te verbeteren (met extra inkomsten als bonus) en om een oplossing te zoeken voor een hoogwaardige valorisatie van beheerresten. Een andere innovatie hield verband met het vergroenen van bedrijventerreinen.

Natuurinvest ontstond uit een fusie van het OC-ANB en Inverde. Inverde is een opleidingsorganisatie die destijds werd opgericht door private stakeholders en de overheid. Bij de fusie werd het eigen vermogen van Inverde ingebracht in het eigen vermogen OC-ANB. Bij de opleidingen van Inverde is het belangrijk dat de stakeholders mee kunnen sturen in het beleid van de organisatie. Dat gebeurt via de Beheerscommissie van het Eigen Vermogen waarin, naast de leden van het management van Natuur en Bos, ook de belangrijkste stakeholders in de groene sector (VVSG, private boseigenaars, erkende terreinbeherende natuurverenigingen, wildbeheereenheden, …) vertegenwoordigd zijn. Deze betrokkenheid is van cruciaal belang. Inverde vormt jaarlijks zo'n 6000 professionals uit de groene sector en is ook op Europees niveau erkend als één van de toonaangevende opleidingsinstituten. Het spreekt voor zich dat vanuit de marktwerking rond opleidingen Inverde een enorme win-win realiseert tussen de opleidingen voor Natuur en Bos en de opleidingen voor de talrijke klanten uit de publieke en private sector.
Daarnaast speelt Natuurinvest een rol bij tal van projecten waar diverse bestuursniveaus werken aan een groener Vlaanderen. We denken hier aan de ontwikkeling van het Zwin Natuurpark, Bosland, de uitbouw van het Parkbos Gent, …

BIJLAGE 7: OVERZICHT SOCIALE CORRECTIES

Opdracht Stuurgroep VBH

Beschrijving (geen analyse) van de inkomens- en statuutafhankelijke regelingen die van toepassing zijn in het beleidsdomein Omgeving

C. Beleidsveld Wonen

Binnen het beleidsveld Wonen zijn er 4 sociale correcties (al is de definitie niet 100% duidelijk en voor interpretatie vatbaar):

1. Huursubsidie en huurpremie, beiden berekend op basis van inkomen, gezinsgrootte, ligging en huurprijs van de woning
   - Huursubsidie: Voor wie verhuist naar een geschikte huurwoning
   - Huurpremie: Voor wie 4 jaar op de wachtlijst staat voor een sociale huurwoning
2. Sociale Huur, waarbij de huurprijs o.a. afhankelijk is van het inkomen, de waarde en energiezuinigheid van de woning en het aantal personen ten laste.
3. Sociale Leningen, verstrekt door het Vlaams Woningfonds aan gezinnen en alleenstaanden met een begrensd inkomen

D. Beleidsveld Energie (VEKA)

Op basis van inkomen	**aantal begunstigden**
Renteloze energielening toegekend door energiehuizen na onderzoek van solvabiliteit aan eigenaars die een woning bewonen of verhuren als hoofdverblijfplaats. https://www.mijnenergiehuis.be/energielening	46% van de Vlaamse huishoudens (ongeveer 1,3 miljoen huishoudens)
Op basis van statuut	**aantal begunstigden**
Kortingsbon energiezuinige huishoudtoestellen voor beschermde afnemers (= federaal bepaalde categorieën rechthebbenden op sociale maximumprijzen voor elektriciteit en aardgas)	214 921 op 31/12/2019
Minimale levering aardgas in de periode november tot en met maart voor klanten met een budgetmeter die wegens gebrek aan middelen onvoldoende kunnen opladen – toekenning na sociaal onderzoek door het OCMW waaruit blijkt dat huishouden over onvoldoende middelen beschikt om zich te verwarmen.	26 318 op 31/12/2019

Gratis plaatsing budgetmeter elektriciteit en aardgas (tijdelijk, in afwachting van afbetaling energieschulden en daarop volgende terugkeer naar de commerciële energiemarkt).	fluctuerend
Verhoogde energiepremies voor beschermde afnemers (= federaal bepaalde rechthebbenden op sociale maximumprijzen energie).	214 921 op 31/12/2019
Gratis huishoudelijke energiescan voor beschermde afnemers en enkele bijkomende categorieën kwetsbare huishoudens.	Raming 300 000
Vrijstelling van energieheffing voor beschermde afnemers	215.000

Maatregelen gericht op de vervanging van de toekenning van sociale voordelen op basis van statuut naar de toekenning op basis van inkomen:

Tegen 2022 worden de bestaande woon- en energiepremies geïntegreerd in een eengemaakte woningrenovatiepremie. De huidige verhogingen voor beschermde afnemers worden dan verlaten en vervangen door tussenkomsten waarvan de hoogte varieert volgens te bepalen inkomensklassen.

Sociale voordelen, vandaag nog toegekend op basis van statuut i.p.v. inkomen, onderhevig aan het nemen van flankerende federale maatregelen

De energiescans, de kortingsbonnen voor energiezuinige huishoudtoestellen en de premie voor een condensatieketel zijn voorbehouden voor beschermde afnemers. In het geval de federaal bepaalde categorieën zouden wijzigen/verruimen, heeft dit effect op de in aanmerking komende doelgroep. Op federaal niveau werden hier recent enkele voorstellen voor besproken in het parlement. Het is uitkijken naar eventuele vervolgstappen door de recent aangetreden federale regering.

PM. Merk op dat https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1615774 hiervoor recente goede input verzamelde.

E. Beleidsveld Omgeving en Natuur (VMM)

1. Sociaal tarief water

Sommige mensen hebben recht op een sociaal tarief of compensatie op de waterfactuur.
In bepaalde gevallen kan je een sociaal tarief krijgen voor je waterfactuur. Als je op 1 januari van een kalenderjaar recht hebt op één van onderstaande tegemoetkomingen, past de watermaatschappij voor dat jaar een sociaal tarief toe. Dat tarief bedraagt 1/5 van het normale tarief, voor zowel het vastrecht als de variabele prijs. Je hebt recht op een sociaal tarief als je voldoet aan beide volgende voorwaarden:

- Je hebt recht op één van de volgende tegemoetkomingen:
  - de integratietegemoetkoming of de inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap;
  - een zorgbudget voor ouderen met een zorgnood (vroegere tegemoetkoming hulp aan bejaarden);
  - een door het OCMW toegekend leefloon of levensminimum;
  - het gewaarborgd inkomen of de inkomensgarantie voor bejaarden en oudere personen.
- De waterfactuur staat op jouw naam, of op naam van een gezinslid dat op hetzelfde adres woont (hier gedomicilieerd).

In de meeste gevallen krijg je het sociaal tarief **automatisch** toegekend door je watermaatschappij. Is dat niet het geval, en denk je dat je wel in aanmerking komt omdat je aan de voorwaarden voldoet, dan moet je het sociaal tarief aanvragen bij je watermaatschappij. Daarvoor moet je het attest waaruit blijkt dat je in aanmerking komt, ten laatste op 31 december van het jaar waarvoor het attest geldig is, opsturen naar je watermaatschappij.

Compensatieregeling

Het sociaal tarief kan enkel toegepast worden bij gezinnen met een waterfactuur voor één enkel gezin. Soms is er een gemeenschappelijke factuur voor verschillende gezinnen, zoals in appartementsgebouwen met een gemeenschappelijk meter. Dan kan er geen sociaal tarief toegepast worden. Deze gezinnen ontvangen – ter vervanging – een compensatie van hun watermaatschappij. Het bedrag van de compensatie wordt forfaitair berekend, rekening houdend met het aantal gezinsleden. Per gedomicilieerde persoon op jouw adres gaat men uit van 30 kubieke meter waterverbruik. Je krijgt een bedrag dat overeenkomt met 80% korting op dit verbruik. Dat bedrag betaalt de watermaatschappij rechtstreeks uit aan het gezinshoofd. In deze tabel kan je nagaan over welk bedrag het gaat (kies gemeente en gezinsgrootte).

Noot : voor gezinnen die een heffing op waterverontreiniging ontvangen (bv loutere eigen waterwinners) is dezelfde regeling van toepassing; zij ontvangen een sociale korting van 80% op de heffing of een corrigerende compensatie.

(https://www.vmm.be/water/waterfactuur/sociaal-tarief; https://www.vmm.be/waterloket/de-waterfactuur/sociale-vrijstelling)
Rechthebbende statuten sociaal tarief terug te vinden in volgende regelgeving : Art. 4.3.3.1. §1 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018.

2. Beschermde klant

De volgende bepalingen gelden voor de beschermde klant:

• de exploitant of zijn aangestelde neemt in het kader van de opmaak van een verbruiksfactuur op verzoek van een beschermde klant via een plaatsbezoek de meterstand op;

• de exploitant informeert de beschermde klant automatisch of via de door hem aangestelde die de meterstand opneemt, als het verbruik, herrekend op jaarbasis, met minstens 25% en met minstens 50 m^3 is toegenomen ten opzichte van de vorige verbruiksperiode. De exploitant informeert de beschermde klant over de mogelijke oorzaken die het vastgestelde meerverbruik kunnen verklaren en over de mogelijk te nemen maatregelen om het verbruik te beperken;

• de beschermde klant heeft recht op een maandelijkse betaling van het waterverbruik. De maandelijkse betaling wordt op eenvoudig verzoek van beschermde klant mogelijk gemaakt;

• de beschermde klant heeft het recht om in onderling overleg met de exploitant een afbetalingsplan op maat uit te werken;

• de exploitant mag voor de toepassing van bovenstaande punten geen kosten aanrekenen aan de beschermde klant.

• de kosten die verbonden zijn aan het versturen van de aanmaningsbrief en ingebrekestelling aan een beschermde klant, zijn ten laste van de exploitant;

• De beschermde klant heeft recht op een gratis waterscan.

De volgende klanten hebben recht op het statuut beschermde klant:

• Categorie 1:

Je ontvangt van het OCMW:

o een leefloon

o een financiële maatschappelijke dienstverlening gelijkwaardig aan het leefloon

o een maatschappelijke steun verstrekt door het OCMW die geheel of gedeeltelijk wordt terugbetaald door de federale staat

o een voorschot op:

- een inkomensgarantie voor ouderen (IGO)
- een tegemoetkoming voor gehandicapten

• Categorie 2:

Je ontvangt van de FOD Sociale Zekerheid Directie Generaal Personen met een Handicap:

o een tegemoetkoming als persoon met een handicap op basis van een blijvende arbeidsongeschiktheid van 65%;

o een inkomensvervangende tegemoetkoming o een integratietegemoetkoming

o een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden

o een tegemoetkoming voor hulp van derden

o een bijkomende kinderbijslag voor kinderen die getroffen zijn door een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid van minstens 66%

• Categorie 3:
Je ontvangt van de Rijksdienst voor Pensioenen:
o een inkomensgarantie voor ouderen (IGO)
o een gewaarborgd inkomen voor bejaarden
o een tegemoetkoming als persoon met een handicap op basis van een blijvende arbeidsongeschiktheid van 65% (een aanvullende tegemoetkoming of een tegemoetkoming ter aanvulling van het gewaarborgd inkomen)
o een tegemoetkoming voor hulp van derden

(https://www.vmm.be/water/waterfactuur/lac-water/inspiratienota/3_inspiratiegids-lac-water-ken-de-waterrechten-en-plichten-van-je-klant.pdf; https://www.vmm.be/waterloket/rechten-en-plichten/beschermde-klant)
Rechthebbende statuten sociaal tarief terug te vinden in volgende regelgeving : Artikel 1. 23° van het besluit van de Vlaamse Regering houdende bepalingen van rechten en plichten van de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk en hun klanten met betrekking tot de levering van water bestemd voor menselijke consumptie, de uitvoering van de saneringsverplichting, de niet-aangesloten binneninstallatie en installaties voor tweedecircuitwater in onroerende goederen die niet aangesloten zijn of worden op het openbaar waterdistributienetwerk, en het algemeen waterverkoopreglement.

Eindnoten

[i] Het afbouwen van de wildgroei aan (veelal centraal opgelegde) begrotingsartikels en basisallocaties zou op het vlak van governance en transparantie een goede bestuursmaatregel zijn.
ii Wat niet belet dat die later onder de loep kunnen genomen worden, bv. omdat anders bepaalde stromen die onder verschillende artikels verdeeld zijn niet worden meegenomen.
iii Er lopen twee trajecten. Enerzijds is er een doorlichting ifv strategische onderzoeks- en monitoringsagenda–analyse tegen einde legislatuur. Het vertrekpunt daar is niet financieel gericht. Het gaat om een constructieve zoektocht naar efficiëntiewinsten over alle entiteiten van Omgeving heen. De inzichten van de VBH-oefening worden daar waar mogelijk in het lopend domein-breed traject 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' ingeschoven. De inzichten rond efficiëntiewinsten uit het OMG-traject 'werkgroep onderzoekcoördinatoren' kunnen vervolgens worden ingezet ifv een latere eventuele spending review Onderzoek (vanaf 2022). Daarnaast loopt een traject met betrekking tot de afstemming en integratie van onderzoek, monitoring, beleidsevaluatie binnen het Beleidsdomein Omgeving. Het betreft een opdracht ter uitvoering van de Beleidsnota Omgeving en in het bijzonder betreffende de bepalingen voor "een sterke wetenschappelijke onderbouwing van het omgevingsbeleid". De leidend ambtenaar van INBO ziet zijn opdracht als een onderzoeksvraag waarbij met verschillende scenario's zal worden gewerkt. 1/ Business as usual; 2/ BAU plus (interne optimalisering binnen de entiteiten); 3/ Entiteit overkoepelende afstemming; 4/ Entiteit overkoepelende samenwerking; 5/ Samenbrengen van monitoring en/of onderzoek en/of beleidsevaluatie in één (Vlaamse Wetenschappelijke Instelling, VWI) Omgevingsinstituut; 6/ Beleidsdomein overschrijdend initiatief (samensmelting op hoog niveau).
iv In het algemeen werd er binnen het beleidsdomein Omgeving vastgesteld dat er eerder een algemeen tekort aan IT-kredieten is dan een besparingspotentieel. Dit tekort is het (logische) gevolg van de jarenlange instructie van "constant beleid met nulindexatie" qua IT-budgetten, ondanks de duidelijke tendens van voortdurende digitalisatie in de maatschappij. Ook de koppenbesparing en als gevolg daarvan de systematische externalisering van IT-opdrachten ligt hier aan de basis. Via het relance-beleid "Vlaamse Veerkracht" en via programma's als "Vlaanderen Radicaal Digitaal" worden er wel significante bijkomende projectgerichte digitalisatie-projecten voorzien (o.a. voor Asset management Aquafin, uitbreiding Omgevingsloket, datawarehouse MAP6), maar deze middelen helpen niet om de algemene IT-werking van de entiteiten te verbeteren. In conclusie wordt gesteld dat extra investeringen in de algemene IT-budgetten binnen Omgeving nodig zijn om tot zeker besparingspotentieel te kunnen komen. Deze conclusie zal ook terug te vinden zijn in het Hoofdstuk Bevindingen.
v Subsidiariteit en co-bestuur gaat over meer dan alleen het uitvoeren van opdrachten van Vlaams beleid door andere besturen en maatschappelijke actoren. Deze laatste 2 bepalen eveneens eigen beleid en eigen opdrachten.
vi Een gelijkaardige oefening is zeker ook nuttig inzake de samenhang tussen mobiliteitsbeleid en omgevingsbeleid.